Provincie Flevoland

Programmabegroting 2027

Aan Provinciale Staten van Flevoland

Dit is de Programmabegroting 2027, de vierde en daarmee laatste begroting van deze bestuursperiode. Hierin hebben we onze ambities en de Perspectiefnota 2027-2030 uitgewerkt in concrete resultaten en budgetten.

Deze begroting geeft inzicht in de keuzes die we voor 2027 maken, bijvoorbeeld ten aanzien van de woningbouwopgave, de regionale economie, de toekomst van het landelijk gebied, de energietransitie en digitaliseringsopgave. Ook zijn de doelen en resultaten die we voor 2027 nastreven op de andere programma's uitgewerkt. Wij gaan graag met de opgaven en vraagstukken aan de slag. Dat doen we zelfbewust en voortvarend. Dat kunnen en willen wij niet alleen. Samen met onze inwoners en ondernemers, het Rijk, onze zes gemeenten en het waterschap, maatschappelijke organisaties en instellingen en uw Staten werken we samen aan de toekomst van het nieuwe land. Dat doen we in het belang van, voor en door Flevolanders. Op die manier kijken we niet alleen naar het komende jaar maar denken we ook na over de ontwikkeling van Flevoland en de toekomstige generaties die daar zullen gaan wonen, werken en recreëren.

Ook met deze begroting willen wij open en constructief met u in gesprek gaan over de voorstellen die we hebben uitgewerkt in deze Programmabegroting voor 2027.

De structurele effecten van de herverdeling van het provinciefonds zijn inmiddels bekend. Vlak voor het zomerreces hebben we u hierover geïnformeerd. In deze begroting hebben we de kortingen voor de jaren 2027 tot en met 2030 structureel verwerkt. Dat kan doordat we op basis van de ontvangen informatie van het IPO en het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), een voorschot kunnen nemen op de Septembercirculaire 2026. Het IPO-bestuur heeft in 2026 geadviseerd het herziene verdeelmodel voor het provinciefonds vanaf 2027 in te voeren. Voor Flevoland leidt dit tot een aanzienlijk lager herverdeeleffect dan in eerdere voorstellen. De fondsbeheerders zijn voornemens deze wijzigingen te verwerken in de Septembercirculaire 2026. Vooruitlopend daarop zijn de verwachte financiële effecten, gebaseerd op informatie van het IPO en het ministerie van BZK, verwerkt in deze begroting. Zodat u in staat wordt gesteld op basis van de meest actuele gegevens deze begroting te beoordelen en uw afwegingen te maken.

Deze begroting geeft een positief beeld, de vooruitzichten voor Flevoland zijn ten opzichte van de laatste perspectiefnota verbeterd. Ook het meerjarenperspectief tot en met 2030. In lijn met voorgaande jaren stellen we voor om middelen toe te voegen aan de stelpost voor (onzekerheden in) de nieuwe bestuursperiode.

Wij hebben hard gewerkt aan een duidelijke en leesbare begroting. De programma's zijn opgedeeld in programmaonderdelen. Waar dat mogelijk is hebben we beoogde resultaten zo concreet mogelijk opgeschreven. Ook zijn de bijdragen van verbonden partijen gekoppeld aan de programmaonderdelen en doelen waar ze direct aan bijdragen.

U kunt de Programmabegroting vinden op www.flevoland.nl/loket/financien. Een toegankelijke digitale webversie kunt u raadplegen via https://flevoland.begroting-2027.nl.

Gedeputeerde Staten van Flevoland,

De secretaris, de voorzitter,

Inhoudsopgave

I Hoofdlijnen 6
I. Financiën 8
II. Weerstandsvermogen 10
III. Samenstelling college van Gedeputeerde Staten 11
IV. Leeswijzer 13
V. Transitieopgaven & Omgevingsvisie 17
II Programmaplan 18
1 Fijn wonen en ruimtelijke ontwikkeling 19
Inleiding 20
1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap 23
1.2 Totale lasten en baten 26
2 Landbouw, visserij, water en natuur in balans 27
Inleiding 28
2.1 Landbouw, visserij en landelijk gebied 34
2.2 Natuur 37
2.3 Water 41
2.4 Totale lasten en baten 44
3 Bloeiende economie 45
Inleiding 46
3.1 Economische ontwikkeling 50
3.2 Gebiedsopgaven 54
3.3 Totale lasten en baten 59
4 Vitale samenleving en aantrekkelijk Flevoland 60
Inleiding 61
4.1 Recreatie, toerisme en sport 65
4.2 Cultuur en erfgoed 68
4.3 Vitale samenleving 70
4.4 Totale lasten en baten 73
5 Toekomstbestendige energie en klimaat 74
Inleiding 75
5.1 Energie 78
5.2 Milieu 80
5.3 Klimaat 82
5.4 Totale lasten en baten 84
6 Goede bereikbaarheid en infrastructuur 85
Inleiding 86
6.1 Openbaar vervoer 89
6.2 Ontwikkeling en innovatie mobiliteit 91
6.3 Infrastructuur 94
6.4 Totale lasten en baten 96

7 Eigentijds bestuur 97
Inleiding 98
7.1 Bestuur 102
7.2 Provinciale Staten 105
7.3 Totale lasten en baten 109
8 Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering 110
Inleiding 111
8.1 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien 113
8.2 Bedrijfsvoering 116
8.3 Overhead 118
8.4 Totale lasten en baten 120
9 Reserves 121
Inleiding 122
9.1 Reserves 123
9.2 Totale lasten en baten 127
III Paragrafen 128
1 Lokale heffingen 129
1.1 Beleid ten aanzien van heffingen 129
1.2 Kwijtscheldingsbeleid 130
1.3 Overzicht tarieven 130
1.4 Lokale lastendruk 131
1.5 Opbrengst van de lokale heffingen 132
2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing 133
2.1 Algemeen 134
2.2 Risicobeleid en risicomanagement 135
2.3 Risicoprofiel 136
2.4 Weerstandsvermogen 138
2.5 Toelichting op de risico's 140
2.6 Niet financiële risico's 154
2.7 Financiële kengetallen BBV 156
3 Onderhoud kapitaalgoederen 158
3.1 Algemeen 158
3.2 Beleidskader ten aanzien van het onderhoud 159
3.3 Middelen 162
4 Financiering 164
4.1 Algemeen 164
4.2 Ontwikkelingen 165
4.3 Treasurybeleid 166
4.4 Uitvoering treasurybeleid 168
4.5 Renteschema 169
5 Bedrijfsvoering 170

5.1 Algemeen 170
5.2 Sturing en beheersing 172
5.3 Onderdelen bedrijfsvoering 176
6 Verbonden partijen 180
6.1 Algemeen 180
6.2 Overzicht verbonden partijen 183
7 Grondbeleid 198
8 Openbaarheidsparagraaf Woo 200
IV Financiële begroting 202
1 Overzicht baten en lasten 203
1.1 Financieel overzicht 203
1.2 Grondslagen waarop de ramingen zijn gebaseerd 210
1.3 Incidentele baten en lasten 210
1.4 Boekjaarsubsidies 212
2 Uiteenzetting financiële positie 213
2.1 Uitgangspunten voor de Programmabegroting 2027 213
2.2 Geprognosticeerde begin- en eindbalans 214
2.3 Bijdrage EMU-saldo 215
2.4 Jaarlijks terugkerende arbeidsgerelateerde verplichtingen 215
2.5 Investeringen in vaste activa 216
2.6 Financiering 217
2.7 Reserves en voorzieningen 217
Bijlagen 220
A. Verwerking Perspectiefnota 2027-2030 221
B. Overzicht reserves en voorzieningen 236
C. Specificatie van de verdeling van de lasten en baten over de taakvelden 253
D. Specificatie van incidentele baten en lasten 256
E. Afkortingenlijst 263

I Hoofdlijnen

Voor u ligt de Programmabegroting 2027, de laatste begroting van deze bestuursperiode. Het is een begroting die vooruitkijkt. Veel van wat de afgelopen jaren in gang is gezet, krijgt pas de komende jaren zijn volle betekenis.

Nederland zoekt ruimte

Nederland loopt steeds vaker vast in zijn eigen succes. Er komen meer mensen en meer bedrijven bij, op hetzelfde aantal vierkante kilometers. Ondernemers wachten op stroom, nieuwe wijken op drinkwater en infrastructuur. Opgaven raken verdeeld over steeds meer beleidsterreinen, regels, geldstromen en bestuurslagen. Wat Nederland wil, is bekend. De vraag is waar en hoe het nog kan.

Van uitvoeringslocatie naar ontwikkelomgeving

Lange tijd werd Flevoland vooral gezien als de plek waar werd uitgevoerd wat elders was bedacht. Vergeleken met andere regio's viel op wat Flevoland níet had. Deze bestuursperiode hebben wij die blik bewust omgedraaid. De vraag is niet wat Flevoland mist, maar waarvoor Flevoland beter is toegerust dan de rest van Nederland. Flevoland heeft ruimte om te ontwikkelen, en het vermogen om te verbinden wat elders afzonderlijk wordt georganiseerd. Flevoland is niet de uitvoeringslocatie van Nederland, maar de ontwikkelomgeving van Nederland.

Dat is geen voornemen meer. Het blijkt uit besluiten die de koers van Flevoland voor decennia bepalen. Die besluiten zijn er mede gekomen doordat Flevoland zelf het initiatief nam, vraagstukken anders neerzette en zich assertiever opstelde. Defensie komt met een kazerne naar Zeewolde en stationeert de F-35 op Lelystad Airport. Het kabinet heeft besloten de knoop door te hakken rond de openstelling van Lelystad Airport. ASM investeert in Almere in onderzoek en ontwikkeling: het startpunt van een hightech-ecosysteem met de beoogde ontwikkeling van het Institute for Advanced Materials and Metrology (IAMM) onder leiding van TNO. Bij netcongestie heeft Flevoland sterk geïnvesteerd in kennis en relaties met alle betrokkenen met als resultaat dat het netgebied Flevoland-Gelderland-Utrecht is opgedeeld, zodat lokale oplossingen kunnen worden ingezet. Met onze economische clusteraanpak bouwen wij gericht voort op wat Flevoland onderscheidt.

Partnerschap met het Rijk

Op het Flevoland Event van 8 september jl. hebben de provincie, de zes Flevolandse gemeenten en Waterschap Zuiderzeeland het kabinet samen een partnerschap aangeboden. Geen deal waarin Flevoland iets levert en het Rijk daar iets tegenover zet, maar een langjarige samenwerking tussen overheden die dezelfde samenleving dienen. Met gedeelde doelen richting 2050, vaste afspraken over hoe we samenwerken en concrete maatregelen die per periode kunnen meebewegen. Het Rijk brengt ambitie, investeringskracht en regelgeving; Flevoland brengt ruimte, samenhang en uitvoeringskracht.

Het partnerschap richt zich eerst op vier domeinen waar de kracht van Flevoland en de grote Nederlandse opgaven samenkomen: ruimte en wonen, landbouw en voedsel, hightech, defensie en luchtvaart, en energie. Daarin ligt onze belofte: Flevoland verbindt wat Nederland vaak afzonderlijk probeert op te lossen.

Wat deze begroting doet

Groei is geen doel op zich. Wie in Flevoland komt werken, heeft ook een huis nodig, een school en een huisarts. Een ondernemer heeft stroom nodig, een nieuwe wijk drinkwater. Inwoners en bedrijven zien geen bestuurslagen; zij willen weten of het kan. Deze begroting richt zich daarom op wat groei mogelijk én leefbaar maakt.

Met de Sociale Agenda zorgen wij ervoor dat groei merkbaar wordt in de kwaliteit van leven. Met de vaststelling van de Omgevingsvisie in 2027 leggen wij vast hoe Flevoland zich richting 2050 ontwikkelt, in evenwicht tussen wonen, werken, landbouw, natuur, water en leefbaarheid.

Een fundament dat verder reikt

Ook financieel ligt er een stevige basis. De herverdeling van het provinciefonds is grotendeels ingepast, waardoor er meer zekerheid is over onze structurele inkomsten. Zo kunnen wij de ambities van deze

bestuursperiode waarmaken én laten wij bewust ruimte achter voor het volgende provinciebestuur, via geoormerkte middelen en vrije ruimte in de begroting.

Een nieuw college zal eigen keuzes maken, en dat hoort zo. Maar het fundament dat nu ligt, reikt verder dan één bestuursperiode. Het is een basis waarin velen zich herkennen: een sterk Flevoland, voor inwoners, bedrijven en Nederland. Niemand weet precies hoe Nederland er in 2040 uitziet. Daarom leggen wij de toekomst niet vast, maar organiseren wij het vermogen om haar te maken. Tachtig jaar geleden maakten mensen in de polder land voor de generatie na hen. Nu ontwikkelen wij deze provincie voor de volgende generatie.

Van, voor en door Flevolanders. Flevoland voor Nederland, Nederland door Flevoland.

I. Financiën

De Programmabegroting 2027 is gebaseerd op het financiële kader, de jaarschijf 2027 van de vorige begroting en het coalitieakkoord 2023-2027 en de daarop doorgevoerde begrotingswijzigingen, inclusief de Zomernota 2026. Vervolgens zijn de autonome ontwikkelingen, effecten uit de Perspectiefnota 2027-2030, de Meicirculaire 2026 en nieuwe ontwikkelingen in deze begroting verwerkt (zie tabel 1.11 in onderdeel 'IV Financiële begroting' van deze begroting). De wijzigingen ten opzichte van het vastgestelde financiële kader zijn in de begroting van een toelichting voorzien. In deze programmabegroting wordt een sluitend (meerjaren) beeld gepresenteerd.

Saldo lasten en baten per programma	Rekening 2025	Begroting 2026 na wijziging	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
1 Fijn wonen en ruimtelijke ontwikkeling	8.945	10.608	9.656	9.437	9.288	9.270
2 Landbouw, visserij, water en natuur in balans	20.624	27.396	27.282	29.623	19.529	15.524
3 Bloeiende economie	11.805	17.802	15.257	11.046	7.510	6.866
4 Vitale samenleving en aantrekkelijk Flevoland	12.765	13.876	15.529	12.981	11.915	11.915
5 Toekomstbestendige energie en klimaat	9.885	12.287	11.544	10.452	10.391	9.466
6 Goede bereikbaarheid en infrastructuur	78.305	94.256	92.457	90.320	90.773	91.161
7 Eigentijds bestuur	6.154	6.737	8.430	5.508	5.508	5.413
8 Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering	-172.780	-157.671	-161.744	-158.628	-156.282	-148.922
Saldo (- = voordelig saldo)	**-24.297**	**25.292**	**18.411**	**10.738**	**-1.368**	**692**
Storting in reserves	77.236	44.071	31.854	18.004	18.600	16.118
Onttrekkingen reserves	-57.764	-69.363	-50.265	-28.743	-17.232	-16.811
Saldo reservemutaties	19.472	-25.292	-18.411	-10.738	1.368	-692
Geraamd resultaat (- = overschot)	**-4.825**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

x € 1.000

Autonome ontwikkelingen ten opzichte van het financieel kader zijn in deze begroting verwerkt, en ook de structurele mutaties vanuit de Perspectiefnota 2027-2030 en de Zomernota 2026. Naast deze effecten zijn bij het nader uitwerken van de Programmabegroting 2027 overige voor- en nadelige effecten ontstaan. Deze effecten zijn, volgens de bestendige gedragslijn, verrekend met de stelpost 'Nieuw Beleid'.

Onderstaand is het saldo van stelpost 'Nieuw Beleid' weergegeven, inclusief de binnen deze stelpost nog aanwezige oormerken. Voor een nadere specificatie van de stelpost 'Nieuw Beleid' wordt verwezen naar tabel 1.11a (onderdeel 'IV Financiële begroting').

		Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Eindsaldo stelpost 'Nieuw Beleid' in begroting 2027	**A**	**8.504**	**10.229**	**10.743**	**11.578**
Bestaande oormerken, waarvan:					
A. Oormerken Coalitieakkoord 2019-2023					
- Infrastructuur - Wegen (kapitaallasten)		0	452	452	452
- Infrastructuur – Fietspaden (kapitaallasten)		0	739	664	664
B. Overig					
- SWUNG (kap. last investering)		106	106	106	106
- MSNF		0	0	0	2.200
- Nieuwe bestuursperiode		9.350	9.900	10.500	3.100
- Egalisatie resultaat		-1.500	-1.500	-1.500	4.500
Totaal nog geoormerkt	**B**	**7.956**	**9.697**	**10.222**	**11.022**
Vrije ruimte stelpost 'Nieuw Beleid' in begroting 2027	**A -/- B**	**548**	**530**	**520**	**555**

x € 1.000

De resterende vrije ruimte in deze stelpost bedraagt afgerond € 0,5 mln. in 2027. In onderdeel 'IV Financiële begroting' is een toelichting op de mutaties in de stelpost 'Nieuw Beleid' opgenomen als ook een uiteenzetting van de financiële positie.

II. Weerstandsvermogen

De paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing' geeft een overzicht van de belangrijkste risico's van de provincie. Het risicoprofiel is in de Programmabegroting 2027 toegenomen ten opzichte van de Jaarstukken 2025 (van € 15,2 mln. naar € 22,5 mln.). De weerstandscapaciteit is eveneens toegenomen (van € 29,0 mln. tot € 42,7 mln.). Deze toename wordt veroorzaakt door de toevoeging van een tweetal risicoreserveringen uit de 'Brede Bestemmingsreserve', conform het besluit bij de vaststelling van de 'Nota Reserves en Voorzieningen 2026' (vastgesteld op 18 februari 2026). Per saldo blijft de weerstandsratio gelijk met 1,9. Deze bevindt zich daarmee binnen de bandbreedte van 1,1 tot 2,0, zoals vastgelegd in de 'Nota Weerstandsvermogen en Risicomanagement 2026'.

III. Samenstelling college van Gedeputeerde Staten

De samenstelling van het college (inclusief bijbehorende portefeuille) is als volgt:

Naam	Portefeuille
Dhr. A.J. (Arjen) Gerritsen *Commissaris van de Koning*	Voorzitter Provinciale Staten en het college van Gedeputeerde Staten en lid van de Kring van commissarissen van de Koning met in portefeuille: Rijkstaken, Burgemeesterszaken, Aangelegenheden Koninklijk Huis, Koninklijke onderscheidingen en predicaten, Integriteit, Bemiddelingsverzoeken, Bezwaar en beroep, Openbare orde en veiligheid, Ondermijning, Veiligheid/Crisisbeheersing, Veiligheidsregio Flevoland, Coördinatie interbestuurlijk toezicht (IBT), Archiefinspectie, Lobby & Communicatie, P&O (inclusief Bestuurlijke adviescommissie werkgeverszaken) en Bestuur MRA.
Dhr. J. (Jan) Klopman	Gedeputeerde met in portefeuille: Landbouw, Visserij, Maritieme strategie (Flevokust haven, Kornwerderzand en Conference of Peripheral Maritime Regions), Coördinerend portefeuillehouder landelijk gebied, Coördinerend portefeuillehouder Stikstof, Vitaal Platteland (Fonds vitaal Platteland), Lelystad Airport incl. OMALA, ICT en digitale zaken (waaronder digitalisering), Europa (Comité van de Regio's, vertegenwoordiger EU-netwerken en Huis Nederlandse Provincies), Het Flevolands Archief en IPO Bestuurlijke adviescommissie Landelijk Gebied. 1e loco commissaris van de Koning.
Mevr. E.T.M. (Ellentrees) Müller-Klijn	Gedeputeerde met in portefeuille: Ruimtelijke Ordening (Inpassing nieuwe ontwikkelingen / coördinatie Rol in de Ruimte, Wonen, Landschap en Verhaal van Flevoland (landschapsvisie)), Omgevingsvisie (Omgevingswet, Ruimte voor initiatief en Opgavegericht werken), Mobiliteit en OV (Openbaar vervoer, inclusief spoor, Verkeersveiligheid, IJsseldelta Zuid, Smart mobility en Mobiliteits & Infrastructuur Test Centrum (MITC)), Infrastructuur, Fonds Verstedelijking Almere (Programmalijn 5: Vernieuwend Wonen) en IPO Bestuurlijke adviescommissies: Ruimte en Leefomgeving en Infrastructuur en Bereikbaarheid. 2e loco commissaris van de Koning.
Dhr. A.J.A. (Toon) van Dijk	Gedeputeerde met in portefeuille: Economie (Ruimtelijk-economisch beleid, Topsectoren en mkb, Werklocaties, Horizon, Lelystad Airport Businesspark, OMALA, EFRO en Interreg), Human Capital Agenda (Hoger onderwijs), Almere 2.0 (RRAAM, Schaalsprong Almere, Handelingsperspectief Almere), Fonds Verstedelijking Almere (Coördinerend portefeuillehouder, Programmalijn 1: Hart van de Stad, Programmalijn 2: Leer- en werkomgeving, Programmalijn 3: Circulaire economie en energie), Lelystad Next level, Algemene Vergadering Metropoolregio Amsterdam, Coördinatie regio Zwolle, Coördinatie regio EHPZ, Facilitaire zaken en Inkoop en aanbesteding en IPO Bestuurlijke adviescommissie Economie & Cultuur. 3e loco commissaris van de Koning.
Dhr. H.J. (Harold) Hofstra	Gedeputeerde met in portefeuille: Natuur (Nationaal Park Nieuw Land, Natuurbeheer (inclusief Natura 2000), Natuurontwikkeling Oostvaardersoevers en Afronding Nieuwe Natuur) Gemeenschappelijk landbouwbeleid en Plattelandsontwikkeling (POP3), Milieu (Vergunningsverlening, toezicht en handhaving (inclusief regelgeving/toezicht experiment kringlooplandbouw) en Omgevingsdienst), Financiën (Financieel toezicht gemeenten, Deelnemingen en Rijksvastgoedbedrijf (RVB)), Sport, Recreatie, Toerisme & gebiedspromotie (Verhaal van Flevoland (gebiedspromotie)), Coördinatie duurzaamheid, Energietransitie (Energiebesparing, Warmtetransitie, Windenergie en Zonne-energie (inclusief op land)), Energie Expertisecentrum Flevoland (EEF), Fonds Verstedelijking Almere (Programmalijn 4: Cultuur, toerisme en sport en Programmalijn 6: Groen en waterrijke identiteit), IPO bestuurlijke adviescommissies: Klimaat & Energie, Landelijk Gebied, Financiën en Openbaar Bestuur. 4e loco commissaris van de Koning.

Naam	Portefeuille
Dhr. J.N. (Sjaak) Simonse	Gedeputeerde met in portefeuille: Bodem & Water (Drinkwaterbescherming, Kaderrichtlijn Water, Kaderstelling Waterschap, Markermeer-IJmeer en Bestuurlijk platform IJsselmeergebied, Actieplan bodem en water en IBT Waterschap Zuiderzeeland), Vitale samenleving (Gezondheid en zorg en Fonds Krachtige samenleving), Kwaliteit openbaar bestuur (Bestuurlijke zaken, Bestuur Interprovinciaal Overleg (IPO), Participatie en Portefeuillehouder Bestuurlijke Contact Groep 'Samen maken we Flevoland'), Klimaat (Coördinatie klimaatakkoord en Klimaat adaptatie Flevoland (KAF)), Afvalzorg, Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland en Cultuur en erfgoed (Musea, Landschapskunst en Verhaal van Flevoland (cultuur)) en IPO bestuurlijke adviescommissies: Ruimte en Leefomgeving, Klimaat & Energie, Financiën en Openbaar Bestuur en Regionale Economie & Cultuur. 5e loco commissaris van de Koning.
Dhr. D.J. (Hans) Tijl	Provinciesecretaris/algemeen directeur.

Gedeputeerde Staten van Flevoland verrichten naast hun bestuurlijke functie een aantal nevenfuncties. Zie voor een volledig overzicht: www.flevoland.nl.

IV. Leeswijzer

Doelstelling programmabegroting
De programmabegroting is een belangrijk instrument voor Provinciale Staten (PS). Hierin worden de keuzes vastgelegd voor de inzet van de financiële middelen die de provincie ter beschikking staan. Deze keuzes worden op grond van het budgetrecht door PS gemaakt. De keuzes houden verband met de doelstellingen en resultaten van de provincie. De programmabegroting is daarmee een belangrijk instrument om inhoud te geven aan de kaderstellende rol van PS.

Plaats programmabegroting in de planning en control cyclus
In de *programmabegroting* wordt vastgelegd wat de provincie wil bereiken, wat daarvoor wordt gedaan en welke financiële middelen daarvoor beschikbaar worden gesteld. Dit document wordt door PS vastgesteld. In de *productenraming*, die door GS wordt vastgesteld, is een nadere detaillering van de geraamde budgetten opgenomen.

Tussentijds kunnen plannen worden bijgesteld aan actuele ontwikkelingen. Dat kan als onderdeel van de reguliere planning en control cyclus gebeuren via de *perspectiefnota (PN),* de *zomernota (ZN)* en de *najaarsnota (NJN)*, maar ook incidenteel op basis van door PS en GS genomen besluiten. Deze bijstellingen krijgen hun financieel beslag via begrotingswijzigingen die door PS worden vastgesteld (of in mandaat door GS, volgens de financiële verordening). In 2026 is een perspectiefnota opgesteld. De mutaties vanuit de Perspectiefnota 2027-2030 zijn verwerkt (zie tabel 1.11 in onderdeel IV van deze begroting).

In de *jaarstukken* wordt eindverantwoording afgelegd over de uitvoering van de ambities, zoals verwoord in de programmabegroting en eventueel bijgesteld bij de perspectief-, zomer- en najaarsnota of separate voorstellen. Er wordt aangegeven in welke mate de doelstellingen zijn gerealiseerd en er wordt verantwoording afgelegd over daarvoor behaalde resultaten en de inzet van financiële middelen. Dit document vormt de basis voor de controlerende rol van PS.

Structuur programmabegroting
De structuur van de programmabegroting wordt bepaald door wettelijke en niet-wettelijke vormeisen.

Wettelijke vormeisen: het BBV
Het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) bevat vormeisen voor de programmabegroting. Deze dient de volgende onderdelen te bevatten:

- het *programmaplan*, waarin per beleidsprogramma expliciet wordt ingegaan op de beoogde maatschappelijke effecten en de wijze waarop zal worden getracht deze te verwezenlijken en de betrokkenheid van de verbonden partijen hierbij. Het geheel wordt gecompleteerd met de raming van de baten en lasten. Een programma is een samenhangend geheel van resultaten om de beoogde maatschappelijke effecten te bereiken. Ook zijn in het programmaplan de verplicht voorgeschreven BBV-beleidsindicatoren opgenomen;
- de *paragrafen*, bedoeld als nadere toelichting op onderwerpen die van wezenlijk belang zijn voor het inzicht in de financiële positie. Zij geven de beleidsuitgangspunten van beheersmatige activiteiten en lokale heffingen weer. De wettelijk verplichte paragrafen zijn: Lokale heffingen, Weerstandsvermogen en risicobeheersing, Onderhoud kapitaalgoederen, Financiering, Bedrijfsvoering, Verbonden partijen, Grondbeleid en Woo. Daarnaast kan besloten worden om additionele paragrafen op te nemen, hier is vooralsnog geen gebruik van gemaakt;
- een *overzicht van baten en lasten*, dat alle baten en lasten van de in het programmaplan opgenomen resultaten bevat, ter ondersteuning van de autorisatiefunctie van PS;
- een *uiteenzetting van de financiële positie en de toelichting daarop*, waarin speciale aandacht wordt geschonken aan investeringen, financiering, reserves en voorzieningen;
- de bijlage met het *overzicht van de geraamde lasten en baten per taakveld* en de *specificatie van incidentele lasten en baten*.

De drie laatste onderdelen vormen samen de Financiële begroting. Deze ondersteunt niet alleen de autorisatiefunctie van PS, maar vormt ook de basis voor de verantwoording na afloop van het boekjaar (inclusief de controle van het getrouwe beeld van de jaarrekening door de externe accountant).

Niet-wettelijke vormeisen
Ieder hoofdstuk uit het programmaplan begint met een inleiding met daarin de doelenboom en de indicatoren horende bij het programma. Dit wordt gevolgd door de programmaonderdelen waarbinnen aandacht is voor de doelstellingen en resultaten, zoals deze voortvloeien uit het Coalitieakkoord 2023-2027.
De volledige portefeuilleverdeling van het college is opgenomen onder onderdeel 3 van de hoofdlijnen van deze begroting. Om inconsistenties met dit overzicht te voorkomen, maar ook omdat programmaonderdelen (meer dan in voorgaande bestuursperiodes) niet één-op-één aan portefeuillehouders zijn toe te wijzen, zijn de portefeuillehouders niet per programmaonderdeel opgenomen.

Uitwerking in 2027

- In de eerste helft van 2023 is het Coalitieakkoord 2023-2027 'Toekomst voor het nieuwe land; Van, voor en door Flevolanders' opgesteld. De structuur en inhoud (waaronder de doelen en resultaten) van deze begroting sluiten zo goed als mogelijk hierbij aan.
- De kwaliteit en relevantie van de huidige doelen en indicatoren worden regelmatig ter discussie gesteld. Bij de vaststelling van de Programmabegroting 2024 (op 8 november 2023) hebben PS in een motie GS opgedragen te werken met SMART (Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch en Tijdsgebonden) geformuleerde doelen in de programmabegroting. Daarnaast is gevraagd om logische indicatoren te verbinden aan de SMART geformuleerde doelen. Zo kunnen PS volgen of en in welke mate de doelen zijn behaald. Bij het opstellen van de Programmabegroting 2027 is verder invulling gegeven aan deze motie. In lijn met de Programmabegroting 2026 zijn de doelen per programmaonderdeel gebundeld opgenomen. Daaronder staan de resultaten die bijdragen aan de realisatie van de daarvoor genoemde doelen. De resultaten kunnen bijdragen aan al deze doelen. Het raamwerk van doelen (doelenboom met de doelen van de Programmabegroting 2026) is daarvoor als basis gebruikt. Daarnaast zijn de indicatoren, vanaf de Programmabegroting 2025, raadpleegbaar op de website van 'Feitelijk Flevoland'. In de voorliggende begroting is per programma een link naar dit dashboard toegevoegd: https://feitelijkflevoland.nl/dashboard/dashboard/programmabegroting. Deze aanpak biedt de mogelijkheid aan te sluiten bij doelen en indicatoren van de 'Monitor Brede Welvaart' die voor Flevoland is ontwikkeld. De 'Beleidsindicatoren BBV' zijn overigens verplicht voorgeschreven en zijn daarom niet aangepast.
- Bij de indicatoren is zoveel mogelijk getracht zinvolle streefcijfers op te nemen. Op deze manier wordt inzichtelijk of de indicatoren zich in de juiste richting ontwikkelen, en of doelstellingen gehaald worden. Streefcijfers zijn echter alleen opgenomen wanneer deze redelijkerwijs onderbouwd en beredeneerd kunnen worden. Bijvoorbeeld doordat ze als doelstelling zijn opgenomen in bestaande programma's, of door bijvoorbeeld vergelijkingen met het landelijk gemiddelde.
- Ook de in de Perspectiefnota 2027-2030 opgenomen voorstellen - die in 2027 een bijdrage leveren aan de beoogde maatschappelijke effecten - zijn verwerkt in het programmaplan, evenals de financiële consequenties.
- De stelpost 'Nieuw beleid' bevat de vrij besteedbare middelen (het begrotingssaldo 2027 en volgende jaren). De stelpost (en de diverse oormerken daarbinnen) is ingezet om enkele autonome begrotingseffecten te dekken. Dit overeenkomstig de Perspectiefnota 2027-2030. Daarnaast heeft een aantal zaken - op basis van bestaand beleid - effect gehad op het begrotingssaldo (zie tabel 1.11a onderdeel 'IV Financiële begroting').
- Zoals in de perspectiefnota is beschreven hebben we relevante transitieopgaven als rode draad opgenomen. Daarmee wordt inzicht geboden in de inzet die over de volle breedte op deze grote vraagstukken wordt gepleegd.
- Onderwerpen uit het coalitieakkoord met een structureel begrotingseffect zijn in deze begroting verwerkt.
- De budgetten 2027 en verder zijn (waar van toepassing), overeenkomstig de Perspectiefnota 2027-2030, gecompenseerd voor prijsontwikkelingen, ten laste van de daarvoor beschikbare stelpost 'Loon- en prijsontwikkeling'.
- Op 18 februari 2026 is de financiële kaderstelling van provincie Flevoland geactualiseerd. Dit betroffen de financiële verordening, de nota reserves & voorzieningen, het treasurystatuut, de controleverordening, het controleprotocol en de nota weerstandsvermogen en risicomanagement. De geactualiseerde kaderstelling is begin 2026 vastgesteld door Provinciale Staten (PS) en daarmee verwerkt in deze begroting.

- Met ingang van deze begroting is de presentatie van boekjaarsubsidies aangepast naar aanleiding van jurisprudentie rondom de verantwoording van subsidies. De boekjaarsubsidies zijn daarom opgenomen in een overzicht onder het onderdeel '1. Overzicht baten en lasten' in deze begroting. Hiermee wordt voldaan aan de aangescherpte verantwoordingsvereisten.

Autorisatie programmabegroting
PS hebben een kaderstellende en controlerende rol. In de Provinciewet is opgenomen dat PS de begroting (inclusief programmaplan, paragrafen en financiële begroting) vaststellen. Het financiële autorisatieniveau van de programmabegroting ligt per programmaonderdeel op het totaal van lasten en baten. Dit houdt in dat GS per programmaonderdeel niet meer mogen besteden dan het voor dat onderdeel geraamde totaal van de lasten. Dit bedrag is per programmaonderdeel weergegeven in de programmabegroting. Dit bedrag kan – meestal op grond van een voorstel van GS - via begrotingswijziging door PS worden gewijzigd. Uiteraard dient de besteding te passen binnen de door PS vastgestelde doelen en resultaten. In de jaarrekening verantwoorden wij in hoeverre wij binnen het geautoriseerde bedrag blijven.

Mandaatverlening
Door eerdere besluitvorming van PS zijn er uitzonderingen ontstaan op de algemene lijn zoals hiervoor beschreven. Deze uitzonderingen hebben betrekking op gedelegeerde reserves en gemandateerde begrotingswijzigingen.

1. Gedelegeerde reserves
De provincie beschikt over een aantal reserves. Het beleid ten aanzien van de vorming en besteding van reserves en voorzieningen is vastgelegd in de 'Nota Reserves & Voorzieningen 2026' (PS van 18 februari 2026). Het besteden van de middelen binnen deze reserves is voorbehouden aan PS. Dit houdt in dat eerst een voorstel aan PS dient te worden voorgelegd, alvorens verplichtingen ten laste van reserves mogen worden aangegaan. Daarnaast is besloten de beslissingsbevoegdheid tot besteding en het aangaan van verplichtingen voor de uitvoeringsreserves en de egalisatiereserves bij GS neer te leggen om de doelmatigheid en slagvaardigheid van de provincie te vergroten. De besteding van deze reserves vindt plaats in overeenstemming met de doelstellingen die PS daarvoor hebben vastgelegd. De hiermee verband houdende gemandateerde begrotingswijzigingen worden via de reguliere procedure ter kennisneming aan PS aangeboden.

2. Specifieke mandaten/delegaten
Naast het algemeen mandaat, zoals hierboven beschreven is er een aantal specifieke mandaten/delegaten door PS aan het college verleend, te weten enkele oormerken binnen de 'Brede Bestemmingsreserve' en de stelpost 'Nieuw Beleid', die gemandateerd zijn aan het college. Bij de vaststelling van de Programmabegroting 2018 - op 8 november 2017 -hebben PS mandaat verleend aan GS om specifieke begrotingswijzigingen vast te stellen die nodig zijn om projecten in uitvoering te nemen. Daartoe zijn in de 'Brede Bestemmingsreserve' en de stelpost 'Nieuw Beleid' bedragen geoormerkt. Aanvullend zijn bij de Najaarsnota 2020 ook dergelijke besluiten genomen.

3. Gemandateerde begrotingswijzigingen
PS hebben – via de 'Financiële verordening provincie Flevoland 2026' – het college gemandateerd om de onderstaande begrotingswijzigingen door te voeren. Dit heeft tot doel om het aantal begrotingsmutaties dat in de loop van een begrotingsjaar via een begrotingswijziging ter vaststelling aan PS wordt voorgelegd, te verlagen. In veel gevallen gaat het om technische (detail)wijzigingen of wijzigingen waarbij de provincie geen beïnvloedingsmogelijkheden heeft. Het gaat daarbij om de volgende typen wijzigingen:
- doorgeven bijdragen van derden met specifiek doel;
- al genomen Statenbesluiten;
- gedelegeerde onttrekkingen aan reserves (zie hierboven);
- begrotingsvoordelen uit lagere uitgaven en/of hogere inkomsten.

Om PS volledig op de hoogte te stellen van de gemandateerde begrotingswijzigingen, stellen wij haar van gemandateerde wijzigingen in kennis (via de besluitenlijst). Aanvullend daarop hebben PS door middel van een kwartaalrapportage (vanuit GS) per kwartaal inzicht in deze begrotingswijzigingen.

Peildatum
De Programmabegroting 2027 kent als peildatum 8 juli 2026 (aanlevering Zomernota 2026). Dit houdt in dat in de ramingen rekening is gehouden met de structurele financiële doorwerking van alle besluiten van PS die tot en met die datum vastgesteld zijn, inclusief de Perspectiefnota 2027-2030 en de Zomernota 2026. Ook is in de ramingen rekening gehouden met de volgende zaken:

- effecten van de Meicirculaire 2026;
- effecten van het Voertuigenoverzicht Motorrijtuigenbelasting (MRB) per 1 juli 2026;
- actualisatie van de benodigde stelpost voor loon- en prijsontwikkeling;
- resultaatbestemming Jaarstukken 2025;
- overige autonome ontwikkelingen voor zover bekend;
- de effecten uit het Coalitieakkoord 2023-2027.

In afwijking op de reguliere uitgangspunten en peildatum hebben we in deze begroting een voorschot genomen op de Septembercirculaire 2026 van het provinciefonds. Het IPO-bestuur heeft in 2026 geadviseerd het herziene verdeelmodel voor het provinciefonds vanaf 2027 in te voeren. Voor Flevoland leidt dit tot een aanzienlijk lager herverdeeleffect dan in eerdere voorstellen. De fondsbeheerders zijn voornemens deze wijzigingen te verwerken in de Septembercirculaire 2026. Vooruitlopend daarop zijn de verwachte financiële effecten, gebaseerd op informatie van het IPO en het ministerie van BZK, verwerkt in deze begroting.

Verklaring verschillen per programmaonderdeel
Bij de toelichting op de middelen geven wij volgens de vereisten in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) – als van toepassing - een verklaring bij het verschil tussen de nieuwe begrotingsraming en het financieel kader. Volgens de bestendige gedragslijn zijn alle verschillen groter dan € 100.000 van een verklaring voorzien. Hiermee krijgen PS inzicht in de aard en achtergrond van wijzigingen die in deze begroting zijn doorgevoerd. Door afronding in duizendtallen kunnen kleine afrondingsverschillen ontstaan in en tussen de verschillende tabellen.

V. Transitieopgaven & Omgevingsvisie

Als samenleving staan we voor een aantal transitieopgaven: **woningbouw & brede welvaart**, **landelijk gebied**, **energie**, **digitalisering** en **digitale economie**. Deze opgaven komen voort uit Europese en nationale afspraken, en vormen het kader voor onze reguliere beleidstaken. Alle bestuurslagen moeten bijdragen aan het realiseren van de doelen die voortvloeien uit de transitieopgaven. Dat is vastgesteld in nationaal en internationaal beleid, maar er is ook ruimte voor de eigen provinciale inkleuring en de verbinding van regionale belangen. De opgaven zijn niet los van elkaar te zien en we moeten ze ook in samenhang oppakken. Het kenmerk van de transitieopgaven is dat er geen meerjarige routekaart is, die ons bij het einddoel brengt. Die route bepalen we samen met de Flevolandse inwoners, ondernemers en overheden.

De Flevolanders staan centraal in de opgaven. We maken nu keuzes voor het Flevoland van de toekomst. De vraag is dan ook: hoe ziet het Flevoland van de toekomst eruit? Vanuit dat perspectief moeten we keuzes maken voor de instrumenten die komende jaren worden ingezet.

Een nadere uitwerking van deze transitieopgaven is opgenomen in deel 2 van de Perspectiefnota 2027-2030.

Strategieën Omgevingsvisie
De verschillende opgaven liggen in elkaars verlengde en lopen soms door elkaar heen. Dit vraagt een integrale benadering. Die integrale benadering staat ook centraal in de Omgevingsvisie. Deze visie is een belangrijk kader voor het in samenhang presenteren van de taakvelden van de provincie. De ordening van de Omgevingsvisie wordt in Hoofdstuk 1 verder uitgewerkt en heeft relaties met de overige hoofdstukken in de begroting. De indeling van deze begroting is gelijk aan die van voorgaande jaren, en bestaat uit 7 inhoudelijke hoofdstukken. De transitieopgaven en strategieën van de omgevingsvisie komen daarin terug.

II Programmaplan

1. Fijn Wonen en Ruimtelijke Ontwikkeling

Inleiding

Flevoland ontwikkelt zich en staat voor grote keuzes. In de Omgevingsvisie Flevoland 2050, blik op de toekomst beschrijven we hoe de provincie wil omgaan met grote ruimtelijke, economische en maatschappelijke opgaven richting 2050. Doel is een Flevoland in balans: een provincie die groeit, maar dit doet op een manier waarin wonen, werken, natuur, landbouw, energie en mobiliteit met elkaar in balans blijven. De provincie neemt daarbij nadrukkelijker de regie. Hoewel Flevoland nog ruimte lijkt te hebben, heeft elke plek een functie.

Omgevingsvisie en Omgevingswet

In de Omgevingsvisie kijken we vooruit richting 2050. Daarbij hebben we duidelijke keuzes gemaakt. Er zijn daarin drie strategieën te onderscheiden. We zetten in op vijf sterke leefregio's (1), investeren in vijf innovatieve economische ecosystemen (2) en versterken het robuuste polderraamwerk (3). Dit doen we in samenhang, zodat we de balans bewaken tussen het beschermen en benutten van de fysieke leefomgeving, en het duurzaam doorontwikkelen van Flevoland, welke in de volgende hoofdstukken van de begroting zijn uitgewerkt. In die programma's wordt verwezen naar het relevante omgevingsperspectief.

In 2027 zetten we hiervoor de volgende stap. We werken de visie uit in een of meer integrale omgevingsprogramma's (eerst nog op te stellen als een beperkt aantal losse omgevingsprogramma's). Dit is een verdere uitwerking van het strategisch beleid en is de basis voor de uitvoering. Waar nodig borgen we de doorwerking van provinciale belangen in regels via de Omgevingsverordening. Door deze aanpak ontwikkelen we een samenhangend en toekomstbestendig beleidshuis omgevingsbeleid.

De provincie adviseert gemeenten in formele en informele stadia van ruimtelijke planontwikkeling om zo het provinciaal belang te beschermen en waar mogelijk kansen te benutten vanuit de 'ja, mits'-benadering. Hiervoor wordt de 'Lijst van gevallen van provinciaal belang' gebruikt. Ook in 2027 zorgen we ervoor dat de lijst met onze provinciale belangen actueel en uitvoerbaar is.

Bovenregionale samenwerking

De provincie zoekt actief de samenwerking met andere overheden, zowel binnen als buiten de provinciegrenzen. Soms is dat incidenteel en soms in een structureel samenwerkingsverband. In het coalitieakkoord en in de omgevingsvisie is voor de structurele samenwerkingsverbanden het belang voor Flevoland meegegeven.

Met het Rijk werken we in het kader van NOVEX-provincies in 2027 aan een actualisatie van het 'Ruimtelijk Arrangement '(schakel tussen de nationale en provinciale Omgevingsvisie). De 'Nota Ruimte', de bijbehorende uitvoeringsstrategie en onze provinciale omgevingsvisie zullen richtinggevend zijn voor dit proces.

Provincie Flevoland maakt ook deel uit van een viertal NOVEX-gebieden: Lelylijn, Metropoolregio Amsterdam, Schiphol en Regio Zwolle. Daarnaast werken we met medeoverheden aan het IJsselmeergebied, het Deltaplan Noord-Nederland en de Samenwerking EHPZ (Ermelo, Harderwijk, Putten, Zeewolde).

Binnen de provinciegrens werken we samen met de gemeenten en het waterschap in 'Samen Maken We Flevoland' om samen sterker te zijn richting het Rijk. Daarbij richten we ons op de gezamenlijke Flevolandse belangen. De basis hiervoor is te vinden in de 'Strategische Agenda Flevoland' en de bijbehorende uitvoeringsagenda. In 2027 zal deze strategische agenda, voor zover nodig, geactualiseerd worden.

Woonopgave - Groei in balans

In de ontwerp Omgevingsvisie is beschreven dat het onze ambitie is om tot en met 2050 nog 100.000 nieuwe woningen te bouwen, bovenop de 190.000 woningen die we nu hebben. Dat is een groei met ruim 50%. Niet het aantal maakt Flevoland uniek, maar wel de enorme relatieve groei. En die beoogde toename leidt ertoe dat het in onze provincie essentieel is dat we aandacht hebben voor een groei in balans. Er moet immers een nieuwe samenleving ontstaan, waar mensen niet alleen een woning hebben, maar ook het gevoel hebben dat ze thuiskomen, dat ze 'aarden' in Flevoland. Dat is een uitdaging die we in de 'Sociale Agenda' hebben uitgewerkt. Indien er wel veel woningen worden toegevoegd, maar we er onvoldoende in slagen om alle andere zaken te borgen die een vitale samenleving nodig heeft (banen, bereikbaarheid, voorzieningen, een fijne leefomgeving), dan raken we als provincie (verder) uit balans. Zowel in de provincie als bij de gemeenten moet op alle beleidsterreinen in samenhang worden opgeschaald, een enorme opgave!

Maar eerst moet het bouwtempo omhoog. We zien dat we momenteel achterlopen op de afspraken die we in 2022 in de twee Woondeals MRA en ZUND hebben vastgelegd. Dat is begrijpelijk vanuit het gegeven dat het momenteel 8-10 jaar duurt van het idee voor een woning tot het overhandigen van de sleutel. Het duurt een aantal jaren voordat versnelling zichtbaar wordt. We zitten nu op de helft van de duur van de twee Woondeals (2022-2030), dus de komende jaren moet de versnelling echt zichtbaar worden. Tegelijkertijd proberen we via de introductie van parallel plannen en industrieel bouwen de doorlooptijd van 8-10 jaar grofweg te halveren.

Voor de woningbouw zijn onze nieuwe rollen vanuit de Wet versterking regie volkshuisvesting (Wvrv) van belang. We willen niet alleen dat het bouwtempo wordt verhoogd, maar we moeten er ook op toezien dat in onze regio voldoende wordt gebouwd voor alle aandachtsgroepen, dat er wordt gebouwd in alle prijsklassen (30% sociaal, 2/3 betaalbaar) en dat het beter mogelijk wordt om door te stromen naar een woning die past bij de volgende levensfase (d.w.z. dat daarvoor voldoende en kwalitatief passend aanbod voor wordt gerealiseerd) . Het komend jaar werken we dat uit in ons volkshuisvestingsbeleid, dat wordt opgenomen in een omgevingsprogramma.

Daarnaast is een derde onderdeel van de integrale opgave dat we ook aandacht moeten hebben voor toekomstbestendige bouw, met aandacht voor onderwerpen als materiaalgebruik (zoals meer hout en biobased), water, energie, natuur en een fijne leefomgeving. Dat doen we onder meer door innovaties aan te jagen via de Regiodeal Nieuw Land, door ketenwerking ‘Van Polder tot Pand’ te stimuleren en digitaliseringsmogelijkheden zoals ‘Digital Twins’ te ontwikkelen via Nationaal Groeifonds projecten en te helpen om nieuwe opleidingen te ontwikkelen waar de bouwvakkers en de installatietechnici van de toekomst worden opgeleid, samen met het bedrijfsleven. Een mooi voorbeeld is Techniek Opleiding Flevoland (TOF) in Lelystad, dat met succes een aanvraag heeft gedaan bij Kansen voor West. We hebben ook oog voor mogelijke Europese samenwerking, onder meer via New European Bauhaus, dat ook gaat over samenlevingsopbouw.

In 2013 hebben we afspraken gemaakt met het Rijk, de gemeente en andere overheden over een langjarige samenwerking in de ontwikkeling van Almere tot een toekomstbestendige stad. Met het programma ‘Almere 2.0’ wordt de stedelijke ontwikkeling stapsgewijs gerealiseerd, met gezamenlijke regie op thema’s als ‘bereikbaarheid’, ‘duurzaamheid’ en ‘economie’. Nu de ontwikkeling van Almere Pampus in zicht komt en de huidige derde tranche van het Fonds Verstedelijking in 2029 afloopt, ontstaat een nieuwe fase. We kijken daarom in 2027 terug en vooruit, wat mogelijk leidt tot actualisering van de uitvoeringsafspraken.

Maatschappelijk effect

Een duurzame verdere ontwikkeling van ons stedelijk en landelijk gebied met versterking van het gevarieerde aanbod van de woon-, werk- en leefomgeving. Dit gebeurt in samenwerking met partners uit de regio.

Effect van ons beleid

Ruimtelijk- (-economische) ontwikkelingen zijn zorgvuldig ingepast met oog voor de ruimtelijke (en landschappelijke) kwaliteiten van onze provincie.

Indicatoren Flevoland

Voor de indicatoren met betrekking tot het programma 'Fijn wonen en ruimtelijke ontwikkeling' wordt verwezen naar '[Dashboard - Fijn wonen en ruimtelijke ontwikkeling - Flevoland (feitelijkflevoland.nl)]'

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
1. Fijn wonen en ruimtelijke ontwikkeling	1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap	1.1.1 We investeren blijvend in de constructieve samenwerking met gemeenten en waterschap, en nemen vanuit onze (gezamenlijke) doelen ook actief deel aan samenwerkingsverbanden met partijen buiten de provinciegrenzen zoals MRA, Regio Zwolle, EHPZ en het IJsselmeergebied
		1.1.2 We richten ons instrumentarium en onze manier van werken in, passend bij de intentie van de Omgevingswet
		1.1.3 We leveren onze bijdrage aan de landelijke woningbouwopgaven, waarbij we niet alleen focussen op aantallen woningen, maar werken aan een evenwichtige volwaardige, leefbare en duurzame gebiedsontwikkeling in Flevoland
		1.1.4 We werken met gemeenten, het waterschap en het Rijk aan evenwichtige stedelijke ontwikkeling, die bijdraagt aan Flevoland als aantrekkelijke provincie om te wonen, werken en leven. De internationale concurrentiepositie van de Noordvleugel van de Randstad is verbeterd door verdere ontwikkeling van Almere, waarbij de woningbouwopgave van Almere is bepaald en er zicht is op realisatie. We verkennen de kansen die New European Bauhaus voor Flevoland biedt

1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap

Dit programmaonderdeel draagt bij aan de transitieopgaven 'Woningbouw & brede welvaart' en 'Landelijk gebied'.

Daarnaast draagt dit programmaonderdeel bij aan alle strategieën uit de 'Omgevingsvisie Flevoland 2050, Blik op de toekomst'.

Doelen (2023-2027)

1.1.1 We investeren blijvend in de constructieve samenwerking met gemeenten en waterschap, en nemen vanuit onze (gezamenlijke) doelen ook actief deel aan samenwerkingsverbanden met partijen buiten de provinciegrenzen zoals MRA, Regio Zwolle, EHPZ en het IJsselmeergebied.

1.1.2 We richten ons instrumentarium en onze manier van werken in, passend bij de intentie van de Omgevingswet.

1.1.3 We leveren onze bijdrage aan de landelijke woningbouwopgaven, waarbij we niet alleen focussen op aantallen woningen, maar werken aan een evenwichtige volwaardige, leefbare en duurzame gebiedsontwikkeling in Flevoland.

1.1.4 We werken met gemeenten, het waterschap en het Rijk aan evenwichtige stedelijke ontwikkeling, die bijdraagt aan Flevoland als aantrekkelijke provincie om te wonen, werken en leven. De internationale concurrentiepositie van de Noordvleugel van de Randstad is verbeterd door verdere ontwikkeling van Almere, waarbij de woningbouwopgave van Almere is bepaald en er zicht is op realisatie. We verkennen de kansen die New European Bauhaus voor Flevoland biedt.

Resultaten 2027

Omgevingsvisie en Omgevingswet

1. We stellen als uitwerking van de Omgevingsvisie een of meer integrale omgevingsprogramma's vast. Deze omgevingsprogramma's vormen samen met de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening het beleidshuis omgevingsbeleid. Hiermee zorgen we voor sturing en samenhang op beleid en uitvoering voor de fysieke leefomgeving.

2. We gaan live met het OmgevingsLAB. In het OmgevingsLAB werken we aan het opstellen, actueel houden, monitoren en evalueren van omgevingsbeleid voor de fysieke leefomgeving. We zetten ontwerpend onderzoek en digitalisering in om het strategisch werken aan complexe ruimtelijke opgaven te versterken en toetsen we initiatieven aan provinciale belangen. Na de verbouwing van het provinciehuis richten we het OmgevingsLAB in als een inspirerende fysieke en digitale werkomgeving die de samenwerking tussen de provincie en inwoners, bedrijven, medeoverheden en andere samenwerkingspartners bevordert.

3. Via het 'Ruimtelijk Arrangement' (schakel tussen de nationale en provinciale omgevingsvisie) zorgen we voor afstemming tussen nationaal en provinciaal omgevingsbeleid. Voor onze inzet is de provinciale omgevingsvisie leidend. We verwachten dat het Rijk in 2027 de 'Nota Ruimte' vaststelt samen met een daarop gebaseerde uitvoeringsstrategie.

Bovenregionale samenwerking

4. Samen met de gemeenten en het waterschap voeren we de afspraken in de 'Strategische Uitvoeringsagenda Flevoland (SAF) 2026-2027' uit en rapporteren over de voortgang. Daarnaast actualiseren we deel 1 (Perspectief) van de SAF, op basis van de Omgevingsvisie, en overig vastgesteld beleid.

5. De Regio Zwolle stelt, samen met alle partners in de Regio Zwolle, een nieuwe meerjarige agenda op. Deze agenda vormt de basis voor de samenwerking na 2028. De meerjarige agenda zal ter vaststelling aan Provinciale Staten (PS) worden voorgelegd. In het kader van de NOVEX Regio Zwolle wordt gewerkt aan een herziene Uitvoeringsagenda met regionale investeringsagenda.

6. In de Metropool Regio Amsterdam werken we samen met Lelystad en Almere aan opgaven op het gebied van economie, ruimte en mobiliteit. Op basis van de in 2023 vastgestelde 'Verstedelijkingsstrategie inclusief Ontwikkelperspectief', wordt in 2027 in het 'NOVEX-MRA-programma' gewerkt aan de tweede Uitvoeringsagenda inclusief regionale investeringsagenda. Het gaat hierin om keuzes en maatregelen die vragen om samenwerking tussen Rijk en Regio die directe meerwaarde hebben voor een groot aantal gebiedsontwikkelingen en die bijdragen aan de ontwikkeling van complete steden.

7. Voor de regio EHPZ (Ermelo, Harderwijk, Putten en Zeewolde) wordt een ruimtelijk toekomstperspectief opgesteld. Dit is een samenwerking van de vier gemeenten, de betrokken waterschappen en de provincies Gelderland en Flevoland.

Stedelijke ontwikkeling FVA

8. De gezamenlijke partners starten het proces voor 'Almere 3.0' op. De gesprekken en onderzoeken zijn gestart ter voorbereiding van een volgende fase van de samenwerking en financiering van de groei en schaalsprong van Almere. Dit zal naar verwachting leiden tot een nieuwe Uitvoeringsovereenkomst.

9. We financieren en realiseren sleutelprojecten zoals deze in het jaarprogramma 2027 van 'Almere 2.0' zijn vastgesteld en bereiden het jaarprogramma 2028 voor binnen de kaders van het 'Meerjarenprogramma 2025-2029'.

Woonopgave

10. We leveren de datagedreven basis voor het ruimtelijk afwegingsinstrument Brede Welvaart voor integrale ruimtelijke afwegingen. We zorgen voor een geactualiseerde en toegankelijke monitor Brede Welvaart, inclusief onderliggende datasets en geo-informatie. We voeren de inwonerspeiling uit en publiceren deze.

11. We stimuleren toekomstbestendige gebiedsontwikkelingen door informatie, inspiratie en kennisdeling (Aanjaagteam TBB), en via regionale en landelijke samenwerkingen zoals het 'Convenant Toekomstbestendig Bouwen (Cirkelstad)', de 'Samenwerkingsagenda Toekomstbestendige Gebiedsontwikkeling' (VRO), het 'Nationaal Kenniscentrum Biobased Bouwen (Almere)', de 'Nationale Aanpak Biobased Bouwen' en het 'MRA Houtbouwpact'.

12. Ter uitvoering van het 'Nationaal Groeifondsproject Toekomstbestendige Leefomgeving' stimuleren we de totstandkoming van biobased ketens van Polder tot Pand (minimaal voor stro en vlas), geven we invulling aan het Living Lab Almere Pampus (bouw 5 biobased woningen) en ondersteunen we het Nationaal Kenniscentrum Biobased Bouwen. We stellen via aanjaagteams kennis ter beschikking aan partners.

13. We stellen het (wettelijk verplichte) volkshuisvestingsbeleid vast. Als bouwsteen voor het omgevingsprogramma.

14. We vormen samenwerkingsverbanden met partijen om het volkshuisvestingsbeleid uit te voeren, waardoor kennis wordt gedeeld en opgaven rondom toekomstbestendig bouwen, CPO, doorstroming en passende woonvormen beter worden gerealiseerd. Een en ander afhankelijk van de keuzes in het omgevingsprogramma.

Water en ruimtelijke vraagstukken

15. We stellen het 'Regionaal Bodem- en Waterprogramma' vast, waarmee het beleid voor bodem en water is geactualiseerd en het Flevolands deel van het vierde stroomgebiedbeheerplan voor de KRW is vastgesteld. We geven de beleidsmonitoring vorm als onderdeel van het 'Ruimtelijk afwegingsinstrument'. We starten met het inbedden van de uitvoering in de provinciale organisatie. Daarnaast bestendigen we de strategische samenwerking binnen Flevoland.

Verbonden partij(en)

Niet van toepassing.

Middelen

1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap	Rekening 2025	Begroting 2026 na wijziging	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Lasten	9.624	10.837	9.935	9.672	9.460	9.442
Baten	-679	-230	-280	-236	-172	-172
Saldo	**8.945**	**10.608**	**9.656**	**9.437**	**9.288**	**9.270**
Kader (saldo voor PN 27-30)		9.773	9.283	9.176	9.089	9.116
Zomernota 2026		835	-71	-71	-71	-71
Perspectiefnota 2027-2030		0	378	334	270	271
Kader		**10.608**	**9.590**	**9.439**	**9.288**	**9.316**
Verschil t.o.v. kader			**65**	**-2**	**0**	**-46**
Overig			65	-2	0	-46

x € 1.000

Toelichting

Op dit programmaonderdeel zijn er geen verschillen (> € 0,1 mln.) tussen de nieuwe begrotingsraming en het financiële kader van de Zomernota 2026 en de Perspectiefnota 2027-2030.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
1.1.1 Ruimtelijke ontwikkeling en landschap	2.684	-130	2.555
1.1.2 Almere 2.0	6.951	-150	6.801
1.1.3 Lelystad Next Level	183	0	183
1.1.4 Flevoland bouwt aan Nederland	116	0	116
Totaal	**9.935**	**-280**	**9.656**

x € 1.000

1.2 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

Programmaonderdeel	L/B/H	Rekening 2025	Begroting 2026 na wijziging	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap	Lasten	9.624	10.837	9.935	9.672	9.460	9.442
	Baten	-679	-230	-280	-236	-172	-172
	Saldo	8.945	10.608	9.656	9.437	9.288	9.270
1 Fijn wonen en ruimtelijke ontwikkeling	Lasten	**9.624**	**10.837**	**9.935**	**9.672**	**9.460**	**9.442**
	Baten	**-679**	**-230**	**-280**	**-236**	**-172**	**-172**
	Saldo	**8.945**	**10.608**	**9.656**	**9.437**	**9.288**	**9.270**

x € 1.000

2. Landbouw, Visserij, Water en Natuur in balans

Inleiding

In Flevoland werken we aan een toekomstbestendig landelijk gebied waar landbouw, natuur, water en leefomgeving in balans zijn. We zetten in op een innovatieve en economisch sterke landbouwsector die bijdraagt aan oplossingen voor opgaven rond waterkwaliteit, biodiversiteit, klimaat en stikstof. Door doelgericht en gebiedsgericht te werken aan natuurverbetering, emissiereductie en duurzaam ondernemerschap creëren we perspectief voor ondernemers én ruimte voor toekomstige maatschappelijke en economische ontwikkelingen. Zo bouwen we samen met inwoners, ondernemers en partners verder aan een vitaal landelijk gebied en versterken we de nationale en internationale betekenis van Flevoland als landbouw- en natuurprovincie.

Transitie Landelijk Gebied

Het landelijk gebied van Flevoland staat de komende jaren voor belangrijke opgaven op het gebied van landbouw, natuur, water, bodem, klimaat en leefomgeving. Deze opgaven hangen nauw met elkaar samen en vragen om een samenhangende aanpak waarin een economisch sterke landbouw, een gezonde natuur en een robuust watersysteem elkaar versterken. Flevoland ziet de landbouw daarbij niet alleen als onderdeel van de opgave, maar juist als een belangrijke partner in de oplossing. Vanuit de Visie op Landbouw wordt ingezet op een toekomstbestendige, innovatieve en renderende landbouwsector die ruimte biedt aan ondernemerschap en tegelijkertijd een bijdrage levert aan maatschappelijke doelen op het gebied van waterkwaliteit, klimaat, biodiversiteit en stikstofreductie.

Provincie Flevoland kiest voor een landbouwsector die economisch sterk, innovatief en toekomstbestendig is. Landbouw vormt een belangrijke drager van de Flevolandse economie, leefbaarheid en voedselproductie en levert tegelijkertijd een bijdrage aan de opgaven voor water, bodem, natuur, biodiversiteit en klimaat. Wij zien landbouw niet uitsluitend als onderdeel van de opgave, maar nadrukkelijk als onderdeel van de oplossing. Daarom zetten wij in op doelsturing, kennisontwikkeling, praktijkgerichte innovatie en gebiedsgerichte samenwerking.

Flevoland wil haar positie als toonaangevende landbouwprovincie verder versterken door ruimte te bieden aan nieuwe technieken, vernieuwende verdienmodellen en ondernemerschap. Daarbij investeren wij in innovatie, verduurzaming en een gezond verdienvermogen voor ondernemers.
Met de 'Uitvoeringsaanpak Landelijk Gebied' werken wij samen met ondernemers, gemeenten, waterschap en maatschappelijke partners aan concrete resultaten voor landbouw, water, bodem, natuur en klimaat. Zo versterken wij zowel het toekomstperspectief van de landbouw als de kwaliteit van het landelijk gebied voor toekomstige generaties.

Met de vaststelling van de 'Integrale Uitvoeringsaanpak Landelijk Gebied' in 2026 is een belangrijke stap gezet van beleidsontwikkeling naar uitvoering. In 2027 ligt de nadruk op het realiseren van concrete resultaten in de gebieden. Daarbij staan niet de afzonderlijke maatregelen centraal, maar het behalen van doelen voor natuur, stikstof, water, bodem, klimaat en een toekomstbestendige landbouw. Doelsturing vormt daarbij een belangrijk uitgangspunt. De provincie stuurt op resultaten en geeft tegelijkertijd ruimte aan ondernemers, gebiedspartners en maatschappelijke organisaties om met innovatieve en gebiedsspecifieke oplossingen bij te dragen aan deze doelen. Door de voortgang en effecten systematisch te monitoren ontstaat inzicht in wat werkt en waar aanpassing nodig is. Zo bouwen we verder aan een lerende uitvoeringspraktijk waarin kennisontwikkeling, innovatie en praktijkervaring leiden tot een steeds effectievere aanpak.

De stikstofopgave vormt daarbij een belangrijk onderdeel van de gebiedsgerichte uitvoering. Flevoland werkt aan natuurverbetering en het verminderen van stikstofbelasting op beschermde stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden in omliggende provincies en aan het creëren van ruimte voor maatschappelijke en economische ontwikkelingen. Daarbij wordt ingezet op een combinatie van innovatie, emissiereductie, natuurherstel en gebiedsgerichte maatregelen. De provincie kiest nadrukkelijk voor een aanpak die gebiedskenmerken centraal stelt en aansluit bij de kracht van de Flevolandse landbouw. Waar mogelijk worden maatregelen gekoppeld aan andere opgaven, zodat investeringen bijdragen aan meerdere doelen tegelijk.

De uitvoeringsaanpak heeft een adaptief karakter. Via een rollende agenda spelen we in op nieuwe ontwikkelingen, veranderende landelijke en Europese kaders, beschikbare middelen, technologische

innovaties en initiatieven vanuit de gebieden. Hierdoor kunnen kansen worden benut en kan de uitvoering worden aangepast wanneer nieuwe inzichten daarom vragen. Flevoland bouwt daarbij voort op de samenwerking die de afgelopen jaren is opgebouwd met gemeenten, Waterschap Zuiderzeeland, agrarische organisaties, terreinbeheerders, kennisinstellingen, ondernemers en andere maatschappelijke partners. Juist door kennis, ervaring en verantwoordelijkheid te bundelen ontstaan de slagkracht en het draagvlak die nodig zijn om de opgaven daadwerkelijk te realiseren. De uitvoering vindt plaats in nauwe samenwerking met gemeenten, waterschap, terreinbeheerders, agrarische organisaties en andere gebiedspartners. De regionale uitvoeringsagenda vormt hiervoor het gezamenlijke uitvoeringskader. Hierin worden provinciale, nationale en regionale opgaven samengebracht en zo veel mogelijk vertaald naar concrete gebiedsgerichte afspraken, projecten en investeringen.

We werken verder aan de ontwikkeling en uitrol van de regioprofielen als basis voor de gebiedsgerichte uitvoering. Zij maken inzichtelijk waar de belangrijkste opgaven liggen, welke kwaliteiten en ontwikkelkansen aanwezig zijn en waar de grootste bijdrage aan provinciale doelen kan worden gerealiseerd. Niet iedere opgave speelt immers in dezelfde mate in elk gebied en niet alle maatregelen zijn overal even effectief. De regioprofielen helpen om prioriteiten te stellen, maatwerk toe te passen en samen met gebiedspartners te bepalen welke aanpak het beste aansluit bij de lokale situatie.

Ontwikkelingen op nationaal en Europees niveau blijven van invloed op het landelijk gebied. Flevoland blijft daarom inspelen op nieuwe wet- en regelgeving, beschikbare instrumenten en financieringsmogelijkheden. Tegelijkertijd houdt de provincie vast aan haar uitgangspunten: een sterke en toekomstbestendige landbouw, doelsturing, innovatie, gebiedsgericht maatwerk en samenwerking. Door stikstofreductie, natuurverbetering, waterkwaliteit, klimaatopgaven en landbouwontwikkeling in samenhang op te pakken, ontstaat een aanpak die niet alleen bijdraagt aan wettelijke verplichtingen, maar ook perspectief biedt voor ondernemers, maatschappelijke partners en toekomstige generaties. Zo werkt Flevoland aan een veerkrachtig en toekomstbestendig landelijk gebied waarin landbouw, natuur, water en leefomgeving duurzaam met elkaar in balans zijn.

Versnellingsaanpak Landelijk Gebied

Provincie Flevoland werkt aan een toekomstbestendig landelijk gebied waarin landbouw, water, natuur en klimaat in samenhang worden ontwikkeld. Voor de uitvoering van de Uitvoeringsaanpak Landelijk Gebied zijn reeds middelen beschikbaar gesteld voor onder meer doelsturing, het gebiedsbod stikstof, de Boerderij van de Toekomst, de Bossenstrategie, het innovatieprogramma en de doorontwikkeling van het Landbouwcollectief Flevoland.

Aanvullend hierop wordt voorgesteld de middelen voor het landelijk gebied uit de ‘Brede Bestemmingsreserve’ (Perspectiefnota 2025) beschikbaar te stellen voor een Versnellingsaanpak Landelijk Gebied. De aanpak is gericht op het realiseren van concrete resultaten voor stikstof, waterkwaliteit, natuur, biodiversiteit en toekomstbestendige landbouw binnen bestaande begrotingsposten.

De uitvoering van deze opgaven vraagt niet alleen om investeringen in maatregelen, maar ook om een gebiedsgerichte aanpak waarin overheden, agrariërs, terreinbeheerders, kennisinstellingen en maatschappelijke partners gezamenlijk werken aan oplossingen. Daarom worden de middelen flexibel ingezet voor zowel de inhoudelijke uitvoering als voor het versterken van gebiedsprocessen, procesondersteuning, kennisdeling, samenwerking en het aanjagen van kansrijke initiatieven. Hiermee kunnen projecten sneller tot uitvoering komen en kunnen kansen voor cofinanciering van Rijk, Europa en andere partners beter worden benut.

Van het beschikbare budget wordt € 1,0 mln. ingezet voor een innovatiefonds waarmee praktijkgerichte innovaties worden ondersteund die bijdragen aan de doelen voor landbouw, water, natuur, klimaat en stikstof. Daarnaast wordt € 1,5 mln. gereserveerd voor de uitvoering van de stikstofstrategie, doelsturing en pilots. Voor maatregelen gericht op verbetering van de waterkwaliteit wordt € 1,25 mln. beschikbaar gesteld. Voor natuurherstel en de versterking van de groenblauwe dooradering wordt eveneens € 1,25 mln. gereserveerd.

Binnen deze thema's kunnen middelen tevens worden ingezet voor gebiedsgerichte ondersteuning, procesbegeleiding en het verbinden van partijen, wanneer dit noodzakelijk is om uitvoering mogelijk te maken of te versnellen. Hiermee ontstaat een samenhangend investeringspakket dat niet alleen bijdraagt aan

inhoudelijke resultaten, maar ook aan de organisatiekracht die nodig is om deze resultaten daadwerkelijk te realiseren.

Met deze investering kiest Flevoland voor een aanpak waarin innovatie, doelsturing, waterkwaliteit, natuurherstel en gebiedsgerichte samenwerking elkaar versterken en waarin uitvoering centraal staat. Daarmee wordt voortgebouwd op de ‘Uitvoeringsaanpak Landelijk Gebied’ en wordt ingespeeld op toekomstige kansen voor rijks- en Europese cofinanciering.

Bodem en water

Voldoende schoon water en een gezonde bodem zijn de basis voor een toekomstbestendige ontwikkeling van Flevoland. In 2026 is het waterprogramma geëvalueerd door de Randstedelijke Rekenkamer en is, in nauwe afstemming met gebiedspartners, een nieuw concept waterprogramma opgesteld. Dit proces liet zien dat er een paar grote uitdagingen zijn. Chemische stoffen en gewasbeschermingsmiddelen zorgen ervoor dat de waterkwaliteit nog onvoldoende is. De beschikbaarheid van water voor drinkwater, bedrijven, natuur en landbouw neemt af, terwijl de vraag toeneemt. En de robuustheid van het watersysteem neemt af door klimaatverandering en bodemdaling. Deze thema's werken we uit in de ‘Uitvoeringsaanpak Landelijk gebied’, de woonopgave en de economische opgave.

Digitalisering

Om de ontwikkeling van het landelijk gebied doelgericht te kunnen sturen, investeren wij in een sterke informatiepositie. Door het gebruik van data, monitoring en digitale informatievoorziening krijgen wij beter inzicht in ontwikkelingen rondom water, bodem, natuur en landbouw en kunnen wij samen met onze gebiedspartners effectiever sturen op doelbereik.

Maatschappelijk effect

Onze ambitie is een toekomstbestendig, leefbaar en gezond landelijk gebied waar mensen goed kunnen wonen, werken, recreëren en voedsel produceren.

Effect van ons beleid

De sociaaleconomische ontwikkeling van het landelijk gebied is verbeterd, de natuurwaarden en recreatieve waarden zijn toegenomen. De internationale natuurwaarden zijn voldoende beschermd. Het robuuste, veilige en schone (drink-)watersysteem is behouden.

Indicatoren Flevoland

Voor de indicatoren met betrekking tot het programma 'Landbouw, visserij, water en natuur in balans' wordt verwezen naar 'Dashboard - Landbouw, visserij, water en natuur in balans - Flevoland'.

Beleidsindicatoren BBV

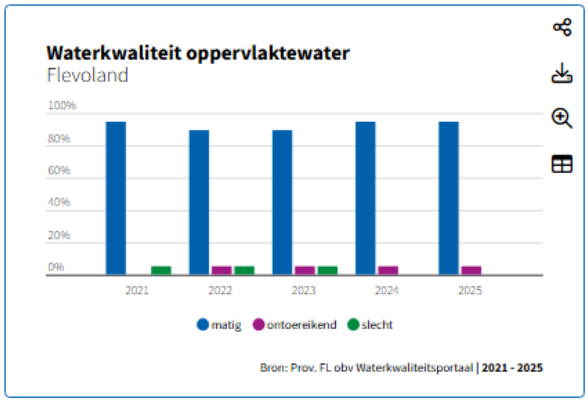

Vanuit de Kaderrichtlijn Water (KRW) is het verplicht om in 2027 een goede toestand van de oppervlaktewateren te hebben bereikt. De waterkwaliteit wordt beoordeeld via het 'one out, all out' principe. Hierdoor voldoet momenteel 0% van de waterlichamen aan een goede kwaliteit. Vanwege de van nature aanwezige verhoogde gehaltes van een aantal stoffen (bijvoorbeeld ammonium) in het grondwater is met de huidige systematiek een score van 'matig' de hoogst haalbare score voor oppervlaktewateren in Flevoland. De eindscore "matig" betekent dus dat de slechtste beoordeling op één of meerdere KRW-parameters matig is en dat overige parameters in datzelfde waterlichaam zijn beoordeeld als "goed".

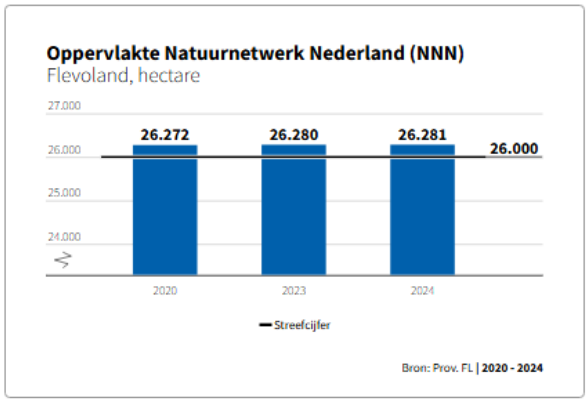

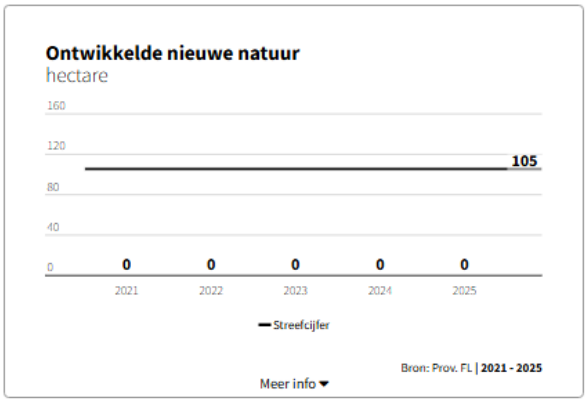

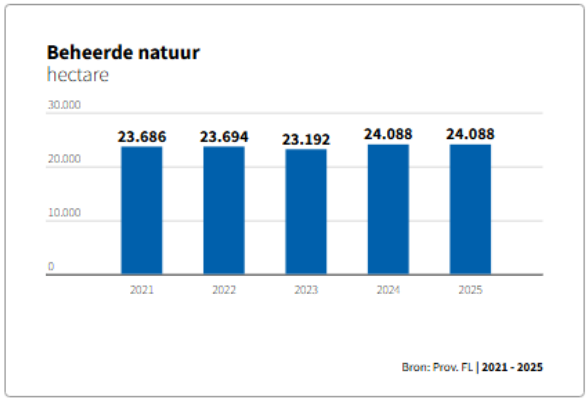

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
2. Landbouw, visserij, water en natuur in balans	2.1 Landbouw & visserij	2.1.1 De provincie zet in op een economisch sterke, toekomstbestendige en innovatieve landbouwsector die bijdraagt aan voedselproductie, biodiversiteit, waterkwaliteit, klimaatdoelen en een gezond verdienvermogen voor ondernemers
		2.1.2 Met behulp van 'Proefprojecten' en 'Kennisnetwerken innovaties' is de agrofoodsector landbouw verder geïnnoveerd, verduurzaamd en meer circulair geworden. We hebben stappen gezet in het promoten van streekproducten, het verkorten van de ketens richting de consument en het hergebruik van restproducten binnen de landbouw en gaan zo ook voedselverspilling tegen
		2.1.3 De bodemkwaliteit is verbeterd als basis voor een toekomstbestendige en duurzame landbouw, waarbij nadrukkelijk aandacht is voor bodemdaling en meervoudig ruimtegebruik
		2.1.4 Voedselinnovaties op basis van Flevolandse producten zijn ongoing en bekend bij verschillende groepen en dragen bij aan een toekomstbestendige landbouw
		2.1.5 De Urker IJsselmeervisserij is geherstructureerd, in samenhang met de herstructurering van de overige IJsselmeervisserij op schubvis, waarbij de vangstrechten worden afgestemd op het niveau dat het ecosysteem duurzaam kan genereren en er een duurzaam ontwikkel- en arbeidsmarktperspectief blijft bestaan
	2.2 Natuur	2.2.1 De laatste projecten van het 'Programma Nieuwe Natuur' zijn in uitvoering en dragen bij aan het verbinden van stad en landelijk gebied, de combinatie natuur en recreatie, het natuurnetwerk en aan biodiversiteit van het landelijk gebied en daarmee aan een toekomstbestendige landbouw
		2.2.2 In samenwerking met de acht partners (Flevo-Landschap, Staatsbosbeheer, Gemeenten Almere en Lelystad, Waterschap Zuiderzeeland, Natuurmonumenten, Provincie Flevoland en Rijkswaterstaat) van Nationaal Park Nieuw Land (NPNL) wordt uitvoering gegeven aan projecten die bijdragen aan de realisatie en beleefbaarheid van een vogelparadijs van internationale waarde in 2040
		2.2.3 Positieve besluitvorming over de realisatie van Oostvaardersoevers
		2.2.4 In het Markermeer-IJmeer zijn natuur- en recreatiemogelijkheden ontwikkeld als onderdeel van een Toekomstbestendig Ecologisch Systeem (TBES) en ontstaan er kansen voor ruimtelijk-economische ontwikkelingen
		2.2.5 De financieringsmogelijkheden van het 'Plattelandsontwikkeling Programma' (POP) en het 'Gemeenschappelijk Landbouw Beleid' (GLB) zijn optimaal benut als instrument om de agrarische sector te stimuleren en te verduurzamen, de bodem en waterkwaliteit te verbeteren en de lokale en sociale netwerken op het Flevolandse platteland te versterken
		2.2.6 • De natuurwaarden zijn behouden en zo mogelijk versterkt, de beleefbaarheid van natuurgebieden is

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
		toegenomen en de economische activiteiten in natuurgebieden ondersteunen een succesvol beheer zonder de natuurwaarden te bedreigen. We anticiperen met ons natuurbeleid op de veranderingen in het klimaat. De activiteiten van het programma dienen te voldoen aan de vereisten van de Wet Natuurbescherming • De kwaliteit van de natuur en de biodiversiteit in het landschap is verbeterd, waarbij combinaties worden gezocht met natuurinclusieve landbouw en met recreatie en toerisme
	2.3 Water	2.3.1 Het bodem- en watersysteem is beter toekomstbestendig en draagt bij aan de hoofddoelen van het landelijk gebied: Toekomstbestendige landbouw en het versterken van de biodiversiteit. We zetten daarbij in op het versterken van het bodem- en watersysteem 2.3.2 We hebben ook in de toekomst voldoende drink-, proces- en oppervlaktewater van goede kwaliteit. Hiervoor hebben we perspectieven en beleid vastgesteld. We geven helderheid over de risico's op wateroverlast

2.1 Landbouw, visserij en landelijk gebied

Dit programmaonderdeel draagt bij aan de transitieopgave 'Landelijk gebied'.

Daarnaast draagt dit programmaonderdeel bij aan de strategieën 'Robuust Polderraamwerk' en 'Innovatieve Economische ecosystemen' uit de 'Omgevingsvisie Flevoland 2050, Blik op de toekomst'.

Doelen (2023-2027)

2.1.1 De provincie zet in op een economisch sterke, toekomstbestendige en innovatieve landbouwsector die bijdraagt aan voedselproductie, biodiversiteit, waterkwaliteit, klimaatdoelen en een gezond verdienvermogen voor ondernemers.

2.1.2 Met behulp van 'Proefprojecten' en 'Kennisnetwerken innovaties' is de agrofoodsector landbouw verder geïnnoveerd, verduurzaamd en meer circulair geworden. We hebben stappen gezet in het promoten van streekproducten, het verkorten van de ketens richting de consument en het hergebruik van restproducten binnen de landbouw en gaan zo ook voedselverspilling tegen.

2.1.3 De bodemkwaliteit is verbeterd als basis voor een toekomstbestendige en duurzame landbouw, waarbij nadrukkelijk aandacht is voor bodemdaling en meervoudig ruimtegebruik.

2.1.4 Voedselinnovaties op basis van Flevolandse producten zijn ongoing en bekend bij verschillende groepen en dragen bij aan een toekomstbestendige landbouw.

2.1.5 De Urker IJsselmeervisserij is geherstructureerd, in samenhang met de herstructurering van de overige IJsselmeervisserij op schubvis, waarbij de vangstrechten worden afgestemd op het niveau dat het ecosysteem duurzaam kan genereren en er een duurzaam ontwikkel- en arbeidsmarktperspectief blijft bestaan.

Resultaten 2027

1. We leveren voor de opgave 'Landelijk Gebied' de datagedreven onderbouwing voor integrale keuzes rond natuur, landbouw, bodem, water en leefomgeving. We ontwikkelen en beheren de 'Kennishub Landelijk Gebied' als centraal platform voor data, kaarten en kennisproducten.

2. We actualiseren de 'Monitor Waterprogramma' en 'Monitor Landschap'.

3. We werken op basis van de vastgestelde regioprofielen per regio prioriteiten, maatregelen en samenwerkingsafspraken uit, zodat provinciale middelen doelgericht worden ingezet op de opgaven die in dat gebied het meest urgent zijn.

4. We bieden ondersteuning aan ondernemers bij de toepassing van innovatieve maatregelen die bijdragen aan verbetering van waterkwaliteit, vermindering van emissies, versterking van biodiversiteit en een toekomstbestendige bedrijfsvoering.

5. We stellen voor ruimtelijke processen in Flevoland een breed gedragen afwegingsmechanisme 'Water en Bodem' beschikbaar; gemeenten en provincie kunnen deze toepassen bij planvorming en besluitvorming zodat water- en bodembelangen structureel worden meegenomen in ruimtelijke keuzes.

6. We geven een impuls aan de kwaliteit van ons landschap. Dit doen we door verkenningen en projecten uit te voeren en het organiseren/ faciliteren van een community rondom de kwaliteit van het landschap.

7. We leveren gerichte bijdragen aan het op orde brengen en versterken van de recreatieve infrastructuur en voorzieningen in natuurgebieden, zoals paden en basisvoorzieningen. We werken hierbij nauw samen met terreinbeherende organisaties en gemeenten. Met als doel de basis op orde te krijgen en behouden van de natuurrecreatie. Zo bevorderen we de beleving van Flevoland als provincie waar de natuur recreatief te beleven en goed toegankelijk is voor zowel inwoners als bezoekers.

8. Samen met de andere gebiedspartners voeren we, op basis van de regioprofielen, de gebiedsopgaven uit. De provincie ondersteunt deze samenwerking met kennis, netwerk, procesbegeleiding en beschikbare middelen. We faciliteren en ontwikkelen gebiedsprocessen, waaronder die in de Zuidlob en Oostrand van de Noordoostpolder. In deze processen werken overheden en gebiedspartners gezamenlijk aan integrale opgaven voor natuur, landbouw, water en klimaat. De provincie ondersteunt deze samenwerking met kennis, netwerk, procesbegeleiding en beschikbare middelen.

9. We zetten beschikbare rijks-, EU- en provinciale middelen gericht in voor de realisatie van de doelen uit de 'Uitvoeringsaanpak Landelijk Gebied' en maken inzichtelijk welke bijdrage de middelen leveren aan het behalen van doelen.

10. We voeren het plan van aanpak chemische stoffen en gewasbeschermingsmiddelen uit.

11. De provincie, gemeenten, waterschap, terreinbeheerders, landbouworganisaties en andere gebiedspartners stemmen in een structureel bestuurlijk en ambtelijk overleg hun bijdragen aan de opgaven in het landelijk gebied af. Dit vormt de gezamenlijke uitvoeringsagenda.

12. We stellen een gezamenlijke lobby- en communicatiestrategie voor het landelijk gebied op en zetten deze strategie in richting Rijk, IPO en andere relevante partners ter ondersteuning van de Flevolandse inzet op doelsturing, gebiedsgerichte uitvoering, natuurherstel en toekomstbestendige landbouw.

13. We stellen een leidraad op voor zich aandienende casussen met betrekking tot aankoop, verkoop en beheer van gronden en stikstofruimte.

14. We voeren voedselprojecten uit op basis van de 'Gebiedsagenda Voedsel' ter stimulering van bewustwording, kennisoverdracht en versterken boer-burgerrelatie in samenwerking met partners zoals Food Pioneers, Horizon, etc.

15. We ondersteunen agrarische ondernemers bij de transitie naar een toekomstbestendige bedrijfsvoering, passend bij de opgaven en ontwikkelkansen van hun gebied.

16. We stellen samen met TBO's en Waterschap Zuiderzeeland een plan van aanpak vast voor schouw en onderhoud van sloten.

17. We ontwikkelen en implementeren een monitoringsinstrument voor de 'Uitvoeringsaanpak Landelijk Gebied' waarmee voortgang op doelen voor landbouw, natuur, water, klimaat en stikstof inzichtelijk wordt gemaakt en waarmee bestuurlijk kan worden bijgestuurd.

Verbonden partij(en)

Niet van toepassing.

Middelen

2.1 Landbouw, visserij en landelijk gebied	Rekening 2025	Begroting 2026 na wijziging	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Lasten	1.198	2.763	2.489	2.456	2.406	26
Baten	-108	-10	-32	0	0	0
Saldo	**1.090**	**2.753**	**2.456**	**2.456**	**2.406**	**26**
Kader (saldo voor PN 27-30)		2.563	648	225	225	25
Zomernota 2026		190	115	115	115	0
Perspectiefnota 2027-2030		0	1	1	1	1
Kader		**2.753**	**764**	**341**	**341**	**26**
Verschil t.o.v. kader			**1.692**	**2.115**	**2.065**	**0**
1 Aanpassing fasering van voedselprogramma			-123	50	0	0
2 Herijking middelen Landelijk gebied			1.815	2.065	2.065	0

x € 1.000

Toelichting

1. Aanpassing fasering van voedselprogramma
De raming voor voedseleducatie is geactualiseerd op basis van de meest recente uitvoeringsplanning ('Brede Bestemmingsreserve', oormerk 'Voedseleducatie'). Hierbij wordt rekening gehouden met de oorspronkelijke fasering van het voedselprogramma en de benodigde inzet voor afronding, borging van resultaten en voorbereiding van mogelijke vervolgactiviteiten. Hiermee sluit de begroting beter aan bij de verwachte uitvoering van het programma.
2. Herijking middelen Landelijk gebied
Bij de Programmabegroting 2026 is in de 'Brede Bestemmingsreserve' (oormerk 'Uitvoeringsaanpak landelijk gebied') € 10,0 mln. gereserveerd voor het landelijk gebied. Deze middelen worden door middel van deze begroting deels geraamd, zodat zij kunnen worden ingezet voor de 'Uitvoeringsaanpak Landelijk Gebied'. Dit betreffen bijvoorbeeld middelen voor een innovatiefonds, de uitvoering van de stikstofstrategie, doelsturing en pilots, maatregelen gericht op verbetering van de waterkwaliteit natuurherstel en de versterking van de groenblauwe dooradering.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
2.1.1 Landbouw en visserij	59	-32	26
2.1.3 Leefbaarheid landelijk gebied	2.430	0	2.430
Totaal	**2.489**	**-32**	**2.456**

x € 1.000

2.2 Natuur

Dit programmaonderdeel draagt bij aan de transitieopgave 'Landelijk gebied'.

Daarnaast draagt dit programmaonderdeel bij aan de strategie 'Robuust Polderraamwerk' uit de ‘Omgevingsvisie Flevoland 2050, Blik op de toekomst‘.

Doelen (2023-2027)

2.2.1 De laatste projecten van het 'Programma Nieuwe Natuur' zijn in uitvoering en dragen bij aan het verbinden van stad en landelijk gebied, de combinatie natuur en recreatie, het natuurnetwerk en aan biodiversiteit van het landelijk gebied en daarmee aan een toekomstbestendige landbouw.

2.2.2 In samenwerking met de acht partners (Flevo-Landschap, Staatsbosbeheer, Gemeenten Almere en Lelystad, Waterschap Zuiderzeeland, Natuurmonumenten, provincie Flevoland en Rijkswaterstaat) van Nationaal Park Nieuw Land (NPNL) wordt uitvoering gegeven aan projecten die bijdragen aan de realisatie en beleefbaarheid van een vogelparadijs van internationale waarde in 2040.

2.2.3 Positieve besluitvorming over de realisatie van Oostvaardersoevers.

2.2.4 In het Markermeer-IJmeer zijn natuur- en recreatiemogelijkheden ontwikkeld als onderdeel van een Toekomstbestendig Ecologisch Systeem (TBES) en ontstaan er kansen voor ruimtelijk-economische ontwikkelingen.

2.2.5 De financieringsmogelijkheden van het 'Plattelandsontwikkeling Programma' (POP) en het 'Gemeenschappelijk Landbouw Beleid' (GLB) zijn optimaal benut als instrument om de agrarische sector te stimuleren en te verduurzamen, de bodem en waterkwaliteit te verbeteren en de lokale en sociale netwerken op het Flevolandse platteland te versterken.

2.2.6
- De natuurwaarden zijn behouden en zo mogelijk versterkt, de beleefbaarheid van natuurgebieden is toegenomen en de economische activiteiten in natuurgebieden ondersteunen een succesvol beheer zonder de natuurwaarden te bedreigen. We anticiperen met ons natuurbeleid op de veranderingen in het klimaat. De activiteiten van het programma dienen te voldoen aan de vereisten van de Wet Natuurbescherming.
- De kwaliteit van de natuur en de biodiversiteit in het landschap is verbeterd, waarbij combinaties worden gezocht met natuurinclusieve landbouw en met recreatie en toerisme.

Resultaten 2027

1. We voeren het integrale NPNL-werkplan 2027 uit, wat bijdraagt aan de voor het park gedefinieerde opgaven (natuur versterken/verbinden, beleefbaarheid vergroten, mens en natuur verbinden). Dat resulteert in meer bekendheid voor Nationaal Park Nieuw Land, verbetering van het educatieve aanbod van het park en meer kennis over (de natuur) in het park. In het ontvangstgebied Poort Oostvaardersplassen Lelystad zijn nieuwe fietspaden en andere recreatieve voorzieningen gerealiseerd, wat bijdraagt aan de beleefbaarheid en bereikbaarheid van de natuur in dit deel van het park.

2. Het samenwerkingsverband Oostvaardersoevers levert eind 2027 een integraal en vergunbaar ontwerp voor Oostvaardersoevers op. Andere stakeholders in de omgeving van het project voelen zich bovendien aangehaakt en meegenomen in de ontwikkelingen dankzij het door de provincie gefinancierde omgevingsmanagement.

3. Voor de acht Flevolandse regio’s ontwikkelen we regioprofielen waarin opgaven, doelen, kansen, gebiedskenmerken en ontwikkelrichtingen integraal zijn *samengebracht*. De regioprofielen vormen de inhoudelijke basis voor gebiedsprocessen, programmering, monitoring en bestuurlijke afwegingen.

4. De Flevolandse doelsturingsaanpak is operationeel, met een vastgestelde KPI-systematiek die wordt toegepast in een eerste groep bedrijfsplannen. Hiermee maken we inzichtelijk hoe agrarische

ondernemers kunnen bijdragen aan de provinciale doelen voor natuur, water, bodem en klimaat en zijn de eerste ervaringen beschikbaar voor verdere doorontwikkeling.

5. De provincie werkt samen met ondernemers, sectororganisaties en andere gebiedspartners aan de uitvoering van de strategie om te komen tot een toekomstbestendige landbouw en natuurherstel. Deze uitwerking verbindt bedrijfsplannen, doelsturing en gebiedsprocessen en draagt bij aan een integrale aanpak van opgaven voor natuur, water, bodem en landbouw.

6. De provincie werkt samen met ondernemers, kennisinstellingen en medeoverheden aan een innovatieprogramma voor toekomstbestendige landbouw. De 'Boerderij van de Toekomst', het 'Agrofoodcluster' en 'AgriTech' vormen belangrijke onderdelen van deze aanpak. Praktijkproeven, kennisontwikkeling en technologische innovaties worden ingezet om de transitie naar toekomstbestendige landbouw te versnellen.

7. We wijzen het Natuurnetwerk Nederland binnen de provincie volledig aan en realiseren, voor zover mogelijk, door het uitvoeren van passende maatregelen in de Natura 2000-gebieden, concrete verbeteringen in ecologische samenhang, waterhuishouding en biodiversiteit. We identificeren knelpunten in het netwerk en starten met gebiedsgerichte herstelmaatregelen.

8. We versterken de natuur buiten het Natuurnetwerk Nederland in Flevoland. We realiseren natuurinclusief ingerichte landbouw- en landschapselementen, leggen landschapsecologische verbindingsstructuren aan en treffen gebiedsgerichte maatregelen voor biodiversiteit, bodem- en waterkwaliteit in kansrijke overgangsgebieden tussen natuur en landbouw in samenwerking met partners in en rond de stad.

9. We voldoen als provincie Flevoland aantoonbaar aan de wettelijke verplichtingen op grond van de Omgevingswet door actieve handhaving op groene wetgeving en het tijdig en zorgvuldige afhandeling van vergunningaanvragen en ontheffingen. We tonen aan dat de stikstofemissie uit Flevoland is gereduceerd en daarmee de stikstofdepositie op stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden buiten Flevoland zijn verminderd. Daarbij zetten we in op legalisatie van PAS-melders door het Rijk.

10. Voor de doelen van het Landelijk Gebied ontwikkelen we een integraal instrumentarium, waarmee de voortgang en het doelbereik voor natuur, water, landbouw en stikstof inzichtelijk kunnen worden gemaakt. Op basis van een analyse van de bestaande monitoring en beschikbare informatie wordt een voorstel voor dit instrumentarium opgesteld, zodat de provincie de uitvoering kan volgen, onderbouwen en waar nodig bijsturen.

11. We werken gebiedsgericht samen met inwoners, ondernemers, terreinbeheerders en andere partijen aan het realiseren van de opgaven volgens de 'Uitvoeringsaanpak Landelijk Gebied'. Hierbij faciliteren we met bijeenkomsten, kennis en middelen.

Risico('s) en beheersmaatregel(en)

De risico's voor de uitvoering van de projecten uit het voormalig 'Programma Nieuwe Natuur' maken onderdeel uit van de afspraken in de realisatieovereenkomsten. Er is geen sprake meer van risico's voor het programma. Daarom is de programmasturing beëindigd en vindt de verdere uitvoering en afwikkeling plaats aan de hand van de gesloten realisatieovereenkomsten.

De realisatie van het TBES is vanwege de natuurlijke omstandigheden niet volledig te garanderen. Daarom monitoren verschillende partijen de effecten van maatregelen zoals Marker Wadden en de kwaliteit van het Markermeer-IJmeer.

Faunaschade

In de afgelopen jaren is gebleken dat de faunaschade per jaar enorm kan fluctueren. We zien dat de kosten jaarlijks enorm toenemen.

Verbonden partij(en)

De Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek geeft uitvoering aan onze wettelijke verantwoordelijkheid voor toezicht en handhaving op het gebied van natuur en water. Zij draagt daarmee bij aan het doel om de natuurwaarden en een robuust watersysteem te behouden.

De provincie is aandeelhouder van Vitens. Vanwege de wettelijke eis dat de aandelen middellijk of onmiddellijk in handen van de overheid moeten zijn, heeft de provincie een belang in deze organisatie.

Middelen

2.2 Natuur	Rekening 2025	Begroting 2026 na wijziging	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Lasten	21.414	25.372	29.754	31.293	16.988	15.450
Baten	-2.621	-3.415	-6.353	-5.016	-299	-249
Saldo	**18.793**	**21.958**	**23.401**	**26.276**	**16.689**	**15.201**
Kader (saldo voor PN 27-30)		21.217	23.263	19.523	15.742	14.701
Zomernota 2026		741	936	919	342	52
Perspectiefnota 2027-2030		0	512	527	512	512
Kader		**21.958**	**24.711**	**20.970**	**16.595**	**15.265**
Verschil t.o.v. kader			**-1.310**	**5.307**	**94**	**-63**
1 Aanpassing raming Oostvaardersoevers			-4.000	4.000	0	0
2 Correctie op nieuwe jaarschijf 2030			0	0	0	675
3 Programmering middelen bossenstrategie			250	0	0	0
4 Aanpassing subsidie Poort Lelystad			498	249	0	0
5 Herijking middelen GLB			2.005	1.120	157	-675
Overig			-63	-63	-63	-63

x € 1.000

Toelichting

1. Aanpassing raming Oostvaardersoevers

De uitvoering van de belevingsmaatregelen binnen Oostvaardersoevers is vertraagd ten opzichte van de oorspronkelijke planning. Eerst worden aanvullende onderzoeken en planuitwerkingen uitgevoerd, waarna een nadere uitvoeringsplanning wordt opgesteld. Hierdoor verschuift de besteding van de voor 2027 geraamde middelen (vanuit de 'Brede Bestemmingsreserve', oormerk 'Oostvaardersoevers') naar een later boekjaar.

2. Correctie op nieuwe jaarschijf 2030

Bij de uitbreiding van de begrotingshorizon met de jaarschijf 2030 bleek dat enkele budgetten abusievelijk niet waren doorgetrokken in de begroting. Dit betreft onder meer middelen voor de 'Brede Bestemmingsreserve'. Om een juiste en volledige meerjarige begroting te waarborgen, zijn de budgetten beoordeeld en zijn afwijkingen tussen 2030 en de voorgaande jaren (2027-2029) geanalyseerd. Deze aanpassing corrigeert deze onvolkomenheden en brengt de begroting 2030 in overeenstemming met de vastgestelde beleidsmatige en financiële uitgangspunten.

3. Programmering middelen bossenstrategie

Voor de uitvoering van de provinciale 'Bossenstrategie' is in 2027 een bedrag van € 0,25 mln. geraamd. Deze middelen worden ingezet voor voorbereidende en uitvoerende activiteiten die bijdragen aan de realisatie van de doelstellingen uit de bossenstrategie, waaronder bosuitbreiding, kwaliteitsverbetering van bestaande

bossen en de versterking van de klimaatbestendigheid. De raming sluit aan bij de huidige uitvoeringsplannen voor de bossenstrategie en wordt gedekt door een onttrekking aan reserve ‘Flevoland Natuurinclusief’.

4. Aanpassing subsidie Poort Lelystad

De subsidie voor Poort Lelystad is bijgesteld om deze in lijn te brengen met de voortgang van het project en de meest actuele afspraken met de subsidiegever. Als gevolg van gewijzigde uitvoeringsmomenten vindt een verschuiving van middelen plaats tussen de begrotingsjaren. Deze technische aanpassing (via de 'Brede Bestemmingsreserve', oormerk 'Poort Lelystad (NPNL)') draagt bij aan een juiste verantwoording van de baten en lasten op basis van de gewijzigde projectplanning. De inhoudelijke scope van het project wijzigt niet.

5. Herijking middelen GLB

Voor de uitvoering van het 'Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) 2023-2027' wordt in 2027 en 2028 een bedrag van € 2,1 mln. vanuit de uitvoeringsreserve 'Beheer en Ontwikkeling Natuur' ingezet als provinciale cofinanciering. Met deze bijdrage kunnen Europese middelen uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO) worden benut voor investeringen in de verduurzaming van de landbouw, versterking van natuur en biodiversiteit en gebiedsgerichte samenwerking. Hiermee wordt bijgedragen aan de realisatie van provinciale opgaven op het gebied van natuur, water, klimaat en een toekomstbestendig landelijk gebied.

Daarnaast worden de beschikbare middelen binnen de uitvoeringsreserve 'GLB' herijkt. Nu de GLB-interventies voor de programmaperiode 2023-2027 deels zijn uitgewerkt en opengesteld, is er beter inzicht ontstaan in de omvang en fasering van de provinciale cofinanciering en de hiermee samenhangende uitvoeringskosten. Op basis van deze actuele inzichten wordt de meerjarige raming geactualiseerd, zodat de beschikbare middelen beter aansluiten bij de verwachte uitgaven gedurende de resterende looptijd van het GLB-programma.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
2.2.1 Natuurbeheer	24.141	-6.353	17.788
2.2.2 Nationaal Park Nieuw Land	1.037	0	1.037
2.2.3 Nieuwe Natuur	0	0	0
2.2.4 Europese programma’s: landbouw (POP)	0	0	0
2.2.5 Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB)	4.576	0	4.576
Totaal	**29.754**	**-6.353**	**23.401**

x € 1.000

2.3 Water

Dit programmaonderdeel draagt bij aan de transitieopgaven 'Woningbouw & brede welvaart' en 'Landelijk gebied'.

Daarnaast draagt dit programmaonderdeel bij aan de strategie 'Robuust Polderraamwerk' uit de 'Omgevingsvisie Flevoland 2050, Blik op de toekomst'.

Doel (2023-2027)

2.3.1 Het bodem- en watersysteem is beter toekomstbestendig en draagt bij aan de hoofddoelen van het landelijk gebied: Toekomstbestendige landbouw en het versterken van de biodiversiteit. We zetten daarbij in op het versterken van het bodem- en watersysteem.

2.3.2 We hebben ook in de toekomst voldoende drink-, proces- en oppervlaktewater van goede kwaliteit. Hiervoor hebben we perspectieven en beleid vastgesteld. We geven helderheid over de risico's op wateroverlast.

Resultaten 2027

Water

1. We stellen het 'Regionaal Bodem- en Waterprogramma' vast. Daarmee hebben we het beleid voor bodem en water geactualiseerd en het Flevolands deel van het vierde stroomgebiedbeheerplan voor de KRW vastgesteld. De beleidsmonitoring is vormgegeven en opgenomen in het digital experience center. We starten met het inbedden van de uitvoering in de provinciale organisatie. De strategische samenwerking binnen Flevoland is bestendigd.

2. We hebben de kaders voor wateroverlast vertaald in een overlastnorm in de Omgevingsverordening.

3. We hebben voor Noord-Flevoland kansrijke drinkwaterbronnen in beeld en werken voor Zuid-Flevoland de kansrijke oplossingen verder uit. We starten met de herziening adaptieve strategie drinkwater.

4. We leveren het belang van Flevoland als input op het 'Deltaprogramma' en het 'Nationaal Waterplan'.

5. We voldoen aan de verplichtingen in het kader van de 'Kaderrichtlijn Water' (KRW), waarbij we de KRW-doelen, -maatregel en motiveringen en uitzonderingsbepalingen definitief vaststellen.

6. We koppelen het herijkte 'Actieplan Bodem en Water' aan de uitvoeringsaanpak landelijk gebied, met een integrale en eenduidige benadering van doelen voor bodem, water, natuur en landbouw. De afspraken over de gewasbeschermingsmiddelen voeren we uit en met gemeenten bereiken we overeenstemming over de vermindering van de verontreiniging door de riolering.

7. We werken met onze partners in Rijn-Oost en IPO de maatregelen uit die nodig zijn om de KRW-doelen te halen. Voor chemische stoffen en gewasbeschermingsmiddelen stellen we met de gemeenten een aanpak op. De doelen overige wateren stellen we vast.

8. We voeren samen met agrariërs, waterschap en gemeenten gebiedspilots in de bodemdalingsgebieden uit. We hebben kennisgenomen van de eerste ervaringen en deze benut voor de ontwikkeling van ons nieuwe waterbeleid. We vragen het Waterschap hiertoe een uiterste inspanning te leveren, omdat bij haar de eerste verantwoordelijkheid hiervoor ligt.

9. We zijn als provincie Flevoland kadersteller voor de regionale keringen en daarmee kaderstellend voor de taak van het waterschap om wateroverlast in buitendijkse gebieden te beperken. We voeren deze taak conform beleid uit en daarmee betrekken we het beleid met het oog op toekomstige ontwikkelingen.

10. We borgen het beschermings- en monitoringsregime voor de huidige drinkwaterbronnen, sluiten een samenwerkingsovereenkomst en voeren de benodigde maatregelen uit.

11. We werken op basis van de vastgestelde regioprofielen per regio prioriteiten, maatregelen en samenwerkingsafspraken uit, zodat provinciale middelen doelgericht worden ingezet op de opgaven die in dat gebied het meest urgent zijn.

12. We ontwikkelen en implementeren een monitoringsinstrument voor de 'Uitvoeringsaanpak Landelijk Gebied' waarmee voortgang op doelen voor landbouw, natuur, water, klimaat en stikstof inzichtelijk wordt gemaakt en waarmee bestuurlijk kan worden bijgestuurd.

13. We ondersteunen ondernemers bij de toepassing van innovatieve maatregelen die bijdragen aan verbetering van waterkwaliteit, vermindering van emissies, versterking van biodiversiteit en een toekomstbestendige bedrijfsvoering.

Bodem

14. We hebben ons bodembeleid herzien en uitgewerkt voor verschillende doelen, waaronder energie, wateropslag en brijnlozingen.

15. We herijken het ontgrondingenbeleid en stellen een visie op de diepe ondergrond op. Daarnaast versterken we de coördinatie bodemkennis en kennisnetwerk Flevoland versterkt door middel van de 'Polderbreed Academie'.

16. We stellen een integrerend beleidsdocument op waarin ambities, kaders en uitvoeringslijnen voor vitaal bodembeheer in Flevoland zijn vastgelegd.

17. We brengen de PFAS verontreinigingen in beeld op basis van bodemmonsters, digitale en historische bronnen.

18. We hebben de PFAS-verontreiniging locatie Meerkoetentocht Lelystad onderzocht en een saneringsplan opgesteld.

Verbonden partij(en)

- De Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek geeft uitvoering aan onze wettelijke verantwoordelijkheid voor toezicht en handhaving op het gebied van natuur en water. Zij draagt daarmee bij aan het doel om de natuurwaarden en een robuust watersysteem te behouden.
- De provincie is aandeelhouder van Vitens. Vanwege de wettelijke eis dat de aandelen middellijk of onmiddellijk in handen van de overheid moeten zijn, heeft de provincie een belang in deze organisatie.

Middelen

2.3 Water	Rekening 2025	Begroting 2026 na wijziging	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Lasten	1.344	4.106	2.402	1.933	1.237	1.099
Baten	-602	-1.421	-976	-1.042	-803	-803
Saldo	**742**	**2.685**	**1.425**	**891**	**435**	**297**
Kader (saldo voor PN 27-30)		2.174	1.767	1.163	525	226
Zomernota 2026		512	-269	-182	0	0
Perspectiefnota 2027-2030		0	35	17	17	17
Kader		**2.685**	**1.533**	**998**	**542**	**243**
Verschil t.o.v. kader			**-107**	**-107**	**-107**	**54**
1 Omgevingsdienst Flevoland & Gooi- en Vechtstreek (OFGV)			-107	-107	-107	-107
2 Aanleg van een vooroever			0	0	0	161

x € 1.000

Toelichting

1. Omgevingsdienst Flevoland & Gooi- en Vechtstreek (OFGV)
De provinciale bijdrage aan de OFGV is verhoogd als gevolg van de uitbreiding van de zwemwatertaak en de vervanging van zwemwaterborden. Ter dekking van deze taakuitbreidingen is budget overgeheveld naar programmaonderdeel '5.2 Milieu'.
2. Aanleg van een vooroever
De provincie heeft een incidentele subsidie verstrekt aan Waterschap Zuiderzeeland voor de realisatie van het project 'Vooroever IJsselmeerdijk'. De lasten zijn verwerkt op basis van het bestedingsritme zoals opgenomen in de subsidieaanvraag van het waterschap voor de periode 2025 tot en met 2030. Met de opname van de jaarschijf 2030 in de voorliggende begroting zijn de bijbehorende lasten voor dat jaar eveneens begroot (ten laste van de 'Brede Bestemmingsreserve').

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
2.3.1 Waterbeheer en -kwaliteit	1.947	-803	1.145
2.3.2 Markermeer-IJmeer	50	0	50
2.3.3 Bodem	405	-174	231
Totaal	**2.402**	**-976**	**1.425**

x € 1.000

2.4 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

Programmaonderdeel	L/B/H	Rekening 2025	Begroting 2026 na wijziging	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
2.1 Landbouw, visserij en landelijk gebied	Lasten	1.198	2.763	2.489	2.456	2.406	26
	Baten	-108	-10	-32	0	0	0
	Saldo	1.090	2.753	2.456	2.456	2.406	26
2.2 Natuur	Lasten	21.414	25.372	29.754	31.293	16.988	15.450
	Baten	-2.621	-3.415	-6.353	-5.016	-299	-249
	Saldo	18.793	21.958	23.401	26.276	16.689	15.201
2.3 Water	Lasten	1.344	4.106	2.402	1.933	1.237	1.099
	Baten	-602	-1.421	-976	-1.042	-803	-803
	Saldo	742	2.685	1.425	891	435	297
2 Landbouw, visserij, water en natuur in balans	Lasten	**23.955**	**32.242**	**34.644**	**35.682**	**20.631**	**16.575**
	Baten	**-3.331**	**-4.846**	**-7.362**	**-6.058**	**-1.101**	**-1.051**
	Saldo	**20.624**	**27.396**	**27.282**	**29.623**	**19.529**	**15.524**

x € 1.000

3. Bloeiende Economie

Inleiding

Flevoland staat voor een grote maatschappelijke opgave. De provincie groeit hard en er is een woningbouwopgave om 100.000 extra woningen te bouwen. Voor een groei in balans vraagt dit om meer banen en bedrijvigheid binnen Flevoland zelf. Voor het realiseren van een goede woon-werk balans in Flevoland dienen de randvoorwaarden zoals voldoende bedrijfslocaties op orde te zijn. De bedrijvigheid die ons verdienvermogen vergroot gaat minder 'vanzelf' en vraagt om een sterk vestigingsklimaat en een gericht stimuleringsbeleid. We haken hier sterk aan op een beperkt aantal sectoren van de toekomst zoals die worden gepresenteerd in het rapport Draghi en dichter bij huis, in het rapport Wennink, gericht op het versterken van het concurrentie- en innovatieve vermogen.

Digitalisering, Innovatie en Technologie (DIT) zijn hierbij belangrijke versnellers. Bedrijven die inzetten op DIT groeien sneller, zijn weerbaarder, zorgen voor directe en indirecte werkgelegenheid, goed betaalde banen en toekomstkracht van de Flevolandse economie. Maar dat vraagt ook keuzes over waar en waarin de provincie gaat investeren om de economie van de toekomst te realiseren. Wij kiezen voor de inzet op vijf krachtige innovatieve economische ecosystemen: 'Agritech', 'Hightech', 'Slimme Mobiliteit', 'Energie' en 'Maritiem'. Elk ecosysteem bouwt voort op de stevige basis die al in Flevoland aanwezig is. Elk ecosysteem sluit aan bij de technologische en economische uitdagingen van deze tijd en richt zich op het verhogen van het toekomstige verdienvermogen van Flevoland.

De huidige vier programmalijnen van het 'Economische Programma 2023 – 2028' leggen daarvoor een stevige basis. Vanuit 'verdienvermogen mkb' ondersteunt provincie Flevolandse mkb-ondernemers actief bij groei en innovatie. 'Menselijk en sociaal kapitaal' zet in op een toekomstbestendige beroepsbevolking en het verkleinen van de arbeidsmarktmismatch. 'Toekomstbestendig bedrijfsleven' richt zich op het benutten van digitaliseringskansen en het vergroten van de strategische onafhankelijkheid van economische clusters, onder meer via hergebruik van (kritieke) grondstoffen. Tenslotte richt 'Ruimtelijke Economie' zich op werklocaties die passen bij een moderne economie. Het fundament is er. Maar de volgende stap vraagt om meer dan voortbouwen op wat werkt: de brede aanpak van de afgelopen jaren maakt plaats voor gerichte strategische keuzes. De vijf ecosystemen bepalen waar Flevoland zijn energie en middelen op concentreert — in lijn met de keuzes van het Rijk en Europa. Hierbij is ook specifiek aandacht voor het ontwikkelen van een strategie met betrekking tot hoe dual-use kansen met defensie optimaal kunnen worden benut bij de ontwikkeling van de ecosystemen.

Ondernemers in de vijf ecosystemen worden gericht ondersteund bij innovatie-, talent en financieringsvraagstukken die spelen binnen Agritech, Hightech, Slimme Mobiliteit, Energie en Maritiem.

We kiezen bewust voor een ecosysteembenadering waarin de stimulering en ontwikkeling van campus- en clusterlocaties als hotspots van economische groei een belangrijke plek hebben. Plekken waar bedrijven, onderzoekers en/of studenten fysiek samenkomen en elkaar versterken. Via gerichte gebiedsprogramma's wordt de ontwikkeling van deze 'hotspots' (onder andere High-tech Campus Almere, Luchthaven Lelystad, het MITC, Flevokust en MSNF) opgepakt en gestimuleerd.

De hotspots zijn belangrijke economische structuurversterkingsprogramma's, die Flevoland op de kaart zetten als innovatieregio. Het Mobiliteit en Infrastructuur Test Centrum (MITC) in Marknesse vormt het kenniscentrum voor nieuwe mobiliteit op de weg, op het water en in de lucht en trekt bedrijven aan die werken aan de mobiliteit van morgen. Met de doorontwikkeling van het MITC wordt het Hightech cluster verder uitgebouwd en versterkt, en wordt ook de relatie met Defensie versterkt. De Maritieme Servicehaven bij Urk en onze inzet om de clusters Urk Maritime en Urk Seafood toekomstbestendiger te maken, versterkt onze positie in de blauwe economie en biedt nieuwe kansen voor de visserijsector en aanverwante bedrijven. Flevokust Haven vervult een belangrijke rol als logistiek en economisch knooppunt. Samen met het Rijk, de gemeente Lelystad en andere gebiedspartners verkennen we de doorontwikkeling van Lelystad Noord en Flevokust Haven. Daarbij kijken we naar uitbreiding van de buitendijkse haven, de ontwikkeling van het binnendijkse terrein van Lelystad Noord en kansen op het gebied van economie en energie. Lelystad Airport ontwikkelt zich als civiele luchthaven voor groothandelsverkeer (vakantievluchten), bereidt zich voor op medegebruik door Defensie en gebruik van het businesspark, waarmee de regio zich ontvouwt als krachtig knooppunt. Ook ontwikkelen we een innovatiehub duurzaam (elektrisch) vliegen op Lelystad Airport. In Almere ontwikkelen wij een Hightech

Innovatiecampus en werken wij aan het ontstaan van een instituut voor geavanceerde materialen en metrologie een innovatiecentrum waar bedrijven, onderwijs en onderzoek samenwerken aan baanbrekende technologieën. Parallel hieraan onderzoeken wij de mogelijkheden voor een Defensie innovatiehub, waarmee wij inspelen op de groeiende behoefte aan technologische veiligheidsoplossingen en activiteiten van defensie in Flevoland.

Randvoorwaardelijk zijn water, energie en digitale infrastructuur. Water is essentieel voor industriële processen en bedrijfsvestiging. Flevoland biedt als koploper in windenergie een duurzame energiebasis, waarbij energie-intensieve bedrijven zich bij voorkeur vestigen nabij energieknooppunten. Zonder hoogwaardige connectiviteit en rekenkracht is geen moderne productieomgeving mogelijk. De provincie stuurt hier actief op, zodat samenhangende economische milieus ontstaan waar bedrijven zich vestigen, innoveren, produceren en doorgroeien.

Daarnaast zijn digitalisering en data randvoorwaardelijk voor innovatiekracht, concurrentievermogen en toekomstbestendige economische ontwikkeling.

Maatschappelijk effect

Het economisch, menselijk, sociaal en natuurlijk kapitaal van Flevoland is versterkt; voor een brede welvaart nu en later.

Effect van ons beleid

- Het ondernemersklimaat en de verdiencapaciteit van Flevoland zijn versterkt en de kansen van circulariteit en duurzaamheid worden benut.
- Het ondernemers- en vestigingsklimaat en daarmee samenhangend arbeids- en opleidingsaanbod zijn versterkt.
- Ondernemers en de vijf ecosystemen hebben betere toegang tot stimuleringsregelingen voor innovatie, verduurzaming, circulariteit, digitalisering, internationaal ondernemen en tot financiering.
- Binnen de arbeidsmarktregio Flevoland werken onderwijs, arbeidsmarkt en bedrijfsleven gezamenlijk aan (grote) arbeidsmarktvraagstukken en duurzame inzetbaarheid van (toekomstige) werknemers en werkzoekenden.
- Samen met een duurzame en toekomstbestendige ruimtelijk-economische ontwikkeling zorgt dit voor een regio met een sterke, weerbare economische structuur, waarin het blijvend goed werken, wonen, leren en recreëren is.

Indicatoren Flevoland

Voor de indicatoren wordt verwezen naar de website Feitelijk Flevoland:
https://feitelijkflevoland.nl/dashboard/dashboard/bloeiende-economie

Beleidsindicatoren BBV

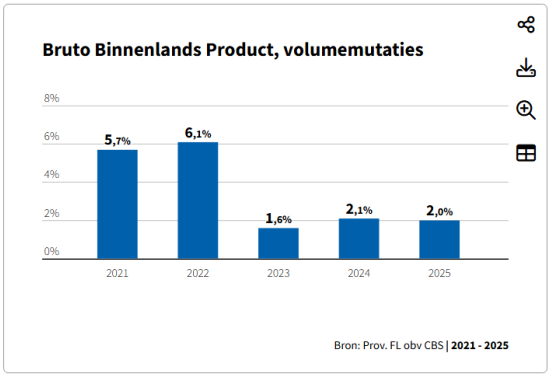

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
3. Bloeiende economie	3.1 Economische ontwikkeling	3.1.1 Het versterken van het verdienvermogen van Flevolandse ondernemers
		3.1.2 De rol van de Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM) Horizon is verbreed naar het gehele mkb met meer aandacht voor kleinere ondernemingen
		3.1.3 Versterking aansluiting onderwijs arbeidsmarkt
		3.1.4 Flevolandse bedrijven zijn geholpen om toekomstbestendig te worden door in te zetten op verduurzaming en/of digitalisering
		3.1.5 Goede regionale afstemming over beschikbare ruimte voor economische ontwikkelingen
	3.2 Gebiedsopgaven	3.2.1 Uit de gebiedsontwikkeling die samenhangt met de opening van luchthaven Lelystad Airport voor groothandelsverkeer en militair medegebruik, is maximaal rendement voor de regionale economie behaald, waarbij wij een goede inpassing in de leefomgeving bewaken
		3.2.2 Het versterken van de leefbaarheid, duurzaamheid en economische netwerkvorming in het gebied op en rondom Lelystad Airport en Lelystad Airport Businesspark (LAB). Daardoor wordt de inpassing van Lelystad Airport in de omgeving geborgd, de overlast beperkt en kunnen kansen worden benut
		3.2.3 De samenhang en samenwerking van het binnendijkse bedrijventerrein en het buitendijks gelegen haventerrein van Flevokust Haven is geoptimaliseerd, zodat de sociaaleconomische potentie wordt benut, vraag en aanbod op elkaar aansluiten en vervoer over water een aantrekkelijk alternatief is voor vervoer over de weg. Ook heeft Flevokust Haven een positie in het netwerk van binnenhavens
		3.2.4 Door de ontwikkeling van de Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland, innovatieve ontwikkelingen en versterking van het maritieme onderwijs heeft het maritieme cluster de mogelijkheid om door te groeien tot een internationaal toonaangevend maritiem centrum
		3.2.5 De vorming van het Mobiliteit Infrastructuur Test Centrum (MITC) is in 2027 gerealiseerd: Aan het Koninklijk Nederlands Lucht- en Ruimtevaartcentrum (NLR) en de Duits-Nederlandse Windtunnels (DNW) is de testbaan van Rijksdienst Wegverkeer (RDW) toegevoegd op de locatie in Marknesse en in het kader van de doorontwikkeling zijn de eerste MITC-faciliteiten operationeel. Het nieuwe rijvaardigheidscentrum van de Politieacademie is gerealiseerd. De campus vormt het hart van het MITC. Er is een krachtig, breed cluster van bedrijven betrokken en het MITC faciliteert cross-sectorale samenwerking tussen bedrijfsleven, onderwijs-, kennis- en onderzoeksinstellingen complementair aan bestaande automotive en smart mobility-clusters. We zetten onze betrokkenheid voort en benutten de kansen en mogelijkheden van het MITC voor verduurzaming, innovatie en onderwijs. De bestaande convenanten met onderwijspartijen zijn verder uitgebouwd

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
		3.2.6 Er zijn actuele vraagstukken op het gebied van de beschikbaarheid van drink- en proceswater. Deze schaarste leidt tot beperkingen in de ontwikkeling van woningbouw en economie. De actielijn drink- en proceswater focust op besparing, oplossingen en innovaties op het gebied van drink- en proceswater

3.1 Economische ontwikkeling

Dit programmaonderdeel draagt bij aan de transitieopgaven 'Woningbouw & brede welvaart', 'Landelijk gebied', 'Digitalisering' en 'Digitale economie'.

Daarnaast draagt dit programmaonderdeel bij aan de strategie 'Innovatieve Economie en Werkgelegenheid' uit de 'Omgevingsvisie Flevoland 2050, Blik op de toekomst'.

Doelen (2023-2027)

3.1.1 Het versterken van het verdienvermogen van Flevolandse ondernemers.
3.1.2 De rol van de Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM) Horizon is verbreed naar het gehele mkb met meer aandacht voor kleinere ondernemingen.
3.1.3 Versterking aansluiting onderwijs arbeidsmarkt.
3.1.4 Flevolandse bedrijven zijn geholpen om toekomstbestendig te worden door in te zetten op verduurzaming en/of digitalisering.
3.1.5 Goede regionale afstemming over beschikbare ruimte voor economische ontwikkelingen.

Resultaten 2027

Versterking economische structuur

1. We bieden Flevolandse ondernemingen binnen de innovatieve economische ecosystemen provinciale ondersteuning op het gebied van internationalisering, innovatie, verduurzaming en digitalisering, resulterend in aantoonbare groei van investeringen, samenwerking en toekomstbestendige bedrijfsontwikkeling.

2. We versterken de internationale samenwerking met relevante landen en netwerken die bijdragen aan de ontwikkeling van onze economische ecosystemen.

3. We ondersteunen met de inzet van provinciale subsidie-instrumenten, zoals de voucherregeling en de MKB Innovatiestimuleringsregeling Topsectoren Flevoland (MIT-regeling) Flevolandse bedrijven bij het toekomstbestendiger maken van hun bedrijfsvoering en helpen ze vroegtijdig bij hun innovatievraagstukken.

4. Ter ondersteuning van het brede mkb heeft de provincie instrumentarium ontwikkeld en uitgerold en is zij in het kader van de landelijke actieagenda mkb aangemerkt als focusregio. Deze loopt in 2027 af; we evalueren daarom het instrumentarium en komen met verbetervoorstellen.

5. Bij het realiseren van een daadkrachtige Triple Helix organisatie verschuift dit jaar het zwaartepunt van het project naar uitvoering en opschaling.

6. We nemen een besluit over de toetreding van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) als aandeelhouder van Horizon B.V. en herstructurerende investeringsfondsen in beheer bij Horizon juridisch en financieel, aansluitend bij de behoefte van de Flevolandse ondernemers.

Human Capital

7. We verbreden, versterken en ondersteunen initiatieven zoals 'Talent kleurt Flevoland', 'Techkwadraat', 'Sterk Techniekonderwijs', 'JINC' en 'Week van de Technologie' om kinderen en jongeren gericht te enthousiasmeren voor de 5 innovatieve economische ecosystemen.

8. Flevolanders zijn door middel van initiatieven, zoals het 'Ontwikkelfonds Flevoland leert' om- en/of bijgeschoold in de vaardigheden die passen bij de behoefte van Flevolandse werkgevers nu en in de

toekomst. Zo stemmen we de vraag en aanbod op de arbeidsmarkt beter op elkaar af. Specifiek draagt het fonds bij aan het om- en bijscholen gericht op de 5 economische ecosystemen.

9. We starten via Flevolandse stimuleringsregelingen, zoals de provinciale PPS-regeling, nieuwe initiatieven die leiden tot het ontwikkelen of aanpassen van opleidingen die aansluiten op de behoeften van de vijf innovatieve economische ecosystemen.

Toekomstbestendige economie

10. We hebben voor de vijf innovatieve economische ecosystemen HTSM, Smart Mobility, Agritech, Maritiem, Energie inzicht in hun grondstoffenafhankelijkheden (inclusief water). We stellen een handelingsperspectief en/of een provinciale stimuleringsmaatregel (instrument) op om afhankelijkheden te verminderen.

11. We realiseren een functionerend bedrijvenplatform waar Flevolandse bedrijven, kennisinstellingen en overheden zich actief verenigen rondom de vraag hoe zij zich meer kunnen richten op hergebruik, minder verbruik of substitutie van (kritieke) grondstoffen (inclusief water).

Bedrijventerreinen

12. We stellen, samen met onze omgevingspartners, een aanpak op hoe bestaande en nieuwe werklocaties duurzaam en toekomstbestendig kunnen worden ontwikkeld als bouwsteen voor het omgevingsprogramma.

Defensie

13. We geven invulling aan de 'Flevolandse Defensie Agenda'.

14. We maken een keuze over de locatie van een MINDbase in de regio die bestaat uit de provincies Flevoland en Utrecht (uitvoering convenant Defensie, provincie Flevoland en Utrecht en de ROM's voor Flevoland (Horizon) en Utrecht).

15. We zetten de voucherregeling in voor dual use trajecten.

Verbonden partijen

Horizon B.V.

De regionale ontwikkelingsmaatschappij Horizon is een belangrijke partner van de provincie in het uitvoeren van 'Economisch Programma 2023-2028'. Dit doet Horizon vanuit drie pijlers, namelijk: innoveren, internationaliseren en investeren. Horizon ontvangt een jaarlijkse exploitatiesubsidie (opdracht). Ook het ministerie van EZK verstrekt een jaarlijkse exploitatiesubsidie aan Horizon. Deze subsidies zien toe op de activiteiten innoveren en internationaliseren (ontwikkelingstak van Horizon).

- Versterking economische structuur
  Vanuit verschillende kanalen, waaronder de brede mkb-ondersteuning (MKB-schakelteams) identificeert en ontwikkelt Horizon clusters van bedrijven binnen de innovatieve economische ecosystemen in Flevoland. In 2027 zal de inzet van Horizon vanuit alle drie de pijlers meer gefocust worden op de ontwikkeling van deze innovatieve economische ecosystemen. Via hun internationale netwerken werven zij buitenlandse bedrijven die deze ecosystemen versterken en helpen Flevolandse bedrijven bij export naar nieuwe markten.
  Tegelijk beheert Horizon, namens andere vennootschappen (waaronder TMI Proof of Conceptfonds Flevoland B.V. en Groeifonds Flevoland B.V.), diverse investeringsfondsen (pijler investeren) en financieren zij zowel innovatieve startups als het bredere mkb om de complete economische structuur te ondersteunen.
- Human capital
  Horizon draagt indirect bij aan de provinciale doelen en resultaten op gebied van menselijk kapitaal. Vanuit clusterbenadering signaleren zij welke skills en opleidingen nodig zijn in de transities en geeft dit via Triple Helix-samenwerkingen (onder andere door deelname in de Economic Board Flevoland) door aan onderwijsinstellingen, zodat zij hun programma's kunnen afstemmen op de economische realiteit.

- Bedrijventerreinen
  Horizon heeft een uitvoerende rol in het programma 'Energie in balans' en bij de programmatische aanpak energiehubs. Zij ondersteunen bedrijventerreinen bij het creëren van samenwerkingsverbanden en het vinden van passende oplossingen van energievraagstukken op bedrijventerreinen.

Innovatiefonds
Het Innovatiefonds Flevoland investeert in innovatieve bedrijven, waarvan de activiteiten in de provincie plaatsvinden. Deze innovaties bevinden zich veelal in een vroege fase waardoor reguliere financieringsverstrekkers nog geen (volledige) financiering verstrekken (marktfalen). Met het beschikbaar fondskapitaal en de aanvullend verworven middelen uit het EFRO-programma 'Kansen voor West 3' draagt deze verbonden partij direct bij aan het realiseren van het doel om het verdienvermogen van Flevolandse ondernemers te versterken. Het Innovatiefonds Flevoland maakt onderdeel uit van het herinrichten van het financieringslandschap voor een eenduidige en herkenbare financieringslijn die aansluit bij de behoefte van het Flevolands innovatieve bedrijfsleven.

Groeifonds Flevoland
Het Groeifonds Flevoland investeert in innovatieve Flevolandse midden- en kleinbedrijven. Het gaat hierbij om financiering van bedrijven waarbij de innovaties zich bevinden in een later stadia van ontwikkeling of om bedrijven die hun innovaties willen opschalen (de groeifase van een onderneming). Deze ondernemingen hebben vaak wel bewezen businessmodellen maar vinden moeilijk toegang tot groeikapitaal vanwege de specifieke risicoprofielen in deze fase (marktfalen). Met het beschikbare kapitaal en de focus op het aantrekken van privaat co-kapitaal draagt deze verbonden partij direct bij aan het realiseren van het doel om het verdienvermogen van Flevolandse ondernemers te versterken. Daarnaast levert het fonds een concrete bijdrage aan het toekomstbestendiger maken van het Flevolandse bedrijfsleven door specifiek in te zetten op digitalisering en verduurzaming van het MKB. Het Groeifonds Flevoland past in zijn huidige vorm in een eenduidige en herkenbare financieringslijn die aansluit bij de behoefte van het Flevolands innovatieve bedrijfsleven, waarbij het de cruciale schakel vormt tussen vroege innovatiefinanciering en volwassen bedrijfsfinanciering.

Middelen

3.1 Economische ontwikkeling	Rekening 2025	Begroting 2026 na wijziging	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Lasten	7.278	11.595	9.022	8.115	6.577	6.427
Baten	-720	-554	-177	0	0	0
Saldo	**6.559**	**11.041**	**8.845**	**8.115**	**6.577**	**6.427**
Kader (saldo voor PN 27-30)		11.345	8.507	7.767	6.546	6.396
Zomernota 2026		-304	187	187	0	0
Perspectiefnota 2027-2030		0	174	172	148	148
Kader		**11.041**	**8.868**	**8.127**	**6.694**	**6.544**
Verschil t.o.v. kader			**-24**	**-12**	**-117**	**-117**
1 Correctie structurele mutatie Ondernemerscultuur na 2028			0	0	-100	-100
Overig			-24	-12	-17	-17

x € 1.000

Toelichting

1. Correctie structurele mutatie Ondernemerscultuur na 2028

Dit betreft een technische correctie waarbij de structurele mutatie voor 'Ondernemerscultuur' na 2028 vervalt, omdat het 'Economisch Programma' afloopt en wordt gedekt uit incidentele middelen. Dit is verwerkt in de reserve 'Economisch programma'.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
3.1.1 Uitvoering economisch programma	7.930	-177	7.753
3.1.2 Europese programma's: economie (KvW/Interreg)	1.091	0	1.091
Totaal	**9.022**	**-177**	**8.845**

x € 1.000

3.2 Gebiedsopgaven

Dit programmaonderdeel draagt bij aan de transitieopgaven 'Woningbouw & brede welvaart', ‘Landelijk gebied’, ‘Energie’, ‘Digitalisering’ en ‘Digitale economie’.

Daarnaast draagt dit programmaonderdeel bij aan de strategie 'Innovatieve Economische ecosystemen' uit de ‘Omgevingsvisie Flevoland 2050, Blik op de toekomst‘.

Doelen (2023-2027)

3.2.1 Uit de gebiedsontwikkeling die samenhangt met de opening van luchthaven Lelystad Airport voor groothandelsverkeer en militair medegebruik, is maximaal rendement voor de regionale economie behaald, waarbij wij een goede inpassing in de leefomgeving bewaken.

3.2.2 Het versterken van de leefbaarheid, duurzaamheid en economische netwerkvorming in het gebied op en rondom Lelystad Airport en Lelystad Airport Businesspark (LAB). Daardoor wordt de inpassing van Lelystad Airport in de omgeving geborgd, de overlast beperkt en kunnen kansen worden benut.

3.2.3 De samenhang en samenwerking van het binnendijkse bedrijventerrein en het buitendijks gelegen haventerrein is geoptimaliseerd, zodat de sociaaleconomische potentie wordt benut, vraag en aanbod op elkaar aansluiten en vervoer over water een aantrekkelijk alternatief is voor vervoer over de weg. Ook heeft Flevokust Haven een positie in het netwerk van binnenhavens.

3.2.4 Door de ontwikkeling van de Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland, innovatieve ontwikkelingen en versterking van het maritieme onderwijs heeft het maritieme cluster de mogelijkheid om door te groeien tot een internationaal toonaangevend maritiem centrum.

3.2.5 De vorming van het Mobiliteit Infrastructuur Test Centrum (MITC) is in 2027 gerealiseerd: Aan het Koninklijk Nederlands Lucht- en Ruimtevaartcentrum (NLR) en de Duits-Nederlandse Windtunnels (DNW) is de testbaan van Rijksdienst Wegverkeer (RDW) toegevoegd op de locatie in Marknesse en in het kader van de doorontwikkeling zijn de eerste MITC-faciliteiten operationeel. Het nieuwe rijvaardigheidscentrum van de Politieacademie is gerealiseerd. De campus vormt het hart van het MITC. Er is een krachtig, breed cluster van bedrijven betrokken en het MITC faciliteert cross-sectorale samenwerking tussen bedrijfsleven, onderwijs-, kennis- en onderzoeksinstellingen complementair aan bestaande automotive en smart mobility-clusters. We zetten onze betrokkenheid voort en benutten de kansen en mogelijkheden van het MITC voor verduurzaming, innovatie en onderwijs. De bestaande convenanten met onderwijspartijen zijn verder uitgebouwd.

3.2.6 Er zijn actuele vraagstukken op het gebied van de beschikbaarheid van drink- en proceswater. Deze schaarste leidt tot beperkingen in de ontwikkeling van woningbouw en economie. De actielijn drink- en proceswater focust op besparing, oplossingen en innovaties op het gebied van drink- en proceswater.

Resultaten 2027

Lelystad Airport

1. We dragen bij aan de openstelling van Lelystad Airport voor groothandelsverkeer en het medegebruik van defensie van Lelystad Airport. Nu in het regeerakkoord is opgenomen dat Lelystad Airport open kan voor groothandelsverkeer en medegebruik door defensie wordt de verdere voorbereiding, inpassing en monitoring opgepakt.

2. We geven een verdere uitwerking van het programma ‘Toekomstbestendige luchthaven’ ook in relatie met de aanvraag in het kader van de Regio Deal Nieuw Land en een plan van aanpak voor de motie clusterontwikkeling duurzame luchtvaart.

3. In het kader van het programma ‘Toekomstbestendige luchthaven’ voeren we projecten uit voor duurzame luchtvaart. En nemen we deel aan ‘Lelystad Airport Innovation Area’.

4. Besluitvorming Lelystad Airport Businesspark fase 2 op basis van de vastgestelde profilering.

5. We ronden Lelystad Airport Businesspark fase 1 af.

6. We pakken de provinciale onderdelen uit het monitorings- en evaluatieprogramma van het Rijk voor Lelystad Airport op.

7. Landelijk vindt een luchtruimherziening plaats, waarbinnen sprake is van advisering in relatie met Lelystad Airport.

8. We voeren de projecten uit het 'Luchthavenfonds' uit.

9. We stellen samen met Defensie en gebiedspartners een gebiedsperspectief op voor de inbedding van de jachtvliegtuigen bij Lelystad Airport.

10. We geven samen met Defensie invulling aan de 'Flevolandse Defensie Agenda' die in 2026 is ondertekend, met name op het vlak van dual use innovatie voor defensieactiviteiten.

Flevokust Haven

11. We werken in samenwerking met gemeente Lelystad aan een visie op de doorontwikkeling van Flevokust Haven (mogelijk een sprong over de A6). Hierbij wordt onderzocht welke clusters wenselijk, kansrijk en onderscheidend zijn.

12. We geven Flevokust Haven in zijn geheel langjarig in erfpacht uit.

13. We beleggen het beheer en onderhoud van Flevokust Haven bij de exploitant.

14. We bepalen in afstemming met de terminalexploitant van Flevokust Haven het moment en wijze van herstel van de verzakkingen op het haventerrein en indien in 2027 herstel noodzakelijk is, wordt dit uitgevoerd.

Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland / Visserij

15. In 2026 is de aanbesteding van de Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland voorbereid. We doorlopen in 2027 de aanbestedingsprocedure en bij een positieve uitkomst van deze procedure, start de aannemer de voorbereiding van de realisatie.

16. Om het maritieme en seafood cluster op Urk toekomstbestendiger te maken werken we samen met deze clusters, ondernemers, onderwijs en kennisinstellingen aan de professionalisering van de governance. We stellen samen met het bedrijfsleven en Horizon een technology roadmap op, welke de basis is voor de campusontwikkeling en de samenwerking tussen bedrijfsleven en onderwijs. We maken afspraken over de (door)ontwikkeling van een Maritieme en Seafood Campus.

17. Voor visserij werken we aan het toekomstbestendiger maken van de IJsselmeervisserij onder andere door cofinanciering van een digitaal vangstregistratiesysteem en praktijkgericht onderzoek in samenwerking met ROC Firda en Aeres. We leveren inbreng in nationale en internationale overleggen (CPMR, SEVO, BPV, etc.) om daarmee de belangen van de visserij te behartigen.

MITC

18. We geven het ecosysteem van het MITC op weg naar een centrum voor slimme mobiliteit verder vorm. We realiseren een centrumgebied met een campus. Daarnaast worden er innovatiefaciliteiten gerealiseerd passend bij het ecosysteem (digicity, cybersecuritylaboratorium en 3D scan). Voor het ecosysteem wordt ingezet op aanhaken van bedrijven en bedrijvigheid als start-ups. Het kennis en onderwijsprogramma en de onderlinge samenwerking wordt ingevuld. Daarnaast verkennen we in relatie met het gebied welke onderzoeksinstellingen kunnen worden toegevoegd.

19. We realiseren een RDW-testbaan, een oefenbaan voor de politieacademie en geven invulling aan het centrumgebied en realiseren de rotonde op de Repelweg.

20. We adviseren over initiatieven onder het luchtruim in het kader van de provinciale verordening.

Actielijn drink- en proceswater

21. We realiseren via FieldLab Waterlab Flevoland opschaalbare innovaties en verbinden industrie, bedrijven en kennispartners via een platform om waterbesparing en efficiënt watergebruik te stimuleren.

22. We ondersteunen innovaties voor drinkwater en proceswater in de vorm van kennis, advies, vouchers en subsidie.

23. We stimuleren bewustzijn over waterbesparing bij inwoners en bedrijven.

Ontwikkeling gebiedsprogramma's

24. We realiseren integrale en grootschalige programma's met een gebiedsgerichte en/of thematische aanpak die bijdragen aan het oplossen van maatschappelijke opgaven. Door deze gebiedsontwikkelingen versterken we de regionale sociaaleconomische structuur, bevorderen we de brede welvaart en vergroten we de innovatiekracht van Flevoland. Hiermee leveren we een duurzame impuls aan de economische vitaliteit en leefbaarheid van de provincie. We werken hierbij aan de ontwikkeling van nieuwe programma's, projecten en processen die mogelijk worden uitgewerkt tot een directie- of projectopdracht.

Kazerne Zeewolde

25. Het mede planologisch mogelijk maken van de realisatie van de kazerne Zeewolde. Defensie stelt een projectbesluit op.

26. Samen met Defensie en gebiedspartners wordt een uitvoeringsagenda opgesteld voor het inbedding van de kazerne Zeewolde.

27. Samen met Defensie en de medeoverheden wordt invulling gegeven aan de 'Flevolandse Defensie Agenda' die in 2026 is ondertekend.

Risico('s) en beheersmaatregel(en)

Uitstel van de (besluitvorming over de) opening van de luchthaven voor groothandelsverkeer vertraagt de ontwikkeling van het bedrijventerrein en activiteiten op het gebied van leefbaarheid, economie, opleidingen en kennisontwikkeling. Wij zetten in op zo spoedig mogelijke besluitvorming over openstelling voor groothandelsverkeer vanuit het belang van de regio.

Een aanbestedingsprocedure brengt altijd het risico met zich mee dat deze niet slaagt. Vanwege onvoorziene omstandigheden kan het zijn dat de markt op het moment van inschrijven het werk niet kan realiseren voor het in de uitvraag meegegeven plafondbedrag. In dat geval zal er niet gegund worden.

Verbonden partij(en)

Via onze participatie in de verbonden partijen OMALA N.V. en Airport Garden City C.V. (AGC) hebben wij directe invloed op de ontwikkelingen rondom Lelystad Airport om de sociaaleconomische, infrastructurele, innovatie- en duurzaamheidsdoelstellingen van deze ontwikkeling te realiseren (resultaten 4 en 5).
Hoofddoelstelling van OMALA is versterking van de sociaaleconomische structuur en bevordering van de werkgelegenheid in Flevoland in samenhang met de ontwikkeling van Lelystad Airport, door het realiseren van een hoogwaardig (duurzaam) businesspark. Daarnaast zijn de volgende ambities geformuleerd:

- de kernkwaliteiten van het gebied optimaal benutten met als doel haar concurrentiepositie als vestigingsplaats voor (inter-)nationale bedrijven te versterken;
- kansen op duurzame economische groei in haar werkingsgebied (nabijheid luchthaven) te genereren;
- voor het bedrijventerrein Airport Garden City wordt ingezet op duurzaamheid en innovatie.

Middelen

3.2 Gebiedsopgaven		Rekening 2025	Begroting 2026 na wijziging	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Lasten		6.014	7.416	7.525	3.715	1.699	1.205
Baten		-768	-655	-1.113	-784	-766	-766
Saldo		**5.246**	**6.762**	**6.412**	**2.931**	**933**	**439**
Kader (saldo voor PN 27-30)			7.362	6.645	2.510	990	524
Zomernota 2026			-600	0	0	0	0
Perspectiefnota 2027-2030			0	4	4	4	4
Kader			**6.762**	**6.648**	**2.514**	**994**	**527**
Verschil t.o.v. kader				**-236**	**417**	**-61**	**-89**
1	Programma 'Zuiderzeelijngelden Noord' - aframing boekjaar 2027			-1.750	0	0	0
2	Actualisatie pachtopbrengsten Flevokusthaven			-408	-408	-408	-408
3	Actualisatie middelen MITC			-300	300	0	0
4	Correctie op nieuwe jaarschijf 2030			0	0	0	266
5	Actualisatie middelen Luchthavenfonds			100	100	74	0
6	Actualisatie middelen Regiodeal			2.082	386	234	14
Overig				40	40	40	40

x € 1.000

Toelichting

1. Programma 'Zuiderzeelijngelden Noord' - aframing boekjaar 2027

Op basis van de actuele meerjarige programmering en de voortgang van de projecten binnen het programma 'Zuiderzeelijngelden Noord' wordt het budget voor 2027 neerwaarts bijgesteld (ten gunste van de reserve 'Zuiderzeelijngelden'). De aframing vloeit voort uit een actualisatie van de planning en de bijbehorende kasritmes van de resterende activiteiten. Door de afronding van de projecten zijn de beschikbare middelen in 2027 naar verwachting niet meer benodigd. De begroting wordt daarom in overeenstemming gebracht met de actuele uitvoeringsprognose.

2. Actualisatie pachtopbrengsten Flevokusthaven

De geraamde pachtopbrengsten van Flevokusthaven worden vanaf 2027 opwaarts bijgesteld. Op basis van de huidige inzichten wordt verwacht dat terreindeel A vanaf 2027 in gebruik wordt genomen onder een langjarige erfpachtconstructie. Hierdoor nemen de structurele pachtinkomsten naar verwachting toe. De begroting wordt hiermee in lijn gebracht met de meest recente inzichten in de exploitatie en de verwachte opbrengsten van Flevokusthaven.

3. Actualisatie middelen MITC

De middelen voor het MITC worden geactualiseerd naar aanleiding van de actuele planning van de gebiedsontwikkeling en de verdere uitbouw van het Mobiliteit en Infrastructuur Testcentrum in Marknesse. Het MITC vormt een innovatiecluster voor slimme en duurzame mobiliteit, waarin overheid, bedrijfsleven, kennisinstellingen en onderwijs samenwerken aan onderzoek, testen en toepassing van mobiliteitsoplossingen van de toekomst. De actualisatie zorgt ervoor dat de beschikbare middelen aansluiten bij de fasering van de uitvoering.

4. Correctie op nieuwe jaarschijf 2030
Bij de uitbreiding van de begrotingshorizon met de jaarschijf 2030 bleek dat enkele budgetten abusievelijk niet waren doorgetrokken in de begroting. Dit betroffen onder meer middelen voor de 'Brede Bestemmingsreserve' en gebiedsontwikkeling. Om een juiste en volledige meerjarige begroting te waarborgen, zijn de budgetten beoordeeld en zijn afwijkingen tussen 2030 en de voorgaande jaren (2027-2029) geanalyseerd. Deze aanpassing corrigeert deze onvolkomenheden en brengt de begroting 2030 in overeenstemming met de vastgestelde beleidsmatige en financiële uitgangspunten.
5. Actualisatie middelen Luchthavenfonds
De middelen uit het Luchthavenfonds worden ingezet voor bijdragen aan de leefbaarheid, duurzaamheid en economische ontwikkeling op en rond Lelystad Airport. Het fonds ondersteunt initiatieven op het gebied van onder andere duurzame luchtvaart, biodiversiteit, luchtkwaliteit, bereikbaarheid en economische netwerkvorming en kan zaken rond monitoring en evaluatie oppakken. De geraamde onttrekkingen in 2027-2029 zijn bedoeld voor de uitvoering van deze activiteiten.
6. Actualisatie middelen Regiodeal
De middelen voor de ‘Regio Deal Noordelijk Flevoland’ worden geactualiseerd op basis van actuele uitvoeringsprognoses en projectplanningen. Hierbij is tevens rekening gehouden met de middelen die eind 2024 vanuit het Rijk beschikbaar zijn gekomen nadat geen gebruik is gemaakt van de voorgenomen saneringsregeling voor de IJsselmeervisserij. De middelen worden – zoals afgesproken met het Rijk - ingezet in lijn met de doelen van de ‘Regio Deal’, waarmee wordt bijgedragen aan de economische ontwikkeling, innovatiekracht en leefbaarheid van Noordelijk Flevoland. De raming wordt hiermee in overeenstemming gebracht met de actuele uitvoerings- en bestedingsprognose (ten laste van de reserve ‘Regiodeal Noordelijk Flevoland’).

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
3.2.1 Lelystad Airport/OMALA	335	-50	285
3.2.2 Flevokust Haven	731	-766	-35
3.2.3 Noordelijk Flevoland	6.359	-298	6.062
3.2.4 Overige gebiedsprogramma‘s	100	0	100
Totaal	**7.525**	**-1.113**	**6.412**

x € 1.000

3.3 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

Programmaonderdeel	L/B/H	Rekening 2025	Begroting 2026 na wijziging	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
3.1 Economische ontwikkeling	Lasten	7.278	11.595	9.022	8.115	6.577	6.427
	Baten	-720	-554	-177	0	0	0
	Saldo	6.559	11.041	8.845	8.115	6.577	6.427
3.2 Gebiedsopgaven	Lasten	6.014	7.416	7.525	3.715	1.699	1.205
	Baten	-768	-655	-1.113	-784	-766	-766
	Saldo	5.246	6.762	6.412	2.931	933	439
3 Bloeiende economie	Lasten	**13.292**	**19.011**	**16.547**	**11.830**	**8.275**	**7.631**
	Baten	**-1.487**	**-1.209**	**-1.290**	**-784**	**-766**	**-766**
	Saldo	**11.805**	**17.802**	**15.257**	**11.046**	**7.510**	**6.866**

x € 1.000

4. Vitale Samenleving en Aantrekkelijk Flevoland

Inleiding

De provincie staat de komende decennia voor een grote woningbouwopgave; een groei van de woningvoorraad met ca. 50% met een doorgroei van ruim 450.000 inwoners naar een geschat aantal van 650.000 inwoners in 2050. Geen enkele andere provincie kent zo'n sterke groei. Dat maakt het juist in Flevoland van essentieel belang om te kijken hoe we kunnen ‘groeien in balans’. Voor ons geldt hierbij het adagium: "We bouwen geen huizen, maar we bouwen aan een vitale samenleving en aantrekkelijk Flevoland". Of zoals het coalitieakkoord het kernachtig samenvat: “We gaan voor maximale bloei, niet maximale groei".

Sociale Agenda Flevoland 2026-2031

Flevoland is een jonge provincie die blijft groeien. De komende jaren bouwen we verder aan woningen, voorzieningen en werkgelegenheid. Maar onze ambitie gaat verder dan groei alleen. We bouwen aan een samenleving waarin het voor iedereen goed leven is. Onze ‘Sociale Agenda 2026-2031’ geeft richting aan onze ambities voor een vitale samenleving. Een vitale samenleving gaat niet alleen over werken en wonen, maar juist ook naar wat mensen nodig hebben om gezond, verbonden en kansrijk te kunnen leven. Brede welvaart vormt daarbij een belangrijk uitgangspunt. Het gaat om de kwaliteit van leven hier en nu, en om wat we doorgeven aan volgende generaties. De opgaven zijn helder en ook stevig. We zien dat de zorgvraag toeneemt door vergrijzing, terwijl personeel schaars is. We merken dat niet iedereen gelijke kansen heeft om mee te doen. En we weten dat verbondenheid tussen inwoners niet vanzelf ontstaat in een snelgroeiende provincie als de onze. Tegelijkertijd biedt die groei juist kansen om het beter te doen. Om vanaf het begin te werken aan sterke gemeenschappen, toegankelijke voorzieningen en een leefomgeving die uitnodigt tot ontmoeten en meedoen. Voor sociaal-maatschappelijke uitdagingen geldt dat het primaat veelal bij gemeenten en maatschappelijke organisaties ligt. Maar de opgaven zijn zo omvangrijk dat de provincie niet aan de zijlijn wil blijven staan. Hierbij nemen we niet de rol van anderen over, maar stellen de vraag: “Waar kunnen wij bij helpen?” Onze inzet is om aan te jagen, te verbinden en te ondersteunen. We stellen onszelf de vraag: waar kunnen wij helpen om beweging te versterken?

In de ‘Sociale Agenda’ zijn opgaven, doelen en inzet beschreven rond de thema’s ‘Gezondheid en welzijn’, ‘Sociale cohesie’, ‘Fijne leefomgeving’ en ‘Participatie en inclusie’.

Gezondheid en welzijn

Vergeleken met andere provincies gaat het qua gezondheid op dit moment in Flevoland niet uitzonderlijk goed of slecht. De gezondheid van inwoners verschilt tussen de stedelijke en landelijke gemeenten en de gezondheidsuitdagingen verschillen tussen jongeren en ouderen. De groep oudere inwoners groeit sterk en hierdoor neemt de vraag naar zorg en ondersteuning snel toe. Zorgvoorzieningen moeten toegankelijk zijn voor iedereen, ongeacht achtergrond, inkomen, beperking of woonplaats. De bereikbaarheid van zorgvoorzieningen varieert in onze provincie en er zijn zorgen over de toenemende zorgvraag, het groeiende personeelstekort en de toenemende druk op mantelzorgers.
De provincie kan dit niet alleen aanpakken en trekt hierin samen op met een netwerk van instanties en partners die een wettelijke taak (beleid en uitvoering) hebben binnen het zorgstelsel. We denken mee met de verantwoordelijke overheden en organisaties en waar mogelijk leveren we een bijdrage. Om dit te bewerkstelligen is de provincie aangesloten bij de coalitie Zorgzaam Flevoland. In samenwerking met alle partners – waaronder onze uitvoeringsorganisatie Flever - zet de provincie in op de beweging van ziekte en zorg naar preventie en positieve gezondheid.

Sociale cohesie

In Flevoland streven we naar een samenleving waarin inwoners zich verbonden voelen met elkaar en met hun omgeving. Sociale cohesie speelt daarin een belangrijke rol. Het gaat om de mate waarin mensen contact hebben met elkaar, elkaar vertrouwen en elkaar helpen waar dat nodig is. In Flevoland staat de verbinding tussen inwoners en met de omgeving onder druk. In vergelijking met andere provincies is het vertrouwen tussen inwoners lager en hebben inwoners minder contact met familie, vrienden en buren. Sociale cohesie ontstaat niet vanzelf, maar komt tot stand binnen de sociale basis. De sociale basis is het geheel aan informele netwerken, vrijwilligers en toegankelijke voorzieningen in de directe leefomgeving van mensen, zoals familie en buren, kerken, moskeeën, verenigingen, buurthuizen en bibliotheken. In Flevoland is het verenigingsleven nog in ontwikkeling en het aantal actieve vrijwilligers is niet hoog. Betrokken inwoners die een initiatief voor hun wijk willen realiseren lopen al snel tegen uitdagingen rond procedures en financiering aan. Flevolanders missen plekken om elkaar op een laagdrempelige manier te ontmoeten.

Een goede sociale basis draagt bij aan welzijn, ontmoeting en preventie en stelt inwoners in staat om zelfredzaam te zijn, talenten te benutten en mee te doen in de samenleving. De sociale basis is in essentie van inwoners zelf: zij ontstaat daar waar mensen met elkaar samenleven en zich tot elkaar verhouden. Als provincie kunnen we deze basis niet creëren, maar wel faciliteren en versterken, met een sterkere sociale cohesie als resultaat.

Fijne leefomgeving

Wij werken aan een provincie waar het fijn wonen, werken en recreëren is in een gezonde, veilige en evenwichtige leefomgeving die zowel mens als natuur respecteert. De nabijheid en toegankelijkheid van voorzieningen is onlosmakelijk verbonden met deze leefomgeving. Voorzieningen zoals onderwijs, zorg, sport en cultuur zijn toegankelijk en vormen een belangrijk fundament onder een sterke samenleving. Flevoland is aantrekkelijk als toeristisch-recreatieve bestemming. Samen met natuur en mobiliteit (programmaonderdelen 2.2, 6.2 en 6.3) dragen we bij aan de realisatie van een prettige en gezonde leefomgeving door het stimuleren van een beweegvriendelijke openbare ruimte in Flevoland.

Inclusie en participatie

In Flevoland vinden we het belangrijk dat iedereen zichzelf kan zijn, volwaardig kan deelnemen aan de samenleving en ruimte ervaart voor persoonlijke ontwikkeling en zingeving. Ongeacht achtergrond of persoonlijke situatie moet iedereen zich welkom, gewaardeerd en gehoord voelen en de mogelijkheid hebben om mee te denken en mee te beslissen over de samenleving via inwoners- en overheidsparticipatie. Een deel van onze inwoners blijft achter in het deelnemen aan de samenleving. De ontwikkelkansen zijn ongelijk verdeeld door persoonlijke en structurele belemmeringen. Zo beschikt niet iedereen over de basisvaardigheden lezen, schrijven, rekenen en digivaardigheid, wat het risico op werkloosheid vergroot en gebruik maken van dienstverlening bemoeilijkt. Daarnaast heeft het beperkte aanbod van hbo- en wo-opleidingen invloed op de opleidingskansen van onze inwoners. Wat betreft inwoners- en overheidsparticipatie geven Flevolanders aan zich minder betrokken te voelen bij het gemeentelijk en provinciaal beleid dan de gemiddelde Nederlander. We richten ons op het versterken van betrokkenheid, verbondenheid en vertrouwen tussen inwoners en de provincie (en andere overheden), omdat in een vitale samenleving inwoners zich gehoord voelen en de mogelijkheid hebben om actief mee te kunnen doen en denken.

In de ‘Uitvoeringsagenda Sociale Agenda 2026-2027’ zijn vijf activiteiten geprioriteerd. Hiermee gaan we samen met onze partners en met onze inwoners aan de slag, want een vitale samenleving maak je met elkaar.

Cultuur en erfgoed

Cultuur en erfgoed zorgen voor verbinding in de samenleving en maken onze provincie aantrekkelijk(er) voor bedrijven, werknemers, toeristen en natuurlijk voor Flevolanders zelf. Flevoland verdient bijzondere aandacht als het grootste door mensenhanden gemaakte land ter wereld. Het Verhaal van Flevoland wordt op veel manieren verbeeld en verteld, passend bij de huidige tijd. In 2027 werken we voor het derde jaar aan de uitvoering van de 'Cultuurnota 2025-2028, Bouwen aan de culturele samenleving in Flevoland’. Dat doen we langs de drie routes: Cultuur beleven, Cultuur maken en Cultuur verankeren met onder elke route een aantal pijlers. Variërend van cultuureducatie en -participatie tot professionele podiumkunst en van crowdfunding tot het faciliteren van instellingen om hun impact te meten. Daarmee blijft de provincie zich in de breedte inzetten voor cultuur en dragen we bij aan een vitale samenleving en brede welvaart.

Met het provinciale erfgoedbeleid bouwen we verder aan het erfgoed van Flevoland. We zetten in op bewaren en doorgeven, meedoen en beleven, én ontwikkelen en verbonden. Bovenal willen we het erfgoed integraal meenemen in nieuwe ontwikkelingen. Zo ontstaan ontwikkelingen die niet alleen toekomstbestendig zijn, maar ook herkenbaar blijven voor inwoners en bezoekers. En draagt erfgoed bij aan een aantrekkelijke en herkenbare leefomgeving. In 2027 wordt het herijkte erfgoedbeleid voorgelegd ter vaststelling, waar in 2026 aan is gewerkt, op basis van de evaluatie die in 2025 is uitgevoerd.

We zijn trots op het erfgoed van onze pioniers en willen dat koesteren en meer bekendheid geven. Het verhaal van Flevoland blijven we op allerlei manieren aandacht geven, waarbij Batavialand een belangrijke partner is om dat verhaal te vertellen. De doorontwikkeling van Batavialand tot een toekomstbestendig Nationaal Maritiem Erfgoedpark draagt hier in belangrijke mate aan bij. Met onze inzet voor erfgoed zorgt de provincie voor een aantrekkelijk Flevoland omdat erfgoed identiteit en binding met de omgeving biedt.

Maatschappelijk effect

Flevoland heeft een gezonde en welvarende samenleving waar het goed wonen, werken en recreëren is. Een samenleving waar iedereen meetelt en kan participeren. Sport, cultuur en recreatie dragen bij aan de aantrekkelijkheid van Flevoland; niet alleen voor de Flevolanders maar ook voor bezoekers van buiten.

Effect van ons beleid

We hebben een duidelijke agenda die ertoe leidt dat de ontmoeting en verbondenheid tussen Flevolanders toeneemt in een prettige en gezonde leefomgeving. Onze inzet zorgt ervoor dat Flevolanders gezond(er) leven, langer fit blijven en als nodig hoogwaardige zorg ontvangen, het liefst dichtbij huis, en daarmee langer zelfredzaam zijn en economisch en sociaal beter deelnemen aan de samenleving. Bij ruimtelijke beslissingen (inrichting van woon -en leefomgeving van inwoners) zijn de thema's 'gezondheid' en 'zorg' volwaardig meegewogen, alsook culturele voorzieningen en het 'Verhaal van Flevoland'.

De kwaliteiten van landschap en erfgoed zijn benut en behouden voor een inspirerende, gezonde leefomgeving die inwoners, ondernemers en gebiedspartners verbindt. De promotie van de culturele en toeristisch-recreatieve voorzieningen heeft geleid tot grotere bekendheid en hogere bezoekersaantallen en meer kansen voor ondernemers.

Indicatoren Flevoland

Voor de indicatoren wordt verwezen naar de website Feitelijk Flevoland:
https://feitelijkflevoland.nl/dashboard/dashboard/vitale-samenleving-en-aantrekkelijk-flevoland

Beleidsindicatoren BBV

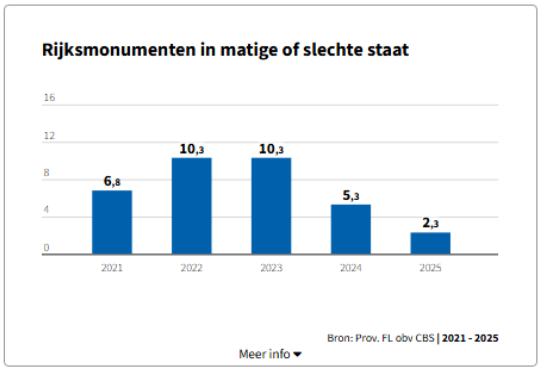

*Dit betreft een (verplichte) beleidsindicator die de staat van Rijksmonumenten (exclusief woonhuizen) weergeeft, gecategoriseerd naar de staat van casco (matig of slecht). Het totale aantal rijksmonumenten in Flevoland is met één monument gewijzigd, vanwege een correctie door Monumentenwacht. Hierbij is één monument heringedeeld van niet-woonhuis naar woonhuis en valt daardoor niet meer onder deze indicator.

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
4. Vitale samenleving en aantrekkelijk Flevoland	4.1 Recreatie, toerisme en sport	4.1.1 Flevoland is aantrekkelijk als toeristisch-recreatieve bestemming, waarbij het vrijetijdsaanbod en de beleving is toegenomen en de bekendheid van de vrijetijdsbestemming is gegroeid. Samen met natuur en mobiliteit (programmaonderdelen 2.2, 6.2 en 6.3) dragen we bij aan de realisatie een prettige en gezonde leefomgeving door het stimuleren van een beweegvriendelijke openbare ruimte in Flevoland. De natuurlijke en waterrijke omgeving van Flevoland is beleefbaar, toegankelijk en bereikbaar en nodigt inwoners en bezoekers uit te sporten en te recreëren
	4.2 Cultuur en erfgoed	4.2.1 Provincie Flevoland zet zich in voor cultuur in brede zin. In de Cultuurnota 2025-2028 ‘Bouwen aan de culturele samenleving in Flevoland’ staat de waarde van cultuur voor de samenleving centraal en werken we aan een cultureel klimaat waarvan maker en publiek, maatschappij, economie en ruimtelijke omgeving profiteren. We doen dit langs drie routes: Cultuur beleven, Cultuur maken en Cultuur verankeren
		4.2.2 De bescherming van het Flevolands erfgoed is verstevigd en we bouwen verder aan de beleving van en de kennis over het Flevolands erfgoed op basis van het 'Erfgoedprogramma'
		4.2.3 Een succesvolle doorontwikkeling van Batavialand tot een toekomstbestendig Nationaal Maritiem Erfgoedpark Batavialand als culturele trekpleister, dat diverse doelgroepen trekt, laagdrempelig is, culturele en ruimtelijke kwaliteit biedt in het hart van het Bataviakwartier, mede door de realisatie van een Nationaal Scheepsarcheologisch Depot (NSD), een multifunctioneel entreegebouw, de integratie van de Bataviawerf en het schip de Batavia
	4.3 Vitale samenleving	4.3.1 We bouwen niet alleen huizen, maar ook een samenleving: De Flevolandse samenleving is gezond, welvarend en betrokken, waarbij iedereen meedoet en erbij hoort

4.1 Recreatie, toerisme en sport

Dit programmaonderdeel draagt bij aan de transitieopgave 'Woningbouw & brede welvaart'.

Daarnaast draagt dit programmaonderdeel bij aan alle strategieën uit de ‘Omgevingsvisie Flevoland 2050, Blik op de toekomst‘.

Doel (2023-2027)

4.1.1 Flevoland is aantrekkelijk als toeristisch-recreatieve bestemming, waarbij het vrijetijdsaanbod en de beleving is toegenomen en de bekendheid van de vrijetijdsbestemming is gegroeid. Samen met natuur en mobiliteit (programmaonderdelen 2.2, 6.2 en 6.3) dragen we bij aan de realisatie een prettige en gezonde leefomgeving door het stimuleren van een beweegvriendelijke openbare ruimte in Flevoland. De natuurlijke en waterrijke omgeving van Flevoland is beleefbaar, toegankelijk en bereikbaar en nodigt inwoners en bezoekers uit te sporten en te recreëren.

Resultaten 2027

Recreatie en toerisme

1. We bieden op basis van Afsprakenkader waterplanten Zuidelijk IJsselmeergebied bevaarbaar voor waterrecreatie 2025-2029 ondersteuning aan daarin benoemde projecten. Zo verbeteren we de randvoorwaarden en de gebruikersbeleving van het Flevolandse water. Daarmee werken we aan een aantrekkelijker Flevoland als waterprovincie. Dit doen we samen en in afstemming met onze partners. Hieronder vallen de provincies Utrecht, Noord-Holland en Gelderland, Gastvrije Randmeren, HISWA/RECRON en de watersportsector.

2. We zorgen ervoor dat het jaarplan van Visit Flevoland uitgevoerd wordt. Hiermee wordt minimaal € 0,5 mln. mediawaarde behaald en bereiken we 15 miljoen mensen via gerichte promotie van Flevoland als aantrekkelijke vrijetijdsbestemming. De gebiedsmarketing richt zich met name op het verder verstevigen van de unieke positionering van de verhaallijnen watererfgoed, nieuwe natuur, agro&food en vernieuwend ontwerp. Daarnaast is Visit Flevoland een verbonden partij waarvan provincie Flevoland 100% aandeelhouder is. AvA's worden voorbereid.

3. We coördineren de ontwikkeling van recreatieve routenetwerken, waaronder knooppuntensystemen voor wandelen, fietsen en varen, langeafstandsroutes, TOP’s, doorkijkpanelen en fietspauzepunten, om de toegankelijkheid en beleving te versterken. In 2027 wordt ingezet op de (verdere) ontwikkeling van wandelnetwerken in de provincie.

4. We bevorderen de beleving van Flevoland als provincie waar de natuur recreatief te beleven en goed toegankelijk is voor zowel inwoners als bezoekers. Dit doen we door eenmalig gericht bij te dragen aan het op orde brengen en versterken van de recreatieve infrastructuur en voorzieningen in natuurgebieden, zoals paden en basisvoorzieningen. Met als doel de basis op orde te krijgen en behouden van de natuurrecreatie. We werken hierbij nauw samen met terreinbeherende organisaties en gemeenten.

5. We realiseren jaarlijks vijf tot tien nieuwe vrijetijdsproducten die de belevingswaarde vergroten en het Verhaal van Flevoland zichtbaar maken. Dit door uitvoering te geven aan de nadere regels subsidie ‘Vergroten Belevingswaarde bij vrijetijdsproducten’.

Sport

6. We geven uitvoering aan het door PS vastgestelde Flevolands sportbeleid. De sportsector in Flevoland wordt versterkt door het zichtbaar maken van kansen en mogelijkheden van de Beweegvriendelijke Openbare Ruimte, de ondersteuning van Flevolandse sporttalenten, een verbeterd toegankelijk sportaanbod en het mede mogelijk maken van tenminste zeven gebiedsoverstijgende sportevenementen.

7. We monitoren en evalueren het gevoerde sportbeleid (periode 2023-2027). Dit draagt bij aan een mogelijke herijking van het beleid in 2028.

Verbonden partij(en)

- In de statuten van Visit Flevoland BV is het volgende opgenomen:
  - het bedienen van de van provincie Flevoland afgeleide publieke taak, strekkende tot bevordering van toerisme (en recreatie), congressen en andere manifestaties binnen provincie Flevoland en ondersteuning van het daarmee gemoeide economisch en maatschappelijk belang;
  - de samenwerking kan als verplicht worden bestempeld, gezien de rol van aandeelhouder die toeziet op de continuïteit van de organisatie en als opdrachtgever subsidie verstrekt op basis van een aantal criteria (ASF) en afspraken (beleidsplan 'Recreatie &Toerisme Flevoland');
  - Visit Flevoland draagt concreet bij aan resultaten 2, 3 en 5 zoals zichtbaar op pagina 65.
    De core activiteiten van Visit Flevoland hebben een focus op resultaat 2. Daarnaast houdt Visit Flevoland zich in samenwerking met gebiedspartners bezig met gebiedsbranding door het versterken van het imago, de herkenning en de identiteit van Flevoland. Dit zorgt er mede voor dat inwoners, bezoekers, werknemers en ondernemers zich sterker verbonden voelen met Flevoland. Verder voert Visit Flevoland de gehele marketingcommunicatie uit met betrekking tot Nationaal Park Nieuw Land.
- Sportservice Flevoland B.V. (SSF) geeft uitvoering aan de provinciale sportnota 'Samenwerken aan een sportief Flevoland'. Zij draagt daarmee bij aan het doel: de sport in Flevoland is onderscheidend, draagt bij aan de Flevolandse identiteit en leidt tot grotere bekendheid en aantal bezoekers. Statutaire doelstelling:
  - het bedienen van de van provincie Flevoland afgeleide publieke taak, strekkende tot bevordering van de sportbeoefening binnen provincie Flevoland en ondersteuning van het daarmee gemoeide maatschappelijk belang;
  - het deelnemen in, zich op andere wijze interesseren bij, het voeren van beheer over- en het financieren van vennootschappen en andere ondernemingen die een bijdrage kunnen leveren aan de ontwikkeling van provincie Flevoland, alsook het aangaan en verstrekken van geldleningen en het verstrekken van zekerheden;
  - het verlenen van overige diensten, in het bijzonder maar niet daartoe beperkt, voor de uitvoering en ontwikkeling van projecten op economisch terrein in de provincie en ook al hetgeen met een en ander verband houdt of daarvoor bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin;
  - Sport Service Flevoland B.V. (SSF) draagt concreet bij aan doelen 6 en 7 zoals zichtbaar op pagina 65. Daarnaast heeft SSF een bijdrage aan doelstelling 3 door betrokkenheid bij routenetwerken en fietsstimulering. Verder houdt SSF zich bezig met de gebiedsbranding van Flevoland door het versterken van het imago, de herkenning en de identiteit van Flevoland.

Middelen

4.1 Recreatie, toerisme en sport	Rekening 2025	Begroting 2026 na wijziging	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Lasten	2.726	2.821	4.865	2.865	2.865	2.865
Baten	-28	-28	-28	-28	-28	-28
Saldo	**2.698**	**2.793**	**4.837**	**2.837**	**2.837**	**2.837**
Kader (saldo voor PN 27-30)		2.793	2.758	2.758	2.758	2.758
Zomernota 2026		0	0	0	0	0
Perspectiefnota 2027-2030		0	79	79	79	79
Kader		**2.793**	**2.837**	**2.837**	**2.837**	**2.837**
Verschil t.o.v. kader			**1.999**	**-1**	**-1**	**-1**
1 Achterstallig onderhoud en herstel recreatieve infra en voorzieningen in natuurgebieden			2.000	0	0	0
Overig			-1	-1	-1	-1

x € 1.000

Toelichting

1. Achterstallig onderhoud en herstel recreatieve infra en voorzieningen in natuurgebieden
In het Flevolands coalitieakkoord 2023-2027 zijn middelen beschikbaar gesteld voor de beleefbaarheid van de natuur. Een belangrijk aspect van de beleefbaarheid van een gebied is dat het toegankelijk en bereikbaar is. De ontwikkelingen bij de terreinbeherende organisaties de afgelopen jaren zorgen er echter voor dat er sprake is van achterstallig onderhoud en grote herstel- en vervangingsopgaven bij de bestaande recreatieve infrastructuur en -voorzieningen in de natuur. De beschikbare incidentele middelen, ten laste van het oormerk 'Beleefbaarheid en toegankelijkheid natuur' in de 'Brede Bestemmingsreserve' en het oormerk 'Beleefbaarheid en toegankelijkheid natuur' in de reserve 'Uitvoering coalitieakkoord', worden besteed aan achterstallig onderhoud en het uitvoeren van noodzakelijke herstel- en vervangingswerkzaamheden om zo verdere achteruitgang en afsluiting van de bestaande recreatieve infrastructuur en -voorzieningen te voorkomen.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
4.1.1 Recreatie, toerisme en gebiedspromotie	3.730	-28	3.702
4.1.2 Sport	1.135	0	1.135
Totaal	**4.865**	**-28**	**4.837**

x € 1.000

4.2 Cultuur en erfgoed

Dit programmaonderdeel draagt bij aan de transitieopgave 'Woningbouw & brede welvaart'.

Daarnaast draagt dit programmaonderdeel bij aan alle strategieën uit de ‘Omgevingsvisie Flevoland 2050, Blik op de toekomst’.

Doelen (2023-2027)

4.2.1 Provincie Flevoland zet zich in voor cultuur in brede zin. In de Cultuurnota 2025-2028 ‘Bouwen aan de culturele samenleving in Flevoland’ staat de waarde van cultuur voor de samenleving centraal en werken we aan een cultureel klimaat waarvan maker en publiek, maatschappij, economie en ruimtelijke omgeving profiteren. We doen dit langs drie routes: Cultuur beleven, Cultuur maken en Cultuur verankeren.

4.2.2 De bescherming van het Flevolands erfgoed is verstevigd en we bouwen verder aan de beleving van en de kennis over het Flevolands erfgoed op basis van het 'Erfgoedprogramma'.

4.2.3 Een succesvolle doorontwikkeling van Batavialand tot een toekomstbestendig Nationaal Maritiem Erfgoedpark Batavialand als culturele trekpleister, dat diverse doelgroepen trekt, laagdrempelig is, culturele en ruimtelijke kwaliteit biedt in het hart van het Bataviakwartier, mede door de realisatie van een Nationaal Scheepsarcheologisch Depot (NSD), een multifunctioneel entreegebouw, de integratie van de Bataviawerf en het schip de Batavia.

Resultaten 2027

Cultuur

1. We stellen de beleidskaders vast voor museumbeleid als pijler binnen het cultuurbeleid.

2. In het kader van de pijler Impact meten door instellingen, leveren we in samenwerking met enkele culturele instellingen en gemeenten effectkaarten en een toolkit met instrumenten op. In een pilot meten de instellingen hun impact op vooraf gestelde doelen. Op basis van de pilotresultaten wordt (het faciliteren van) impactmeten naar verwachting onderdeel van toekomstig cultuurbeleid.

3. We geven uitvoering aan de zorgplicht voor bibliotheken, inclusief interbestuurlijk toezicht volgens de aangepaste Wet Stelsel Openbare Bibliotheekvoorzieningen.

Erfgoed

4. We herijken het erfgoedbeleid en leggen dit begin 2027 voor ter besluitvorming; daarna volgt de implementatie van ons erfgoedbeleid.

5. We ondersteunen Batavialand als provinciaal museum met een begrotingssubsidie. We vervolgen het proces voor het realiseren van een nieuw museumgebouw. Het jaar 2027 zal voornamelijk gebruikt worden voor de aanbesteding en de start van de bouw van het Museum Batavialand, waaronder de bouw van het Nationaal Scheepsarcheologisch Depot, een multifunctioneel entreegebouw, de integratie van de Bataviawerf, etc. De museale inrichting wordt parallel aan de bouw gerealiseerd onder verantwoordelijkheid van Batavialand zelf.

6. We borgen de kernkwaliteiten van UNESCO werelderfgoed Schokland binnen de provinciale regelgeving, nemen deel aan de siteholdersgroep en geven uitvoering aan het ‘Toekomstplan werelderfgoed Schokland’.

7. We houden het archeologisch depot Flevoland in stand op basis van de Erfgoedwet en gaan in 2027 de dienstverleningsovereenkomst voor het depot herzien.

8. We stellen een handreiking op met het herijkte archeologiebeleid.

9. We maken een plan voor de middelen die bij de Perspectiefnota 2026-2029 zijn vrijgemaakt voor een beschermingsprogramma voor scheepswrakken. Na oplevering in het derde kwartaal van 2027 starten we met de uitvoering daarvan.

Verbonden partij(en)

Het Flevolands Archief heeft tot doel om de belangen van de deelnemers ten aanzien van het goed beheren van de archieven en collecties en alle daarbij behorende werkzaamheden in gezamenlijkheid te behartigen.

Middelen

4.2 Cultuur en erfgoed	Rekening 2025	Begroting 2026 na wijziging	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Lasten	9.798	8.731	8.747	8.661	7.595	7.595
Baten	-1.443	-10	-10	-10	-10	-10
Saldo	**8.355**	**8.720**	**8.737**	**8.651**	**7.585**	**7.585**
Kader (saldo voor PN 27-30)		8.670	8.290	8.204	7.238	7.238
Zomernota 2026		50	0	0	0	0
Perspectiefnota 2027-2030		0	348	348	348	348
Kader		**8.720**	**8.638**	**8.552**	**7.586**	**7.586**
Verschil t.o.v. kader			**99**	**99**	**-1**	**-1**
1 Implementatie cultuureducatie MBO			100	100	0	0
Overig			-1	-1	-1	-1

x € 1.000

Toelichting

1. Implementatie cultuureducatie MBO

Bij de vaststelling van de 'Cultuurnota 2025–2028' hebben PS een motie aangenomen om de mogelijkheden voor cultuureducatie in het mbo te onderzoeken. FleCk, als provinciale ondersteuningsinstelling, heeft daarvoor een plan opgesteld en pilots opgezet. De uitkomsten en het advies worden in het vierde kwartaal van 2026 opgeleverd. De eerste signalen uit de pilots zijn positief. Onder de aanname dat het eindadvies dat bevestigt, is de voorlopige inschatting dat voor een eerste implementatie in 2027 en 2028 jaarlijks maximaal € 0,1 mln. nodig is (ten laste van de 'Brede Bestemmingsreserve'). Bij de behandeling van de motie heeft het college al expliciet aangegeven dat hiervoor aanvullend budget nodig zal zijn.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
4.2.1 Cultuur	5.178	0	5.178
4.2.2 Erfgoed	3.569	-10	3.558
Totaal	**8.747**	**-10**	**8.737**

x € 1.000

4.3 Vitale samenleving

Dit programmaonderdeel draagt bij aan de transitieopgave 'Woningbouw & brede welvaart'.

Daarnaast draagt dit programmaonderdeel bij aan de strategie 'Sterke Leefregio' uit de 'Omgevingsvisie Flevoland 2050, Blik op de toekomst'.

Doel (2023-2027)

4.3.1 We bouwen niet alleen huizen, maar ook een samenleving:
De Flevolandse samenleving is gezond, welvarend en betrokken, waarbij iedereen meedoet en erbij hoort.

Resultaten 2027

Asiel

1. De Flevolandse gemeenten hebben gezamenlijk voldoende opvangcapaciteit gerealiseerd om te voldoen aan de rijksopgave voor asielopvang. Met 4.030 gerealiseerde opvangplekken voldoet Flevoland ruimschoots aan het vastgestelde capaciteitsbesluit van 2.285 opvangplekken voor 2027. Daarnaast is sprake van structurele ambtelijke en bestuurlijke samenwerking tussen gemeenten, provincie, COA en andere betrokken partijen om de opvangopgave regionaal af te stemmen en duurzaam in te vullen.

2. We voeren via de Provinciale Regietafel onder voorzitterschap van de commissaris van de Koning effectieve regionale regie en coördinatie op de opvang- en huisvestingsopgaven voor asielzoekers, Oekraïense ontheemden en vergunninghouders. Hierdoor worden landelijke taakstellingen tijdig vertaald naar regionale afspraken en gezamenlijk uitgevoerd door betrokken partijen.

Sociale agenda

3. We voeren de twee woondeals uit en actualiseren ze in 2027 waarbij we werken aan het invullen van de randvoorwaarden om tot realisatie van de afspraken te komen. Dit doen we in samenwerking met externe partners, zowel aan de versnellingstafel waar we de voortgang monitoren en knelpunten bespreken en via betrokkenheid bij grootschalige woningbouwprojecten zoals Zuiderhage, Oosterwold, Pampus en Dronten-Zuid.

4. We zetten de uitvoering van de vijf activiteiten die geprioriteerd zijn in de 'Uitvoeringsagenda Sociale Agenda 2026-2027' voort in 2027:
   - Aanjagen van groei in balans. Voorzieningen, zorg, ontmoeting, mobiliteit en werk moeten meebewegen met ons groeiende inwoneraantal. Voor goed inzicht in en het volgen van deze ontwikkelingen benutten we onder andere de Monitor Brede Welvaart, de Voorzieningenmonitor en de Inwonerpeiling. We dragen actief bij aan groei in balans door in het gesprek en de samenwerking met gemeenten en het Rijk bespreekbaar te maken wat hiervoor nodig is. Ook stimuleren we dat sociale kwaliteit en de balans tussen wonen, werken en mobiliteit voldoende aandacht krijgt bij gebiedsontwikkelingen.
   - Brede welvaart verankeren in ruimtelijke keuzes. Om bij de besluitvorming over keuzes met een grote ruimtelijke impact alle criteria die van belang zijn mee te kunnen wegen, wordt een ruimtelijk afwegingsinstrument brede welvaart ontwikkeld. We werken vitale samenleving verder uit als onderdeel van dit afwegingsinstrument. De inzichten die het werken met dit afwegingsinstrument oplevert, willen we delen met gemeenten die behoefte hebben aan deze kennis en hen ook op deze wijze ondersteunen bij integrale gebiedsontwikkeling.
   - Toenemende zorgdruk gezamenlijk aanpakken. Als deelnemer van de Verbindende Coalitie richten we ons op het versterken van regionale samenwerking in zorg en welzijn, het verbinden van wonen, zorg en leefomgeving, het ondersteunen van initiatieven die bijdragen aan een toekomstbestendig zorglandschap, het terugdringen van het personeelstekort en het stimuleren van preventie,

gezondheid en samenredzaamheid om druk op formele zorg te verlichten. Hiervoor nemen we ook deel aan overleggen met GGD Flevoland over onder andere regionale preventie infrastructuur en met gemeenten over onder andere eenzaamheid en mantelzorg. We benutten onze contacten met het Rijk om aandacht te vragen voor de thema's van de Verbindende Coalitie en de (zorg)vraagstukken van onze groeiende provincie.

- Werken aan de sociale basis. Een vitale samenleving groeit in buurten en dorpen waar mensen elkaar ontmoeten, zich inzetten voor anderen en zich onderdeel voelen van een groter geheel. Juist in Flevoland, met zijn jonge geschiedenis en grote instroom van nieuwe inwoners, verdient de sociale basis waarin inwonerinitiatieven en ontmoetingsplekken tot bloei kunnen komen onze aandacht. We gaan initiatieven uit de samenleving beter ondersteunen door naast inwoners te gaan staan en te vragen wat ze van de overheid nodig hebben. Als het daarbij gaat om ontmoetingsplekken, zullen we de initiatiefnemers actief ondersteunen om optimaal gebruik te maken van het Jubileumfonds. Daarnaast versterken we de samenwerking tussen betrokkenen bij ontmoetingsplekken.
- Stimuleren dat iedereen kan meedoen. We ondersteunen initiatieven om kansengelijkheid te bevorderen en hebben daarbij specifiek aandacht voor het bevorderen van basisvaardigheden. Ons participatiebeleid voeren we uit en ontwikkelen we verder. Samen met gemeenten en partners gaan we uitsluiting tegen, onder andere door het bestrijden van discriminatie en het vergroten van de toegankelijkheid van voorzieningen. Via de integrale benadering van arbeidsmigratie verkennen we samen met gemeenten, werkgevers en huisvesters hoe we drempels kunnen wegnemen om 'long stay' arbeidsmigranten beter te laten deelnemen aan de samenleving.

5. In de loop van 2027 stellen we een volgende 'Uitvoeringsagenda Sociale Agenda' op. Hierbij maken we gebruik van externe en interne signalen, inzichten die we opdoen bij de uitvoering van de vijf activiteiten uit de 'Uitvoeringsagenda 2026-2027' en analyses op basis van onze 'Monitor Brede Welvaart', 'Inwonerpeiling' en de 'Voorzieningenmonitor'.

6. We nemen de 'Sociale Agenda' op in de omgevingsprogramma's.

Verbonden partij(en)

Niet van toepassing.

Middelen

4.3 Vitale samenleving	Rekening 2025	Begroting 2026 na wijziging	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Lasten	1.711	2.363	1.956	1.494	1.494	1.494
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	**1.711**	**2.363**	**1.956**	**1.494**	**1.494**	**1.494**
Kader (saldo voor PN 27-30)		2.363	1.911	1.452	1.452	1.452
Zomernota 2026		0	0	0	0	0
Perspectiefnota 2027-2030		0	44	42	42	42
Kader		**2.363**	**1.956**	**1.494**	**1.494**	**1.494**
Verschil t.o.v. kader			**0**	**0**	**0**	**0**

x € 1.000

Toelichting

Op dit programmaonderdeel zijn er geen verschillen (> € 0,1 mln.) tussen de nieuwe begrotingsraming en het financiële kader van de Zomernota 2026 en de Perspectiefnota 2027-2030.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
4.3.1 Vitale samenleving	1.956	0	1.956
Totaal	**1.956**	**0**	**1.956**

x € 1.000

4.4 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

Programmaonderdeel	L/B/H	Rekening 2025	Begroting 2026 na wijziging	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
4.1 Recreatie, toerisme en sport	Lasten	2.726	2.821	4.865	2.865	2.865	2.865
	Baten	-28	-28	-28	-28	-28	-28
	Saldo	2.698	2.793	4.837	2.837	2.837	2.837
4.2 Cultuur en erfgoed	Lasten	9.798	8.731	8.747	8.661	7.595	7.595
	Baten	-1.443	-10	-10	-10	-10	-10
	Saldo	8.355	8.720	8.737	8.651	7.585	7.585
4.3 Vitale samenleving	Lasten	1.711	2.363	1.956	1.494	1.494	1.494
	Baten	0	0	0	0	0	0
	Saldo	1.711	2.363	1.956	1.494	1.494	1.494
4 Vitale samenleving en Aantrekkelijk Flevoland	Lasten	**14.236**	**13.915**	**15.567**	**13.020**	**11.954**	**11.954**
	Baten	**-1.471**	**-38**	**-38**	**-38**	**-38**	**-38**
	Saldo	**12.765**	**13.876**	**15.529**	**12.981**	**11.915**	**11.915**

x € 1.000

5. Toekomstbestendige Energie en Klimaat

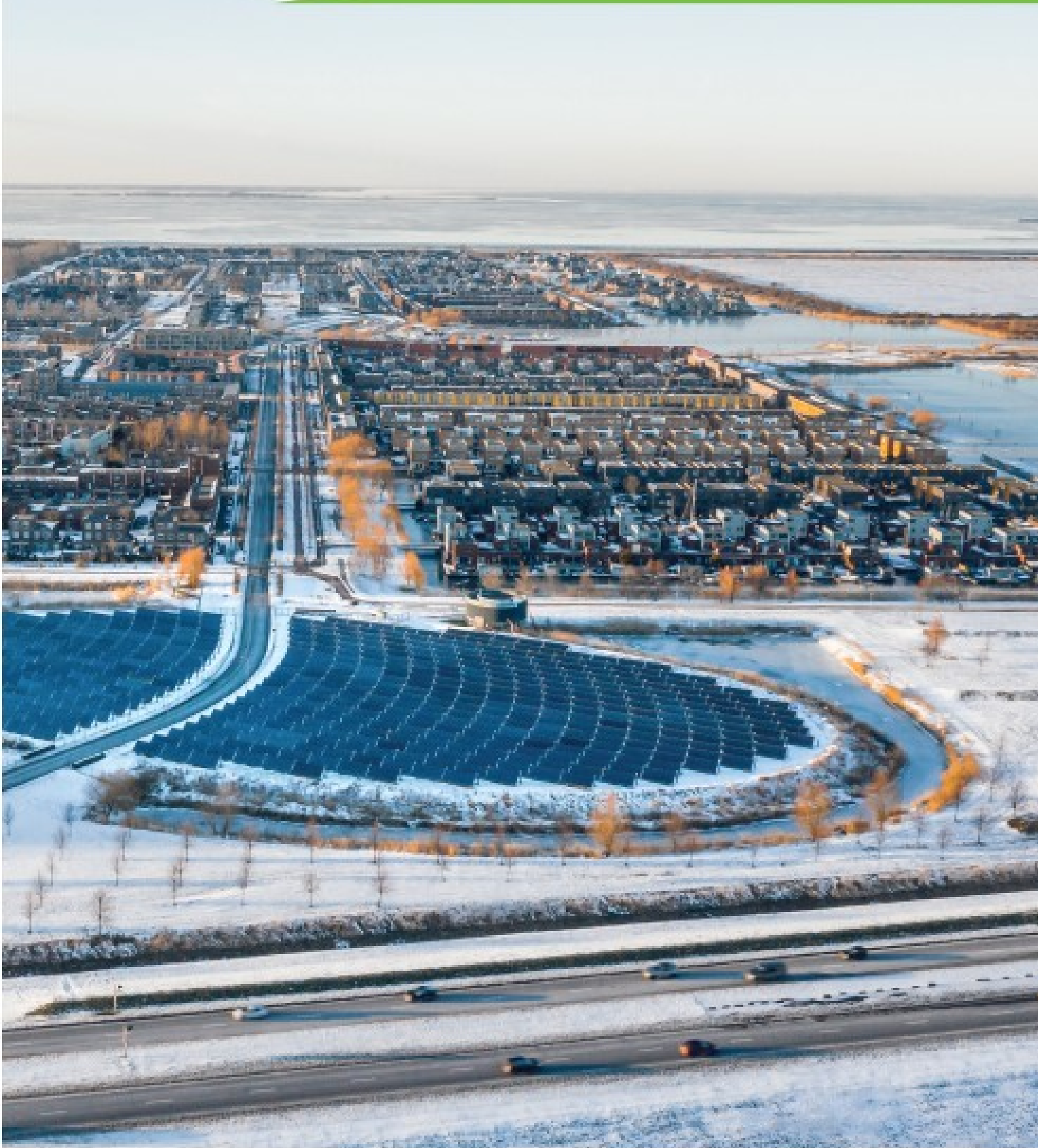

Inleiding

Toekomstbestendig zijn op gebied van Energie en Klimaat houdt in dat we onze rol pakken in het zorgen voor een gezonde en veilige leefomgeving, nu en in de toekomst. Dit doen we door in te zetten op een duurzame energievoorziening voor iedereen, een schoon milieu en een bijdrage aan het tegengaan van klimaatverandering. Want de toekomst van provincie Flevoland begint bij vandaag.

Energie

Energie speelt een steeds grotere rol in ons dagelijks leven. Dat zien we terug in geopolitieke ontwikkelingen én in onze directe omgeving. De Flevolandse wind- en zonneparken maken de energietransitie zichtbaar. Ook ons energieverbruik verandert: we gebruiken steeds meer elektriciteit door elektrisch te koken, woningen elektrisch te verwarmen en de groei van het aantal elektrische auto's. Tegelijkertijd staan we voor grote uitdagingen. Het elektriciteitsnet is overbelast en de netcongestie in Flevoland houdt naar verwachting nog jarenlang aan. De langdurige netcongestie beperkt de mogelijkheden voor bedrijven om te verduurzamen en te groeien en vertraagt de ontwikkeling van nieuwe woningbouwlocaties.

Een robuust en weerbaar energiesysteem is een belangrijke randvoorwaarde voor het realiseren van deze maatschappelijke en economische opgaven. Daarnaast is het essentieel voor de continuïteit van de Flevolandse samenleving in een tijd van toenemende onzekerheden, technische beperkingen en externe invloeden.

Het huidige, sterk gecentraliseerde energiesysteem staat onder druk door netcongestie en de versnelde elektrificatie van wonen, werken en mobiliteit. Hierdoor nemen de risico's op overbelasting en uitval toe, terwijl de maatschappelijke afhankelijkheid van een betrouwbare energievoorziening juist groeit.
Een toekomstbestendig energiesysteem vraagt daarom niet alleen om het oplossen van knelpunten in de bestaande netinfrastructuur, maar ook om de ontwikkeling van decentrale oplossingen die minder afhankelijk zijn van traditionele systemen. Het realiseren van extra netcapaciteit is primair de verantwoordelijkheid van de netbeheerder. De provincie vervult daarbij een belangrijke rol als regisseur, verbinder en aanjager om het energiesysteem als geheel weerbaarder te maken. Samen met netbeheerders, medeoverheden en marktpartijen werken wij in verschillende samenwerkingsverbanden aan innovatieve maatwerkoplossingen. Daarbij creëren we ruimte buiten de traditionele netstructuren en versterken we de lokale balans tussen vraag en aanbod. Tegelijkertijd zetten wij in op het betrekken van betrokken partijen en het actief behartigen van de Flevolandse belangen richting de Europese, landelijke en regionale partijen.

Op het gebied van energievraagstukken laat Flevoland zien een voorbeeldprovincie te zijn voor het energiesysteem van de toekomst. Een provincie waarin decentrale opwek uit wind en zon wordt gecombineerd met een brede en duurzame energiemix. Daarom zetten wij in op de verdere ontwikkeling van onder andere waterstof, groen gas en energieopslag. Deze ontwikkelingen bieden kansen om de leveringszekerheid te vergroten, netcongestie te verminderen en het energiesysteem beter bestand te maken tegen toekomstige ontwikkelingen.

Een robuust en toekomstbestendig energiesysteem vraagt daarnaast om een sterke informatie- en kennisbasis. De energietransitie wordt steeds complexer en vraagt om datagedreven sturing. Actuele inzichten in energiegebruik, netcapaciteit, ruimtelijke ontwikkelingen en toekomstige energiebehoeften zijn noodzakelijk om tijdig en zorgvuldig keuzes te kunnen maken. Door data, ruimtelijke opgaven en energie-infrastructuur met elkaar te verbinden, ontstaat beter inzicht in kansen, knelpunten en ontwikkelrichtingen. Zo kan de provincie effectiever sturen op een energiesysteem dat duurzaam, betrouwbaar, flexibel en toekomstbestendig is.

Klimaat en milieu

De aanpak van klimaatverandering is verweven met vrijwel alle taken van provincie Flevoland. Duurzame mobiliteit, de bossenstrategie en het economisch programma dragen bij aan een aantrekkelijk, gezond en toekomstbestendig Flevoland én aan de vermindering van de CO_2-uitstoot. Daarnaast beperken we de klimaatimpact van ons handelen door provinciale infrastructuur duurzaam te beheren. Met het Klimaatplan werken we samen met onze partners aan maatregelen die aantoonbaar bijdragen aan de klimaatdoelen en versterken we de samenhang tussen verschillende opgaven. In aansluiting hierop bereidt provincie Flevoland zich voor op de gevolgen van klimaatverandering. Hierbij hebben we aandacht voor waterveiligheid en wateroverlast, maar ook voor hitte en droogte.

Een schone lucht, bodem en water vormen de basis voor een gezonde leefomgeving. Een gezond milieu is een randvoorwaarde voor een sterke economie, een prettige woonomgeving en aantrekkelijke recreatiemogelijkheden. Tegelijkertijd staat de kwaliteit van ons milieu onder druk door schadelijke stoffen in lucht, bodem en water. Nieuwe inzichten in stoffen en aangescherpte Europese regelgeving vragen om blijvende aandacht voor milieu en gezondheid. Provincie Flevoland zet zich daarom in voor het beschermen en verbeteren van de kwaliteit van de leefomgeving.

Digitalisering

De energietransitie vraagt om een steeds beter inzicht in vraag, aanbod en benutting van energie. Digitale informatievoorziening en datagedreven sturing zijn daarom essentieel voor de ontwikkeling van een robuust en toekomstbestendig energiesysteem. Slimme digitale toepassingen ondersteunen de ontwikkeling van energiehubs, flexibiliteit in het energiesysteem en een efficiënter gebruik van beschikbare netcapaciteit.

Maatschappelijk effect

Flevoland is duurzaam voorzien van energie, de kwaliteit van de leefomgeving blijft behouden en ons gebied heeft veerkracht tegen klimaatveranderingen, milieubelasting en natuurrampen.

Effect van ons beleid

- De samenleving zo goed mogelijk van energie blijven voorzien door middel van hernieuwbare energie, onorthodoxe maatregelen, uitbreiding elektriciteitsnetwerk en opslagmogelijkheden.
- Het opwekken van energie wordt ruimtelijk goed ingepast, de markt wordt gestimuleerd om CO2-neutraal te produceren, we maken de energie -en grondstoffentransitie mogelijk en participatie bij energieopwekprojecten wordt gestimuleerd.
- De provincie stelt volgens landelijk en Europees beleid een provinciaal klimaatplan op.

Indicatoren Flevoland

Voor de indicatoren wordt verwezen naar de website Feitelijk Flevoland:
https://feitelijkflevoland.nl/dashboard/dashboard/toekomstbestendige-energie-en-klimaat

Beleidsindicatoren BBV

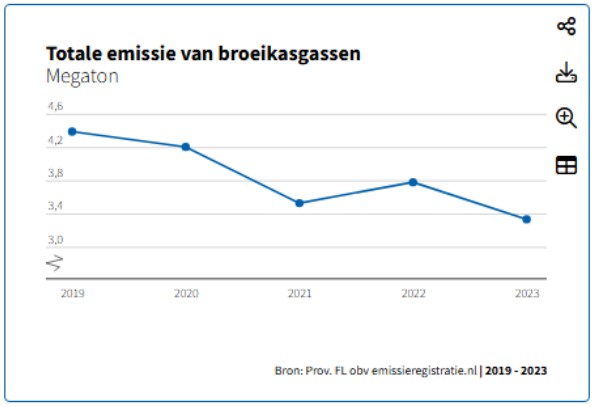

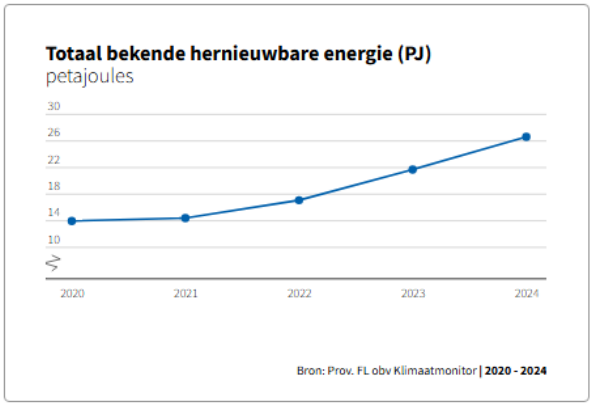

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
5. Toekomst-bestendige energie en klimaat	5.1 Energie	5.1.1 *Samenwerken aan duurzame energie in Flevoland (Regionale Energie Strategie)* Samen met partners de RES 1.0 Flevoland doelstellingen realiseren op weg naar 2030
		5.1.2 Elektriciteitsinfrastructuur Een toekomstbestendige elektriciteitsinfrastructuur. Beperken gevolgen netcongestie
		5.1.3 Opslag en Smart Energy Hubs Een gebalanceerd regionaal energiesysteem door vraag en aanbod beter op elkaar af te stemmen, met behulp van energieopslag (onder andere batterij, waterstof en warmte) en Smart Energy Hubs
		5.1.4 Energiebesparing Overheden, bedrijven en bewoners helpen bij de overgang naar duurzame energie
	5.2 Milieu	5.2.1 De kwaliteit van onze leefomgeving is in Flevoland behouden, zodanig dat gerichte aandacht is besteed aan gezondheid, bodem, water, lucht en geluid
	5.3 Klimaat	5.3.1 Een provinciaal klimaatplan conform landelijke en Europese regelgeving. Het 'Klimaatplan' bevat geen nieuw beleid. Het betreft een inventarisatie en analyse van het vigerend klimaatbeleid. Het plan benadrukt hiermee de integraliteit van het thema. Eventuele aanvullende maatregelen zullen dan ook via de afzonderlijke beleidssporen moeten lopen

5.1 Energie

Dit programmaonderdeel draagt bij aan alle transitieopgaven.

Daarnaast draagt dit programmaonderdeel bij aan alle strategieën uit de 'Omgevingsvisie Flevoland 2050, Blik op de toekomst'.

Doelen (2023-2027)

5.1.1 *Samenwerken aan duurzame energie in Flevoland (Regionale Energie Strategie)*
Samen met partners de RES 1.0 Flevoland doelstellingen realiseren op weg naar 2030.

5.1.2 *Elektriciteitsinfrastructuur*
Een toekomstbestendige elektriciteitsinfrastructuur. Beperken gevolgen netcongestie.

5.1.3 *Opslag en Smart Energy Hubs*
Een gebalanceerd regionaal energiesysteem door vraag en aanbod beter op elkaar af te stemmen, met behulp van energieopslag (onder andere batterij, waterstof en warmte) en Smart Energy Hubs.

5.1.4 *Energiebesparing*
Overheden, bedrijven en bewoners helpen bij de overgang naar duurzame energie.

Resultaten 2027

Duurzame energiemix

1. We werken aan een duurzame en toekomstbestendige energiemix. Samen met gemeenten, maatschappelijke partners en het bedrijfsleven stimuleren we de ontwikkeling van verschillende duurzame energiebronnen en energiedragers. Daarbij zetten we in op het ontwikkelen van een waterstofagenda en kijken we naar het potentieel van groen gas en andere energiedragers. We zien dat de ontwikkeling van wind- en zonne-energie zijn grenzen heeft bereikt en we evalueren ons beleid hierover.

2. We ondersteunen de transitie naar een duurzaam energiesysteem in de gebouwde omgeving en de regio. Hiervoor werken we samen met gemeenten en netbeheerders aan de warmtetransitie en faciliteren we initiatieven die bijdragen aan de verduurzaming van woningen, bedrijven en maatschappelijke voorzieningen. Daarbij vinden we het belangrijk dat de loketfunctie van EEF verder geprofessionaliseerd wordt. Op deze manier worden ondernemers begeleid en ondersteund bij hun energievraagstukken.

Robuust en weerbaar energiesysteem

3. We faciliteren een aanpak netcongestie vanuit de provincie. Hierbij coördineren en monitoren we de actieplannen Noordoostpolder, Zuidelijk Flevoland en Dronten. Daarnaast maken we onderdeel uit van de zogenaamde monitoringstafel samen met ministerie van EZK, ACM, netbeheerders en de provincie Gelderland en provincie Utrecht. Hierbij ondersteunen we bij de zoektocht naar de oplossingen om kritische netuitval in de winterperiode te voorkomen. Daarnaast vindt op de monitoringstafel de capaciteitsverdeling in de verschillende congestiegebieden plaats.

4. We zetten in op een ontwikkeling van het programma 'Energie voor Bedrijven'. Hierbij stimuleren we verduurzaming, samenwerking en ondersteuning van ondernemers, zowel achter als voor de meter. Dit varieert van de verduurzaming van individuele bedrijven tot de ontwikkeling van energiehubs waarin groepen bedrijven gezamenlijk energie opwekken, opslaan en uitwisselen.

5. We jagen decentrale oplossingen aan door innovatieve oplossingen te stimuleren.

6. We verlenen subsidies voor het verminderen van netcongestie.

Datagedreven energiesysteem van de toekomst

7. We borgen de opgave energie in de omgevingsprogramma's in de lijn van de omgevingsvisie.

8. We stellen het 'provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat 3.0' (pMIEK) vast. Hierbij zetten we in op het versnellen en faciliteren van infrastructuurprojecten, en het voorkomen van vertraging.

9. We ontwikkelen het E-infra-dataplatform door zodat er inzicht gegeven wordt in netwerkcapaciteit en ruimtelijke opgaven, zodat betere keuzes gemaakt worden voor energieprojecten.

10. We ontwikkelen het energiebeeld voor Flevoland. Hiermee brengen wij de toekomstige energiemix, opslag en vraag in beeld. Dit helpt gemeenten en netbeheerders bij hun keuzes.

Verbonden partij(en)

- De provincie is aandeelhouder van Alliander. Vanwege de wettelijke eis dat de aandelen middellijk of onmiddellijk in handen van de overheid moeten zijn, heeft de provincie belang in deze organisatie.

Middelen

5.1 Regionale energiestrategie	Rekening 2025	Begroting 2026 na wijziging	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Lasten	5.255	9.489	7.856	5.940	5.969	5.044
Baten	-1.861	-4.155	-3.652	-2.672	-2.672	-2.672
Saldo	**3.394**	**5.334**	**4.203**	**3.269**	**3.298**	**2.373**
Kader (saldo voor PN 27-30)		4.689	4.158	2.327	2.327	2.327
Zomernota 2026		645	0	0	0	0
Perspectiefnota 2027-2030		0	45	45	45	45
Kader		**5.334**	**4.203**	**2.373**	**2.373**	**2.373**
Verschil t.o.v. kader			**0**	**896**	**925**	**0**
1 Personeelskosten RES			0	896	925	0

x € 1.000

Toelichting

1. Personeelskosten RES en CDOKE

Het Rijk stelt via het provinciefonds (decentralisatie-uitkering) gelden beschikbaar voor de ondersteuning van het proces van de 'Regionale Energie Strategieën' (RES) en voor aanvullende capaciteit (bemensing) voor de uitvoering van het klimaat- en energiebeleid in Flevoland. De personeelslasten zijn begroot op het programmaonderdeel '8.2 Bedrijfsvoering' en worden (ten laste van de reserve 'Duurzame energie') doorbelast naar dit programmaonderdeel '5.1 Energie'.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
5.1.1 Energietransitie (incl. DE-on)	7.856	-3.652	4.203
Totaal	**7.856**	**-3.652**	**4.203**

x € 1.000

5.2 Milieu

Dit programmaonderdeel draagt bij aan de transitieopgaven 'Woningbouw & brede welvaart', 'Landelijk gebied' en 'Energie'.

Daarnaast draagt dit programmaonderdeel bij aan de strategie 'Robuust Polderraamwerk' uit de 'Omgevingsvisie Flevoland 2050, Blik op de toekomst'.

Doel (2023-2027)

5.2.1 De kwaliteit van onze leefomgeving is in Flevoland behouden, zodanig dat gerichte aandacht is besteed aan gezondheid, bodem, water, lucht en geluid.

Resultaten 2027

1. We stellen provinciaal beleid vast dat het hergebruik van grond- en bouwstoffen structureel stimuleert en regelt, waardoor circulaire doelen worden verankerd en de afhankelijkheid van nieuwe grondstoffen afneemt. Het beleid geeft kaders en richtlijnen op basis van samenwerking met gemeenten, waterschappen en marktpartijen, en ondersteunt effectieve toepassing in woningbouw- en infraprojecten.

2. We geven uitvoering aan het opdrachtgeverschap richting OFGV en OD NZKG, onder andere in de jaaropdrachten. Daarbij maken we afspraken met de OFGV over de volgende stappen om de implementatie van een robuuste en toekomstbestendige omgevingsdienst te realiseren.

3. We geven uitvoering aan en ontwikkeling van beleid voor geluid van wegverkeer in het kader van de Omgevingswet.

4. We adviseren over geluid bij ontwikkelingen rond Lelystad Airport om een gezonde leefomgeving te waarborgen.

5. We besteden de nazorgactiviteiten voor het Friese Pad aan en stellen de nazorgplannen van de stortplaatsen Braambergen en Zeeasterweg vast. Op basis daarvan zullen we een nieuw doelvermogen voor de nazorg bepalen.

6. We ontwikkelen beleid voor een gezonde leefomgeving en borgen in programma's.

7. We starten een programmatische aanpak voor chemische stoffen (waaronder 'Zeer Zorgwekkende Stoffen', 'PFAS' en gewasbeschermingsmiddelen), waarbij we samenwerken met Waterschap, OFGV en de gemeenten.

8. We stellen op basis van het gereviseerde 'Uitvoeringsprogramma Schone Lucht Akkoord' (SLA) een planning op voor maatregelen, speerpunten en projecten voor de periode tot 2030 en voeren deze uit.

Verbonden partij(en)

- De Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek (OFGV) ondersteunt provincie Flevoland bij de uitvoering van haar wettelijke taken op het gebied van milieu en de fysieke leefomgeving. De OFGV verzorgt onder meer de vergunningverlening, het toezicht en de handhaving van milieuregelgeving en behandelt meldingen en klachten. Daarnaast levert de OFGV milieutechnische expertise en voert zij onderzoeken, metingen, programma's en projecten uit ter ondersteuning van de provinciale opgaven op het gebied van een veilige, gezonde en duurzame leefomgeving. (resultaat 2 en 7).
- NV Afvalzorg: Afvalzorg beheert de stortplaatsen Zeeasterweg en Braambergen in provincie Flevoland. Provincie Flevoland heeft een belang van 10% in de NV Afvalzorg Holding. Tweemaal per jaar vindt de Algemene Vergadering van Aandeelhouders plaats.

- Het Provinciaal Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen Flevoland heeft als belangrijkste doel om te zorgen dat er voldoende geldmiddelen aanwezig zijn om de nazorg van gesloten stortplaatsen te bekostigen, en ook te waarborgen dat de middelen alleen aan dat doel uitgegeven worden. Het publieke belang is wettelijk vastgelegd en voornamelijk gericht op een milieuvriendelijk en veilig beheer van de gesloten stortplaats Het Friese Pad.

Middelen

5.2 Milieu	Rekening 2025	Begroting 2026 na wijziging	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Lasten	7.097	7.714	7.941	7.696	7.606	7.606
Baten	-610	-774	-649	-513	-513	-513
Saldo	**6.487**	**6.939**	**7.291**	**7.183**	**7.094**	**7.094**
Kader (saldo voor PN 27-30)		6.939	6.889	6.784	6.695	6.694
Zomernota 2026		0	0	0	0	0
Perspectiefnota 2027-2030		0	18	15	15	15
Kader		**6.939**	**6.907**	**6.799**	**6.709**	**6.708**
Verschil t.o.v. kader			**384**	**384**	**384**	**385**
1 Omgevingsdienst Flevoland & Gooi- en Vechtstreek (OFGV)			384	384	384	384
Overig			0	0	0	1

x € 1.000

Toelichting

1. Omgevingsdienst Flevoland & Gooi- en Vechtstreek (OFGV)
De provinciale bijdrage aan de OFGV wordt jaarlijks geïndexeerd conform de in de gemeenschappelijke regeling vastgestelde prijsindex. Deze indexatie (€ 0,25 mln.) is verwerkt in de vastgestelde Begroting 2027 en de meerjarenraming 2028–2030 van de OFGV. Daarnaast is de bijdrage aan de OFGV verhoogd vanwege de uitbreiding van de zwemwatertaak, de vervanging van zwemwaterborden en het afhandelen van houtkapmeldingen. Voor deze taakuitbreidingen is budget overgeheveld vanuit de programmaonderdelen '2.2 Natuur' en '2.3 Water'.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
5.2.1 Milieu en leefomgeving	1.276	-609	667
5.2.2 Omgevingsdiensten	6.665	-40	6.625
Totaal	**7.941**	**-649**	**7.291**

x € 1.000

5.3 Klimaat

Dit programmaonderdeel draagt bij aan de transitieopgaven 'Woningbouw & brede welvaart', 'Landelijk gebied' en 'Energie'.

Daarnaast draagt dit programmaonderdeel bij aan de strategie 'Robuust Polderraamwerk' uit de 'Omgevingsvisie Flevoland 2050, Blik op de toekomst'.

Doel (2023-2027)

5.3.1 Een provinciaal klimaatplan conform landelijke en Europese regelgeving. Het 'Klimaatplan' bevat geen nieuw beleid. Het betreft een inventarisatie en analyse van het vigerend klimaatbeleid. Het plan benadrukt hiermee de integraliteit van het thema. Eventuele aanvullende maatregelen zullen dan ook via de afzonderlijke beleidssporen moeten lopen.

Resultaten 2027

1. We zetten, ter uitvoering van het provinciaal Klimaatplan, de Voortgangsrapportage (VR) Klimaat & Energie om naar VR Klimaat & Duurzaamheid. Hierdoor kunnen meer thema's worden ondergebracht in de monitoring, verdwijnt het stuk hernieuwbare energie niet, en kunnen we invulling geven aan de suggesties uit het klimaatplan.

2. We borgen de uitvoering van het Provinciaal Klimaatplan door klimaat structureel te verankeren in bestaand beleid, provinciale opgaven en gebiedsprocessen. We versterken deze inzet via de Bossenstrategie, Bovenregionale Stresstesten en Werklandschappen van de Toekomst.

Risico('s) en beheersmaatregel(en)

De mate waarin wij kunnen bijdragen aan de doelen van het Klimaatakkoord is sterk afhankelijk van de beleidskaders die het Rijk ontwikkelt.

Verbonden partij(en)

Niet van toepassing.

Middelen

5.3 Klimaat	Rekening 2025	Begroting 2026 na wijziging	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Lasten	4	13	50	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	**4**	**13**	**50**	**0**	**0**	**0**
Kader (saldo voor PN 27-30)		13	0	0	0	0
Zomernota 2026		0	0	0	0	0
Perspectiefnota 2027-2030		0	0	0	0	0
Kader		**13**	**0**	**0**	**0**	**0**
Verschil t.o.v. kader			**50**	**0**	**0**	**0**
Overig			50	0	0	0

x € 1.000

Toelichting

Op dit programmaonderdeel zijn er geen verschillen (> € 0,1 mln.) tussen de nieuwe begrotingsraming en het financiële kader van de Zomernota 2026 en de Perspectiefnota 2027-2030.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
5.3.1 Klimaat	50	0	50
Totaal	**50**	**0**	**50**

x € 1.000

5.4 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

Programmaonderdeel	L/B/H	Rekening 2025	Begroting 2026 na wijziging	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
5.1 Regionale energiestrategie	Lasten	5.255	9.489	7.856	5.940	5.969	5.044
	Baten	-1.861	-4.155	-3.652	-2.672	-2.672	-2.672
	Saldo	3.394	5.334	4.203	3.269	3.298	2.373
5.2 Milieu	Lasten	7.097	7.714	7.941	7.696	7.606	7.606
	Baten	-610	-774	-649	-513	-513	-513
	Saldo	6.487	6.939	7.291	7.183	7.094	7.094
5.3 Klimaat	Lasten	4	13	50	0	0	0
	Baten	0	0	0	0	0	0
	Saldo	4	13	50	0	0	0
5 Toekomstbestendige energie en klimaat	Lasten	**12.356**	**17.216**	**15.846**	**13.636**	**13.576**	**12.651**
	Baten	**-2.471**	**-4.929**	**-4.302**	**-3.184**	**-3.184**	**-3.184**
	Saldo	**9.885**	**12.287**	**11.544**	**10.452**	**10.391**	**9.466**

x € 1.000

6. Goede Bereikbaarheid en Infrastructuur

Inleiding

Wettelijke kerntaak

Een goede ontsluiting en bereikbaarheid is essentieel voor onze provincie. Voor onze inwoners om dagelijks naar het werk te komen, om te recreëren, aan het maatschappelijk leven te kunnen deelnemen. Ook de aantrekkelijkheid van onze provincie voor bedrijven, organisaties en mensen van buiten onze regio wordt hier in sterke mate door bepaald. De zorg voor een goed functionerend mobiliteitssysteem is dan ook geborgd als wettelijke kerntaak van de provincie. Een zorg die vele raakvlakken kent met de andere opgaven van onze provincie en nadrukkelijk in samenhang moet worden bezien. Bovendien beperkt deze zorg zich niet tot de mobiliteit binnen onze provincie maar strekt zich nadrukkelijk ook uit tot de verbindingen met omliggende regio's. Flevoland vervult daarbij een belangrijke schakelfunctie tussen Amsterdam, Almere en Utrecht, op de as Alkmaar-Zwolle en richting Noord-Nederland.

Ambities en middelen

De snelle groei van Flevoland leidt tot een groeiende behoefte aan mobiliteit die sneller toeneemt dan de beschikbare capaciteit van onze infrastructuur. Hierdoor bereikt het mobiliteitssysteem op meerdere plaatsen op de weg en in het openbaar vervoer zijn grenzen. Het is noodzakelijk om voor te sorteren op een transitie naar een meer efficiënt en toekomstbestendig mobiliteitssysteem. Het in 2022 door PS vastgestelde ‘Programma Mobiliteit en Ruimte’ is richtinggevend voor onze inzet voor een slim, schoon en solide mobiliteitssysteem. In de discussie rondom de Perspectiefnota 2027-2030 is geconstateerd dat de ambities ten aanzien van ons mobiliteitsysteem en de beschikbare middelen ver uit elkaar zijn gaan lopen. Door PS is daarom besloten om de eerder geprogrammeerde maatregelen ‘af te schalen’ en tot 2030 in ieder geval de maatregelen te borgen die we minimaal moeten doen en daarnaast ook een eerste stap te zetten in de noodzakelijke mobiliteitstransitie. De verkeersveiligheid dient hierbij altijd te worden geborgd. Deze transitie is onlosmakelijk verbonden met de groeiambitie van Flevoland; door nu een eerste kleine stap hierin te zetten wordt onze bereikbaarheid niet als probleem geheel doorgeschoven naar de toekomst. Gepauzeerde projecten starten pas weer bij extra dekking, waarbij we ook kijken naar Europa en het Rijk.

Publieke mobiliteit

Openbaar vervoer is een wettelijke taak van provincie Flevoland. We zijn concessieverlener voor het regionale busvervoer in Flevoland, met uitzondering van Almere; daar hebben we deze verantwoordelijkheid gedelegeerd aan de gemeente. Onze verantwoordelijkheid gaat verder dan concessieverlening en -beheer. We werken aan een beschikbaar, toegankelijk en betaalbaar mobiliteitssysteem dat meegroeit met Flevoland. Openbaar vervoer, FlexRRReis en deelvervoer worden daarbij steeds meer als één samenhangend publiek vervoersysteem aangeboden, ondersteund door MaaS (Mobility as a Service) voor plannen, boeken en betalen. Zo ontstaat een duurzame mobiliteitsketen van deur tot deur, met betere bereikbaarheid van (landelijke) gebieden en is het bezit van een eigen auto minder noodzakelijk om mee te kunnen doen in de samenleving.

Infrastructuur

De provincie is wettelijk verantwoordelijk voor aanleg en onderhoud van provinciale (vaar)wegen, fietspaden en bruggen, calamiteitenmanagement, gladheidsbestrijding en vergunningverlening voor werkzaamheden en evenementen. Voor beheer en onderhoud hebben PS op 29 mei 2024 het 'Strategisch Uitvoerings Programma beheer en onderhoud infrastructurele kapitaalgoederen 2024-2027' (SUP 3.0) vastgesteld. Binnen deze kaders geven Gedeputeerde Staten (GS) invulling aan de zorgplicht voor bestaande en toekomstige verkeersveilige provinciale infrastructuur.

GS stellen jaarlijks het 'Meerjarenprogramma Beheer en onderhoud en Vervangingsinvesteringen Infrastructuur' (MBVI) vast. Daarmee wordt bij onderhoudsprojecten invulling gegeven aan participatie, innovatie, resultaatgerichtheid en integrale belangenafweging. Het ‘MBVI 2027-2031’ is als bijlage bij deze begroting gevoegd. Voor de aanpak van de verkeersonveiligheid wordt het onderhoud van weg gecombineerd met verkeersveiligheidsmaatregelen op de 80 km/u en 100 km/u wegen.

Grote aanpassingen en investeringen in provinciale infrastructuur zijn geprogrammeerd in het ‘Programma Mobiliteit en Ruimte’. Nieuwe infrastructuur vraagt doorgaans meerdere jaren voorbereiding, van verkenning en planuitwerking tot realisatie.

Positionering en samenwerking

Voor een toekomstbestendig mobiliteitssysteem dat past bij de woningbouwopgave en economische ontwikkelingen zijn vervolgafspraken met het Rijk nodig over Rijksinfrastructuur en spoor. Het gaat onder meer om de IJmeerverbinding, Lelylijn, verbreding van de A6, A27 en N50 en PHS SAAL (meer treinen tussen Schiphol, Amsterdam, Almere en Lelystad). Voor goederenvervoer gaat het onder meer om de corridor Noordoost-Nederland en Kornwerderzand. Met de (her)prioriteringsopgave van circa € 80 miljard voor het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) staat de aanleg en het in stand houden van spoor-, water en autowegen onder druk. Dit kan grote invloed hebben op de bereikbaarheid van Flevoland.

Het ontsluiten van mobiliteitsdata wordt een nieuwe wettelijke taak met de komst van het Digitaal Stelsel Mobiliteitsdata in 2030. Om ons hierop voor te bereiden, beproeven we de implementatie hiervan met landelijke en regionale partners.

Het kredietoverzicht geeft inzicht in de voortgang van deze investeringen.

Digitalisering

Digitalisering biedt nieuwe mogelijkheden voor verkeersmanagement, mobiliteit en infrastructuur. Door het benutten van data en slimme toepassingen verbeteren wij inzicht, bereikbaarheid en de kwaliteit van onze infrastructuur.

Maatschappelijk effect

Flevoland is goed bereikbaar, zowel voor regionaal, inkomend als uitgaand verkeer en via openbaar vervoer. Vlotte en veilige bereikbaarheid draagt bij aan de economie en aan de deelname van Flevolanders aan het maatschappelijke leven.

Effect van ons beleid

De bereikbaarheid van Flevoland (ook via het openbaar vervoer) is op een duurzame manier verbeterd, waardoor betere randvoorwaarden zijn ontstaan voor wonen, werken en recreëren.

Indicatoren Flevoland

Voor de indicatoren wordt verwezen naar de website Feitelijk Flevoland:
https://feitelijkflevoland.nl/dashboard/dashboard/goede-bereikbaarheid

Beleidsindicatoren BBV

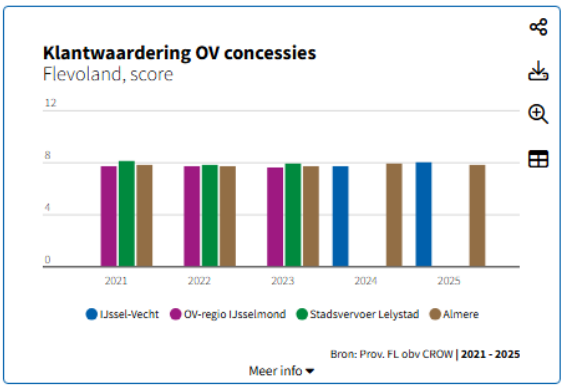

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
6. Goede bereikbaarheid en infrastructuur	6.1 Openbaar vervoer	Vraaggericht, betaalbaar en dekkend OV-netwerk met goede uitvoeringskwaliteit. Logisch OV-netwerk, met goede haltevoorzieningen en knooppunten: 6.1.1 OV is een aantrekkelijk alternatief voor de auto. Op een aantal verbindingen moet het gebruik van het openbaar vervoer meer groeien dan het autogebruik en de reistijdverhouding niet verslechteren
		6.1.2 Een dekkend netwerk van publieke mobiliteit, waarbij we in gebieden met een lage OV-bezettingsgraad inzetten op vraaggerichte vormen van vervoer (bereikbaar landelijk gebied)
		6.1.3 Ontsluiten van (nieuwe) ruimtelijk-economische ontwikkelingen. Het OV moet meegroeien met de groei van Flevoland
		6.1.4 Toegankelijk OV ook voor reizigers met een mobiliteitsbeperking. 80% van de reizigers stapt op bij een halte die voldoet aan de eisen van fysieke toegankelijkheid. 50% stapt op bij een halte die ook voldoet aan de eisen van visuele toegankelijkheid
	6.2 Ontwikkeling en innovatie mobiliteit	6.2.1 Knelpunten binnen Flevoland zijn opgelost of er zijn voorbereidingen getroffen voor het oplossen ervan
		6.2.2 Knelpunten buiten Flevoland, die van invloed zijn op de bereikbaarheid van Flevoland, zijn opgelost of er zijn voorbereidingen getroffen voor het oplossen ervan
		6.2.3 Bereikbaarheid in Flevoland is verbeterd door de inzet van Smart Mobility
		6.2.4 De mobiliteit is verduurzaamd om de CO2-uitstoot door mobiliteit in Noord-Holland en Flevoland samen te verminderen tot maximaal 4,2 megaton in 2030 en uiterlijk in 2030 te voldoen aan de WHO-advieswaarden voor luchtkwaliteit (fijnstof en stikstof)
	6.3 Infrastructuur	6.3.1 De Flevolandse infrastructuur is veilig en betrouwbaar in stand gehouden binnen de gestelde kaders van het SUP3.0

6.1 Openbaar vervoer

Dit programmaonderdeel draagt bij aan de transitieopgaven 'Woningbouw & brede welvaart', 'Landelijk gebied' en 'Energie'.

Daarnaast draagt dit programmaonderdeel bij aan alle strategieën uit de 'Omgevingsvisie Flevoland 2050, Blik op de toekomst'.

Doelen (2023-2027)

6.1.1 OV is een aantrekkelijk alternatief voor de auto.
Op een aantal verbindingen moet het gebruik van het openbaar vervoer meer groeien dan het autogebruik en de reistijdverhouding niet verslechteren.

6.1.2 Een dekkend netwerk van publieke mobiliteit, waarbij we in gebieden met een lage OV-bezettingsgraad inzetten op vraaggerichte vormen van vervoer (bereikbaar landelijk gebied).

6.1.3 Ontsluiten van (nieuwe) ruimtelijk-economische ontwikkelingen.
Het OV moet meegroeien met de groei van Flevoland.

6.1.4 Toegankelijk OV ook voor reizigers met een mobiliteitsbeperking.
80% van de reizigers stapt op bij een halte die voldoet aan de eisen van fysieke toegankelijkheid.
50% stapt op bij een halte die tevens voldoet aan de eisen van visuele toegankelijkheid.

Resultaten 2027

1. We voeren de in 2017 geprogrammeerde maatregelen van het 'Programma Mobiliteit en Ruimte' uit, monitoren de voortgang en voeren indien nodig actualisaties door.

2. We beheren de uitvoering en bewaken de kwaliteit van de OV-concessies volgens de gemaakte afspraken en wettelijke eisen. We sturen bij op basis van concessie- en contractmanagement.
   - Daarbij monitoren we de concessie IJssel-Vecht en starten de voorbereiding voor de aanbesteding voor een nieuwe concessieperiode.
   - We treffen de voorbereidingen voor de start van de Airport Express bij opening Lelystad Airport.
   - We monitoren het contract voor FlexRRReis mede in relatie tot een goede bereikbaarheid van het landelijk gebied.
   - We houden toezicht op de OV-delegatie Almere.

3. In 2027 is het OV-systeem toekomstbestendig door invoering van OVpay en nieuwe reisproducten, realisatie van deelmobiliteit en mobiliteitshubs. Beleidskaders zijn geactualiseerd en (uitwerking van) onderzoeken naar nieuwe OV verbindingen zijn uitgevoerd.

Verbonden partij(en)

Op 31 oktober 2018 is de rechtspersoon Coöperatieve Vereniging NDOV-DOVA U.A. bij notariële akte te Utrecht opgericht. De rechtspersoon is een samenvoeging van de organisaties NDOV en DOVA. Het samenwerkingsverband telt 15 leden, waaronder provincie Flevoland. Doel is het faciliteren en ondersteunen van de leden bij collectieve vraagstukken op het gebied van de exploitatie, infrastructuur en services voor reizigers, zoals de informatievoorziening over het openbaar vervoer en andere vormen van collectief vervoer of individueel vervoer. Het uiteindelijke doel van het Samenwerkingsverband DOVA is een beter mobiliteitsbeleid van de Leden en het realiseren van een doeltreffend en efficiënt openbaar vervoer voor de reiziger.

Middelen

6.1 Openbaar vervoer	Rekening 2025	Begroting 2026 na wijziging	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Lasten	42.600	48.154	49.643	48.298	47.959	47.959
Baten	-3.205	-2.664	-2.794	-2.863	-2.863	-2.863
Saldo	**39.395**	**45.490**	**46.849**	**45.435**	**45.096**	**45.096**
Kader (saldo voor PN 27-30)		45.490	45.077	43.849	43.510	43.495
Zomernota 2026		0	0	0	0	0
Perspectiefnota 2027-2030		0	1.365	1.368	1.368	1.368
Kader		**45.490**	**46.443**	**45.218**	**44.878**	**44.864**
Verschil t.o.v. kader			**407**	**217**	**217**	**232**
1 Uitbreidingsvergoeding delegatie OV gemeente Almere			216	216	216	216
2 Bereikbaarheid dorpen buitengebied			250	0	0	0
Overig			-59	2	2	16

x € 1.000

Toelichting

1. Uitbreidingsvergoeding delegatiebesluit OV gemeente Almere 2018-2027
Op 5 juli 2016 hebben GS de bevoegdheden voor het busvervoer in Almere gedelegeerd aan gemeente Almere. PS hebben ingestemd met een aanvullende bekostiging voor de uitbreiding van het busvervoer, dat is de 'uitbreidingsvergoeding'. Uitbreiding was nodig vanwege de stadsuitbreiding, zoals de ontwikkeling van het inwonertal in de betreffende uitbreidingswijken. Voorgesteld wordt om het budget 'Openbaar streekvervoer' met ingang van 2027 (op basis van inwonergroei in 2025) structureel met € 0,22 mln. te verhogen, ten laste van het begrotingssaldo. Dit in lijn met eerdere besluitvorming bij vaststelling van het delegatiebesluit.
2. Bereikbaarheid dorpen buitengebied
In het coalitieakkoord is incidenteel € 0,5 mln. gereserveerd voor de verbetering van de bereikbaarheid van het landelijk gebied. Naar aanleiding van de conclusies en aanbevelingen van een onderzoek (2025) onder de inwoners van het landelijk gebied, is enerzijds een koppeling gemaakt met reeds geplande en gebudgetteerde acties vanuit het PMR. Daarnaast zijn ook nieuwe acties benoemd. Gezamenlijk dragen deze maatregelen bij aan een beter bereikbaar landelijk gebied, doordat de verbindingen tussen dorpen, voorzieningen en regionale centra worden versterkt. Ter uitvoering van de nieuw benoemde acties wordt voorgesteld om in 2027 een bedrag van € 0,25 mln. te onttrekken aan het binnen de reserve 'Uitvoering coalitieakkoord' geoormerkte bedrag. Afhankelijk van het effect van de geplande acties, zal in de loop van 2027 aan PS een voorstel worden voorgelegd over op welke wijze de binnen de reserve nog resterende middelen voor dit doel nog kunnen worden ingezet.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
6.1.1 Openbaar vervoer	49.643	-2.794	46.849
Totaal	**49.643**	**-2.794**	**46.849**

x € 1.000

6.2 Ontwikkeling en innovatie mobiliteit

Dit programmaonderdeel draagt bij aan de transitieopgaven 'Woningbouw & brede welvaart', 'Landelijk gebied', 'Energie', 'Digitalisering' en 'Digitale economie'.

Daarnaast draagt dit programmaonderdeel bij aan de strategie 'Innovatieve Economische ecosystemen' uit de 'Omgevingsvisie Flevoland 2050, Blik op de toekomst'.

Doelen (2023-2027)

6.2.1 Knelpunten binnen Flevoland zijn opgelost of er zijn voorbereidingen getroffen voor het oplossen ervan.

6.2.2 Knelpunten buiten Flevoland, die van invloed zijn op de bereikbaarheid van Flevoland, zijn opgelost of er zijn voorbereidingen getroffen voor het oplossen ervan.

6.2.3 Bereikbaarheid in Flevoland is verbeterd door de inzet van Smart Mobility.

6.2.4 De mobiliteit is verduurzaamd om de CO2-uitstoot door mobiliteit in Noord-Holland en Flevoland samen te verminderen tot maximaal 4,2 megaton in 2030 en uiterlijk in 2030 te voldoen aan de WHO-advieswaarden voor luchtkwaliteit (fijnstof en stikstof).

Resultaten 2027

1. We voeren de in 2027 geprogrammeerde maatregelen van het 'Programma Mobiliteit en Ruimte' uit, monitoren de voortgang en voeren indien nodig actualisaties door.

    - We ronden de aanbestedingsprocedure voor de Rondweg Lelystad-Zuid af en daarna wordt de uitvoering ter hand genomen.
    - We stellen, indien in 2026 de bijdrage van derden door de gemeenteraden wordt vastgesteld, het definitieve projectbesluit vast voor de aanleg van de Spuiweg Urk.
    - De aanleg van de doorrijfietsroute Almere-Lelystad wordt afgerond: de laatste restpunten worden door de aannemer uitgevoerd en het project wordt administratief afgehandeld.
    - We besteden de hoogwaardige fietsroute Urk-Emmeloord-Marknesse aan.
    - We pakken op basis van het PMR – onderdeel Fietsplan Kernnet Flevoland – diverse knelpunten aan. Het gaat onder andere om de Markerwaarddijk, de Kuffeler–Oostvaarderdijk en de Nulderdijk.
    - We voeren verkenningen uit voor de toekomstige hoogwaardige fietsroutes, waaronder de doorfietsroute Lelystad–Kampen–Dronten. Deze verkenningen richten zich op de huidige fietservaring, de voorzieningen die nodig zijn om meer gebruikers aan te trekken en de definitieve tracébepaling. De analyse vormt de basis voor een onderbouwde keuze voor het uiteindelijke tracé.

2. We werken regionaal samen om de monitoring en inzet van (digitale) verkeersmanagementmaatregelen door te ontwikkelen en de efficiëntie op het verkeersnetwerk te verbeteren. We gebruiken data-analyse, nieuwe in-car technologieën, communicatie en koppelen de evenementenaanpak. De monitoring van de vrachtwagenheffing is hier onderdeel van.

3. We voeren in het kader van duurzame en gezonde mobiliteit het 'Uitvoeringsprogramma fietsstimulering' uit.

4. Regionale verkeersveiligheidscampagnes zijn uitgevoerd om risicogedrag gericht terug te dringen. De effecten zijn gemonitord en besproken met gemeenten en partners binnen de regionale verkeersveiligheid-agenda, zodat uitvoering en bijsturing goed op elkaar blijven aansluiten.

5. Op basis samenwerking Rijk en regio worden afspraken vastgelegd over bereikbaarheid, duurzame mobiliteit, goederenvervoer en digitalisering. Belangen van Flevoland zijn ingebracht in NOVEX, BOL, BO MIRT en regionaal beleid (MRA, SBaB en Regio Zwolle).

6. Vanuit een partnerschap met het Rijk en gedeeld belang sturen wij op het maken van afspraken over IJmeerverbinding, A27, A6, PHS-SAAL, N50 en Kornwerderzand.

7. We pakken op basis van het PMR – onderdeel Fietsplan Kernnet Flevoland – diverse knelpunten aan. Het gaat onder andere om de Markerwaarddijk, de Kuffeler–Oostvaarderdijk en de Nulderdijk.

8. We voeren verkenningen uit voor de toekomstige hoogwaardige fietsroutes, waaronder de doorfietsroute Lelystad–Kampen–Dronten. Deze verkenningen richten zich op de huidige fietservaring, de voorzieningen die nodig zijn om meer gebruikers aan te trekken en de definitieve tracébepaling. De analyse vormt de basis voor een onderbouwde keuze voor het uiteindelijke tracé.

9. We ronden de aanbestedingsprocedure voor de Rondweg Lelystad-Zuid af en daarna wordt de uitvoering ter hand genomen.

10. We stellen, indien in 2026 de bijdrage van derden door de gemeenteraden wordt vastgesteld, het definitieve projectbesluit vast voor de aanleg van de Spuiweg Urk.

11. De aanleg van de doorrijfietsroute Almere-Lelystad wordt afgerond: de laatste restpunten worden door de aannemer uitgevoerd en het project wordt administratief afgehandeld.

12. We besteden de hoogwaardige fietsroute Urk-Emmeloord-Marknesse aan.

Verbonden partij(en)
Niet van toepassing.

Middelen

6.2 Ontwikkeling en innovatie mobiliteit	Rekening 2025	Begroting 2026 na wijziging	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Lasten	2.605	13.211	9.120	7.696	7.646	7.646
Baten	-313	0	0	0	0	0
Saldo	**2.291**	**13.211**	**9.120**	**7.696**	**7.646**	**7.646**
Kader (saldo voor PN 27-30)		13.211	13.118	7.916	7.866	7.866
Zomernota 2026		0	0	0	0	0
Perspectiefnota 2027-2030		0	207	207	207	207
Kader		**13.211**	**13.325**	**8.123**	**8.073**	**8.073**
Verschil t.o.v. kader			**-4.205**	**-427**	**-427**	**-427**
1 Versoberingen Smart mobility (herijking PMR, optie 2)			-4.133	-355	-355	-357
Overig			-72	-72	-72	-70

x € 1.000

Toelichting
Versoberingen Smart mobility (herijking PMR, optie 2)
In 2026 heeft GS aan PS voorgesteld om het 'Programma Mobiliteit en Ruimte' te herijken. Dit was nodig omdat de bouwkosten sterk zijn gestegen en de beschikbare middelen nauwelijks zijn meegegroeid. Daarom heeft GS flinke versoberingen en efficiëntieslagen doorgevoerd. PS heeft bij de behandeling van de Perspectiefnota

2027-2030 gekozen voor een afgeschaald PMR, optie 2. Dit betekent: doen wat minimaal nodig is en tegelijk een eerste gerichte stap zetten in de mobiliteitstransitie. Hiervoor is door PS eenmalig € 14,0 mln. extra aan het programma toegevoegd. In de besparingen van het college zit onder andere een versobering van € 5,2 mln. op 'Smart mobility'. Met dit bedrag is de begrotingspost 'Smart mobility' in de periode 2027-2030 verlaagd (ten gunste van de reserve 'Mobiliteit').

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
6.2.1 Mobiliteit en verkeer	9.120	0	9.120
Totaal	**9.120**	**0**	**9.120**

x € 1.000

6.3 Infrastructuur

Dit programmaonderdeel draagt bij aan alle transitieopgaven.

Daarnaast draagt dit programmaonderdeel bij aan de strategieën 'Sterke Leefregio's' en 'Robuust Polderraamwerk' uit de 'Omgevingsvisie Flevoland 2050, Blik op de toekomst'.

Doel (2023-2027)

6.3.1 De Flevolandse infrastructuur is veilig en betrouwbaar in stand gehouden binnen de gestelde kaders van het SUP3.0.

Resultaten 2027

1. We voeren onderzoek uit naar afschrijvingstermijnen provinciale assets (infrastructuur) en leveren een rapport op met een analyse van de huidige termijnen en eventuele voorstellen voor aanpassingen en inclusief financiële consequenties.

2. We realiseren betrouwbare bediening van de bruggen en sluizen, aangezien deze spelen een belangrijke rol bij bereikbaarheid over water en veiligheid in het scheepvaartverkeer. Betrouwbare bediening volgens wet- en regelgeving voorkomt incidenten en houdt verkeer in beweging. We bedienen de bruggen en sluizen in Flevoland volgens de vastgestelde bedientijden en veiligheidsvoorschriften, zodat doorstroming en veiligheid voor vaar- en wegverkeer gegarandeerd zijn.

3. We zorgen ervoor dat de provinciale infrastructuur aantoonbaar voldoet aan de wettelijke zorgplicht, wat betekent dat de veiligheid van gebruikers wordt gegarandeerd door preventieve en reactieve maatregelen, onder andere door;
   - het wekelijks schouwen van de wegen en vaarwegen;
   - de gladheidsbestrijding (98% tijdig gestrooid);
   - calamiteitenmanagement (binnen 45 minuten ter plaatse);
   - toezicht en handhaving.

4. Op basis van het kaderdocument SUP 3.0 stellen we een efficiënt onderhoudsprogramma op om de veiligheid, de kwaliteit en de levensduur van onze infrastructuur te borgen. Op deze manier combineren we kostenbeheersing met effectief onderhoud.

5. We stellen het 'Meerjaren Beheer- en Vervangingsplan Infrastructuur' (MBVI 2027) vast volgens de uitgangspunten van SUP 3.0. Hiermee is geborgd dat alle beheermaatregelen geprogrammeerd zijn binnen de beschikbare middelen en conform de vastgestelde onderhoudsniveaus. Het MBVI 2027 bieden we aan als bijlage aangeboden bij de programmabegroting.

6. We stellen een nieuw 'Strategisch Uitvoeringsprogramma 4.0' (SUP 4.0) op omdat het huidige SUP 3.0 afloopt. PS stellen dit kader vast, waarbij op basis van uitgangspunten en wettelijke eisen, onderhoudsniveaus en budgettaire afspraken voor 2028 – 2031 worden vastgelegd voor het beheer en onderhoud van provinciale infrastructuur, zodat onderhoud effectief, wettelijk conform en kostenefficiënt kan worden uitgevoerd. Bij de begrotingscyclus 2028 is een voorstel beschikbaar voor een solide en structurele dekking van de bestaande reserve 'Gladheidsbestrijding'. De structurele financiële dekking wordt daarbij betrokken bij de budgettaire kaders van het SUP 4.0 voor de periode 2028–2031. De egalisatiereserve biedt daarbij de mogelijkheid om de onvoorspelbaarheid van winterse omstandigheden en de impact daarvan op de kosten van gladheidsbestrijding en vorstschades aan de provinciale infrastructuur beter op te vangen.

7. We voeren minimaal 90% van de projecten uit van de jaarschijf 2027 van de ‘Maatregelenlijst 2027-2031’, zoals vastgesteld in het ‘Meerjarenprogramma Beheer & Onderhoud en Vervangingsinvesteringen Infrastructuur’ (MBVI). Dit betreffen de reguliere onderhoudsprojecten.

8. We ronden de contractvoorbereiding voor het uitvoeren van verkeersveiligheidsmaatregelen - in combinatie met onderhoud - op de Markerwaarddijk af.

9. Binnen het ‘Meerjarenprogramma oevers’ voeren we grootschalige onderhouds- en vervangingswerkzaamheden uit aan bestaande oeverbeschoeiingen en natuurvriendelijke oevers, die mede bijdragen aan het voldoen aan de ‘Kader Richtlijn Water’ (KRW).

Risico('s) en beheersmaatregel(en)

In de paragraaf ‘Weerstandsvermogen en risicobeheersing’ is aandacht voor de (financiële) risico’s die we lopen op enkele infrastructurele projecten en de daarbij behorende beheersmaatregelen.

Verbonden partij(en)

Niet van toepassing.

Middelen

6.3 Infrastructuur	Rekening 2025	Begroting 2026 na wijziging	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Lasten	37.913	36.029	36.962	37.663	38.505	38.894
Baten	-1.293	-474	-474	-474	-474	-474
Saldo	**36.619**	**35.554**	**36.488**	**37.188**	**38.031**	**38.420**
Kader (saldo voor PN 27-30)		34.860	35.314	35.517	36.396	36.039
Zomernota 2026		694	0	0	0	0
Perspectiefnota 2027-2030		0	392	392	392	371
Kader		**35.554**	**35.706**	**35.909**	**36.788**	**36.410**
Verschil t.o.v. kader			**782**	**1.279**	**1.244**	**2.010**
1 Actualisering kapitaallasten			782	1.279	1.244	2.010

x € 1.000

Toelichting

1. Actualisering kapitaallasten

De kapitaallasten zijn aangepast op basis van de geactualiseerde investeringsplannen en het 'Meerjarenprogramma Beheer en Vervanging Infrastructuur' (MBVI). Door wijzigingen in de fasering van projecten ontstaan er verschuivingen tussen de jaren. Deze worden (deels) verrekend met de daartoe ingestelde reserve 'Activering kapitaallasten vervangingsinvesteringen' (VVI).

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
6.3.1 Investering provinciale infrastructuur	9.632	0	9.632
6.3.2 Instandhouding realisatie provinciale infrastructuur	27.330	-474	26.856
Totaal	**36.962**	**-474**	**36.488**

x € 1.000

6.4 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

Programmaonderdeel	L/B/H	Rekening 2025	Begroting 2026 na wijziging	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
6.1 Openbaar vervoer	Lasten	42.600	48.154	49.643	48.298	47.959	47.959
	Baten	-3.205	-2.664	-2.794	-2.863	-2.863	-2.863
	Saldo	39.395	45.490	46.849	45.435	45.096	45.096
6.2 Ontwikkeling en innovatie mobiliteit	Lasten	2.605	13.211	9.120	7.696	7.646	7.646
	Baten	-313	0	0	0	0	0
	Saldo	2.291	13.211	9.120	7.696	7.646	7.646
6.3 Infrastructuur	Lasten	37.913	36.029	36.962	37.663	38.505	38.894
	Baten	-1.293	-474	-474	-474	-474	-474
	Saldo	36.619	35.554	36.488	37.188	38.031	38.420
6 Goede bereikbaarheid en infrastructuur	Lasten	**83.117**	**97.394**	**95.726**	**93.657**	**94.110**	**94.499**
	Baten	**-4.812**	**-3.138**	**-3.268**	**-3.337**	**-3.337**	**-3.337**
	Saldo	**78.305**	**94.256**	**92.457**	**90.320**	**90.773**	**91.161**

x € 1.000

7. Eigentijds Bestuur

Inleiding

In 2027 vinden de Provinciale Statenverkiezingen plaats. Een belangrijk democratisch moment waarop inwoners zich uitspreken over de koers van onze provincie en waarop een nieuw bestuur en een nieuwe politieke werkelijkheid kunnen ontstaan. In een tijd waarin het vertrouwen in de overheid en democratische instituties niet vanzelfsprekend zijn, vraagt dit om een provincie die transparant, toegankelijk en betrouwbaar is. Het versterken van de democratie, het ondersteunen van een zorgvuldig verkiezingsproces en het bevorderen van betrokkenheid van inwoners vormen daarom een belangrijke opgave.

In hetzelfde jaar staat Flevoland nationaal in de schijnwerpers met de komst van Koningsdag in Lelystad. Koning Willem-Alexander viert dan samen met de Koninklijke familie Koningsdag in onze provinciehoofdstad. Dat gebeurt in een bijzonder jaar: Lelystad bestaat 60 jaar en de Koning viert zijn 60e verjaardag. Deze samenloop biedt Flevoland een unieke kans om Nederland te laten zien wie wij zijn. Jong, ondernemend, innovatief en verbonden. Een evenement van deze omvang vergt een stevige en tijdige voorbereiding. Dat lukt alleen met intensieve samenwerking tussen gemeente Lelystad, provincie Flevoland, andere overheidsdiensten, maatschappelijke organisaties, ondernemers en inwoners. Daarbij gaat het onder meer om programmering, communicatie, gastvrijheid, bereikbaarheid, regionale profilering en veiligheid. De voorbereiding doet een groot beroep op bestuurlijke slagkracht, organiserend vermogen en samenwerking binnen en buiten de provincie.

Dit gebeurt tegen een achtergrond van grote maatschappelijke veranderingen. Wereldwijd verschuiven geopolitieke verhoudingen, volgen technologische ontwikkelingen elkaar in hoog tempo op en zorgen oorlogen en conflicten voor onzekerheid. Ook in Nederland staan democratische waarden, publieke instituties en het vertrouwen in de overheid onder druk. Deze ontwikkelingen raken verschillende groepen in de Flevolandse samenleving op uiteenlopende manieren en vragen om een overheid die verbinding zoekt, uitlegt, luistert en handelt.

De relatie tussen overheid en samenleving verandert. Inwoners willen meer invloed op besluiten die hun leefomgeving en toekomst raken. Participatie, samenspel en transparantie worden steeds belangrijker. De provincie speelt bovendien een steeds grotere rol bij complexe vraagstukken zoals woningbouw, energietransitie, stikstof, bereikbaarheid, landbouw, defensieruimte en economische ontwikkeling. Opgaven die direct van invloed zijn op het dagelijks leven van Flevolanders en die alleen in nauwe samenwerking met gemeenten, het waterschap, maatschappelijke partners, onderwijsinstellingen, ondernemers en het Rijk kunnen worden gerealiseerd.

Ook de bestuurlijke en financiële context verandert. De voorgenomen korting op het provinciefonds zorgt voor onzekerheid, terwijl de verwachtingen vanuit samenleving en partners hoog blijven. Binnen de overheid groeit daarnaast de behoefte aan professionele ruimte, ambtelijk vakmanschap, samenwerking over grenzen van organisaties en teams heen en een cultuur waarin ruimte is voor reflectie en tegenspraak.
Daarnaast dienen zich ontwikkelingen aan die vragen om vooruitziend bestuur. Klimaatverandering, arbeidsmarktkrapte, vergrijzing, digitalisering en de snelle opkomst van kunstmatige intelligentie hebben grote gevolgen voor de manier waarop de overheid werkt en voor de samenleving als geheel. Deze ontwikkelingen vragen om een overheid die wendbaar is, vooruitkijkt en tijdig inspeelt op kansen en risico's.

Digitalisering is een randvoorwaarde om maatschappelijke opgaven integraal, betrouwbaar en toekomstbestendig aan te pakken. Daarom versterken wij onze informatiepositie en digitale slagkracht. Wij werken aan een moderne informatievoorziening waarin data, beleid en wetgeving samenkomen en keuzes inzichtelijk en uitlegbaar worden gemaakt. Tegelijkertijd vragen ontwikkelingen op het gebied van cybersecurity, kunstmatige intelligentie, digitale identiteit en nieuwe wet- en regelgeving om digitale weerbaarheid, wendbaarheid en meer digitale autonomie. Data is daarbij een publiek goed. Als overheid zijn wij verantwoordelijk voor de kwaliteit, betrouwbaarheid en zorgvuldige toepassing van data, zodat inwoners, bedrijven en overheden kunnen vertrouwen op de informatie die aan beleid, uitvoering en besluitvorming ten grondslag ligt. Door data met gemeenten en het waterschap te delen en gezamenlijk te benutten, versterken wij de publieke waarde van informatie en dragen wij bij aan innovatie, economische ontwikkeling en een sterker regionaal digitaal ecosysteem. Zo ondersteunt digitalisering betere besluitvorming, betrouwbare dienstverlening en een effectieve uitvoering van provinciale taken.

Al deze ontwikkelingen maken duidelijk dat investeren in de kwaliteit van het openbaar bestuur geen keuze is, maar een noodzaak. Provincie Flevoland staat voor de opdracht om het vertrouwen in het bestuur te versterken, de democratische rechtsstaat te ondersteunen, maatschappelijke betrokkenheid te vergroten en bestuurlijke continuïteit te waarborgen. Daarbij richten we ons op een professionele, weerbare en toekomstbestendige organisatie die inwoners centraal stelt, effectief samenwerkt met partners en klaar is voor de uitdagingen én kansen van de komende jaren.

Pijlers kwaliteit openbaar bestuur

Het versterken van de kwaliteit van het openbaar bestuur is een gezamenlijke opgave van bestuur, Staten en organisatie. De uitgangspunten uit de 'Code Goed Openbaar Bestuur' en de 'Actieagenda Goed Bestuur 2025' geven hieraan richting. Voor Flevoland vertalen we deze uitgangspunten naar vier samenhangende pijlers:

- Weerbaar bestuur
  Een weerbaar bestuur is bestand tegen ondermijnende invloeden zoals desinformatie, intimidatie, cyberdreigingen en integriteitsschendingen. Bestuurders, Statenleden en medewerkers moeten hun werk veilig, onafhankelijk en professioneel kunnen uitvoeren. Integriteit, transparantie en voorbeeldgedrag vormen daarbij de basis. Daarnaast houdt de provincie toezicht op gemeenten, het waterschap en gemeenschappelijke regelingen om de kwaliteit van het openbaar bestuur te versterken.
- Toegankelijk bestuur
  Een toegankelijk bestuur staat dichtbij inwoners en is open, benaderbaar en transparant. Inwoners moeten eenvoudig toegang hebben tot informatie en de mogelijkheid krijgen om mee te denken, mee te praten en waar mogelijk mee te beslissen. We zetten in op inclusieve participatie en begrijpelijke communicatie, met bijzondere aandacht voor groepen die minder vanzelfsprekend betrokken zijn, zoals jongeren. Zo zorgen we ervoor dat meer Flevolanders kunnen bijdragen aan de toekomst van hun provincie.
- Samenwerkend bestuur
  Veel maatschappelijke opgaven kunnen we niet alleen oplossen. Daarom werken we samen met gemeenten, het Rijk, maatschappelijke organisaties, ondernemers, onderwijsinstellingen en andere provincies. Via regionale en landelijke samenwerkingsverbanden versterken we de positie van Flevoland. Ook zetten we actief in op public affairs in Den Haag en Brussel, zodat Flevoland invloed kan uitoefenen op beleid en financieringsmogelijkheden die belangrijk zijn voor onze provincie.
- Toekomstgericht bestuur
  Toekomstgericht bestuur betekent dat we vooruitkijken en inspelen op ontwikkelingen zoals klimaatverandering, vergrijzing, arbeidsmarktkrapte, digitalisering en kunstmatige intelligentie. We maken keuzes die niet alleen vandaag, maar ook op de lange termijn bijdragen aan een sterk, leefbaar en toekomstbestendig Flevoland. Dat vraagt om innovatie, wendbaarheid en het vermogen om tijdig in te spelen op nieuwe kansen en uitdagingen.

Digitalisering

Digitale weerbaarheid is een steeds belangrijker onderdeel van bestuurlijke weerbaarheid. Daarom investeert Flevoland in cybersecurity, informatiebeveiliging en het beheersen van digitale afhankelijkheden, zodat provinciale taken betrouwbaar en veilig kunnen worden uitgevoerd.
Daarnaast beschikt een toekomstgericht bestuur over een sterke informatiepositie en digitale slagkracht. Daarom investeren wij in een moderne en wendbare informatievoorziening waarin data, beleid en wetgeving samenkomen en keuzes inzichtelijk en uitlegbaar worden gemaakt. Daarbij werken wij aan digitale weerbaarheid, wendbaarheid en meer digitale autonomie, zodat bestuur, beleid en uitvoering kunnen blijven voldoen aan veranderende maatschappelijke, technologische en wettelijke eisen. Data vormt daarbij een publieke voorziening waarvan de overheid verantwoordelijkheid draagt voor kwaliteit, betrouwbaarheid en zorgvuldig gebruik. Door data samen met gemeenten, het waterschap en andere partners beter beschikbaar en herbruikbaar te maken, versterken wij de publieke waarde van informatie en dragen wij bij aan innovatie en economische ontwikkeling.
Tot slot beschikt een toekomstgericht bestuur over een sterke informatiepositie en digitale slagkracht.

Provinciale Staten/Statengriffie

2027 staat in het teken van de Provinciale Statenverkiezingen, de vorming van een nieuw provinciebestuur en de start van een nieuwe bestuursperiode. Dit vraagt om goede ondersteuning van de democratische processen, een zorgvuldig verloop van de bestuurlijke overgang en een sterke informatiepositie van Provinciale Staten.

Tegelijkertijd biedt de start van een nieuwe bestuursperiode ruimte om werkwijzen, instrumenten en samenwerkingsvormen te evalueren en verder te ontwikkelen. Daarbij ligt de focus op een goed functionerend provinciaal bestuur, een effectieve ondersteuning van de volksvertegenwoordigende, kaderstellende en controlerende rol van Provinciale Staten. Ook is er aandacht voor een goede aansluiting op maatschappelijke ontwikkelingen en verwachtingen van inwoners.

De Statengriffie draagt hieraan bij door democratische processen te ondersteunen, de bestuurlijke samenwerking te versterken en de voorwaarden te creëren voor een kwalitatief hoogwaardige besluitvorming. Daarmee ondersteunt zij Provinciale Staten bij een zorgvuldige en toekomstgerichte invulling van taken en verantwoordelijkheden in de nieuwe bestuursperiode en draagt bij aan ruimte voor politiek.

Maatschappelijk effect

Een sterk openbaar bestuur draagt bij aan het vertrouwen van inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners in provincie Flevoland. Door te investeren in een weerbaar, toegankelijk, samenwerkend en toekomstgericht bestuur is de provincie beter in staat om maatschappelijke opgaven effectief aan te pakken en democratische legitimiteit te versterken. Daarmee creëren we de voorwaarden voor een sterke, betrouwbare en verbonden samenleving in Flevoland.

Effect van ons beleid

Flevoland wordt goed bestuurd.

Indicatoren Flevoland

Voor de indicatoren wordt verwezen naar de website Feitelijk Flevoland: [Dashboard - Eigentijds bestuur - Flevoland]

Beleidsindicatoren BBV

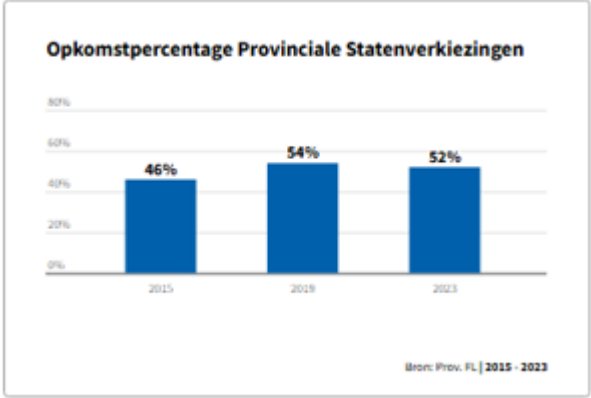

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
7 Eigentijds bestuur	7.1 Bestuur	7.1.1 De mogelijkheden om, in samenwerking met andere overheden, de belangenbehartiging van provincie Flevoland te versterken zijn benut. De Commissaris van de Koning kan zijn ambt met daarin de rijkstaken adequaat uitvoeren
		7.1.2 Doelen van onze inspanningen zijn het beïnvloeden van aanstaande Europese maatregelen en wet- en regelgeving met een zo gunstig (of zo min mogelijk negatief) effect voor Flevoland en het verbinden van Flevolandse investeringsprojecten aan Europese financiering
		7.1.3 Een versterkte effectiviteit van het openbaar bestuur en het voorkomen en tegengaan van ondermijning
	7.2 Provinciale Staten	7.2.1 Politiek aan het roer, met de Flevolandse agenda
		7.2.2 Sturend gedurende de opgave
		7.2.3 Toegankelijke informatie voor Provinciale Staten en andere belanghebbenden
		7.2.4 Passende orde en ondersteuning bij "politiek aan het roer"

7.1 Bestuur

Dit programmaonderdeel draagt bij aan alle transitieopgaven.

Doelen (2023-2027)

7.1.1 De mogelijkheden om, in samenwerking met andere overheden, de belangenbehartiging van provincie Flevoland te versterken zijn benut. De Commissaris van de Koning kan zijn ambt met daarin de rijkstaken adequaat uitvoeren.

7.1.2 Doelen van onze inspanningen zijn het beïnvloeden van aanstaande Europese maatregelen en wet- en regelgeving met een zo gunstig (of zo min mogelijk negatief) effect voor Flevoland en het verbinden van Flevolandse investeringsprojecten aan Europese financiering.

7.1.3 Een versterkte effectiviteit van het openbaar bestuur en het voorkomen en tegengaan van ondermijning.

Resultaten 2027

1. We stellen één provinciale Public Affairs-agenda op met prioritaire dossiers richting het Rijk, de Europese Unie en de regio. We stellen voor deze dossiers bestuurlijke en ambtelijke lobbyagenda's vast, inclusief de gewenste resultaten, strategische partners en relevante beïnvloedingsmomenten. Provinciale belangen en opgaven zijn herkenbaar en consistent geagendeerd bij medeoverheden, maatschappelijke organisaties, kennisinstellingen en het bedrijfsleven. Jaarlijks wordt gerapporteerd over de voortgang, bereikte resultaten en de bijdrage van de inzet aan de realisatie van provinciale opgaven en de positionering van Flevoland.

2. We versterken de samenwerkingen van provincie Flevoland. We richten ons op het verder ontwikkelen en benutten van strategische samenwerkingen, zoals de Metropoolregio Amsterdam, Regio Zwolle en EHPZ (Ermelo, Harderwijk, Putten en Zeewolde). Ook werken we met medeoverheden aan het opstellen en uitvoeren van samenwerkingsagenda's en regionale investeringsagenda's (RIA's). Dit doen we onder andere in NOVEX-gebieden Metropoolregio Amsterdam, Regio Zwolle, Lelylijn en Schiphol als ook in de samenwerkingen Strategische Agenda Flevoland (SAF), EHPZ, IJsselmeergebied en Deltaplan Noord-Nederland. De inzet in de strategische samenwerkingen is gericht op de gezamenlijke realisatie van maatschappelijke opgaven, met aandacht voor resultaat, transparantie en wederzijds vertrouwen. Daarbij zorgen we voor een effectieve governance van samenwerkingsverbanden, met heldere rollen, verantwoordelijkheden en informatievoorziening richting PS.

3. We nemen actief deel aan het EU-financieringsnetwerk om in Europees verband kansen te benutten binnen het nieuwe Meerjarig Financieel Kader (MFK). Dit EU-financieringsnetwerk moet uitgroeien tot een duurzame basis voor consortiavorming en kennisdeling. Actieve deelname versterkt de belangenbehartiging en profilering van de provincie binnen Europa en geeft toegang tot Europese fondsen en beleid. In 2027 kiezen we op welke netwerken wij nog meer de focus richten.

4. We stellen bij de jaarlijkse IPO P&C-documenten voor PS een 'Flevolandse Oplegnotitie' op.

5. We starten de aanbestedingsprocedure voor de aannemer, we werken het technisch ontwerp met de aannemer uit en starten met de uitvoering van de verbouwing van het provinciehuis. Daarvoor zijn middelen gereserveerd. Tijdige beschikbaarstelling van de middelen is essentieel om de beoogde planning te kunnen realiseren en vertraging in de uitvoering te voorkomen. Daarmee geven we invulling aan de verdere realisatie van de vastgestelde huisvestingsopgave.

6. We werken de participatieverordening en het uitdaagrecht zo uit dat het een vast onderdeel is van de provinciale werkwijze. De bijdrage van participatie aan besluitvorming wordt expliciet gemaakt. Bij de aanpak van provinciale opgaven betrekken we vooraf de inwoners, maatschappelijke organisatie en

jongeren en maken we hun inbreng expliciet zichtbaar. Op basis van opgedane ervaringen verbeteren we onze aanpak voor de komende jaren.

7. We realiseren één herkenbare digitale ingang voor provinciale dienstverlening, deze versterkt de toegankelijkheid van het bestuur. Inwoners en ondernemers vinden eenvoudig de juiste informatie en kunnen aanvragen doen via samenhangende kanalen, met een consistent dienstverleningsproces dat voldoet aan toegankelijkheids- en wettelijke eisen.

8. In zijn rol van rijksorgaan stimuleert de commissaris van de Koning de samenwerking tussen overheden, instellingen en organisaties in onze provincie en draagt hiermee bij aan de ontwikkeling van en saamhorigheid binnen Flevoland en aan een lokaal sterk en integer bestuur. Dit doet hij via ambtsbezoeken aan alle gemeenten en werkbezoeken binnen en buiten de provincie, het ontvangen van gasten als ambassadeurs en gesprekken met inwoners, waaronder twee keer per jaar een lunchontmoeting onder de titel 'Parels van Flevoland'. In 2027 loopt de eerste termijn van de burgemeesters van de gemeenten Lelystad en Noordoostpolder af. De commissaris heeft een rol in het proces van benoeming of herbenoeming van burgemeesters. Hij geeft jaarlijks advies over gemiddeld 60 aanvragen voor koninklijke onderscheidingen en over ongeveer vijf aanvragen voor nieuwe en bestendiging (verlenging) van predicaten.

9. Samen met gemeente Lelystad organiseren wij Koningsdag 2027. Dit evenement biedt een unieke kans om Flevoland en Lelystad aan een breed nationaal publiek te presenteren. Wij zetten ons in voor een programma dat de identiteit, ontwikkeling en ambities van Flevoland zichtbaar maakt en bijdraagt aan de aantrekkingskracht van onze provincie voor inwoners, bezoekers, bedrijven en instellingen. Wij leveren bestuurlijke, programmatische en organisatorische capaciteit en expertise aan de voorbereiding, organisatie en uitvoering van het evenement. Daarnaast dragen wij financieel bij aan de totstandkoming van het programma. De uitgaven hebben onder meer betrekking op programmering, communicatie, veiligheid, mobiliteit, logistiek en projectorganisatie. De voorbereidingen zijn erop gericht een succesvol evenement te organiseren en een duurzaam positief effect te realiseren voor de bekendheid, waardering en aantrekkingskracht van Flevoland. PS worden periodiek geïnformeerd over de voortgang van de voorbereidingen, de inhoudelijke plannen en de inzet van de beschikbare middelen.

10. We implementeren het bestuurlijke protocol integriteitsschending.

11. Samen met de partners van de 'Flevolandse Norm 2.0' (de gemeenten, het waterschap, de politie, het OM en de provincie) leggen we nieuwe afspraken vast in een 'Norm 3.0' om onze organisaties weerbaar te houden tegen ondermijning. Om de afspraken te monitoren en het bestuurlijk gesprek te faciliteren organiseert de commissaris van de Koning jaarlijks de Bestuurlijke tafel ondermijning Flevoland. Ook PS willen op de hoogte blijven van de risico's van ondermijning en wat zij daartegen kunnen doen. Hiertoe faciliteert de commissaris het jaarlijks gesprek hierover met de staten. De beschikbare middelen zijn bestemd om gemeenten te ondersteunen bij de aanpak van ondermijning, de kennis over ondermijning te vergroten via de organisatie van een congres en de medewerkers en politieke ambtsdragers weerbaar te houden.

12. De leden van de crisisorganisatie van provincie Flevoland zijn opgeleid, geoefend en voorbereid op actuele en toekomstige crises, zoals maatschappelijke ontwrichting, cyberdreiging, langdurige stroomuitval en klimaatgerelateerde incidenten. Om maatschappelijk weerbaar te zijn voeren we een 0-meting uit om aan te geven welke verbeteringen hiervoor nodig zijn, bijvoorbeeld om een scenario als 72 uur stroomuitval het hoofd te bieden. De beschikbare middelen zijn bestemd voor opleiding en oefening.

13. We stellen voor het nieuwe college een overdrachtspakket samen en voeren een inwerkprogramma uit zodat de bestuurders snel aan de slag kunnen. Een integriteitsonderzoek naar kandidaat-gedeputeerden is onderdeel van dit traject.

Verbonden partij(en)

Het Interprovinciaal Overleg (IPO) vertegenwoordigt de gezamenlijke provinciale belangen richting het Rijk en andere bestuurlijke partners. De provincies werken in het IPO intensief samen aan de uitvoering van hun kerntaken, leveren zij gezamenlijk input voor wet- en regelgeving en versterken zij de positie van provincies op

regionaal, nationaal en internationaal niveau. Actueel zijn de bestuurswissel na de verkiezingen van Provinciale Staten (PS), de investering in een professionelere organisatie (via de opdracht “Basis op orde”), de opstelling van een gezamenlijke aanpak van huidige maatschappelijke opgaven zoals stikstof en natuurherstel via gebiedsaanpak, afspraken over woningbouw, water en bodem, netcongestie en Omgevingswet. Ook investeren de provincies samen in goede interbestuurlijke relaties, digitalisering (vorming van een Security Operations Center) en de positionering van provincies richting Rijk en Europa. Daarnaast verzorgt het IPO gezamenlijke en efficiënte uitvoering van een aantal taken, projecten, datasets en programma’s.

Middelen

7.1 Bestuur	Rekening 2025	Begroting 2026 na wijziging	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Lasten	3.993	3.821	5.045	2.611	2.611	2.515
Baten	-439	-50	-50	-50	-50	-50
Saldo	**3.554**	**3.771**	**4.995**	**2.561**	**2.561**	**2.465**
Kader (saldo voor PN 27-30)		3.769	2.754	2.330	2.330	2.229
Zomernota 2026		3	3	3	3	3
Perspectiefnota 2027-2030		0	200	189	189	189
Kader		**3.771**	**2.957**	**2.522**	**2.522**	**2.421**
Verschil t.o.v. kader			**2.039**	**39**	**39**	**44**
1 Koningsdag 2027			2.000	0	0	0
Overig			39	39	39	44

x € 1.000

Toelichting

1. Koningsdag 2027

Provincie Flevoland levert in 2027 een actieve bijdrage aan de voorbereiding en uitvoering van Koningsdag in Lelystad, zie resultaat 9. Wij zetten hiervoor bestuurlijke, programmatische en organisatorische capaciteit en expertise in. Voor de gezamenlijke organisatie stellen wij € 1,5 mln. beschikbaar. Daarnaast hanteren wij een stelpost van € 0,5 mln. voor aanvullende kosten en risico's. De provinciale bijdrage wordt gedekt uit de vrije ruimte van de ‘Brede Bestemmingsreserve’. Met deze inzet vergroten wij de bekendheid, trots en aantrekkingskracht van Flevoland.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
7.1.1 Kabinet, openbare orde & veiligheid en toezicht	642	0	642
7.1.2 Bestuurlijke samenwerking	3.380	0	3.380
7.1.3 Gedeputeerde Staten	1.023	-50	973
Totaal	**5.045**	**-50**	**4.995**

x € 1.000

7.2 Provinciale Staten

Dit programmaonderdeel draagt bij aan alle transitieopgaven.

Doelen (2023-2027)

7.2.1 Politiek aan het roer, met de Flevolandse agenda.
7.2.2 Sturend gedurende de opgave.
7.2.3 Toegankelijke informatie voor Provinciale Staten en andere belanghebbenden.
7.2.4 Passende orde en ondersteuning bij “politiek aan het roer”.

Resultaten 2027

Ontwikkelprogramma voor nieuwe Statenleden
Nieuwe Statenleden kunnen hun politieke ambities effectief vertalen naar agendering, besluitvorming en sturing binnen Provinciale Staten.

Het programma laat nieuwe Statenleden kennismaken met de rollen, verantwoordelijkheden en werkwijzen van Provinciale Staten. Daarnaast biedt het inzicht in de besluitvormingsprocessen en de instrumenten die beschikbaar zijn om politieke invloed uit te oefenen. Aan de hand van de praktijk, rusten we Statenleden toe om effectiever politieke doelen en waarden te vertalen naar voorstellen, moties, amendementen en agenderingsverzoeken. Hierdoor zijn zij beter toegerust om actief richting te geven aan de politieke agenda en besluitvorming van Provinciale Staten.

Concretisering instrumenten van de commissie Planning & control
Het instrumentarium van de commissie Planning & Control is uitgewerkt en sluit aan op de aandachtspunten voor de nieuwe bestuursperiode.

Met de eerder uitgevoerde evaluatie van de commissie worden de aandachtspunten voor de komende bestuursperiode verder uitgewerkt. Om hier invulling aan te geven, wordt het instrumentarium van de commissie, zoals opgenomen in het Reglement van Orde, nader geconcretiseerd. Hiermee vergroot de commissie haar impact op de advisering aan Provinciale Staten en versterkt haar rol als opdrachtgever van de accountant.

Evaluatie Plan voor meer inwonerbetrokkenheid
Het Plan voor meer inwonerbetrokkenheid is geëvalueerd, inclusief aanbevelingen voor vervolgacties.

In 2026 hebben Provinciale Staten het plan voor meer inwonerbetrokkenheid vastgesteld. Dit is een actieplan om de communicatie en verbinding tussen het provinciebestuur en de inwoners te verbeteren. Het doel is dat politieke besluiten beter aansluiten bij wat er leeft in de samenleving. De evaluatie van het plan vindt eind 2027 plaats.

Opvolging van de vernieuwing Stateninformatie
Provinciale Staten ontvangen een voorstel voor de doorontwikkeling van de Stateninformatievoorziening, inclusief oplossingsrichtingen, alternatieven en financiële gevolgen.

In 2026 hebben Provinciale Staten het koersplan *Vernieuwing Stateninformatie Flevoland* vastgesteld. Met dit plan wordt de informatievoorziening gemoderniseerd en de werkdruk voor Staten- en burgerleden verminderd door middel van concrete maatregelen voor de korte termijn en een verkenning van oplossingsrichtingen voor de langere termijn.

Bij de afronding van het koersplan in 2027 ontvangen Provinciale Staten een voorstel voor het vervolg. Dit voorstel bevat een onderbouwd oplossingspakket, gebaseerd op de resultaten van onderzoeken en evaluaties. Ook worden alternatieve handelingsopties inzichtelijk gemaakt en worden de eventuele structurele budgettaire consequenties van de verschillende keuzes in beeld gebracht.

Opkomst bevorderende campagne en rechtmatige verkiezingen, statenwisseling en bestuursvorming in Flevoland

Het project verkiezingen organiseert de voorbereiding, uitvoering en afhandeling van de Provinciale Statenverkiezingen en de verkiezing van de Eerste Kamer. Politieke partijen en potentiële kandidaten worden geïnformeerd en ondersteund. De verkiezingen, statenwisseling en collegevorming verlopen rechtmatig en volgens de wettelijke vereisten. Daarnaast wordt een opkomst bevorderende campagne uitgevoerd om inwoners te informeren over wat de provincie doet en hen te stimuleren hun stem uit te brengen.
Nieuwe Staten- en burgerleden ontvangen een overdracht en introductieprogramma voor een goede start.

Hiertoe worden de volgende deelprojecten uitgevoerd:

- Bijeenkomst partijbesturen
- Politiek actief
- Campagne
- Verkiezingen Provinciale Staten
- “Wasstraat” Statenleden en burgerleden
- Statenwisseling
- Overdracht
- Informatie, formatie en installatie college
- Introductie
- Verkiezingen Eerste Kamer

Facilitering

Provinciale Staten en de bijbehorende gremia worden professioneel ondersteund in de uitvoering van hun taken en verantwoordelijkheden.

De griffie faciliteert de volgende gremia in haar rol en activiteiten:

- Provinciale Staten
- Presidium
- Fractievoorzittersoverleg
- Commissie Economie Mobiliteit & Samenleving
- Commissie Ruimte Natuur & Duurzaamheid
- Commissie Planning & Control
- Werkgroep samenwerkingsafspraken GS/PS omgevingswet
- Werkgroep vergroten politieke jongerenparticipatie
- Klankbordgroep Commissaris van de Koning
- Programmaraad van de Randstedelijke Rekenkamer
- Commissie Bestuur en Financiën van de Randstedelijke Rekenkamer
- Rapporteurs van regionale samenwerking
- Politiek (regio) overleg
- Statenconferentie
- Werkgeverscommissie griffier

Verkenning impactvol agenderen

Een routekaart voor impactvol agenderen en behandelen van provinciale opgaven.

Samen met het Presidium, de ambtelijke organisatie en het college wordt onderzocht hoe de agendering en behandeling van provinciale opgaven meer impact kunnen krijgen. De opgaven uit de Lange Termijn Agenda en actuele maatschappelijke ontwikkelingen vormen hierbij het vertrekpunt.

De verkenning richt zich op een werkwijze die ruimte biedt voor het zichtbaar maken van dilemma's, belangen en afwegingen. Hierdoor ontstaat een beter gesprek tussen bestuur, politiek en samenleving en wordt de herkenbaarheid van politieke keuzes voor inwoners vergroot. De uitkomsten worden vertaald naar een routekaart voor verdere implementatie. De inwoner voelt zich gezien en (h)erkend.

Verbonden partij(en)

Niet van toepassing

Middelen

7.2 Provinciale Staten	Rekening 2025	Begroting 2026 na wijziging	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Lasten	2.600	2.966	3.435	2.947	2.947	2.947
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	**2.600**	**2.966**	**3.435**	**2.947**	**2.947**	**2.947**
Kader (saldo voor PN 27-30)		3.123	3.196	2.845	2.845	2.845
Zomernota 2026		-157	157	0	0	0
Perspectiefnota 2027-2030		0	82	75	75	75
Kader		**2.966**	**3.435**	**2.920**	**2.920**	**2.920**
Verschil t.o.v. kader			**0**	**28**	**28**	**28**
Overig			0	28	28	28

x € 1.000

Toelichting

Op dit programmaonderdeel zijn er geen verschillen (> € 0,1 mln.) tussen de nieuwe begrotingsraming en het financiële kader van de Zomernota 2026 en de Perspectiefnota 2027-2030.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
7.2.1 Provinciale Staten	3.435	0	3.435
Totaal	**3.435**	**0**	**3.435**

x € 1.000

7.3 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

Programmaonderdeel	L/B/H	Rekening 2025	Begroting 2026 na wijziging	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
7.1 Bestuur	Lasten	3.993	3.821	5.045	2.611	2.611	2.515
	Baten	-439	-50	-50	-50	-50	-50
	Saldo	3.554	3.771	4.995	2.561	2.561	2.465
7.2 Provinciale Staten	Lasten	2.600	2.966	3.435	2.947	2.947	2.947
	Baten	0	0	0	0	0	0
	Saldo	2.600	2.966	3.435	2.947	2.947	2.947
7 Eigentijds bestuur	Lasten	**6.592**	**6.787**	**8.480**	**5.558**	**5.558**	**5.463**
	Baten	**-439**	**-50**	**-50**	**-50**	**-50**	**-50**
	Saldo	**6.154**	**6.737**	**8.430**	**5.508**	**5.508**	**5.413**

x € 1.000

8. Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering

Inleiding

Algemeen

In dit programma wordt ingegaan op de algemene dekkingsmiddelen (waaronder het provinciefonds en de opcenten op de motorrijtuigenbelasting) en de bedrijfsvoering van provincie Flevoland. Meer informatie over de bedrijfsvoering is terug te vinden in de daarvoor wettelijk voorgeschreven paragraaf 'Bedrijfsvoering'.

We zorgen voor een transparante, structureel sluitende begroting en een organisatie die klaar is voor de toekomst. Zo houden we Flevoland financieel gezond.

Provinciaal belastinggebied

Vanaf 2026 is het belastingregime voor emissievrije en hybride voertuigen aanzienlijk veranderd. Elektrische auto's, die tot en met 2024 volledig zijn vrijgesteld van motorrijtuigenbelasting (MRB), krijgen vanaf 2025 een geleidelijke afbouw van de korting. In 2026 geldt nog een korting van 30%, die in de jaren daarna verder afneemt tot volledige belastingheffing in 2030. Plug-in hybrides hebben hun korting al in 2026 verloren, waardoor zij vanaf dat moment het volledige tarief betalen. Ook voor campers is het regime veranderd: het huidige kwarttarief is per 1 januari 2026 vervangen door een halftarief. Dit betekent een verdubbeling van de MRB voor camperbezitters.

Deze landelijke wijzigingen hebben directe gevolgen voor de provinciale opcenten, die als percentage van de MRB worden geheven. Enerzijds is dat voor ons een voordeel, omdat de kortingen lager zijn dan eerder verwacht. Aan de andere kant is er nog steeds sprake van een korting, waardoor we niet de volledige potentiële belastingopbrengst realiseren. Ter compensatie ontvangt de provincie een aanvullende uitkering via het provinciefonds.

In een kamerbrief van juni 2026 geeft het kabinet aan dat ze is gestart met een onderzoek naar de mogelijkheden en effecten van een andere grondslag voor de MRB (van gewicht naar oppervlakte of omvang van het voertuig). De resultaten van dit onderzoek worden voor het eind van 2026 verwacht.

Provincie Flevoland blijft zich inzetten voor een stabiel en toekomstbestendig belastinggebied, waarbij de lasten voor inwoners beheersbaar blijven en de financiële ruimte voor provinciale taken behouden blijft.

Herijking Provinciefonds

Alle provincies ontvangen van de Rijksoverheid, boven op de eigen belastinginkomsten, een uitkering via het provinciefonds als financiële dekking voor hun provinciale taken. De totale omvang van dit fonds wordt door het Rijk bepaald en op basis van een verdeelmodel over de twaalf provincies verdeeld.

Het traject voor de herijking van het provinciefonds heeft voor het zomerreces van 2026 geleid tot een advies van het IPO-bestuur aan de fondsbeheerders van het provinciefonds (de minister van Binnenlandse Zaken en de staatssecretaris van Financiën). Het advies is om in te stemmen met de aanpassingen op het nieuwe verdeelmodel voor het provinciefonds en deze met ingang van 2027 door te voeren. Voor Flevoland betekent dit dat er belangrijke aanpassingen zijn gedaan die tegemoetkomen aan de bijzondere positie van onze provincie en aan de adviezen van de ROB (de Raad voor het Openbaar Bestuur). Met name het opnemen van de relatieve groei in de maatstaven in plaats van de absolute groei maakt dat het nadelige herverdeeleffect voor Flevoland sterk gereduceerd is. En is het herverdeeleffect teruggebracht naar maximaal 5% van de algemene uitkering van de situatie van voor de tussenstap in 2025. Voor de stille lasten zijn we blij met de steun van de overige 11 provincies dat dit onderwerp expliciet geadresseerd is. Via een mededeling (juni 2026) zijn PS hierover geïnformeerd.

De fondsbeheerders zijn voornemens om de adviezen over te nemen en te verwerken in de Septembercirculaire 2026 over het provinciefonds. Daarin komt de definitieve omvang van het herverdeeleffect tot uitdrukking. Vooruitlopend daarop hebben we op basis van tusseninformatie van het IPO en het ministerie van BZK de effecten verwerkt in deze begroting.

Sinds 2026 worden de opcenten op de MRB in de verdeling van het provinciefonds anders verevend. Voorheen werd een vastgesteld tarief gebruikt, wat lager was dan de tarieven die de provincies toepassen. Nu wordt het (hogere) gemiddelde werkelijke tarief gebruikt. Daardoor kan het zijn dat provincies met een lager dan

gemiddeld tarief, zoals provincie Flevoland, meer bijdragen aan de verdeling dan de werkelijke opbrengsten die zij ontvangen van de opcenten.

Maatschappelijk effect

We zorgen voor een gezonde positie van het provinciale huishoudboekje (exploitatie en reserves). Zo voorkomen we dat we toekomstige generaties met tekorten opzadelen, maar zorgen we er ook voor dat we onvoorspelbare ontwikkelingen het hoofd kunnen bieden.

Effect van ons beleid

Een gezonde financiële positie vertaalt zich in een structureel en reëel sluitende begroting inclusief meerjarenraming, kostendekkende tarieven, een beperkte verhoging (maximaal 1%) van de provinciale opcenten op de MRB en een weerstandsratio die tussen de 1,1 en 2,0 ligt. We gaan terughoudend om met risicodragende investeringen. Per geval wegen we de risico's af tegen het strategisch belang van de provincie. We laten financiële ruimte voor initiatieven uit PS en houden een fonds aan ter bestrijding van calamiteiten.

Indicatoren

Voor de indicatoren wordt verwezen naar de paragraaf 'Weerstandsvermogen en Risicobeheersing'. Hierin zijn onder andere de weerstandsratio en de financiële kengetallen opgenomen.

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
8 Algemene dekkings-middelen en bedrijfsvoering	8.1 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	8.1.1 Wij staan voor een financieel gezonde provincie met een transparante en structureel sluitende begroting. Daarbij passen we de financiële afspraken uit het Coalitieakkoord 2023-2027 "Toekomst voor het nieuwe land" toe
	8.2 Bedrijfsvoering	8.2.1 Voor de doelen van dit programmaonderdeel wordt verwezen naar de paragraaf 'Bedrijfsvoering' in het onderdeel 'III Paragrafen' van deze begroting
	8.3 Overhead	8.3.1 Voor de doelen van dit programmaonderdeel wordt verwezen naar de paragraaf 'Bedrijfsvoering' in het onderdeel 'III Paragrafen' van deze begroting

8.1 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

Dit programmaonderdeel draagt bij aan 'Instandhouding organisatie'.

Doel (2023-2027)

8.1.1 Wij staan voor een financieel gezonde provincie met een transparante en structureel sluitende begroting. Daarbij passen we de financiële afspraken uit het Coalitieakkoord 2023-2027 “Toekomst voor het nieuwe land” toe.

Resultaten 2027

1. We stellen financiële kaders op en houden die actueel.

2. Op basis van de Financiële verordening leveren we voor het zomerreces de zomernota op. De zomernota betreft een bijstelling (inhoudelijk en financieel) van de lopende begroting. In de laatste vergadering van PS in het lopende jaar leveren we de Slotwijziging op. Dit betreft een financiële begrotingswijziging voor zaken die na de zomernota nog om besluitvorming van PS vragen.

3. Voor het financieel beleid, (fonds)beheer en opstellen van de begroting en jaarrekening voor het Nazorgfonds leveren we de benodigde capaciteit.

4. We werken aan "resultaatgericht begroten", een nieuwe programma-indeling voor de begroting voor de nieuwe bestuursperiode en het uitwerken van "de beïnvloedbaarheid" van de begroting 2028. In 2027 zullen we naar verwachting in verband met de nieuwe bestuursperiode verkiezingen geen perspectiefnota uitwerken.

5. Onderzoek naar afschrijvingstermijnen provinciale assets (infrastructuur). Realiseren van een rapport met analyse huidige termijnen en eventueel voorstel voor aanpassing plus financiële consequenties.

Verbonden partij(en)

De provincie is aandeelhouder van de N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). Deze systeembank verzorgt voor de decentrale overheden het betalingsverkeer. Ook het schatkistbankieren loopt via deze instelling.

Middelen

8.1 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien		Rekening 2025	Begroting 2026 na wijziging	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Lasten		6	11.111	9.085	16.288	23.846	31.994
Baten		-249.843	-243.778	-247.640	-253.798	-259.255	-259.792
Saldo		**-249.838**	**-232.667**	**-238.555**	**-237.510**	**-235.409**	**-227.798**
Kader (saldo voor PN 27-30)			-226.833	-225.619	-223.785	-222.750	-216.937
Zomernota 2026			-5.833	-2.680	-1.080	-315	-26
Perspectiefnota 2027-2030			0	-5.865	-5.796	-5.692	-5.666
Kader			**-232.667**	**-234.163**	**-230.660**	**-228.757**	**-222.629**
Verschil t.o.v. kader				**-4.392**	**-6.849**	**-6.652**	**-5.169**
1	Structurele mutatie CAO 2026-2028 (provincie) en CAO 2026 (Rijk)			-2.900	-4.200	-4.200	-4.200
2	Egalisatie resultaat			-1.500	-1.500	-1.500	4.500
3	Omgevingsdienst Flevoland & Gooi- en Vechtstreek (OFGV)			-247	-247	-247	-247
4	Uitbreidingsvergoeding delegatie OV gemeente Almere			-216	-216	-216	-216
5	Correctie op nieuwe jaarschijf 2030			0	0	0	-3.502
6	Actualisering kapitaallasten			20	-1.123	-928	-1.883
7	Correctie Indexering			157	143	146	138
8	Herijking pachtopbrengsten Flevokusthaven			408	408	408	408
Overig				-115	-115	-115	-166

x € 1.000

Toelichting

1. Structurele mutatie CAO 2026-2028 (provincie) en CAO 2026 (Rijk)
Vanuit de stelpost 'Loon- en prijsontwikkeling' worden voor de CAO 2026-2028 (provincie) en CAO 2026 (Rijk) een aantal budgetten binnen onder andere 'Capaciteitsbeheer' aangepast voor een bedrag van in totaal € 2,9 mln. (zie programmaonderdeel 8.2).
2. Egalisatie resultaat
In deze begroting wordt voorgesteld om het resultaat over de periode 2027 tot en met 2030 te egaliseren om te komen tot een bestendige meerjarige raming.
3. Omgevingsdienst Flevoland & Gooi- en Vechtstreek (OFGV)
De bijdrage aan de OFGV stijgt door jaarlijkse indexatie (zie programmaonderdeel 5.2).
4. Uitbreidingsvergoeding delegatie OV gemeente Almere
In overeenstemming met eerdere besluitvorming wordt het budget voor openbaar streekvervoer vanaf 2027 structureel met € 0,22 mln. verhoogd. De verhoging hangt samen met de groei van het inwonertal in Almere en de daaruit voortvloeiende uitbreiding van het busvervoer in de stadsuitbreidingsgebieden. De extra lasten worden gedekt uit het begrotingssaldo (zie programmaonderdeel 6.1).
5. Correctie op nieuwe jaarschijf 2030
Bij de uitbreiding van de begrotingshorizon met de jaarschijf 2030 bleek dat enkele budgetten abusievelijk niet waren doorgetrokken in de begroting. Om een juiste en volledige meerjarige begroting te waarborgen, zijn

de budgetten beoordeeld en zijn afwijkingen tussen 2030 en de voorgaande jaren (2027-2029) geanalyseerd. Deze aanpassing corrigeert deze onvolkomenheden en brengt de begroting 2030 in overeenstemming met de vastgestelde beleidsmatige en financiële uitgangspunten.

6. Actualisering kapitaallasten

De kapitaallasten (afschrijvingen) zijn geactualiseerd aan de hand van de 'Activastaat 2027-2030', die is bijgesteld op basis van actuele investeringsprognoses. Als gevolg van een gewijzigde fasering van investeringen treden er verschuivingen op in de kapitaallasten. Hiervoor is een egalisatiereserve gevormd, waarvan de aanvullende storting gedeeltelijk ten laste komt van de stelpost 'Nieuw beleid'.

7. Correctie Indexering

Met deze aanpassingen worden indexeringen die in voorgaande jaren ten onrechte zijn toegepast, gecorrigeerd.

8. Herijking pachtopbrengsten Flevokusthaven

De geraamde pachtopbrengsten van Flevokusthaven worden vanaf 2027 structureel verhoogd. Op basis van de huidige inzichten wordt verwacht dat terreindeel A vanaf dat jaar in gebruik wordt genomen via een langjarige erfpachtconstructie, waardoor de structurele inkomsten toenemen. De begroting wordt hiermee aangepast aan de meest recente verwachtingen (zie programmaonderdeel 3.2).

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
8.1.1 Algemene dekkingsmiddelen	40	-247.640	-247.599
8.1.2 Onvoorzien en stelposten	9.044	0	9.044
Totaal	**9.085**	**-247.640**	**-238.555**

x € 1.000

8.2 Bedrijfsvoering

Dit programmaonderdeel draagt bij aan 'Instandhouding organisatie'.

Doel (2023-2027)

8.2.1 Voor de doelen van dit programmaonderdeel wordt verwezen naar de paragraaf 'Bedrijfsvoering' in het onderdeel 'III Paragrafen' van deze begroting.

Resultaten 2027

Voor de activiteiten van dit programmaonderdeel wordt verwezen naar de paragraaf 'Bedrijfsvoering' in het onderdeel 'III Paragrafen' van deze begroting.

Verbonden partij(en)

Niet van toepassing

Middelen

8.2 Bedrijfsvoering		Rekening 2025	Begroting 2026 na wijziging	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Lasten		33.792	36.572	32.413	32.751	32.715	32.721
Baten		0	885	0	0	0	0
Saldo		**33.792**	**37.457**	**32.413**	**32.751**	**32.715**	**32.721**
Kader (saldo voor PN 27-30)			34.767	34.834	35.012	35.459	33.761
Zomernota 2026			2.690	43	43	43	43
Perspectiefnota 2027-2030			0	1.981	1.981	1.982	1.976
Kader			**37.457**	**36.858**	**37.036**	**37.484**	**35.780**
Verschil t.o.v. kader				**-4.445**	**-4.284**	**-4.769**	**-3.059**
1	Doorbelasting overhead PB2027			-7.140	-8.894	-9.177	-8.918
2	Doorbelasting personeelskosten aan reserve 'Mobiliteit'			-700	-700	-700	-700
3	Actualisering kapitaallasten			-61	1.055	861	1.808
4	Correctie op nieuwe jaarschijf 2030			0	0	0	504
5	Raming achterstallig onderhoud vestigingen			500	0	0	0
6	Structurele mutatie CAO 2026-2028 (provincie) en CAO 2026 (Rijk)			2.900	4.200	4.200	4.200
Overig				55	55	47	47

x € 1.000

Toelichting

1. Doorbelasting overhead PB2027

In deze begroting zijn de lasten van overhead afzonderlijk weergegeven, om te voldoen aan de voorschriften. Deze weergave leidt niet tot financiële effecten, omdat het om een verschuiving gaat van een deel van de kosten voor 'bedrijfsvoering' (programmaonderdeel 8.2) naar het onderdeel 'overhead' (programmaonderdeel 8.3).

2. Doorbelasting personeelskosten aan reserve 'Mobiliteit'

De personeelskosten van medewerkers die direct aan infrastructuurprojecten werken, worden opgenomen in de kosten van deze projecten. Deze kosten worden vervolgens over de economische levensduur van de projecten afgeschreven.

Deze jaarlijkse kapitaallasten worden financieel gedekt uit de egalisatiereserve 'Mobiliteit'. Om ervoor te zorgen dat deze reserve hiervoor over voldoende middelen beschikt en de begroting een juist beeld geeft van de intern door te belasten personeelskosten, is deze begrotingswijziging verwerkt.

3. Actualisering kapitaallasten

De kapitaallasten (afschrijvingen) voor Batavialand en het provinciehuis zijn geactualiseerd aan de hand van de 'Activastaat 2027-2030', die is bijgesteld op basis van actuele investeringsprognoses. Als gevolg van een gewijzigde fasering van investeringen treden er verschuivingen op in de kapitaallasten.

4. Correctie op nieuwe jaarschijf 2030

Bij de uitbreiding van de begrotingshorizon met de jaarschijf 2030 bleek dat enkele budgetten abusievelijk niet waren doorgetrokken in de begroting. Dit betroffen onder meer enkele regels binnen het HR-budget. Om een juiste en volledige meerjarige begroting te waarborgen, zijn de budgetten beoordeeld en zijn afwijkingen tussen 2030 en de voorgaande jaren (2027-2029) geanalyseerd. Deze aanpassing corrigeert deze onvolkomenheden en brengt de begroting 2030 in overeenstemming met de vastgestelde beleidsmatige en financiële uitgangspunten.

5. Raming achterstallig onderhoud vestigingen - PN27

Binnen het meerjarenonderhoudsprogramma (MJOP) is sprake van achterstallig bouwkundig onderhoud aan brug- en sluishuizen. Om de veiligheid, beschikbaarheid en functionaliteit van deze assets te waarborgen, wordt in 2027 een budget van € 0,5 mln. beschikbaar gesteld. Dit bedrag is eerder opgenomen in de perspectiefnota en gelabeld binnen de 'Brede Bestemmingsreserve'.

6. Structurele aanpassing CAO gerelateerde HR budgetten

Vanuit de stelpost 'Loon en prijsontwikkeling' worden voor de CAO 2026-2028 (provincie) en CAO 2026 (Rijk) een aantal budgetten binnen onder andere 'Capaciteitsbeheer' aangepast voor een bedrag van in totaal € 2,9 mln.

Structurele aanpassing HR budgetten

- Door besluit van het Kabinet is de maximaal fiscale vergoeding voor de reiskosten verhoogd van € 0,23 naar € 0,25. Structureel betekent dit een stijging van de lasten van € 0,06 mln.
- Doordat de bezetting in de afgelopen jaren is verhoogd en de wettelijke taken binnen de Arbo zijn aangepast moet ook de structurele begroting van het budget 'Veilig vitaal en gezond werken' aangepast worden.
- In de HR begroting zijn een aantal budgetten niet begroot (zoals zwangerschaps- en ziektegelden, regelingen). Per deze begroting zijn deze wel verwerkt en toegevoegd aan budgetten, zoals 'Leren en Ontwikkelen', 'Veilig vitaal en gezond werken' en 'Werving en talentmanagement'.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
8.2.1 Human Relations	30.240	0	30.240
8.2.2 Financiën, communicatie juridische zaken	1.096	0	1.096
8.2.3 Facilitaire zaken	0	0	0
8.2.4 Informatievoorziening	1.076	0	1.076
Totaal	**32.413**	**0**	**32.413**

x € 1.000

8.3 Overhead

Dit programmaonderdeel draagt bij aan 'Instandhouding organisatie'.

Om op een eenvoudige manier meer inzicht te geven in de totale kosten van de overhead is in het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV) voorgeschreven dat in de begroting op een centrale plek de totale kosten van overhead worden opgenomen. De overhead wordt dus niet aan de afzonderlijke programma's toegerekend.

In dit onderdeel in de begroting zijn alle kosten opgenomen die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces, zoals:

- Leidinggevenden primair proces (hiërarchisch);
- Financiën, toezicht en controle gericht op de eigen organisatie;
- Human Resource (HR);
- Inkoop, inclusief aanbestedingen en contractmanagement;
- Interne en externe communicatie met uitzondering van klantcommunicatie;
- Subsidiebehandeling en Juridische zaken;
- Bestuurszaken en bestuursondersteuning;
- Informatievoorziening en automatisering (ICT);
- Facilitaire zaken en huisvesting inclusief beveiliging;
- Documentaire Informatievoorziening (DIV);
- Managementondersteuning primair proces.

In de paragraaf Bedrijfsvoering (III.5) worden de ontwikkelingen beschreven op het gebied van bedrijfsvoering, waar de overhead deel van uitmaakt.

Verbonden partij(en)

Niet van toepassing

Middelen

8.3 Overhead	Rekening 2025	Begroting 2026 na wijziging	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Lasten	47.294	41.443	48.048	49.820	50.102	49.795
Baten	-4.028	-3.904	-3.650	-3.690	-3.690	-3.641
Saldo	**43.266**	**37.539**	**44.398**	**46.130**	**46.413**	**46.154**
Kader (saldo voor PN 27-30)		37.539	37.259	37.236	37.236	37.236
Zomernota 2026		0	0	0	0	0
Perspectiefnota 2027-2030		0	0	0	0	0
Kader		**37.539**	**37.259**	**37.236**	**37.236**	**37.236**
Verschil t.o.v. kader			**7.140**	**8.894**	**9.177**	**8.918**
1 Doorbelasting overhead PB2027			7.140	8.894	9.177	8.918

x € 1.000

Toelichting

1. Doorbelasting overhead PB2027

In deze begroting zijn de lasten van overhead afzonderlijk weergegeven, om te voldoen aan de voorschriften. Deze weergave leidt niet tot financiële effecten, omdat het om een verschuiving gaat van een deel van de kosten voor 'bedrijfsvoering' (programmaonderdeel 8.2) naar het onderdeel 'overhead' (programmaonderdeel 8.3).

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
8.3.1 Overhead	47.998	-3.650	44.348
8.3.2 Vennootschapsbelasting	50	0	50
Totaal	**48.048**	**-3.650**	**44.398**

x € 1.000

8.4 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

Programmaonderdeel	L/B/H	Rekening 2025	Begroting 2026 na wijziging	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
8.1 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	Lasten	6	11.111	9.085	16.288	23.846	31.994
	Baten	-249.843	-243.778	-247.640	-253.798	-259.255	-259.792
	Saldo	-249.838	-232.667	-238.555	-237.510	-235.409	-227.798
8.2 Bedrijfsvoering	Lasten	33.792	36.572	32.413	32.751	32.715	32.721
	Baten	0	885	0	0	0	0
	Saldo	33.792	37.457	32.413	32.751	32.715	32.721
8.3 Overhead en vennootschapsbelasting	Lasten	47.294	41.443	48.048	49.820	50.102	49.795
	Baten	-4.028	-3.904	-3.650	-3.690	-3.690	-3.641
	Saldo	43.266	37.539	44.398	46.130	46.413	46.154
8 Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering	Lasten	**81.092**	**89.126**	**89.545**	**98.860**	**106.663**	**114.511**
	Baten	**-253.872**	**-246.797**	**-251.289**	**-257.488**	**-262.945**	**-263.433**
	Saldo	**-172.780**	**-157.671**	**-161.744**	**-158.628**	**-156.282**	**-148.922**

x € 1.000

9. Reserves

Inleiding

In dit programma zijn de mutaties (toevoegingen en onttrekkingen) in de reserves ten opzichte van het financieel kader toegelicht.

Dit programma leent zich niet voor een nadere uitwerking van het maatschappelijk effect, indicatoren, doelen en verbonden partijen.

9.1 Reserves

Dit programmaonderdeel draagt bij aan 'Instandhouding organisatie'.

Doel (2023-2027)
Zie hiervoor onder programmaonderdeel 8.1.

Resultaten 2027
Bij de jaarstukken geven we een duiding bij de stand van de bestemmingsreserves en de oormerken binnen de 'Brede Bestemmingsreserve'.

Afspraken vanuit het coalitieakkoord:

- We zorgen voor een gezonde positie van de provinciale reserves. Zo voorkomen we dat toekomstige generaties met tekorten worden opgezadeld, maar zorgen we er ook voor dat we onvoorspelbare ontwikkelingen het hoofd kunnen bieden.
- ‘Gezond’ vertaalt zich in dit verband in een weerstandsratio die tussen de 1,1, en 2,0 ligt, zodat we in staat zijn risico’s en calamiteiten financieel op te vangen.
- We gaan terughoudend om met risicodragende investeringen. Per geval wegen we de risico’s zorgvuldig af tegen het strategisch belang voor de provincie.
- De komende tijd schenken we bijzondere aandacht aan de zogenaamde stille lasten.

Middelen

9.1 Reserves		Rekening 2025	Begroting 2026 na wijziging	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Lasten		77.236	44.071	31.854	18.004	18.600	16.118
Baten		-57.764	-69.363	-50.265	-28.743	-17.232	-16.811
Saldo		**19.472**	**-25.292**	**-18.411**	**-10.738**	**1.368**	**-692**
Kader (saldo voor PN 27-30)			-25.827	-20.054	-2.813	3.520	2.006
Zomernota 2026			535	1.580	67	-115	0
Perspectiefnota 2027-2030			0	0	0	0	0
Kader			**-25.292**	**-18.474**	**-2.746**	**3.405**	**2.006**
Verschil t.o.v. kader				**62**	**-7.992**	**-2.037**	**-2.699**
1	B008 Monumentenzorg			0	0	0	324
2	B009 Brede Bestemmingsreserve			940	-5.264	-565	-2.908
3	B016 Zuiderzeelijngelden			1.650	-100	-74	0
4	B025 procesgelden gebiedsontwikkeling			0	0	0	100
5	B033 Activering vervangingsinvesteringen			349	-97	-471	-904
6	B037 Mobiliteit			3.761	-129	280	-58
7	B038 Beheer en ontwikkeling Natuur			-1.280	-820	0	0
8	B043 Economisch Programma			0	0	100	100
9	B044 Duurzame energie			0	-896	-925	0
10	B045 Regiodeal Noordelijk Flevoland			-2.082	-386	-234	-14
11	B050 Flevoland Natuurinclusief			-250	0	0	0
12	B052 GLB			-725	-300	-157	654
13	B054 Uitvoering coalitieakkoord			-2.300	0	0	0
Overig				0	0	8	8

x € 1.000

Toelichting

1. Monumentenzorg

Bij de uitbreiding van de begrotingshorizon met de jaarschijf 2030 bleek dat enkele budgetten abusievelijk niet waren doorgetrokken in de begroting. Dit betroffen onder meer enkele stortingen binnen reserves. Om een juiste en volledige meerjarige begroting te waarborgen, zijn de budgetten beoordeeld en zijn afwijkingen tussen 2030 en de voorgaande jaren (2027-2029) geanalyseerd. Deze aanpassing corrigeert deze onvolkomenheden en brengt de begroting 2030 in overeenstemming met de vastgestelde beleidsmatige en financiële uitgangspunten.

2. Brede Bestemmingsreserve

Dit verschil wordt voornamelijk veroorzaakt door:

- Actualisatie van de raming voor voedseleducatie op basis van de meest recente uitvoeringsplanning en fasering van het programma (programmaonderdeel 2.1);

- Inzet van een deel van de bij de Programmabegroting 2026 gereserveerde middelen voor het landelijk gebied voor de 'Uitvoeringsaanpak Landelijk Gebied' (programmaonderdeel 2.1);
- Vertraging in de uitvoering van Oostvaardersoevers, waardoor geraamde middelen doorschuiven naar latere jaren (programmaonderdeel 2.2);
- Bijstelling van de subsidie voor Poort Lelystad als gevolg van de actuele projectplanning en gewijzigde uitvoeringsmomenten. Dit leidt tot een verschuiving van middelen tussen begrotingsjaren (programmaonderdeel 2.2);
- Voor de uitvoering van het project 'Vooroever IJsselmeerdijk' wordt in 2030 een budget opgenomen conform het bestedingsritme van de verstrekte subsidie aan Waterschap Zuiderzeeland. De lasten worden gedekt uit deze reserve (zie programmaonderdeel 2.3);
- Opname van jaarlijks maximaal € 0,1 mln. voor de implementatie van cultuureducatie in het mbo in 2027 en 2028, gebaseerd op positieve pilotresultaten en een verwacht advies eind 2026 (programmaonderdeel 4.2);
- Voor de voorbereiding en uitvoering van Koningsdag 2027 in Lelystad stelt de provincie € 2,0 mln. beschikbaar (€ 1,5 mln. bijdrage en € 0,5 mln. voor risico's en aanvullende kosten). De dekking vindt plaats vanuit de vrije ruimte van deze reserve (zie programmaonderdeel 7.1);
- Beschikbaar stellen van € 0,5 mln. voor (achterstallig) onderhoud aan brug- en sluishuizen binnen het MJOP, conform eerder gelabelde middelen in deze reserve (programmaonderdeel 8.2).

3. Zuiderzeelijngelden
Het budget voor 2027 wordt verlaagd op basis van de actuele voortgang en planning van de projecten binnen het programma 'Zuiderzeelijngelden Noord'. Door de afronding van projecten zijn middelen naar verwachting niet langer benodigd. De begroting is hierop aangepast conform de actuele uitvoeringsprognose en verwerkt in deze reserve (zie programmaonderdeel 3.2).
4. Procesgelden gebiedsontwikkeling
Bij de uitbreiding van de begrotingshorizon met de jaarschijf 2030 bleek dat enkele budgetten abusievelijk niet waren doorgetrokken in de begroting. Dit betroffen onder meer enkele stortingen binnen reserves. Om een juiste en volledige meerjarige begroting te waarborgen, zijn de budgetten beoordeeld en zijn afwijkingen tussen 2030 en de voorgaande jaren (2027-2029) geanalyseerd. Deze aanpassing corrigeert deze onvolkomenheden en brengt de begroting 2030 in overeenstemming met de vastgestelde beleidsmatige en financiële uitgangspunten.
5. Activering vervangingsinvesteringen
De kapitaallasten zijn aangepast op basis van de geactualiseerde investeringsplannen en het 'Meerjarenprogramma Beheer en Vervanging Infrastructuur' (MBVI). Door wijzigingen in de fasering van projecten ontstaan er verschuivingen tussen de jaren. Deze worden (deels) verrekend met deze reserve (zie programmaonderdeel 6.3).
6. Mobiliteit
Vanwege sterk gestegen bouwkosten en achterblijvende budgetten is het 'Programma Mobiliteit en Ruimte' (PMR) in 2026 herijkt. PS heeft gekozen voor een afgeschaalde variant van het programma en hiervoor eenmalig € 14,0 mln. beschikbaar gesteld. Onderdeel van de herijking is een bezuiniging van € 5,2 mln. op Smart Mobility, waardoor het budget voor 2027-2030 is verlaagd ten gunste van deze reserve (zie programmaonderdeel 6.2).
7. Beheer en ontwikkeling Natuur
Voor de uitvoering van het 'GLB 2023-2027' wordt in 2027 en 2028 jaarlijks € 2,1 mln. als provinciale cofinanciering ingezet. Hiermee worden Europese middelen benut voor provinciale opgaven op het gebied van landbouw, natuur, biodiversiteit, water en klimaat (zie programmaonderdeel 2.2).
8. Economisch Programma
Dit betreft een technische correctie waarbij de structurele mutatie voor 'Ondernemerscultuur' na 2028 vervalt, omdat het 'Economisch Programma' afloopt en wordt gedekt uit incidentele middelen (zie programmaonderdeel 3.1).
9. Duurzame energie
Het Rijk stelt via het provinciefonds middelen beschikbaar voor de uitvoering van de RES en extra capaciteit voor het klimaat- en energiebeleid. De personeelslasten worden via deze reserve doorbelast van het programmaonderdeel '8.2 Bedrijfsvoering' naar het programmaonderdeel '5.1 Energie' (programmaonderdeel 5.1).
10. Regiodeal Noordelijk Flevoland
De middelen voor de 'Regio Deal Noordelijk Flevoland' worden geactualiseerd op basis van de actuele projectplanning en bestedingsprognose, inclusief extra rijksmiddelen. Hierdoor sluit de begroting aan op de verwachte uitvoering van het programma (zie programmaonderdeel 3.2).

11. Flevoland Natuurinclusief
Voor de uitvoering van de 'Bossenstrategie' wordt in 2027 € 0,25 mln. geraamd. Deze uitgaven worden gedekt door een onttrekking aan deze reserve (zie programmaonderdeel 2.2).
12. GLB
De middelen in deze reserve worden geactualiseerd op basis van actuele inzichten in de provinciale cofinanciering en uitvoeringskosten, zodat de meerjarige raming aansluit op de verwachte uitgaven (zie programmaonderdeel 2.2).
13. Uitvoering coalitieakkoord
Voor de uitvoering van herstel- en vervangingswerkzaamheden aan recreatieve infrastructuur en voorzieningen in de natuur worden middelen ingezet uit deze reserve. Hiermee wordt achterstallig onderhoud aangepakt en verdere achteruitgang of afsluiting van recreatieve voorzieningen voorkomen, zodat de beleefbaarheid en toegankelijkheid van natuurgebieden behouden blijven (zie programmaonderdeel 4.1). Daarnaast zijn nieuwe acties benoemd om de bereikbaarheid van het landelijk gebied verder te verbeteren. Voor de uitvoering hiervan wordt in 2027 € 0,25 mln. onttrokken aan deze reserve. Op basis van de resultaten van deze acties wordt in 2027 een voorstel aan PS voorgelegd over de inzet van de resterende middelen (zie programmaonderdeel 6.1).

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
9.1.1 Mutaties reserves	31.854	-50.265	-18.411
Totaal	**31.854**	**-50.265**	**-18.411**

x € 1.000

9.2 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

Programmaonderdeel	L/B/H	Rekening 2025	Begroting 2026 na wijziging	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
9.1 Reserves	Lasten	77.236	44.071	31.854	18.004	18.600	16.118
	Baten	-57.764	-69.363	-50.265	-28.743	-17.232	-16.811
	Saldo	19.472	-25.292	-18.411	-10.738	1.368	-692
9 Reserves	Lasten	**77.236**	**44.071**	**31.854**	**18.004**	**18.600**	**16.118**
	Baten	**-57.764**	**-69.363**	**-50.265**	**-28.743**	**-17.232**	**-16.811**
	Saldo	**19.472**	**-25.292**	**-18.411**	**-10.738**	**1.368**	**-692**

x € 1.000

III Paragrafen

De indeling van de provinciale begroting is voor een belangrijk deel voorgeschreven in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV). In de begroting dient een achttal verplichte paragrafen te worden opgenomen. Ook de onderwerpen die in de afzonderlijke paragrafen beschreven moeten worden, zijn in belangrijke mate voorgeschreven in het BBV. In deze paragrafen worden onderwerpen behandeld (als dwarsdoorsnede van de begroting) die van belang zijn voor het inzicht.

Het gaat om de volgende paragrafen:
1. Lokale heffingen;
2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing;
3. Onderhoud kapitaalgoederen;
4. Financiering;
5. Bedrijfsvoering;
6. Verbonden partijen;
7. Grondbeleid;
8. Openbaarheidsparagraaf Wet Open Overheid (Woo).

1 Lokale heffingen

1.1 Beleid ten aanzien van heffingen

De provincie kent in 2027 de volgende heffingen:
- Algemene heffing: Opcenten Motorrijtuigenbelasting (MRB).
- Bestemmingsheffingen: Leges, Grondwaterheffing en Nazorgheffing.

Opcenten Motorrijtuigenbelasting
De provincie heft een opslag op de Motorrijtuigenbelasting, dat zijn de zogenoemde opcenten. Wij bepalen zelf jaarlijks het tarief, maar dat mag niet hoger zijn dan het wettelijk maximale tarief. Het Rijk stelt jaarlijks het maximale tarief vast, inclusief indexering.

Voor 2027 is het tarief van de opcenten 85,5 en het maximale tarief is 147,7. Het verschil tussen het feitelijke tarief en het maximaal toegestane tarief is de onbenutte belastingcapaciteit. Voor 2027 is de financiële omvang daarvan € 38,3 mln. Voor de paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicomanagement' wordt voor de beschikbare belastingcapaciteit overigens uitgegaan van het verschil tussen het Flevolandse tarief en het landelijk gemiddelde, in plaats van het wettelijk maximum.

Leges
De provincie heft leges voor diverse diensten en producten (op basis van de 'Legesverordening provincie Flevoland'). Bij de tariefstelling in de legesverordening zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:
- de leges voor vergunningen, ontheffingen en dergelijke zijn zoveel mogelijk gebaseerd op het gemiddeld tijdsbeslag dat met het verlenen hiervan is gemoeid, vermenigvuldigd met het gemiddelde uurtarief van de daarmee belaste medewerkers;
- bij de berekening van de tarieven wordt maximaal een percentage van 100% kostendekkendheid gehanteerd, zodat de ter zake geraamde baten niet hoger zijn dan de geraamde lasten;
- de tarieven worden jaarlijks geïndexeerd (aangepast aan loon- en prijsontwikkelingen);
- naast de indexering van de tarieven wordt er, als dat nodig wordt geacht, aanvullend getoetst op kostendekkendheid.

De provincie heft en int de leges deels zelf en heeft hiervoor deels mandaat gegeven aan Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek (OFGV), BIJ12 en de Rijksdienst voor het Wegverkeer (RDW).

Grondwaterheffing
De provincie belast het onttrekken van grondwater aan de bodem op basis van de 'Verordening grondwateronttrekkingsheffing Flevoland'. Deze verordening heeft de Waterwet als wettelijke grondslag. De provincie belast onttrekkingen vanaf 20.000 m³, waarvan de eerste 10.000 m³ is vrijgesteld van heffing. Het tarief is enerzijds gebaseerd op een raming van de lasten van het grondwaterbeheer op langere termijn en anderzijds op een inschatting van het volume van de jaarlijkse grondwateronttrekkingen. Sinds 1 januari 2026 bedraagt het tarief € 2,40 per 100 m³.

Voor zover de gerealiseerde opbrengst uit de grondwaterheffing afwijkt van de daaraan toerekenbare kosten, is het verschil toegevoegd of onttrokken aan de voorziening 'Grondwaterbeheer'. In bijlage B 'Overzicht reserves en voorzieningen' is het verloop van deze voorziening weergegeven.

Nazorgheffing
De provincie heeft een ‘eeuwigdurende’ nazorgplicht voor afvalstortplaatsen die zijn gesloten (afgedicht). Voor dit doel is het Provinciaal Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen (hierna Nazorgfonds) opgericht. In Flevoland zijn drie afvalstortplaatsen die vallen onder het Stortbesluit, te weten:
1. Het Friese Pad (Emmeloord);
2. Zeeasterweg (Lelystad);
3. Braambergen (Almere).

Jaarlijks ontvangen de exploitanten van de stortplaatsen een aanslag voor nazorgheffing. Deze heffing wordt door de provincie in het Nazorgfonds gestort. Het college van GS vormt het algemeen bestuur van dit fonds

(zie ook de paragraaf 'Verbonden partijen'). Het is de bedoeling dat het fonds op het moment dat de afvalstortplaats wordt gesloten, voldoende financiële middelen heeft om eeuwigdurend het onderhoud aan de stortplaats te kunnen bekostigen. Alleen voor Zeeasterweg is in 2027 nazorgheffing geraamd van € 0,4 mln.

De hoogte van de nazorgheffing is afhankelijk van het benodigde doelvermogen en de beleggingsresultaten van het Nazorgfonds. Het benodigde doelvermogen wordt gebaseerd op de kosten die voortvloeien uit de door de stortplaatsexploitanten ingediende nazorgplannen, waar GS mee dienen in te stemmen. De nazorgheffing is een voorlopige heffing. Voorafgaand aan de sluiting (overdracht aan de provincie) van een stortplaats wordt de definitieve heffing berekend en opgelegd, om zeker te stellen dat het doelvermogen is bereikt. Tot het moment van definitieve sluiting ligt het (financiële) risico bij de exploitant.

Het Friese Pad is een gesloten stortplaats, waarvoor geen nazorgheffing meer wordt ontvangen. Voor Braambergen is inmiddels het doelvermogen bereikt en wordt geen heffing meer opgelegd. Hoewel hier geen afval meer wordt gestort is deze stortplaats, vanwege deelname aan de landelijke pilot Introductie Duurzaam Stortbeheer (IDS), nog niet gesloten. Hierdoor kan er voor deze stortplaats nog wel een eindheffing plaatsvinden.

1.2 Kwijtscheldingsbeleid

Voor de lokale heffingen bestaat er geen mogelijkheid tot kwijtschelding. De legesverordening kent een zogenaamde hardheidsclausule. Hierin is geregeld dat het college van GS tegemoet kan komen aan onbillijkheden van overwegende aard, welke zich bij de toepassing van de verordening kunnen voordoen.

1.3 Overzicht tarieven

Tabel 1.1: Heffingstarieven

Lokale heffing*	Tarief	2026	2027	2028	2029	2030
Opcenten MRB	per 1-1 (aantal)	84,7	85,5	86,4	87,3	88,2
Grondwaterheffing	per 100 m³	2,40	2,40	2,40	2,40	2,40
Nazorgheffing (€)	Friese Pad (gesloten)	0	0	0	0	0
	Braambergen (pilot IDS)	0	0	0	0	0
	Zeeasterweg (open)	400.000	400.000	400.000	400.000	400.000

* De diverse legestarieven zijn terug te vinden in de 'Legesverordening provincie Flevoland'.

1.4 Lokale lastendruk

Onder lokale lastendruk wordt verstaan hoe de tarieven van de provinciale belastingen en heffingen zich verhouden tot de tarieven in de andere provincies. Voor de opcenten MRB is de situatie in 2026 en 2027 (voorlopige cijfers) weergegeven in onderstaande tabel 1.2.

Tabel 1.2: Provinciale opcenten MRB

Provincie	2026	2027	Stijging in %
Zuid-Holland	104,4	106,6	2,1
Gelderland	98,3	101,5	3,3
Groningen	95,7	95,7	0,0
Friesland	92,1	94,4	2,5
Drenthe	92,0	92,0	0,0
Limburg	88,5	92,0	4,0
Noord-Brabant	87,0	89,2	2,5
Utrecht	86,4	88,2	2,1
Flevoland	84,7	85,5	1,0
Overijssel	82,2	84,4	2,7
Zeeland	84,4	84,4	0,0
Noord-Holland	82,1	82,1	0,0
Gemiddeld	**89,8**	**91,3**	**1,7**

Van hoog naar laag gerangschikt neemt Flevoland in 2027 de 9e plaats in. Het verwachte landelijk gemiddelde tarief is 91,3 opcenten, afhankelijk van de besluitvorming over de begrotingen van de afzonderlijke provincies.

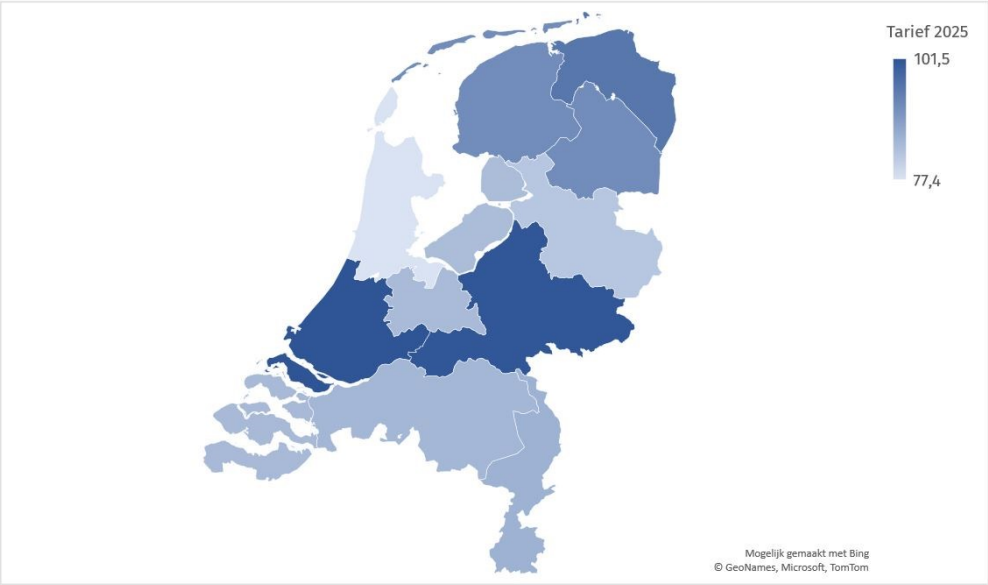

Voor de grondwaterheffing lopen de tarieven tussen de provincies uiteen van € 0,50 per 100 m³ tot € 3,90 per 100 m³. Het tarief in Flevoland bedraagt per 1 januari 2027 € 2,40 per 100 m³, waarmee Flevoland van laag naar hoog gerangschikt de tiende plaats inneemt. De hoogte van de uiteindelijk opgelegde heffing is niet alleen afhankelijk van de hoogte van het tarief, maar ook van een mogelijk minimum bedrag en vrijstellingen. In Flevoland is geen minimum bedrag vastgesteld en zijn onttrekkingen kleiner dan 20.000 m³ grondwater vrijgesteld van de provinciale grondwaterheffing.

Voor interprovinciale vergelijking zijn alleen de opcenten MRB en de grondwaterheffing relevant vanwege de omvang en/of de hoogte van de heffing. De activiteiten waarvoor leges worden gevraagd (zoals toezending

provinciale documenten) verschillen tussen de provincies, waardoor vergelijking niet goed mogelijk is. Gelet op het specifieke karakter van de nazorgheffing is een vergelijking met andere provincies evenmin zinvol.

1.5 Opbrengst van de lokale heffingen

Tabel 1.3: Opbrengst lokale heffingen

	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Opcenten MRB	45.839	51.100	52.600	54.100	55.850	58.100
Leges; mandaat OFGV	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Leges; mandaat BIJ12	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Leges; mandaat RDW	24	14	14	14	14	14
Leges; heffing door provincie	32	24	24	24	24	24
Grondwaterheffing	478	803	803	803	803	803
Nazorgheffing	400	400	400	400	400	400
Totaal	**46.773**	**52.341**	**53.841**	**55.341**	**57.091**	**59.341**

x € 1.000

Toelichting opcenten MRB
De ramingen zijn gebaseerd op het voertuigoverzicht per 1 juli 2026. In de raming is vanaf 2027 een indexering toegepast op het tarief van 1% per jaar, in overeenstemming met het Coalitieakkoord 2023-2027.

Toelichting leges OFGV en BIJ12
Volgens afspraak wordt aan de OFGV en BIJ12 een subsidie verstrekt onder aftrek van de legesopbrengst. Deze heffing komt daarom niet in de begroting en jaarstukken van de provincie tot uitdrukking.

Toelichting leges RDW
Van de RDW wordt in het kader van het aan hen gegeven mandaat op grond van artikel 149b 7e lid van de Wegenverkeerswet 1994 jaarlijks een afdracht ontvangen.

Kostendekkendheid leges in 2027
Voor de aan BIJ12 en RDW gemandateerde heffing en inning van leges geldt het tarievenbeleid van BIJ12 respectievelijk RDW, waardoor kostendekkendheid niet bekend is.

Bij de berekening van de overige tarieven wordt in beginsel een percentage van 100% kostendekkendheid gehanteerd. In de jaarstukken leggen wij jaarlijks verantwoording af over de werkelijke kostendekkendheid van de leges, welke sterk afhankelijk is van het daadwerkelijke aantal aanvragen in enig jaar.

2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

2.1 Algemeen

De provincie heeft ambities geformuleerd en wil haar doelstellingen realiseren. In een aantal gevallen is er sprake van risico’s en onzekerheden, die ervoor kunnen zorgen dat die doelen niet, niet geheel, of alleen tegen hogere kosten kunnen worden gerealiseerd. Deze risico’s hebben wij beschreven in deze programmabegroting. In deze paragraaf staat in welke mate de financiële positie van de provincie toereikend is om de financiële effecten van de risico’s op te kunnen vangen.

Er zijn risico's die wij niet in deze paragraaf hebben opgenomen. Het gaat dan om risico’s waarvoor al voorzieningen zijn getroffen of waarmee al rekening is gehouden binnen specifieke reserves of stelposten. Ook zijn er risico's die kunnen voortvloeien uit grote (nu nog onbekende) calamiteiten (zogenaamde Black Swans). Een Black Swan is het risico dat voortkomt uit een buitengewone en niet-verwachte situatie. Omdat het niet mogelijk is om daar een inschatting van te maken, kunnen wij die ook niet meenemen in het risicoprofiel.

Korte samenvatting
Het actief toepassen van risicomanagement draagt bij aan het lerend vermogen (risico’s worden sneller geïdentificeerd en beter ingeschat) en maakt ook dat er meer aandacht wordt besteed aan het beheersbaar maken en houden van risico’s. Deze ontwikkelingen kunnen zowel een opwaarts als een neerwaarts effect hebben op de hoogte van het risicoprofiel. Het weerstandsvermogen geeft de relatie weer tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de hoogte van de financiële risico's, zoals deze zijn weergegeven in het risicoprofiel. De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover de provincie beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken. Het blijft daarentegen altijd een inschatting.

Wij hebben de risico's en het weerstandsvermogen geactualiseerd. Vergeleken met de Jaarrekening 2025 is het risicoprofiel toegenomen van € 15,2 mln. naar circa € 22,5 mln. De weerstandscapaciteit is tevens toegenomen van circa € 29,0 mln. tot circa € 42,7 mln. Per saldo blijft de weerstandsratio nagenoeg gelijk (1,9) en blijft binnen de door PS vastgestelde bandbreedte van 1,1 tot en met 2,0 (bron: 'Nota Weerstandsvermogen en Risicomanagement 2026').

De toename van zowel het risicoprofiel als de weerstandscapaciteit wordt veroorzaakt doordat de risico’s DE-on en Groeifonds zijn opgenomen in zowel het risicoprofiel als de weerstandscapaciteit. Dit is in lijn met de nota reserves en voorzieningen, daarin staat dat eerdere risico-oormerken in reserves voortaan worden toegevoegd aan de algemene reserve (zoals DE-on en Groeifonds). Daardoor zijn deze risico's ook onderdeel van het risicoprofiel. Het calamiteitenfonds van € 5,0 mln. nu ook opgenomen in de algemene reserve, maar niet in het risicoprofiel. Het uitgangspunt in de ‘Nota Weerstandsvermogen en Risicobeheersing 2026’ is namelijk dat wij hier geen rekening houden met grote calamiteiten (Black Swans).

In de herziene 'Nota Weerstandsvermogen en Risicobeheersing' zijn de uitgangspunten voor het risicomanagement voor komende 4 jaar opgenomen. De nota vormt het vertrekpunt voor de verdere uitwerking in deze paragraaf. De loon- en prijsstijgingen worden gemonitord volgens de afspraken zoals verwoord in de zomer-/perspectiefnota.

2.2 Risicobeleid en risicomanagement

Risicomanagement maakt integraal onderdeel uit van beleidsvoorbereiding, besluitvorming en uitvoering. Met als uitgangspunt dat risico’s op een verantwoorde manier in de besluitvorming worden betrokken. De provincie wil bewust met risico’s omgaan en ze dus zo vroeg mogelijk in beeld brengen. Hierbij worden ook de gehanteerde beheersmaatregelen in beeld gebracht.

Voornaamste uitgangspunten van risicomanagement
Begin 2026 hebben PS de herziene 'Nota Weerstandsvermogen en risicobeheersing 2026' vastgesteld. Daarin zijn de voornaamste uitgangspunten en kaders opgenomen:

- Alleen de strategische risico's worden opgenomen. Dit zijn risico's die niet (enkel) binnen de financiële middelen van een beleidsveld kunnen worden afgedekt;
- Er wordt onderscheid gemaakt tussen incidentele en structurele risico's;
- Structurele risico’s kennen een vermenigvuldigingsfactor van drie. Er wordt voldoende incidentele weerstandscapaciteit aangehouden om, als het risico zich aandient, de financiële effecten daarvan gedurende drie jaar te kunnen opvangen. Indien risico’s structurele gevolgen (kunnen) hebben voor de exploitatie/financiële positie, dan wordt ervan uitgegaan dat 3 jaar voldoende tijd is om een oplossing binnen de begroting te vinden om het financieel gevolg te kunnen dekken;
- Ook niet financiële risico’s kunnen een onderdeel vormen van de paragraaf 'Risico en weerstandsvermogen';
- De weerstandsratio bevindt zich tussen de 1,1 en 2,0;
- Om te voorkomen dat de weerstandsratio zich langdurig boven de bovengrens van 2,0 bevindt, wordt deze (indien van toepassing) afgeroomd tot factor 2;
- Als de weerstandsratio kleiner is dan 1,1 wordt de weerstandscapaciteit aangevuld. Er wordt gewerkt conform de watervalsystematiek, waarbij het rekeningresultaat eerst wordt benut om een eventueel tekort in de weerstandscapaciteit aan te vullen;
- Risico's worden primair opgevangen binnen bestaande afdelingsbudgetten en reserves of oormerken binnen de 'Brede Bestemmingsreserve'. Vervolgens wordt beoordeeld of daarnaast bijstelling van ambities of bezuinigingen mogelijk is (integrale afweging). Pas als voorgenoemde mogelijkheden en maatregelen ontoereikend zijn kan een beroep op de weerstandscapaciteit worden gedaan.

Proces
De inventarisatie, actualisatie en uitwerking van risico's vindt plaats in afstemming tussen de risico-eigenaar, controller en risicomanager. Dit vindt (in ieder geval) tweemaal per jaar plaats bij het opstellen van de begroting en jaarrekening. De rolverdeling tussen GS en PS op het vlak van risicomanagement is opgenomen in de 'Nota Weerstandsvermogen en risicobeheersing 2026'. De nota wordt eens in de vier jaar op actualiteit beoordeeld.

2.3 Risicoprofiel

Het risicoprofiel is een actueel overzicht van verschillende strategische risico's die de provincie onderkent. Het is altijd een momentopname, omdat de risico's in de loop van de tijd (kunnen) veranderen. Het geschetste risicoprofiel is een actualisatie van het risicoprofiel uit de voorgaande jaarrekening of begroting.

De omvang van de risico's wordt bepaald door de combinatie van kans en financiële impact, of met behulp van een probabilistische raming (Monte Carlo-methode). Op deze wijze worden de risico's gekwantificeerd, waarna er op basis van omvang een volgorde in de risicolijst wordt aangebracht. Dit leidt tot een opsomming van risico's met een substantiële financiële impact. De kwantificering is een instrument om gewicht te geven aan de genoemde risico's en dit af te zetten tegen de weerstandscapaciteit. Als de risico's zich daadwerkelijk voordoen, zal van geval tot geval worden bezien wat de daadwerkelijke financiële impact is en op welke wijze hiermee wordt omgegaan. Dit kan leiden tot bijstelling van de ambities, het opvangen van de financiële effecten binnen de bestaande budgetten of het inzetten van de weerstandscapaciteit.

In tabel 2.1 zijn de belangrijkste financiële risico's opgenomen. Een nadere toelichting op deze risico's is terug te vinden in paragraaf 2.5.

Tabel 2.1: Risicoprofiel

Omschrijving risico	Financiële impact	Kans	Incidenteel / structureel (factor 3)	Risicobedrag (kans x impact x factor) Jaarstukken 2025	Risicobedrag (kans x impact x factor) Begroting 2027	Opmerking
DE-on	€ 11,0	50%	Incidenteel	€ 0	€ 5,5	(1)
Maritieme Servicehaven (MSNF)	n.v.t. (MC)	n.v.t.	incidenteel	€ 4,0	€ 4,0	
Informatieveiligheid	€ 10,0	40%	incidenteel	€ 4,0	€ 4,0	
Batavialand	€ 5,0	75%	incidenteel	€ 3,8	€ 3,8	
Persoonsgegevens (AVG)	€ 5,9	40%	incidenteel	€ 2,4	€ 2,4	
Groeifonds	€ 6,7	25%	incidenteel	€ 0	€ 1,7	(2)
Nazorgfonds	€ 0,8	50%	incidenteel	€ 0,4	€ 0,4	
Informatievoorziening	€ 2,5	10%	incidenteel	€ 0,3	€ 0,3	
APPA (Algemene Pensioenwet politieke Ambtsdragers)	€ 0,5	50%	incidenteel	€ 0,3	€ 0,3	
Financiële zekerheidstelling afvalbedrijven	€ 1,0	15%	incidenteel	€ 0,2	€ 0,2	
OMALA	€ 1,0	10%	incidenteel	€ 0,1	€ 0,1	
Overige risico's				€ 0,1	€ 0,1	
Totaal				€ 15,3	€ 22,5	

afgerond op € 1 mln.

De weging van de risico's in tabel 2.1 is bepaald door de verwachtingswaarde methode. Uitzondering is 'Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (MSNF)', die is gebaseerd op een Monte Carlo simulatie. Bij de verwachtingswaarde methode wordt gerekend met de formule: kans x impact. Indien het een structureel risico betreft wordt de uitkomst van de kans x impact vermenigvuldigd met de factor 3, overeenkomstig de vastgestelde 'Nota Weerstandsvermogen en Risicobeheersing 2026'.

Mutaties
Mutaties van het risicoprofiel ten opzichte van de Jaarrekening 2025:

1. Toevoeging van het risico DE-on als gevolg van de storting van de dekking in de ‘Algemene reserve’ (‘Nota Reserves en Voorzieningen 2026’);
2. Toevoeging van het risico Groeifonds als gevolg van de storting van de dekking in de ‘Algemene reserve’ (‘Nota Reserves en Voorzieningen 2026’).

De post 'Overige risico’s' betreft de som van de overige financiële risico’s.

Voor risico’s, waarop de provincie voldoende invloed heeft, worden passende beheersmaatregelen genomen. Hierbij wordt een afweging gemaakt tussen de mate waarin het risico kan worden beperkt en de kosten hiervan.

2.4 Weerstandsvermogen

Weerstandsvermogen
Het weerstandsvermogen geeft de relatie weer tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de hoogte van de financiële risico's, zoals deze zijn weergegeven in het risicoprofiel.

Beschikbare weerstandscapaciteit
De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden, waarover de provincie beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken. Deze is op te delen in incidentele en structurele middelen.

Incidentele weerstandscapaciteit
De incidentele weerstandscapaciteit geeft inzicht in de middelen, die eenmalig beschikbaar zijn om financiële effecten van risico's en onzekerheden af te dekken en bestaat uit de 'Algemene reserve' (voor zover niet geoormerkt).

Structurele weerstandscapaciteit
De structurele weerstandscapaciteit geeft inzicht in de middelen, die op structurele wijze beschikbaar kunnen komen om financiële effecten van risico's en onzekerheden af te dekken. Deze bestaat uit de onbenutte belastingcapaciteit en de stelpost voor onvoorziene uitgaven. De onbenutte belastingcapaciteit is de potentiële belastingopbrengst die ontstaat als het opcenten-tarief zou worden verhoogd tot het landelijk gemiddelde tarief.

De weerstandscapaciteit wordt in het begrotingsjaar per 1 januari en in de jaarstukken per 31 december weergegeven.

Tabel 2.2: Weerstandscapaciteit

	JV2022	PB2024	JV2023	PB2025	JV2024	PB2026	JV2025	PB2027
Incidenteel								
Algemene reserve	26,3	32,8	26,1	37,3	38,3	34,9	35,6	39,0
Oormerk 'Autoleasemaatschappijen'	-8,4	-8,9	-8,9	-8,9	-8,9	0	0	0
Oormerk 'Calamiteitenfonds'	0	-5,0	0	-5,0	-5,0	-5,0	-5,0	0
Oormerk 'Egalisering meerjarenperspectief'	0	-2,2	0	-2,2	-2,2	-4,4	-4,4	0
Incidentele weerstandscapaciteit	**18,0**	**16,7**	**17,2**	**20,9**	**22,2**	**25,5**	**26,2**	**39,0**
Structureel (jaarlijks)								
Belastingcapaciteit	1,8	3,4	1,5	2,5	2,3	3,2	2,7	3,6
Onvoorzien	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Structurele weerstandscapaciteit	**1,9**	**3,5**	**1,6**	**2,6**	**2,4**	**3,3**	**2,8**	**3,7**
Totaal	**19,9**	**20,1**	**18,8**	**23,5**	**24,6**	**28,8**	**29,0**	**42,7**

(x € 1 mln.)

De weerstandscapaciteit is ten opzichte van de Jaarrekening 2025 toegenomen van € 29,0 mln. tot € 42,7 mln. als gevolg van zowel een hogere algemene reserve als een hogere belastingcapaciteit.

Weerstandsvermogen
Door de beschikbare weerstandscapaciteit af te zetten tegen de benodigde weerstandscapaciteit (voor het afdekken van risico's) kan een uitspraak worden gedaan over het weerstandsvermogen. De weerstandsratio bij de Programmabegroting 2027 bedraagt 1,9.

Tabel 2.3 Weerstandsvermogen

	PB2024	JV2023	PB2025	JV2024	PB2026	JV2025	PB2027
Risicoprofiel (A)	13,1	12,9	12,8	12,9	14,2	15,3	22,5
Weerstandscapaciteit (B)	20,1	18,8	23,5	24,6	28,8	29,0	42,7
Weerstandsvermogen (=B-A)	7,0	5,9	10,7	11,7	14,6	13,7	20,2
Weerstandsratio (=B/A)	1,5	1,5	1,8	1,9	2,0	1,9	1,9

(x € 1 mln.)

2.5 Toelichting op de risico's

DE-on

De provincie heeft aan EEF drie subsidies in de vorm van leningen beschikt met een totale waarde van afgerond € 14,1 mln. Van dit bedrag is € 10,0 mln. uitbetaald aan EEF.

EEF verstrekt leningen aan ondernemers, non-profit organisaties en energiecoöperaties in Flevoland met als doel het ontwikkelen en stimuleren van duurzame energie- en energiebesparingsprojecten in de provincie. Het betreffen risicovolle leningen, doorgaans zijn dit leningen die andere financiers op basis van het risicoprofiel niet wensen te verstrekken. Het kan hierdoor voorkomen dat de marktwaarde van de uitstaande leningen lager is dan de nominale waarde van de leningen, wat een direct effect kan hebben op de waardering van de verstrekte lening door de provincie aan EEF. Hiervoor is een voorziening van € 3,1 mln. opgenomen.

Het bruto risico bestaat uit € 14,1 mln. minus de voorziening van € 3,1 mln. is € 11,0 mln. De kans is 50% gelijk aan het uitgangspunt in de Handreiking financieringsinstrumenten 2020.

Kans	Incidenteel/structureel	Financiële impact	Risicobedrag
50%	Incidenteel	11 mln.	€ 5,5 mln.

Beheersmaatregelen:

- De waardering van de verstrekte lening aan EEF wordt jaarlijks bij de jaarrekening getoetst.

Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (MSNF)

Provinciale Staten (PS) hebben in juli 2017 besloten om de buitendijkse ontwikkeling van de Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (MSNF) risicodragend te ontwikkelen en hiertoe investeringskrediet beschikbaar te stellen. In juni 2019 hebben PS de Servicehaven een maatschappelijke functie toegekend. In december 2018 en vervolgens in juli 2023 is het investeringskrediet verhoogd. In 2022 is op basis van een Monte Carlo risicoanalyse een risicobedrag van € 4,0 mln. in het weerstandsvermogen opgenomen. In september 2022 is het inpassingsplan voor de MSNF onherroepelijk geworden. In 2024 en 2025 is er gewerkt aan de privaatrechtelijke overeenkomsten en de aanbestedingsdocumenten. De volgende stap in de daadwerkelijke realisatie van de MSNF is het starten van de aanbestedingsprocedure. Hiertoe dient er voldoende investeringskrediet te zijn en een sluitende businesscase met een acceptabele terugverdientermijn. In tweede kwartaal van 2026 is een geactualiseerde raming gemaakt. De uitkomst daarvan is dat het investeringskrediet niet toereikend zou zijn voor een verantwoorde aanbestedingsprocedure. In augustus 2026 hebben GS besloten om een geactualiseerd investeringsvoorstel aan PS voor te leggen (geplande besluitvorming oktober 2026).

In juni 2024 is bij het vaststellen van de jaarstukken 2023 door PS besloten in de 'Brede Bestemmingsreserve' een oormerk op te nemen van € 2,0 mln. Die middelen zijn nodig als gedeeltelijke dekking van de hogere rentelasten in de bouwfase. PS hebben eerder al een nieuwe uitvoeringsreserve ingesteld, waar momenteel € 3,0 mln. in zit, voor hetzelfde doel. In het Statenvoorstel van oktober 2026 wordt voorgesteld om de middelen uit de 'Brede Bestemmingsreserve' over te hevelen naar de uitvoeringsreserve 'MSNF'. Op die wijze is het eenvoudiger om de besteding van de middelen inzichtelijk te maken.
Wij onderkennen een aantal risico's in de ontwikkeling van de MSNF.

De geraamde kosten voor de realisatie van de MSNF zijn de laatste jaren fors zijn gestegen. De geraamde inkomsten (marktconforme canon) zijn weliswaar ook gestegen, maar in absolute zin minder hard dan de kosten. Daarmee is het benodigde investeringskrediet toegenomen en de looptijd van de businesscase langer dan een aantal jaren geleden. Bij de besluitvorming over het investeringskrediet (oktober 2026) is ook ingegaan op de looptijd van de businesscase en de financieringsrisico's. Voorgesteld is om de risicoreservering in het weerstandsvermogen onveranderd te laten. Eventuele tegenvallers in de businesscase kunnen opgevangen worden binnen de afspraken van de erfpachtovereenkomst. Om te voorkomen dat de looptijd te lang wordt worden verschillende beheersmaatregelen genomen. In 2027 start de aanbestedingsprocedure. Wanneer die is afgerond zullen wij de risicoberekening actualiseren, omdat het op dit moment nog niet tot betere inzichten leidt.

Vanwege de financiële omvang zullen wij externe financiering nodig hebben. Daardoor krijgen we ook te maken met een renterisico. Wanneer de rente hoger is dan dat wij hebben geraamd zal de terugverdientijd toenemen.

Kans	Incidenteel/structureel	Financiële impact	Risicobedrag
O.b.v. Monte Carlo Analyse	Incidenteel	n.v.t.	€ 4,0 mln.

Beheersmaatregelen
Onderstaande beheersmaatregelen worden (onder meer) getroffen:

- Aanbestedingsfase: voorafgaand aan de gunning dient aan de volgende voorwaarden te zijn voldaan:
  - er zal niet gegund worden bij een aanbestedingsresultaat dat boven budget is;
  - er zijn juridisch bindende grondovereenkomsten met het Rijk, Waterschap en gemeente Urk;
  - met individuele bedrijven en het consortium MSNF zijn juridische bindende overeenkomsten over langjarige afname gesloten;
  - op het moment dat de aanbesteding is geslaagd zullen wij de externe financiering daadwerkelijk aantrekken;
  - met voorstaande punten wordt voorkomen dat er rentelasten zijn zonder dat die kunnen worden vergoed vanuit de opbrengsten (uit erfpacht);
  - om het renterisico te beperken zijn wij voornemens om de rente zo lang mogelijk vast te zetten, wanneer dat past binnen de businesscase. De tarieven voor langlopende leningen zijn namelijk lager dan voor kortlopende leningen en er is dan ook meer zekerheid over de financieringslast.

- Realisatie- en exploitatiefase:
  - begeleiding realisatie door afdeling INFRA en uitvoering binnen de projectbeheerssystemen van deze afdeling;
  - periodieke rapportage over de voortgang van de realisatie van het project 'MSNF' aan GS en PS;
  - voor de monitoring van de voortgang wordt aangesloten bij de reguliere P&C cyclus.

Garantstelling doorontwikkeling Batavialand

Op 26 februari 2025 hebben PS besloten om geen wensen en bedenkingen kenbaar te maken op het voorgenomen besluit van Gedeputeerde Staten (GS) om een garantstelling van maximaal € 5,0 mln. te verlenen voor de lening tussen Batavialand en Maatschappelijk Financieren. De lening heeft als doel de inhoudelijke doorontwikkeling van Batavialand mogelijk te maken. Ter dekking van het financiële risico dat voortvloeit uit deze garantstelling is gelijktijdig besloten om een bedrag van (maximaal) € 3,75 mln. toe te voegen aan de 'Algemene Reserve'. Deze storting van € 3,75 mln. in de 'Algemene reserve' is al financieel verwerkt. Batavialand werkt momenteel aan het verkrijgen van de lening en onderzoekt tevens of de omvang hiervan lager kan worden vastgesteld. Een eventuele verlaging van het Flevolands risico wordt overwogen zodra Batavialand de definitieve begroting voor inhoudelijke doorontwikkeling heeft afgerond en er voldoende zekerheid bestaat over het verwerven van hierin opgenomen benodigde fondsen. Op dit moment is de garantstelling nog niet formeel afgegeven. Omdat de storting ter dekking van dit risico al heeft plaatsgevonden en de kans op optreden reëel is, is deze al in het risico profiel opgenomen.

Kans	Incidenteel/structureel	Financiële impact	Risicobedrag
75%	Incidenteel	€ 5 mln.	€ 3,8 mln.

Beheersmaatregelen
Om de risico's te beperken wordt het financiële toezicht vanuit de provincie op Batavialand versterkt. Afspraken hierover worden als onderdeel van de garantstelling uitgewerkt.

Informatieveiligheid

Digitalisering is inmiddels verweven met vrijwel alle werkzaamheden van de provincie: van interne bedrijfsvoering tot de uitvoering van provinciale taken in de buitenruimte en dienstverlening aan inwoners, ondernemers en ketenpartners. Daarmee zijn onze provinciale taken, dienstverlening en interne processen in hoge mate afhankelijk van betrouwbare informatie, veilige systemen en zorgvuldig toegangsbeheer.

Tegelijkertijd verandert het dreigingsbeeld snel door geopolitieke spanningen, cybercriminaliteit en de snelle ontwikkeling van AI. Deze ontwikkelingen vergroten de kans op verstoringen, datalekken en misbruik van systemen. Daarom moet informatieveiligheid aantoonbaar op orde zijn. De provincie werkt hiervoor volgens de verplichte Baseline Informatieveiligheid Overheid (BIO), die geldt als gemeenschappelijk normenkader voor alle overheden. Daarnaast is vanaf 15 augustus 2026 de Cyberbeveiligingswet (CBW) van kracht, de Nederlandse uitwerking van de Europese NIS2-richtlijn. Deze wet brengt een zorgplicht, meldplicht en toezicht door de Rijksinspectie Digitale Infrastructuur (RDI) met zich mee.

Omdat onze provincie ook de maatschappijkritische infrastructuur beheert zoals de procesbesturing van bruggen, sluizen en verkeersregelinstallaties, kan ook de Europese CER-richtlijn relevant worden. Deze wordt in Nederland uitgewerkt via de Wet Weerbaarheid Kritieke Entiteiten (WWKE). Ook daarin zijn een zorgplicht, meldplicht en toezicht op de naleving opgenomen.

Met de komst van Defensie neemt de relevantie van Flevoland voor statelijke actoren toe en verandert het dreigingsbeeld.

De opkomst van digitale ontwikkelingen zoals AI en de nieuwe Archiefwet maken het extra belangrijk om informatie en toegang tot informatie risicogebaseerd te classificeren zodat we ook de autorisaties op passende wijze kunnen implementeren. Ook de kwaliteit en betrouwbaarheid van onze data vraagt aandacht, omdat onjuiste of onvolledige informatie direct invloed kan hebben op onze besluiten en maatschappelijke inrichtingskeuzes.

Kans	Incidenteel/structureel	Financiële impact	Risicobedrag
40 %	Incidenteel	€ 10,0 mln.	€ 4,0 mln.

De kans op het voltrekken van het risico handhaven we op 40%.
Enerzijds zijn er de snelle ontwikkelingen, zoals de geopolitieke situatie van Europa, de sterk toegenomen dreigingen vanuit statelijke actoren en op AI gebaseerde aanvalstechnieken. Evenals nieuwe Europese wetten op het gebied van cybersecurity alsmede de aanhoudende dreiging van cybercriminaliteit. Er is tevens een risico op een boete op basis van de (nieuwe) wet CBW.
Anderzijds is er flink vooruitgang geboekt in de digitale transformatie, waardoor er verouderde systemen zijn uitgefaseerd en nieuwe modernere monitoring en detectie middelen beschikbaar zijn gekomen.
Feit blijft dat we continu alert moeten blijven op een cyberaanval omdat dit direct kan leiden tot een ernstige verstoring van kerntaken van de provincie. Indirecte kosten kunnen betrekking hebben op extra personele inzet en/of vervanging van IT-apparatuur.

De provincie heeft diverse beheersmaatregelen onderhanden:
- (verdere) implementatie van de vernieuwde ‘baseline informatieveiligheid overheid’ (BIO) rekening houdend met de Cyberbeveiligingswet (Cbw);
- implementatie van het internationale normenkader ISO 27001;
- uitvoering van risicomanagement op de generieke faciliteiten van informatieverwerking;
- uitvoering en implementatie van het uitvoeringsplan Digitale weerbaarheid;
- bewustwording binnen de organisatie vergroten, wat een wettelijke verplichting in 2024 is geworden vanuit de Europese NIS2 en Nederlandse CBW.

Groeifonds

Groeifonds Flevoland B.V. heeft als doel het versterken van de economische structuur en het stimuleren van de werkgelegenheid in de provincie. Dit doet zij door het participeren in alsook het aangaan en verstrekken van (achtergestelde) geldleningen aan vennootschappen en andere ondernemingen die in de ruimste zin een bijdrage leveren aan dit doel.

De Nederlandse Staat en provincie Flevoland zijn elk voor 50% eigenaar van deze entiteit. De provincie heeft in totaal een kapitaalstorting ter hoogte van € 10,7 mln. gedaan in Groeifonds. Ultimo 2025 heeft de provincie op basis van een uitgevoerde analyse geconcludeerd dat er geen sprake is van een risico op een waardevermindering in de door Groeifonds uitgezette participaties. Ter budgettaire afdekking van het maximaal inherent financieel risico (25%) dat gelopen wordt met het Groeifonds heeft de provincie een bedrag van € 1,7 mln. gestort in de ‘Algemene reserve’ (63%) (weerstandscapaciteit) en is er € 1,0 mln. in de reserve ‘Economisch programma’ opgenomen (37%).

Kans	Incidenteel/structureel	Financiële impact	Risicobedrag
25 %	Incidenteel	€ 6,74 mln.	€ 1,69 mln.

De kans van 25% is gelijk gesteld aan het risico voor soortgelijke participaties (zie Risicobeleid en Risicoberekeningsmethodiek in document 'Risicobeleid en Risicoberekeningsmethodiek Groeifonds'). Het bruto risico bedraagt 63% van € 10,7 mln. = € 6,74 mln. gelijk aan het deel dat via de 'Algemene reserve' is afgedekt.

Beheersmaatregelen:

- de waardering van de verstrekte lening aan Groeifonds wordt jaarlijks bij de jaarrekening getoetst;
- het Groeifonds heeft een revolverendheidseis van 100%;
- de fondsbeheerder is door middel van een aandeelhoudersinstructie opgedragen om voorafgaand aan het verstrekken van financiering aan een ondernemer een berekening te maken van het mogelijk verlies op een financiering. Tevens voor de hele portefeuille;
- hierbij heeft de fondsbeheerder de restrictie dat het gehele risico op de portefeuille (op een duurzame waardevermindering van het gestorte aandelenkapitaal) niet groter mag zijn dan 25%, hetgeen gelijk staat aan de risicobereidheid van de aandeelhouders.

Privacy (Persoonsgegevens)

Alle organisaties moeten aan de AVG ('Algemene Verordening Gegevensbescherming') voldoen. Hierop wordt toezicht gehouden door de Autoriteit Persoonsgegevens (AP). De maximale boete, bij het niet naleven van de wet, is substantieel en afhankelijk van de omvang van de overtreding, het omzetniveau en de soort overtreding.
De gegevensverwerkingen binnen de provincie hebben vooral betrekking op eigen medewerkers, aanvragers en verzoekers van provinciale diensten en zakelijke relaties. De kans op het risico is ongewijzigd gebleven. De borging van privacy vraagt blijvende aandacht, omdat digitalisering steeds nadrukkelijker onderdeel is van provinciale taken, dienstverlening en interne processen. De provincie ontwikkelt zich naar een organisatie waarin data, beleid en wetgeving beter samenkomen en waarin keuzes inzichtelijk en uitlegbaar worden gemaakt. Dat vraagt niet alleen om goede systemen, maar ook om zorgvuldig omgaan met persoonsgegevens in de dagelijkse praktijk.

Privacy wordt daarom verder structureel verankerd in beleid en uitvoering. Het verwerken van persoonsgegevens, het naleven van wettelijke verplichtingen en het tijdig beoordelen van privacy risico's worden onderdeel van regulier werken, projecten en informatie-uitwisseling met partners. Medewerkers worden daarbij ondersteund met trainingen, bewustwordingssessies en advies op maat per casus. Zo wordt gewerkt aan een privacy bewuste organisatiecultuur waarin bescherming van persoonsgegevens hoort bij digitaal vakmanschap, betrouwbare dienstverlening en digitale weerbaarheid.

Het verbeterplan loopt als onderdeel van het programma 'Digitale Weerbaarheid'. Daarmee wordt de borging van privacy verbonden aan informatieveiligheid, bewustwording, zorgvuldig datagebruik en het versterken van de informatiepositie van de provincie.

De interne audit op de Wet politiegegevens (WPG) laat nog steeds een verhoogd risico zien. Een verbeterplan voor de implementatie van deze wet loopt.

Kans	Incidenteel/structureel	Financiële impact	Risicobedrag
40%	Incidenteel	€ 5,9 mln.	€ 2,4 mln.

Bij risicovolle processen wordt vooraf beoordeeld welke privacyrisico's kunnen ontstaan. Daarvoor worden Data Protection Impact Assessments (DPIA's) uitgevoerd. De meeste DPIA's zijn grotendeels afgerond. Voor nieuwe of gewijzigde processen is externe capaciteit beschikbaar, zodat privacy risico's tijdig kunnen worden beoordeeld en passende maatregelen kunnen worden getroffen.

Daarnaast zijn op het gebied van privacy en gegevensbescherming de volgende beheersmaatregelen in uitvoering:

- het verwerkingsregister wordt actueel gehouden, zodat inzichtelijk blijft welke persoonsgegevens de provincie verwerkt, met welk doel en onder welke voorwaarden;

- voor de implementatie van de Wet politiegegevens wordt het verbeterplan uitgevoerd naar aanleiding van de herhaalde externe audit;
- de implementatie van de EU AI Act loopt, inclusief het verder inrichten van het algoritmeregister. Daarmee wordt inzichtelijker waar algoritmen worden ingezet en welke waarborgen nodig zijn;
- het integrale camerabeleid is opgesteld, zodat het gebruik van cameratoezicht duidelijker wordt gekoppeld aan doelbinding, proportionaliteit en zorgvuldige omgang met beelden;
- de inzet van Privacy Officers wordt uitgebreid om projecten, processen en gegevensuitwisselingen tijdig te kunnen adviseren en toetsen;
- er wordt een nieuwe Functionaris Gegevensbescherming aangesteld. Deze stelt een jaarrapportage over 2026 op, waarmee bestuur en organisatie beter zicht krijgen op de voortgang, aandachtspunten en resterende privacy risico's.

Bewust omgaan met persoonsgegevens moet onderdeel zijn van de dagelijkse werkzaamheden en van projecten met een informatiecomponent. Dit hoort bij ambtelijk vakmanschap en digitale weerbaarheid. Sinds april 2025 loopt hiervoor een meerjarige programmatische aanpak, ondersteund door een externe partij. Voor nieuwe medewerkers is dit een verplicht onderdeel van het onboarding proces, zoals de wet voorschrijft.

OMALA

Lelystad Airport Businesspark (LAB). De provincie heeft een financieel belang via het geplaatste aandelenkapitaal en via leningen die in het verleden zijn verstrekt voor de financiering van het werkkapitaal. OMALA is verantwoordelijk voor de aankoop, ontwikkeling en verkoop van gronden binnen het bedrijventerrein, waaronder LAB I.

In 2025 laat de ontwikkeling een positiever beeld zien dan in eerdere jaren. Door de verkoop van een aanzienlijke hoeveelheid grond is een groot deel van de eerdere achterstand in de grondexploitatie ingelopen. Het besluit over het in gebruik nemen van Lelystad Airport voor groot handelsverkeer heeft vooral gevolgen voor de grondexploitatie van het deelgebied Flight District. Voor het overige deel van het bedrijventerrein is het risico beperkter. Dit hangt samen met het aantal gerealiseerde verkopen en de verwachting dat toekomstige verkopen niet tegen lagere prijzen hoeven plaats te vinden.

Het strategisch risico is dat de grondexploitatie van OMALA een negatief resultaat laat zien. Dit kan gebeuren wanneer de verkoop van gronden uitblijft, later plaatsvindt dan gepland of tegen lagere prijzen dan verwacht, of wanneer de kosten voor de ontwikkeling hoger zijn dan geraamd.

Op dit moment zijn er geen openstaande leningen aan OMALA.

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
10%	Incidenteel	€ 1,0 mln.	€ 0,1 mln.

Beheersmaatregelen
Om de risico's rond de grondexploitatie te beperken, zijn de volgende maatregelen getroffen:
- tussen de betrokken aandeelhouders zijn duidelijke afspraken gemaakt over de sturing en beheersing van OMALA. Daarbij is vastgelegd welke investeringsbeslissingen vooraf ter goedkeuring aan de aandeelhouders worden voorgelegd;
- de kosten binnen de grondexploitatie zijn verlaagd. Dit betreft onder meer besparingen op onderdelen van de bedrijfsvoering;
- de grondexploitatie wordt periodiek geactualiseerd, waarbij ook externe deskundigen worden betrokken. De uitkomsten hiervan worden besproken en beoordeeld door het bestuur van OMALA en de aandeelhouders;
- voor het verstrekken van leningen aan OMALA is een maximum afgesproken, waarmee het financiële risico voor de provincie wordt begrensd;
- OMALA rapporteert ieder kwartaal aan de aandeelhouders over de voortgang van de grondexploitatie en de financiële positie. Deze rapportages worden elk kwartaal ambtelijk besproken en minimaal eens per half jaar ook bestuurlijk geëvalueerd;
- Schiphol Real Estate B.V. (SRE) heeft een aandeel overgenomen in het deelgebied Flight District. Hierdoor is het risico voor provincie Flevoland op dit onderdeel verminderd.

Informatievoorziening

Informatievoorziening is van belang voor de uitvoering van provinciale taken, de onderbouwing van besluiten en de verantwoording daarover. Daarbij gaat het om informatie die vindbaar, betrouwbaar en bruikbaar is. De verdere ontwikkeling richt zich op betere samenhang tussen data, werkprocessen en wet- en regelgeving.

De eisen aan informatievoorziening nemen toe. Dit komt onder meer door de Woo, de Archiefwet en privacywetgeving. Ook ontwikkelingen zoals AI, cloudgebruik en datagedreven werken hebben invloed op de manier waarop informatie wordt vastgelegd, beheerd en gebruikt. Wanneer informatiebeheer, digitale voorzieningen en wettelijke eisen onvoldoende op elkaar aansluiten, kunnen risico's ontstaan voor openbaarmaking, dienstverlening, bedrijfsvoering, besluitvorming en beveiliging.

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
10%	Incidenteel	€ 2,5 mln.	€ 0,3 mln.

Het risico heeft vooral betrekking op versnipperde informatie, onvoldoende datakwaliteit en afhankelijkheden in digitale voorzieningen. Dit kan gevolgen hebben voor de kwaliteit van beleidsvoorbereiding, uitvoering en verantwoording.

Het risicobedrag wordt geschat op € 0,3 mln.

De provincie heeft diverse beheersmaatregelen onderhanden:

- verdere uitwerking van de opgave Digitalisering en de ontwikkeling van de informatievoorziening;
- verdere inrichting van Informatie Ondersteund Werken, met aandacht voor informatiebeheer, werkprocessen en wettelijke eisen;
- verbetering van datakwaliteit, vindbaarheid en betrouwbare vastlegging van informatie;
- versterking van digitale kennis en vaardigheden;
- aandacht voor cloudgebruik, leveranciersafhankelijkheid en digitale autonomie;
- voortzetting van interne en interprovinciale samenwerking op het gebied van digitalisering en informatievoorziening.

Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (APPA)

Het risico bestaat dat de middelen in de voorziening 'APPA' (Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers) niet toereikend zijn om aan de toekomstige pensioenverplichtingen te voldoen. Jaarlijks wordt door PROambt een actuariële berekening ten tijde van het opstellen van de jaarrekening van de benodigde middelen in de voorziening 'APPA' ten behoeve van de jaarrekening opgesteld. De onderliggende variabelen zijn onder meer de rente, de levensverwachting van en het aantal bestuurders, de huidige leeftijd van de uitkeringsgerechtigde en het behaalde rendement op de uitzettingen. Omdat deze variabelen constant aan verandering onderhevig zijn fluctueert het benodigde bedrag met als mogelijk gevolg dat er een extra storting moet plaatsvinden in de voorziening 'APPA' om deze op peil te houden. Dit heeft zich in afgelopen jaren meerdere malen voorgedaan. Per 2028 zal de APPA volledig overgaan naar het ABP en het nieuwe pensioenstelsel. Bij deze overgang wordt rekening gehouden met vermeerdering van de actuariële berekening en het dekkingsgraadpercentage. Deze gevolgen worden al m.i.v. de jaarrekening 2025 meegenomen.

Kans	Incidenteel/structureel	Financiële impact	Risicobedrag
50%	Incidenteel	€ 0,5 mln.	€ 0,3 mln.

Het risico is ongewijzigd ten opzichte van de Programmabegroting 2026.

Beheersmaatregel
De frequentie van jaarlijkse actualisatie voorkomt dat er in enig jaar te veel of te weinig dekking is voor de betreffende verplichtingen in dit kader.

Nazorgfonds

Op grond van de Wet milieubeheer is de provincie verantwoordelijk voor de eeuwigdurende nazorg van gesloten stortplaatsen. Om deze nazorg te financieren, worden bij de exploitanten heffingen opgelegd. Het hiermee opgebouwde vermogen is ondergebracht in het Provinciaal Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen Flevoland (Nazorgfonds).

Het vermogen van het Nazorgfonds moet voldoende rendement opleveren om zowel de jaarlijkse nazorgkosten als de toekomstige verplichtingen te kunnen betalen. Het fonds hanteert daarbij een langjarig doelrendement van gemiddeld 4,4%.

De provincie onderkent het risico dat het daadwerkelijk behaalde rendement lager uitvalt dan dit doelrendement. In dat geval bestaat het risico dat het vermogen van het Nazorgfonds op termijn niet toereikend is om aan alle verplichtingen te voldoen.
Dit risico kent twee aspecten:

- de lange termijn (eeuwigdurend);
- de korte termijn (de meerjarige begrotingshorizon tot vijf jaar).

Lange termijn
Wanneer over de zeer lange termijn het doelrendement van gemiddeld 4,4% structureel niet wordt gehaald, is een aanvullende kapitaalstorting nodig om het fonds voldoende vermogen te geven om de nazorgkosten blijvend te kunnen dekken. Voor gesloten stortplaatsen, momenteel alleen Het Friese Pad, draagt de provincie dit risico volledig.
Het uitgangspunt blijft dat bij een eeuwigdurende beleggingshorizon een gemiddeld rendement van 4,4% over de lange termijn haalbaar is. Daarom is dit langetermijnrisico op dit moment niet meegenomen in het berekende risicobedrag.

Korte termijn
Op de korte termijn kunnen lagere rendementen leiden tot (tijdelijke) verliezen. Hierdoor kan het eigen vermogen van het Nazorgfonds negatief worden. In dat geval zijn de beleggingsopbrengsten onvoldoende om de jaarlijkse nazorgkosten en de noodzakelijke opbouw van verplichtingen te dekken. Als dit zich voordoet, moet de provincie het eigen vermogen van het fonds voor Het Friese Pad aanvullen.
Voor de bepaling van het risico is uitgegaan van het positieve rendement over 2025 van ongeveer 5,3% wat hoger is dan de rekenrente van 4,4%. Voor de jaren 2026 tot en met 2030 hebben wij uit voorzichtigheid gerekend met een gemiddeld rendement van 3%, in plaats van het doelrendement. Dit leidt tot een potentiële financiële impact van ongeveer € 0,2 mln. per jaar. De kans dat dit risico zich voordoet is ingeschat op 50%.

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
50%	Incidenteel	€ 0,8 mln.	€ 0,4 mln.

Beheersmaatregelen
Het vermogensbeheer van het Nazorgfonds is uitbesteed aan een externe vermogensbeheerder, ABN AMRO MeesPierson. Samen met deze beheerder wordt binnen de geldende wettelijke kaders en het vastgestelde risicoprofiel gewerkt aan een passende samenstelling van de beleggingsportefeuille. Daarbij wordt rekening gehouden met de actuele marktomstandigheden, met als doel een zo goed mogelijk rendement te behalen bij een aanvaardbaar risico.

Financiële zekerheidstelling afvalbedrijven

Met de komst van de Omgevingswet in 2024 is het voor sommige bedrijven verplicht dat provincies, in haar rol als bevoegd gezag (vergunningverlener), een financiële zekerstelling op te nemen in de vergunning (onder andere artikel 13.5 van de Omgevingswet en afdeling 8.3 van het Omgevingsbesluit). Hiermee borgt het bevoegd gezag dat de vergunninghouder voldoende financiële middelen heeft om de vergunningvoorschriften na te komen. Of om eventuele aansprakelijkheid voor schade aan de fysieke leefomgeving te kunnen afdekken. Er wordt onderscheid gemaakt naar 2 categorieën bedrijven: bedrijven waar een financiële zekerstelling in de vergunning moet worden opgenomen (zogenoemde Seveso inrichtingen) en bedrijven waar het kan worden overwogen, zoals afvalbedrijven. Voor het toepassen van dit instrument is een beleidsregel vastgesteld door de provincie.

Op dit moment is bij de meeste relevante bedrijven nog geen financiële zekerheidstelling opgenomen. De provincie zal dit bij bedrijven waar dat vereist is, alsnog gaan realiseren. De opdracht hiervoor ligt bij onze omgevingsdiensten, de Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek en de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied.

Dit proces zal veel (doorloop) tijd vergen. Als ondertussen bij bedrijven wordt geconstateerd dat deze zich niet aan de voorschriften van de vergunning dan wel de wettelijke bepalingen hierover houden en er nog geen sprake is van een financiële zekerstelling loopt de provincie een financieel risico.

Bovendien loopt de provincie een financieel risico als er sprake is van onvergunde activiteiten waarvoor de provincie bevoegd gezag is. Dit risico kan ook in de toekomst niet worden afgedekt met een financiële zekerstelling bij het bedrijf.

Op grond van de ervaring in de laatste 20 jaar bedraagt het risico -op dit moment- circa € 1,0 mln. De kans wordt laag ingeschat.

Kans	Incidenteel/structureel	Financiële impact	Risicobedrag
15%	Incidenteel	€ 1,0 mln.	€ 0,15 mln.

Beheersmaatregelen:
- het in kaart brengen van de bedrijven waarvoor een financiële zekerstelling moet worden gerealiseerd en dit opnemen in de vergunning;
- overleg en afstemming over de aanpak en werkwijze met andere provincies;
- afstemming met de omgevingsdiensten in haar rol als vergunningverlener en toezichthouder (bevoegd gezag).

Overige risico's

De resterende financiële risico's bedragen circa € 0,1 mln.

Risicovolle ontwikkelingen met (mogelijk) een financiële impact

Onder meer de volgende risicovolle ontwikkelingen kunnen worden genoemd zonder dat deze kunnen of worden gekwantificeerd:

Flevokust Haven
Flevokust Haven is in het derde kwartaal van 2018 in gebruik genomen. Eén deel van het terrein (terreindeel B) is voor de middellange termijn verpacht aan een containerterminalbedrijf. Het andere deel (terreindeel A) is in de afgelopen jaren voor kortere perioden verhuurd aan verschillende logistieke bedrijven. Per 1 augustus is dit terreindeel ook verhuurd aan hetzelfde containerterminalbedrijf tot 31-12-2026. De gesprekken voor een langjarige overeenkomst per 01-01-2027 zijn vergevorderd.

In 2024 zijn verzakkingen geconstateerd in delen van de terreinverharding. Het uitgevoerde onderzoek naar de oorzaak hiervan is inmiddels afgerond. Op basis van de analyses wordt geconcludeerd dat sprake is van nazetting van de oorspronkelijke bodem. Dit betreft een natuurlijk proces waarbij de bodem zich over een langere periode blijft zetten, met gevolgen voor de stabiliteit van de terreinverharding.

De mogelijkheden om een derde partij aansprakelijk te stellen voor de ontstane schade zijn onderzocht door een juridisch expert. Op basis van de huidige inzichten is de provincie geheel verantwoordelijk voor toekomstige herstelkosten.

In overleg met de exploitant en op advies van deskundigen is besloten om herstel van de terreinverharding voorlopig uit te stellen. Het terrein krijgt minimaal één jaar extra tijd om verder na te zetten. Hiermee wordt voorkomen dat op korte termijn herstelmaatregelen worden uitgevoerd die later mogelijk opnieuw noodzakelijk blijken. Tevens wordt onderzocht of toekomstige herstelmaatregelen gecombineerd kunnen worden met investeringen van de exploitant gericht op optimalisatie van de logistieke inrichting van het terrein.

Omdat het definitieve moment van herstel nog niet is vastgesteld en ook de uiteindelijke herstelmethode nog nader moet worden bepaald, kan op dit moment geen betrouwbare raming van de benodigde investering worden opgesteld. Ingeschat wordt dat het gaat om een bedrag van enkele miljoenen. De gevolgen worden daarom voorlopig als kwalitatief risico opgenomen in de begroting 2027.

De provincie blijft de ontwikkeling van de bodem en de terreinverharding monitoren. Zodra meer duidelijkheid bestaat over het herstelmoment, de benodigde maatregelen en de daadwerkelijke financiële consequenties, zal dit worden verwerkt.

Grote infrastructurele projecten
Nieuwe projecten/investeringen Infra vallen onder 'Programma Mobiliteit en Ruimte' en onderhoudsprojecten onder het 'Programma Onderhoud'. De dekking is bij beide programma's meerjarig ingeregeld, waarbij keuzes qua prioritering en/of planning in de tijd kunnen plaatsvinden. In principe kan middels prioritering en tijdsfasering het financieel risico worden beheerst.

Oeverprogramma
Een groot meerjarig onderhoudsproject is het 'Oeverprogramma' dat in 2024 is gestart. Dit project is in 6 tranches verdeeld, die ieder apart worden aanbesteed. De daadwerkelijke realisatie hiervan is reeds gestart en verloopt volgens planning. Vooralsnog is er geen sprake van een overstijgend financieel risico, dat niet is gedekt.

Dossier Stikstof
Juridische en beleidsontwikkelingen
Op 29 mei 2019 verklaarde de Raad van State het 'Programma Aanpak Stikstof' (PAS) ongeldig als basis voor vergunningverlening. Sindsdien geldt dat voor activiteiten die stikstofdepositie veroorzaken op stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden een natuurvergunning vereist kan zijn. Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet per 1 januari 2024 is dit toetsingskader voortgezet.
In 2024, 2025 en 2026 is het juridisch kader verder aangescherpt door richtinggevende uitspraken van de Raad van State:

- extern salderen en additionaliteit (28 februari 2024): stikstofruimte mag alleen worden ingezet als voldoende is onderbouwd dat deze ruimte niet nodig is voor het voorkomen van verslechtering of het behalen van de instandhoudings- en hersteldoelen van Natura 2000-gebieden (additionaliteitsvereiste);
- intern salderen vergunningplichtig (18 december 2024): intern salderen is vergunningplichtig geworden. Hierdoor zijn meer activiteiten vergunningplichtig en zijn de mogelijkheden om intern salderen als oplossing voor vergunningverlening toe te passen beperkt;
- doorwerking gewijzigde jurisprudentie (14 januari 2026): de gewijzigde lijn ten aanzien van intern salderen heeft ook gevolgen voor ruimtelijke plannen en bestemmingsplannen.

Hierdoor is vergunningverlening juridisch complexer en risicovoller geworden. Per project is een deugdelijke, gebiedsspecifieke ecologische onderbouwing vereist. Ook voor ontwikkelingen op grotere afstand van Natura 2000-gebieden moet worden beoordeeld of sprake kan zijn van relevante stikstofdepositie.

Effect van landelijke ontwikkelingen
Op 26 juni 2026 heeft het kabinet een omvangrijk pakket aan maatregelen aangekondigd om de stikstofuitstoot structureel te verminderen en ruimte te creëren voor natuur, landbouw, woningbouw en andere maatschappelijke en economische ontwikkelingen. Het pakket richt zich onder meer op emissiereductie in de landbouw, doelsturing, gebiedsgerichte maatregelen, natuurherstel en het verbeteren van de mogelijkheden voor vergunningverlening.
Het kabinet heeft daarnaast aangekondigd de wettelijke stikstofdoelen te willen aanpassen en nieuwe emissiedoelen voor verschillende sectoren wettelijk te verankeren. De verdere uitwerking van het maatregelenpakket en de benodigde wet- en regelgeving vindt nog plaats. De aangekondigde maatregelen hebben vooralsnog geen direct juridisch effect op de vergunningverlening. Zolang wet- en regelgeving niet is gewijzigd en de huidige jurisprudentie van kracht blijft, moet vergunningverlening plaatsvinden binnen het bestaande juridische kader. De landelijke ontwikkelingen bieden perspectief op meer ruimte voor vergunningverlening, maar de juridische borging en daadwerkelijke effecten van de maatregelen moeten nog worden gerealiseerd.

Situatie in Flevoland
Flevoland kent geen stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden binnen de provinciegrenzen, maar draagt wel bij aan stikstofdepositie op omliggende gebieden, waaronder de Veluwe en De Wieden-Weerribben.
In juni 2026 heeft de provincie haar Strategie stikstof, doelsturing en bedrijfsplannen met PS gedeeld. Met deze strategie wordt ingezet op een verdere ontwikkeling van de stikstofaanpak van een benadering die primair is gericht op depositie naar een aanpak waarin het terugdringen van stikstofemissies centraal staat.

Daarbij wordt gewerkt aan doelsturing, waarbij bedrijven op basis van emissiedoelen en bedrijfsplannen werken aan aantoonbare en geborgde emissiereductie. De strategie wordt verder uitgewerkt in een stappenplan. Hierbij wordt onder meer gewerkt aan het inzichtelijk maken van de milieugebruiksruimte, gebiedsgerichte uitwerking, emissiedoelen en -plafonds, bedrijfsplannen en monitoring. De provincie zet in op:

- agrarische emissiereductie en innovatie;
- beperking van veldemissies;
- gebiedsgerichte emissiereductie;
- doelsturing en bedrijfsplannen;
- actieve verwerving van stikstofruimte, onder meer via een stikstofbank;
- monitoring van emissie- en depositietrends ten behoeve van additionaliteit.

Projecten onder druk

Door het aangescherpte juridische kader ondervinden meerdere ruimtelijke, economische en infrastructurele projecten vertraging of een verhoogd juridisch risico. De mogelijkheden voor vergunningverlening zijn afhankelijk van de ontwikkeling van de stikstofbelasting, beschikbare stikstofruimte en de mogelijkheid om juridisch houdbaar aan te tonen dat geen sprake is van significante gevolgen. De aangekondigde landelijke aanpak en de Flevolandse strategie bieden perspectief op meer ruimte voor vergunningverlening door structurele emissiereductie. De daadwerkelijke ruimte ontstaat echter pas wanneer maatregelen voldoende zijn uitgewerkt, juridisch zijn geborgd en aantoonbaar leiden tot emissiereductie.

PAS-melders en Maatwerkprogramma PAS-melders

In Flevoland betreft het circa 130 PAS-melders. Dit zijn bedrijven die onder het PAS een melding hebben gedaan voor een beperkte emissietoename en na vernietiging van het PAS alsnog vergunningplichtig zijn geworden.
Het oorspronkelijke ‘PAS-legalisatieprogramma’ liep tot 28 februari 2025. In 2026 is de wettelijke aanpak verlengd en is het ‘Maatwerkprogramma PAS-melders’ vastgesteld. Met dit programma wordt ingezet op een individuele aanpak waarbij per PAS-melder wordt onderzocht welke oplossing mogelijk is. Daarbij kan onder meer worden gekeken naar emissiereductie, beschikbare stikstofruimte en andere passende oplossingen.
Het ‘Maatwerkprogramma’ biedt daarmee een breder palet aan oplossingsrichtingen voor PAS-melders. Tegelijkertijd blijft het onzeker of voor iedere PAS-melder tijdig een juridisch houdbare oplossing kan worden gevonden. De mogelijkheden zijn mede afhankelijk van beschikbare stikstofruimte, de ontwikkeling van de stikstofbelasting en de ruimte die het juridische kader biedt voor vergunningverlening.
De uitvoering van het ‘Maatwerkprogramma’ loopt door tot 1 maart 2028. Tot die tijd blijven PAS-melders kwetsbaar zolang hun situatie niet definitief is opgelost.

Overige vergunningplichtige bedrijven

Er zijn in Flevoland ook bedrijven die met terugwerkende kracht vergunningplichtig zijn geworden, onder andere doordat intern salderen vergunningplichtig is geworden. Daarnaast zijn er bedrijven die bij de oprichting of wijziging, op grond van de toen geldende wet- en regelgeving, niet vergunningplichtig waren, maar onder het huidige juridische kader wel vergunningplichtig kunnen zijn.
Dit betreft onder meer bedrijven die tijdens de PAS-periode meldingsvrij waren of gebruik hebben gemaakt van mogelijkheden die destijds niet vergunningplichtig waren. Voor deze bedrijven kan het verkrijgen van een natuurvergunning complex zijn zolang voldoende stikstofruimte en een juridisch houdbare onderbouwing van additionaliteit ontbreken.

Risico’s voor Flevoland

- Juridische complexiteit: besluiten over vergunningverlening en saldering zijn juridisch kwetsbaar en kunnen leiden tot bezwaar- en beroepsprocedures. De jurisprudentie blijft zich ontwikkelen.
- Beleidsmatige onzekerheid: het landelijke stikstofbeleid is sterk in ontwikkeling. De aangekondigde maatregelen kunnen op termijn meer ruimte bieden voor vergunningverlening, maar de juridische en beleidsmatige uitwerking daarvan is nog niet volledig duidelijk.
- Financiële onzekerheid: hoge kosten voor emissiereductie, verwerving van stikstofruimte en maatwerkoplossingen, in combinatie met onzekerheid over de beschikbaarheid en continuïteit van rijksmiddelen.
- Beperkte inzetbaarheid van stikstofruimte: aangekochte stikstofruimte kan niet zonder meer worden ingezet. Additionaliteit, juridische borging en tijdige inzet bepalen of ruimte daadwerkelijk beschikbaar is voor vergunningverlening.

- Onvoldoende aantoonbare reductie: wanneer onvoldoende aannemelijk kan worden gemaakt dat de stikstofbelasting op relevante Natura 2000-gebieden structureel afneemt, blijven de mogelijkheden voor saldering en vergunningverlening beperkt.
- Vergunningverlening: vergunningverlening blijft afhankelijk van de juridische en ecologische mogelijkheden binnen het geldende kader. Wanneer vergunningverlening aantrekt, kan daarnaast druk ontstaan op de beschikbare ambtelijke en juridische capaciteit.
- Projectvertraging: stagnatie of vertraging van grote ruimtelijke en infrastructurele projecten in Flevoland zoals 'Verbreding A6', wanneer additionaliteit niet kan worden aangetoond of de benodigde stikstofruimte niet tijdig beschikbaar is.
- PAS-melders: het risico dat PAS-melders, ondanks het 'Maatwerkprogramma PAS-melders', niet tijdig tot een juridisch houdbare oplossing komen en daardoor onzekerheid houden over hun bedrijfsvoering.
- Overige vergunningplichtige ondernemers: bedrijven die door gewijzigde jurisprudentie of het huidige wettelijke kader vergunningplichtig zijn geworden, kunnen moeite hebben om binnen het huidige kader een natuurvergunning te verkrijgen.
- Uitvoeringscapaciteit: wanneer vergunningverlening, de uitvoering van het 'Maatwerkprogramma PAS-melders' en de uitvoering van de nieuwe provinciale stikstofstrategie tegelijkertijd extra inzet vragen, kan druk ontstaan op de beschikbare deskundige en juridische capaciteit.

<u>Beheersmaatregelen</u>
- Budgetten: In maart 2020 hebben PS extra budgetten beschikbaar gesteld. Dit betrof een structureel budget voor vergunningverlening, toezicht en handhaving (circa € 0,3 mln.) en een incidenteel budget voor maatregelen en gebiedsprocessen (€ 2,5 mln.) dat zo nodig wordt opgehoogd. Bij de Perspectiefnota 2023-2026 is incidenteel een aanvullend bedrag van € 2,4 mln. beschikbaar gesteld.
- Deskundige capaciteit: structurele en incidentele inzet voor advisering aan GS, rapportage aan PS, deelname aan landelijke en interprovinciale overleggen (IPO, bestuurlijk overleg stikstof), vergunningverlening, ecologische advisering, juridische advisering en de uitvoering van de stikstofstrategie en het 'Maatwerkprogramma PAS-melders'.
- Aantonen dalende trend: versneld werken aan monitoring en rapportage van emissie- en depositietrends op omliggende Natura 2000-gebieden om de ontwikkeling van de stikstofbelasting en de mogelijkheden voor het onderbouwen van additionaliteit beter inzichtelijk te maken.
- Actieve verwerving stikstofruimte: gericht op het creëren van oplossingsmogelijkheden voor de legalisatie van PAS-melders en, waar juridisch mogelijk, ruimte voor nieuwe ontwikkelingen.
- Uitvoering nieuwe stikstofstrategie: de Strategie stikstof, doelsturing en bedrijfsplannen verder uitwerken en uitvoeren, gericht op daadwerkelijke en geborgde emissiereductie binnen Flevoland.
- Uitvoering 'Maatwerkprogramma PAS-melders': per PAS-melder de beschikbare oplossingsmogelijkheden in beeld brengen en bijdragen aan de uitvoering van het landelijke maatwerkprogramma.
- Aansluiting landelijke ontwikkelingen: de landelijke beleids- en juridische ontwikkelingen actief volgen en de Flevolandse aanpak waar mogelijk hierop laten aansluiten.

Specifieke uitkeringen (SPUK's)
De provincie ontvangt een deel van haar middelen via specifieke uitkeringen (SPUK's) van het Rijk, die vaak geoormerkt zijn voor beleid op het gebied van energie, infrastructuur, openbaar vervoer, wonen en leefomgeving.

Het risico is:
- dat de bestedingen niet volledig voldoen aan de geldende (en vaak strikte) voorwaarden van de betrokken ministeries, waardoor uitkeringen (deels) kunnen worden teruggevorderd;
- daarnaast vormt de onzekerheid over de continuering van SPUK-regelingen na afloop van de huidige looptijd een financieel risico voor de dekking van structurele beleidstaken, bijvoorbeeld bij vaste aanstellingen van personeel die worden gedekt uit de SPUK CDOKE.

<u>Beheersmaatregelen</u>
- SiSa-verantwoording: Wij hanteren strikt tussentijdse controles op de rechtmatigheid van de uitgaven via de SiSa-systematiek (Single Information, Single Audit) vinden plaats om verrassingen bij de definitieve vaststelling te voorkomen.
- Monitoring en evaluatie: Naast de SiSa vindt er een inhoudelijke verantwoording plaats over de voortgang van de SPUK-doelen. Bij dreigende onderbesteding wordt tijdig gecommuniceerd met het Rijk en/of bijgestuurd.

- Financiële scheiding: SPUK-middelen worden in de administratie strikt gescheiden gehouden om vermenging met algemene middelen te voorkomen.

Vergezicht en belemmeringen
De externe context waarin Flevoland haar ambities realiseert is de laatste jaren verder verscherpt. De internationale instabiliteit is zichtbaar in Oekraïne en het Midden-Oosten, het krachtenveld in de wereld verandert door het optreden van bijvoorbeeld Rusland, de Verenigde Staten en China. Wanneer spanningen groeien werkt dat door in energieprijzen, grondstoffen, handelsketens, voedselzekerheid en veiligheid.

Daarnaast nemen uitvoeringsrisico's voor wonen, economie, landbouw, natuur en bereikbaarheid toe. Dit komt bijvoorbeeld door klimaatverandering, schaarste aan water, druk op de energie-infrastructuur en nationale onzekerheden rond stikstof, netcongestie en drinkwater. Voor Flevoland betekent dit dat realisatie van provinciale doelen sterker afhankelijk wordt van externe randvoorwaarden, terwijl de maatschappelijke urgentie juist toeneemt. Dit vraagt om eigentijdse prioriteiten om te zorgen voor voldoende strategische autonomie, vroegtijdige signalering van belemmeringen, actieve agendering richting Rijk en partners, het investeren in partnerschap zowel regionaal en landelijk en strategische keuzes die effectief bijdragen aan regionale veerkracht en brede welvaart.

Vanuit welke perspectieven kijken overheden naar deze ontwikkelingen en hoe reageren wij als provincie op de dynamiek om ons heen? Wat betekenen deze ontwikkelingen voor de realisatie van provinciale doelen en ambities op korte en langere termijn? Kunnen we hierop voldoende sturen op uitvoering en gezamenlijke aanpak? Kan Flevoland tijdig anticiperen, keuzes kan maken en belemmeringen wegnemen zodat noodzakelijke ontwikkelingen worden gerealiseerd?

Ontwikkelingen:
- Mondiale geopolitieke en economische ontwikkelingen werken door in Flevoland. Oorlogen, instabiliteit en veranderende machtsverhoudingen vergroten onzekerheid over veiligheid, energieprijzen, grondstoffen, handelsketens en voedselzekerheid. Dit onderstreept het belang van strategische autonomie en regionale veerkracht op het gebied van energie, voedsel, water, digitale weerbaarheid, kennis en economie. Strategische autonomie heeft niet alleen betrekking op defensie en veiligheid, maar ook energie, voedsel, water, digitale weerbaarheid, kennis, arbeidsmarkt en regionale productiecapaciteit vragen om veerkracht en minder afhankelijkheden.

- Klimaatverandering, voedselzekerheid en brede welvaart zijn steeds bepalender voor provinciale keuzes in de concretere strategische opgaven. Droogte, hitte, piekbuien, verzilting en, veranderende waterbeschikbaarheid raken bijvoorbeeld landbouw en natuur. Nieuwe ziekten en plagen kunnen gevolgen hebben voor landbouwproductie, natuurkwaliteit, waterveiligheid, volksgezondheid, economie, gezondheid en voedselprijzen. Tegelijkertijd is voedselzekerheid opnieuw een beleidsvraagstuk. Dit vraagt dit om een samenhangende afweging van ruimtelijke keuzes waarin landbouw, natuur, water, energie en verstedelijking in samenhang worden afgewogen.

- Nationale uitdagingen rond stikstof, netcongestie, energie-infrastructuur, drinkwater en ruimte bepalen mede de uitvoerbaarheid van provinciale ambities. Het kabinet-Jetten zet nieuwe accenten, maar de juridische, financiële en uitvoerbare werking daarvan moet zich nog bewijzen. We zien minder financiële ruimte, een toenemende regie vanuit het Rijk en hogere maatschappelijke verwachtingen maken het noodzakelijk om routes, prioritering en bestuurlijk expliciet te organiseren. Deze onzekerheden vragen om heldere keuzes op provinciaal niveau.

- Provinciale onzekerheden en keuzes nemen toe door de eerder genoemde mondiale en nationale ontwikkelingen. Zij raken Flevoland direct en indirect bij de uitvoering van vastgesteld beleid. In de ruimtelijke keuzebepaling wordt steeds duidelijker dat niet alles overal kan en dat functies elkaar kunnen versterken, maar ook kunnen verdringen. De wens naar meer strategische autonomie vraagt daarom beleidskeuzes voor de goede balans in de toekomstige samenleving in Flevoland.

Belemmeringen in Flevoland
In Flevoland zijn enkele strategische belemmeringen naar voren gekomen die de uitvoering van provinciale ambities bemoeilijken. Bijvoorbeeld:

- infrastructurele knelpunten op het gebied van energie, netcongestie, drinkwater, digitalisering en bereikbaarheid, gecombineerd met een groeiende vraag vanuit woningbouw, bedrijvigheid en, verduurzaming groei en elektrificatie;
- onvoldoende zekerheid over de beschikbaarheid en kwaliteit van grondwater, zoetwater en drinkwater, mede in relatie tot klimaatverandering, groeiende vraag, landbouw, natuur, woningbouw en economische ontwikkeling;
- beperkte middelen voor beheer, onderhoud, vernieuwing en uitbreiding van fysieke en digitale infrastructuur; en dat wegen, vaarwegen, luchtvaart, -infrastructuur, energievoorziening, waterketen en klimaatadaptieve inrichting;
- maatschappelijke en bestuurlijk-politieke belangentegenstellingen en beperkt draagvlak bij inwoners en partners;
- tekorten aan personeel en specialistische kennis in onder meer zorg, techniek, bouw, landbouw, energie, ICT, vergunningverlening, toezicht en uitvoering;
- toenemende afhankelijkheden in ketens voor energie, voedsel, grondstoffen, ICT en logistiek. Deze afhankelijkheden maken Flevoland kwetsbaar voor onder andere leveringszekerheid, internationale verstoringen, prijsstijgingen, cyberincidenten en schaarste.

Overige ontwikkelingen

Herijking verdeling provinciefonds

De twaalf provincies hebben in 2026 overeenstemming bereikt over een aangepast verdeelmodel voor het provinciefonds. Daarbij zijn verschillende verbeteringen doorgevoerd naar aanleiding van adviezen van de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) en aanvullend onderzoek. Voor Flevoland is vooral van belang dat bij de maatstaf groei wordt uitgegaan van relatieve in plaats van absolute groei. Hierdoor is het eerder voorziene nadeel voor Flevoland aanzienlijk verminderd. PS zijn hierover geïnformeerd via de mededeling 'Herijking provinciefonds: IPO-advies aan fondsbeheerders' van 23 juni 2026.

Op basis van de meest recente berekeningen bedraagt het structurele negatieve herverdeeleffect voor Flevoland € 8,9 mln. per jaar. Zonder de aangebrachte verbeteringen zou het nadeel naar verwachting aanzienlijk groter zijn geweest. Een belangrijk deel van dit effect, namelijk € 5,1 mln., was al verwerkt in de meerjarenbegroting. Het resterende effect van circa € 3,8 mln. hebben wij nu ook technisch verwerkt op basis van de voorlopige berekeningen van het IPO. De daadwerkelijke financiële gevolgen kunnen pas definitief worden bepaald nadat de Septembercirculaire 2026 beschikbaar is.
De fondsbeheerders hebben aangegeven voornemens te zijn het door de provincies overeengekomen verdeelmodel over te nemen en dit per 1 januari 2027 in te voeren. Daarbij geldt een ingroeipad om de herverdeeleffecten geleidelijk te laten doorwerken. In 2028 wordt een periodiek onderhoud van het verdeelmodel uitgevoerd, waarvan de uitkomsten per 1 januari 2029 kunnen worden verwerkt. Daarbij wordt onder meer aandacht besteed aan de verdeling van middelen voor infrastructuur, openbaar vervoer en natuur.

Claim riolering Oosterwold

Gemeente Almere heeft een zorgplicht voor het afvalwater in Oosterwold. Bewoners maken momenteel nog gebruik van eigen systemen voor de verwerking van afvalwater, conform het oorspronkelijke plan voor de wijk uit 2013. In het kader van de zorgplicht heeft de gemeente besloten om alsnog riolering aan te leggen in Oosterwold.

Gemeente Almere beroept zich op de gezamenlijke verantwoordelijkheid van de bestuurlijke partners die betrokken waren bij de ontwikkeling van Oosterwold: de gemeenten Almere en Zeewolde, waterschap Zuiderzeeland, het Rijksvastgoedbedrijf en provincie Flevoland. De gemeente is voornemens provincie Flevoland via de rechter te dwingen bij te dragen aan de kosten van de aanleg van de riolering en bereidt hiervoor een civiele procedure voor.

Volgens gemeente Almere is in de Samenwerkingsovereenkomst Water vastgelegd dat bij eventuele meerkosten afspraken zouden worden gemaakt over de verdeling daarvan. Almere doet een beroep op deze afspraak, maar richt zich daarbij vooralsnog uitsluitend op de provincie. Het college van burgemeester en wethouders stelt dat de provincie mede verantwoordelijk is voor het ontstaan van de huidige situatie. Volgens de gemeente zou de provincie onderzoek doen naar de mogelijkheid om Almere te ontheffen van de zorgplicht voor afvalwater, maar is dit onderzoek langdurig uitgesteld. De provincie deelt deze zienswijze niet.

Gemeente Almere geeft aan dat de provincie eerder heeft laten weten geen aanleiding te zien voor een financiële bijdrage. Omdat partijen hierover niet tot overeenstemming komen, acht de gemeente een juridische uitspraak noodzakelijk. Op dit moment is nog niet bekend welk bedrag Almere van de provincie verlangt. In eerste instantie gaat het de gemeente om de vraag of de provincie juridisch verplicht kan worden om mee te betalen.

Het college van Burgemeester en Wethouders (BenW) heeft de gemeenteraad van Almere geïnformeerd dat de kosten voor de aanleg van de riolering momenteel worden geraamd op € 93 mln. tot € 108 mln. De gemeente Almere heeft inmiddels een sommatiebrief aan de provincie gestuurd. In hun reactie geven Gedeputeerde Staten (GS) aan dat gezien de gezamenlijke opgaven en het feit dat een rechter waarschijnlijk zal aansturen op overleg tussen partijen, wordt voorgesteld een bestuurlijk overleg te voeren. Doel hiervan is om een zo volledig mogelijk beeld te krijgen van de wederzijdse standpunten en de mogelijke handelingsopties. Dit voorstel is gedaan met behoud van de rechten en standpunten van beide partijen. De gemeente heeft hiermee ingestemd en de gesprekken vinden momenteel plaats.

Op dit moment is onduidelijk of de gemeente de juridische procedure zal voortzetten. Mocht dit het geval zijn, dan wordt vooralsnog eerst de uitspraak van de rechter afgewacht.

2.6 Niet financiële risico's

Naast de hiervoor beschreven financiële risico's zijn er ook bestuurlijk relevante niet-financiële risico's te identificeren. Bij het opstellen van de Programmabegroting 2027 zijn deze opnieuw geïnventariseerd.

Beheer grote grazers/dierenwelzijn

De Oostvaardersplassen zijn een internationaal vogelnatuurreservaat. In de Oostvaardersplassen leven ook grote grazers (heckrunderen, konikpaarden en edelherten) ten dienste van het vogelnatuurreservaat. Staatsbosbeheer is als eigenaar van de Oostvaardersplassen belast met de uitvoering van het beheer, waaronder het beheer van de grote grazers. GS zijn – met inachtneming van de regelgeving - verantwoordelijk voor het beleid ten aanzien van dierenwelzijn van de grote grazers.

GS voeren het Beleidskader Beheer Oostvaardersplassen uit, dat in juli 2018 door PS is vastgesteld. Vanaf 2018 zijn – conform het beleidskader – veel stappen gezet en is gewerkt aan de afronding en implementatie van de maatregelen (zoals deze in het beleidskader zijn opgenomen en in 2018/2019 in gang zijn gezet): de reset van de grote grazers, het realiseren van beschutting en de moeras-reset.

In 2025 is door de WenR een wetenschappelijke review uitgevoerd waarmee getoetst is of het beleidskader de afgelopen jaren goed is uitgevoerd en het gewenste effect heeft gesorteerd. Op gebied van dierenwelzijn is geconcludeerd dat uitvoering is gegeven aan de uitgangspunten dierenwelzijn. Er lopen nog enkele juridische procedure gericht op de grote grazers en inzake (fysieke) maatregelen in het gebied. Regulier beheer van de aantallen grote grazers blijft van toepassing vanwege de jaarlijkse aanwas. Afhankelijk van het beschikbare voedselaanbod in de winter en hoe de winter zich ontwikkelt, kan het bijvoeren de komende jaren van toepassing blijven. De kans op impact is teruggebracht van 20% naar 10%. Inmiddels is de doelstand van 1100 dieren (500 Edelherten en 600 heckrunderen en konikpaarden) bereikt. De verwachting is dat minder grote grazers zal leiden tot meer evenwicht tussen het aantal dieren en het beschikbare voedsel.

Kans	Impact
10%	beperkt

De onderstaande beheersmaatregelen zijn/worden (onder meer) getroffen:

- provincie Flevoland zorgt ervoor dat de communicatie ten aanzien van het beleid helder, volledig, tijdig en juist is en wordt afgestemd met Staatsbosbeheer, die communiceert over het beheer;
- er wordt voortvarend gewerkt aan de verdere implementatie van de nog resterende maatregelen uit het beleidskader.

Informatievoorziening

Zowel op het gebied van privacy (AVG) en informatieveiligheid kunnen zich incidenten voordoen met een gevolg voor de reputatie en dataveiligheid (vertrouwelijke/geheime informatie) van de provincie.

Kans	Impact
30%	Groot

Beheersmaatregelen
Hier wordt verwezen naar de beheersmaatregelen genoemd onder financiële risico's.

Gebruik en toegang tot sociale en culturele voorzieningen

Provincie Flevoland heeft een voorzieningenmonitor ontwikkeld om het voorzieningenniveau van Flevoland inzichtelijk te maken. Deze monitor is eind maart gepubliceerd op Feitelijk Flevoland Voorzieningenmonitor Flevoland.

We hebben de voorzieningen ingedeeld in 5 thema's: Zorg (huisartsen, apotheken, ziekenhuizen en poliklinieken); Onderwijs (basisscholen, middelbare scholen, mbo, hbo en wo); Vrijetijdsvoorzieningen (horeca

en sport); Openbaar vervoer (bushaltes en treinstations) en Openbaar groen. Per thema zijn de belangrijkste resultaten samengevat.
De beelden uit de voorzieningenmonitor gebruiken we bij de ‘Strategische Agenda Flevoland’ in de gesprekken binnen de provincie en met het Rijk. Komende periode wordt de voorzieningenmonitor verder uitgebreid, bijvoorbeeld met culturele voorzieningen.

Lelystad Airport

Een eventueel verder uitstel van de openstelling van Lelystad Airport voor groot handelsverkeer leidt tot risico voor Flevoland. Daarnaast zal het een nadelige invloed hebben op de economische groei in de provincie. Verwezen wordt verder naar programma 3.

2.7 Financiële kengetallen BBV

In dit onderdeel worden aanvullende financiële kengetallen weergegeven, zoals voorgeschreven door het BBV. Deze kengetallen maken inzichtelijk in welke mate de provincie over voldoende financiële ruimte beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of opvangen. Gezien hun karakter maken ze onderdeel uit van de financiële diagnose van de provincie. Vanwege de uniform voorgeschreven berekeningswijze kunnen de waarden desgewenst worden vergeleken met die van andere provincies.

Tabel 2.4: Financiële kengetallen BBV (in %)

	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Netto schuldquote	-55%	3%	-9%	0%	-1%	22%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	-63%	-7%	-16%	-7%	-9%	14%
Solvabiliteitsratio	71%	81%	74%	75%	77%	77%
Grondexploitatie	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Structurele exploitatieruimte	10%	9%	9%	3%	3%	1%
Opcenten	96%	94%	94%	95%	96%	97%

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
Dit kengetal weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de provincie ten opzichte van de eigen middelen.
Het geeft daarmee aan in hoeverre de provincie in staat is haar schulden terug te betalen (hoe lager, hoe beter). De netto schuldquote van provincie Flevoland bedraagt naar verwachting 9% negatief in 2027. Na correctie voor de verstrekte leningen (financiële vaste activa) ligt het percentage op 16% negatief. Naar verwachting stijgt de ratio doordat de komende jaren een groot deel van de eigen liquiditeiten wordt ingezet voor de financiering van grootschalige infrastructurele- en investeringsprojecten. Daarnaast is in de berekening van de netto schuldquote rekening gehouden met toekomstige externe financiering. Voor een nadere toelichting hierop wordt verwezen naar de paragraaf 'Financiering' in deze begroting.

Solvabiliteit
De solvabiliteit is de verhouding van het eigen vermogen (reserves) ten opzichte van het totale vermogen, uitgedrukt in een percentage. Dit weerspiegelt de mate waarin de provincie in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger de solvabiliteitsratio hoe groter deel van de activa gefinancierd is met eigen middelen. Voor provincie Flevoland ligt het solvabiliteitspercentage met 74% in 2027 in lijn met voorgaande jaren. Een interprovinciale vergelijking op basis van de begrotingen 2026, laat zien dat de gemiddelde solvabiliteit van alle provincies naar verwachting voor de jaarschijf 2027 58% is (mediaan: 65%).

Grondexploitatie
In het kengetal voor grondexploitatie dienen gronden te worden opgenomen die als ‘voorraad’ bouwgronden op de balans zijn opgenomen. Dit om inzicht te geven in de terug te verdienen boekwaarde van de gronden bij verkoop of exploitatie. Provincie Flevoland voert zelf geen bouwgrondexploitatie uit. Het kengetal heeft daarom de waarde 0. De gronden van provincie Flevoland die op de balans staan, zijn overeenkomstig de verslaggevingsregels opgenomen als materiële vaste activa. Deze zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, welke lager is dan de huidige marktwaarde.

Structurele exploitatieruimte
Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Bij incidentele lasten of baten gaat het om eenmalige zaken die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Voorbeelden van structurele baten zijn de algemene uitkering en de inkomsten uit de motorrijtuigenbelasting. Bij structurele lasten gaat het om de lasten die worden gemaakt voor het uitvoeren van structureel/meerjarig beleid, om bedrijfsvoeringslasten en kapitaallasten. Stortingen in en onttrekkingen aan reserves zijn in beginsel incidenteel en hebben alleen een structureel karakter wanneer ze bedoeld zijn om structurele lasten te dekken of wanneer de reserve een egaliserende functie of een financieringsfunctie voor investeringen heeft. Uit het kengetal (> 0) blijkt dat de structurele baten in 2027 en latere jaren hoger zijn dan de structurele lasten.

Opcenten
Dit kengetal is het percentage opcenten dat de provincie heft ten opzichte van het landelijk gemiddelde percentage. Het geeft aan hoeveel relatieve ruimte de provincie heeft om de inkomsten uit de opcenten te verhogen om zo de structurele baten te verhogen (onbenutte belastingcapaciteit ten opzichte van het landelijk gemiddelde). Uit het percentage blijkt dat de hoogte van de opcenten van de provincie relatief dicht bij het gemiddelde ligt. Een nadere toelichting is opgenomen in de paragraaf 'Lokale heffingen'.

3 Onderhoud kapitaalgoederen

3.1 Algemeen

Kapitaalgoederen zijn bezittingen waarin de provincie heeft geïnvesteerd en die een maatschappelijke waarde vertegenwoordigen. Een goed onderhouden infrastructuur is essentieel voor een goede bereikbaarheid en veilige doorstroming en is daarmee een belangrijke voorwaarde voor onder andere de woningbouwopgave, economische ontwikkeling van Flevoland en draagt bij aan een brede welvaart waar het prettig wonen, werken en recreëren is in Flevoland.

De provincie is verantwoordelijk voor het beheer en in stand houden van de provinciale infrastructuur. Deze infrastructuur omvat wegen, fietspaden, kunstwerken inclusief beweegbare bruggen en sluizen, vaarwegen, groen, verkeersregelinstallaties en openbare verlichting. De provincie heeft de wettelijke zorgplicht voor deze kapitaalgoederen. Het provinciale areaal is weergegeven in onderstaand overzicht.

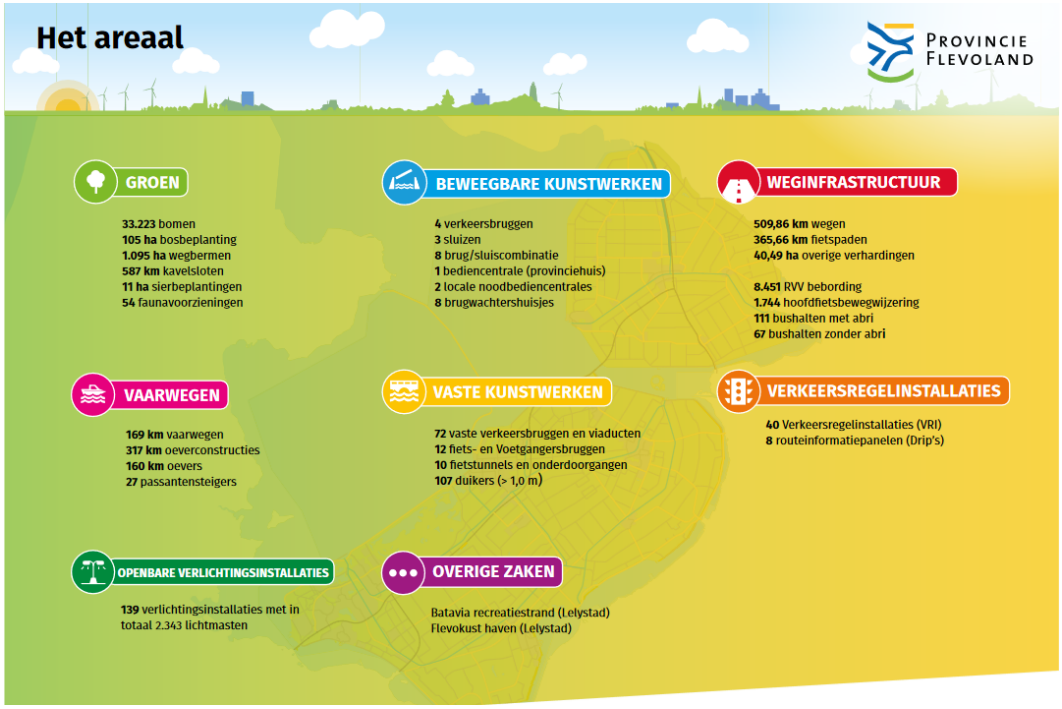

3.2 Beleidskader ten aanzien van het onderhoud

Infrastructuur

Strategisch-Uitvoerings Programma beheer en onderhoud infrastructurele kapitaalgoederen 2024-2027 Flevoland (SUP3.0)

In 2024 hebben PS het 'Strategisch-Uitvoerings Programma beheer en onderhoud infrastructurele kapitaalgoederen 2024-2027' (SUP 3.0) vastgesteld. Het SUP 3.0 biedt een overzicht van het beheer en onderhoud van de provinciale infrastructuur, inclusief bijbehorende budgetten. Deze infrastructuur (het areaal of de kapitaalgoederen) omvat wegen, kunstwerken, vaarwegen, groen, openbare verlichting, verkeersregelinstallaties en andere objecten. Gezamenlijk vertegenwoordigen deze kapitaalgoederen een aanzienlijke maatschappelijke waarde voor provincie Flevoland.

Om invulling te kunnen geven aan de wettelijke zorgplicht stellen PS vierjaarlijks een SUP vast. Het SUP 3.0 heeft als doel de uitgangspunten en kaders vast te stellen, waarbinnen GS het beheer en onderhoud van de bestaande en toekomstige provinciale infrastructuur uitvoeren. Binnen de kaders en uitgangspunten van het SUP 3.0 kan op een effectieve en efficiënte manier onderhoud uitgevoerd worden in relatie tot het vastgestelde onderhoudsniveau. Hiermee wordt achterstallig onderhoud en daarmee kapitaalvernietiging voorkomen.

Beheerstrategie
Een belangrijk onderdeel van het SUP 3.0 is de beheerstrategie die gehanteerd wordt voor de instandhouding van de provinciale infrastructuur. Het SUP 3.0 geeft inzicht op welke wijze invulling wordt gegeven aan het beheer en onderhoud en welke doelstellingen provincie Flevoland daarbij hanteert. Provincie Flevoland heeft de volgende doelstelling ten aanzien van haar beheer en onderhoud van de provinciale infrastructuur.

Het **veilig** en **beschikbaar** houden van de provinciale infrastructuur, op een **(kosten)efficiënte** manier.

Onderhoudsniveau
Om te kunnen voldoen aan de doelstelling van het SUP3.0 is het onderhoudsniveau vastgesteld. De Staten hebben met de vaststelling van het SUP3.0, het onderhoudsniveau B vastgesteld. Dit is een algemeen gangbaar onderhoudsniveau. Dit is het niveau dat het meest kostenefficiënt is: de inrichting is functioneel, de technische staat van het areaal is zodanig dat de verkeersveiligheid niet in gevaar komt en de kans op claims of imagoschade is klein. Het onderhoudsniveau B wordt landelijk gezien als rationeel en verantwoord voor beheer en onderhoud. Met dit onderhoudsniveau kiest de provincie voor een evenwichtige vorm van onderhoud aan haar infrastructuur, waarbij balans is tussen het uitvoeren van degelijk onderhoud in relatie tot de kosten.

Prestatie indicatoren
Jaarlijks worden via het jaarverslag en het 'Meerjarenprogramma beheer, onderhoud en vervangingsinvesteringen' (MBVI) de Staten op de hoogte gehouden van de scores op de indicatoren. Er zijn prestatie-indicatoren vastgesteld ten aanzien van: de kwaliteit van de wegen, vaste kunstwerken en oeverconstructies en beschikbaarheid van de Verkeersregelinstallaties, gladheidsbestrijding en de beschikbaarheid van de bruggen en sluizen.

Kwaliteit

Type	Indicator	Norm
Kwaliteit wegen	Onderhoudstoestand wegen	Minimaal 90% van de wegen heeft niveau B of hoger
Kwaliteit vaste kunstwerken	Onderhoudstoestand vaste kunstwerken met uitzondering van duikers	Minimaal 90% van de vaste kunstwerken heeft niveau B of hoger
Kwaliteit oeverconstructies	Onderhoudstoestand oeverconstructies	Minimaal 85% van de oeverconstructies wegen heeft niveau B of hoger

Beschikbaarheid

Type	Indicator	Norm
Beschikbaarheid verkeersregelinstallaties (VRI)	Uitval VRI als gevolg van storingen	De beschikbaarheidsgraad van de VRI's is minimaal 98%
Gladheidbestrijding	Uitruk en actietijd gladheidbestrijding	98% van de gladheidbestrijdingsacties is uitgevoerd binnen de CROW-norm
Beschikbaarheid bruggen en sluizen	Beperking beschikbaarheid bruggen en sluizen als gevolg van storingen	De beschikbaarheidsgraad van de bruggen en sluizen is minimaal 98%

Toelichting gladheidsbestrijding
Bij preventieve strooiacties, dus bij strooiacties op wegdekken die nog niet glad zijn maar naar verwachting glad worden, wordt de minimale tijd voor uitrukken en strooien bepaald door de zekerheid waarmee voorspeld kan worden wanneer het wegdek glad wordt. Met de huidige stand van de techniek bedraagt de termijn waarop met zeer grote waarschijnlijkheid kan worden gesteld waar en wanneer het wegdek glad wordt twee uur. Afhankelijk van het type gladheid kan deze periode langer zijn. Wanneer een gladheidcoördinator dus met vrij grote zekerheid wil beslissen of hij wel of niet terecht laat strooien, moet ernaar gestreefd worden de uitruk- en actietijden niet langer te laten zijn dan **twee uur**.

Provinciehuis en vestigingen
Onderhoud voor het provinciehuis, de vestigingen en het pand aan de Oostvaardersdijk is gebaseerd op het 'Meerjaren Onderhoudsplan (MJOP) 2027-2031'. Met dit plan wordt gewaarborgd dat de gebouwen, en de daarin aanwezige installaties en apparatuur op een goede wijze worden beheerd, geëxploiteerd en onderhouden. In het plan zijn een drietal zaken geïnventariseerd, namelijk het jaarlijks onderhoud, het meerjaren ofwel niet-jaarlijks onderhoud en de vervangingsinvesteringen.

Het jaarlijks onderhoud is nodig om de bedrijfszekerheid van het gebouw en de installaties te waarborgen, de veiligheid te kunnen garanderen en de uitstraling van het gebouw in stand te houden. Tevens wordt dit onderhoud uitgevoerd om te voldoen aan wet- en regelgeving (bijvoorbeeld ARBO en NEN) en verzekerd te zijn van ondersteuning van de leverancier (bijvoorbeeld garantiebepalingen).

Het meerjaren onderhoud betreft het niet reguliere en groot onderhoud aan het gebouw, de installaties, apparatuur en inrichting. Dit onderhoud omvat onder andere schilderwerk, vervanging verlichtingsarmaturen, zonwering en dakbedekking. De uitvoering vindt plaats variërend tussen 5 en 20 jaar, afhankelijk van de voorgeschreven vervangingstermijn. De normering die de Rijksgebouwendienst hanteert voor dit type gebouwen is hierbij de leidraad.

In het MJOP zijn de vervangingsinvesteringen meegenomen. Voorbeelden hiervan zijn de vervanging van de audiovisuele installaties, meubilair en apparatuur voor de repro en keuken. De vervanging is begroot op basis

van de economische levensduur (afschrijvingstermijn), maar op het beslismoment van de feitelijke vervanging wordt ook bezien of het investeringsgoed langer mee kan. De afschrijvingstermijnen voor de investeringen zijn vastgelegd in de 'Financiële verordening provincie Flevoland 2026'.

De lasten van het jaarlijks onderhoud zijn opgenomen in de exploitatie. Het meerjaren onderhoud wordt rechtstreeks ten laste van de daarvoor gevormde voorziening gebracht. Om de voorziening op het juiste peil te houden, worden hieraan jaarlijks middelen toegevoegd. Op basis van het 'MJOP 2027-2031' wordt jaarlijks € 0,6 mln. toegevoegd aan deze voorziening. Het jaarlijks onderhoud aan het provinciehuis, alsmede de jaarlijkse toevoeging aan de voorziening 'Niet jaarlijks onderhoud Provinciehuis', maken onderdeel uit van de kosten van de bedrijfsvoering. Bij de Perspectiefnota 2027-2030 hebben PS ingestemd met (de financiële verwerking van) het nieuwe MJOP.

Vestigingen

Bij de Perspectiefnota 2027-2030 is met betrekking tot het onderhoud van de vestigingen in Zeewolde, Dronten en Emmeloord een planmatige aanpak naar analogie van het provinciehuis vastgesteld. Deze is in het 'MJOP 2027-2031' geïntegreerd in het onderhoudsplan voor alle provinciaal vastgoed. Voor het niet jaarlijks onderhoud is een voorziening ingesteld, gebaseerd op het in 2016 vastgestelde meerjarig onderhoudsplan. Bij instelling van deze voorziening in 2017 is hier incidenteel een bedrag in gestort (€ 0,75 mln.). Jaarlijks wordt hier € 0,25 mln. aan toegevoegd. Bij de Perspectiefnota 2027-2030 hebben PS ingestemd met (de financiële verwerking van) het nieuwe MJOP.

Voormalig Nieuw Land Erfgoedcentrum

De provincie heeft in 2016 besloten een deel van het vastgoed van het Nieuw Land Erfgoedcentrum, gelegen aan de Oostvaardersdijk te Lelystad, over te nemen van de Gemeenschappelijke Regeling Erfgoedcentrum Nieuw Land. Om de conditie van dit vastgoed te waarborgen is een voorziening gevormd voor het uitvoeren van het niet-jaarlijks onderhoud (voorziening 'Niet jaarlijks onderhoud NLE'). Deze is bij de overname van het vastgoed gevoed met € 0,6 mln., dat is overgekomen uit de hiervoor bestemde voorziening bij de latende partij. Daarnaast wordt, op basis van het MJOP 2027-2031', jaarlijks € 0,26 mln. aan deze voorziening toegevoegd. Bij de Perspectiefnota 2027-2030 hebben PS ingestemd met (de financiële verwerking van) het nieuwe MJOP.

Flevokust Haven

Flevokust Haven is in 2018 in gebruik genomen. Voor het haventerrein, de kade, de toegangsweg en overige infrastructuur is destijds een berekening opgesteld van de beheer- en onderhoudskosten. Een deel van het beheer en onderhoud is belegd bij de exploitant die de haven in gebruik heeft.

De jaarlijkse onderhoudslasten die voor rekening van de provincie komen, zijn in de begroting opgenomen binnen de exploitatie van de haven op het daarvoor bestemde budget.

Om toekomstige kosten voor groot onderhoud te kunnen dekken, is in 2022 gestart met de opbouw van een voorziening. Hiermee worden de meerjarige onderhoudslasten gespreid en gelijkmatig in de exploitatie verwerkt. In de eerste jaren na ingebruikname is geen voorziening voor lastenegalisatie gevormd, omdat de onderhoudsbehoefte toen nog beperkt was. In boekjaar 2022 is een geactualiseerd onderhoudsplan opgesteld.

Op basis van dit onderhoudsplan wordt jaarlijks een bedrag van € 0,2 mln. toegevoegd aan de voorziening ‘Groot onderhoud Flevokust Haven’.

3.3 Middelen

In onderstaande tabellen is weergegeven welke kosten geraamd zijn voor de instandhouding van de kapitaalgoederen van de provincie, gebaseerd op de daaraan ten grondslag liggende onderhoudsplannen.

Jaarlijks onderhoud
Het jaarlijks onderhoud komt ten laste van de jaarlijks daartoe in de exploitatie opgenomen onderhoudsbudgetten.

Tabel 3.1: Jaarlijks onderhoud (ten laste van de exploitatie)

	Rekening 2025	Begroting 2026 na wijziging	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Landwegen	10.035	11.665	11.256	11.256	11.256	11.235
Vaarwegen	3.508	1.838	1.886	1.886	1.886	1.886
Provinciehuis	538	646	620	620	620	620
Vestigingen	116	165	430	430	430	430
NLE	137	148	272	272	272	272
Flevokust Haven	240	121	124	124	124	124
Totaal	**14.573**	**14.583**	**14.588**	**14.588**	**14.588**	**14.567**

x € 1.000

Niet jaarlijks onderhoud (NJO)
Voor de bekostiging van het niet jaarlijks onderhoud wordt jaarlijks ten laste van de exploitatie een bedrag toegevoegd aan de onderhoudsvoorzieningen NJO (dotatie). De kosten van het niet jaarlijks onderhoud worden vervolgens volgens het BBV rechtstreeks ten laste van deze voorzieningen gebracht.

Tabel 3.2: Ontwikkeling voorziening 'Niet jaarlijks onderhoud Infrastructuur'

	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Stand per 1/1	**18.898**	**26.307**	**5.160**	**6.734**	**11.957**	**6.681**
Dotatie aan voorziening t.l.v. exploitatie	10.864	10.864	10.864	10.864	10.864	10.864
Onderhoudskosten t.l.v. voorziening	-3.455	-32.011	-9.290	-5.641	-16.140	-16.517
Stand per 31/12	**26.307**	**5.160**	**6.734**	**11.957**	**6.681**	**1.028**

x € 1.000

In tabel 3.2 is het verloop weergegeven van de voorziening 'NJO Infrastructuur' op basis van de vastgestelde financiële kaders van het SUP 3.0.
Volgens BBV-eisen dienen dotaties aan de voorziening gelijkmatig en het saldo positief te zijn. De dotatie aan de voorziening is in lijn met het SUP 3.0 en is gelijkmatig.
Kenmerkend voor projecten infrastructuur is dat ze uitgevoerd worden met tijdsspanne van vaak meerdere jaren. De onderhoudskosten in 2026 zijn hoger dan in de andere jaren. Dit komt omdat bedragen van projecten uit 2025 en daarvoor en die ultimo 2025 nog niet waren afgerond, zijn opgeteld bij de geraamde onderhoudskosten 2026. De geprogrammeerde uitgaven voor 2026 en latere jaren hebben tevens een kans op een uitloop naar latere jaren. Uit het verloop is het geprognosticeerde saldo van de voorziening aan het einde van ieder jaar toereikend.

Tabel 3.3 Ontwikkeling voorziening 'Niet jaarlijks onderhoud Provinciehuis'

	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Stand per 1/1	**1.678**	**1.483**	**1.251**	**806**	**108**	**410**
Dotatie aan voorziening t.l.v. exploitatie	472	472	600	600	600	600
Onderhoudskosten t.l.v. voorziening	-667	-704	-1.045	-1.298	-298	-289
Stand per 31/12	**1.483**	**1.251**	**806**	**108**	**410**	**721**

x € 1.000

Tabel 3.4: Ontwikkeling voorziening 'Niet jaarlijks onderhoud Vestigingen'

	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Stand per 1/1	**371**	**204**	**286**	**68**	**288**	**437**
Dotatie aan voorziening t.l.v. exploitatie	100	100	250	250	250	250
Onderhoudskosten t.l.v. voorziening	-267	-18	-468	-30	-101	-29
Stand per 31/12	**204**	**286**	**68**	**288**	**437**	**658**

x € 1.000

Tabel 3.5: Ontwikkeling voorziening 'Niet jaarlijks onderhoud NLE'

	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Stand per 1/1	**390**	**235**	**303**	**358**	**197**	**290**
Dotatie aan voorziening t.l.v. exploitatie	100	100	260	260	260	260
Onderhoudskosten t.l.v. voorziening	-255	-32	-205	-421	-167	-50
Stand per 31/12	**235**	**303**	**358**	**197**	**290**	**500**

x € 1.000

Tabel 3.6 Ontwikkeling voorziening 'NJO Flevokust Haven'

	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Stand per 1/1	**501**	**668**	**801**	**933**	**1.065**	**1.153**
Dotatie aan voorziening t.l.v. exploitatie	167	167	167	167	167	167
Onderhoudskosten t.l.v. voorziening	0	-34	-35	-35	-79	-192
Stand per 31/12	**668**	**801**	**933**	**1.065**	**1.153**	**1.128**

x € 1.000

4 Financiering

4.1 Algemeen

De 'Wet Financiering decentrale overheden' (Wet Fido) en de ministeriële 'Regeling uitzetting derivaten decentrale overheden' (Ruddo) stellen voorwaarden aan het financieringsgedrag van provincies. Deze regelgeving is vertaald in het door PS vastgestelde 'Treasurystatuut provincie Flevoland 2026'.

In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de treasuryfunctie van de provincie. Treasury is gericht op de financiering van de activiteiten die binnen de provincie worden uitgevoerd ter realisatie van het beleid en de bedrijfsvoering. De belangrijkste activiteit van de treasuryfunctie is het uitzetten van overtollige of het aantrekken van benodigde middelen. De basis hiervoor vormt een (meerjarige) liquiditeitenplanning.

4.2 Ontwikkelingen

Door het jaar heen volgen wij de actuele ontwikkelingen van financiering. Een voorbeeld daarvan is onze deelname aan het interprovinciale Vakberaad Treasury Provincies. Op die manier staan wij open voor (toegestane) mogelijkheden die zich aandienen.

In 2026 is de laatste lening aan decentrale overheden afgelost. De vergoeding in rekening-courant bij de schatkist is in de loop van 2026 gestegen naar afgerond 2,2% (stand 21 augustus 2026). We zijn nog steeds van mening dat deze vergoeding in combinatie met het feit dat er dagelijks over beschikt kan worden een verantwoorde keuze is. Voor 2027 rekenen we met een rentevergoeding op schatkistbankieren van 2%.

De renteontwikkeling blijft onzeker. De Europese Centrale Bank hanteert een datagedreven benadering en legt zich niet vast op een vooraf bepaald rentepad. Dit betekent dat de rentevergoeding op schatkistbankieren en de kosten van eventuele toekomstige financiering kunnen wijzigen als inflatie, economische groei of financiële marktomstandigheden daartoe aanleiding geven. De huidige geopolitieke ontwikkelingen, zoals spanningen rond energievoorziening, de weersveranderingen, internationale handel en veiligheid, vergroten deze onzekerheid. Zij kunnen leiden tot schommelingen in energieprijzen, inflatieverwachtingen en kapitaalmarktrentes. Voor de provincie betekent dit dat zowel de verwachte rentebaten als eventuele toekomstige rentelasten met onzekerheid zijn omgeven. In de begroting is uitgegaan van een prudente rente-inschatting. Daarnaast blijven wij de renteontwikkeling, de liquiditeitenplanning en de financieringsbehoefte actief volgen, zodat tijdig kan worden bijgestuurd wanneer marktomstandigheden daar aanleiding toe geven.

Na een aantal jaren waarin de omvang van onze financiële middelen gestaag terugliep zien we sinds 2024 een beweging de andere kant op. Dit is, voor het grootste deel, te verklaren door een forse toename van het aantal SPUK-regelingen en de vooruit ontvangen bedragen die daarmee zijn gemoeid. Het totaal aan vooruit ontvangen doeluitkeringen bedraagt € 77,6 mln. per ultimo 2025 (2024: € 57,6 mln.). De begroting laat een afname zien van de vooruit ontvangen doeluitkeringen in de komende jaren.

Ondanks de hierboven geschetste ontwikkeling (toename omvang financiële middelen) laat de meerjarenplanning op de langere termijn een saldo richting de nullijn zien. Vanaf 2030 verwachten we, naast een eventuele projectfinanciering, externe financiering aan te moeten trekken.

4.3 Treasurybeleid

De verwachting is dat de komende jaren de omvang van de liquide middelen gestaag daalt door de afname van de vooruitontvangen doeluitkeringen en de investeringen in vaste activa. Hierdoor dalen de renteopbrengsten in de komende jaren. De renteontwikkeling is in beperkte mate in te schatten, gezien de eerder genoemde onzekerheden.

Voor de inschatting van het rendement over 2027 zijn we uitgegaan van de volgende aannames en uitgangspunten:

- de gemiddelde omvang van de liquide middelen in 2027 bedraagt € 133,7 mln.;
- begin januari 2026 is de laatste lening aan een gemeente afgelost en het rendement voor dit jaar wordt dan ook op nihil gesteld, daarnaast is er gemiddeld € 14,1 mln. aan leningen verstrekt vanuit de publieke taak tegen een gemiddeld rendement van 0,04% (waarvan het overgrote deel renteloos);
- de beschikbare liquide middelen zullen worden uitgezet op basis van de liquiditeitenplanning;
- de rentevisie voor 2027 is:
  - 2,00% per jaar voor rente rekening-courant bij de schatkist;
  - 3,00% per jaar voor kasgeldleningen looptijd 1 jaar/fixe;
  - 3,20% per jaar voor projectfinanciering looptijd 40 jaar/lineair.

Op grond van deze aannames gaan wij voor het jaar 2027 uit van een eindsaldo aan middelen van € 102,3 mln. Er is een rentevergoeding opgenomen van € 2,0 mln. vanuit de Schatkist.

Onderstaande tabel geeft meerjarig inzicht in de omvang van de middelen en het rendement.

Tabel 4.1: Omvang en rendement middelen (x € 1 mln.)

	2026	2027	2028	2029	2030
Middelen op 31 december	176,3	102,3	63,9	59,6	5,0
Middelen gemiddeld	192,9	133,7	77,1	57,9	33,5
Opbrengst (prognose)	3,5	2,0	1,0	0,5	0,0
Rendement (%)	*1,8%*	*1,5%*	*1,3%*	*0,8%*	*0%*

Risicobeheer
Het vigerende beleid binnen provincie Flevoland geeft aan dat wij prudent omgaan met de financiële middelen. Wij trekken geen gelden aan om deze tegen een hoger rendement uit te zetten (bankieren). De provincie heeft tot op heden geen leningen aangetrokken en een positief rekening courant saldo bij de schatkist. In het huidige treasurystatuut worden vier risico's onderkend waarbij de volgende maatregelen zijn getroffen:

Tabel 4.2: Risico's en maatregelen

Risico	Omschrijving	Maatregel
Renterisico	De kans dat rentewijzigingen nadelige financiële gevolgen hebben.	Het renterisico is het volume uitstaande schuld, dat in een jaar aan een renteherziening onderhevig is. Dit risico is niet aanwezig, omdat er op het moment van het opstellen van deze tekst er geen leningen zijn aangetrokken. Kasgeldlimiet: 7% van de omvang van de Programmabegroting 2027 bedraagt € 20,6 mln. Kasgeldoverschot: gemiddelde omvang liquide middelen, dit bedraagt € 133,7 mln. Dit bedrag plus de kasgeldlimiet levert een ruimte onder de limiet op van € 154,3 mln. Gezien deze ruimte is er van een risico nagenoeg geen sprake.
Valutarisico	Positieve dan wel negatieve gevolgen van koersschommelingen wanneer er gehandeld wordt met andere munteenheden dan de euro.	Er wordt uitsluitend gehandeld met de euro als munteenheid. Dit risico is dan ook uitgesloten.
Krediet-risico	De kans dat een debiteur de hoofdsom niet terugbetaalt als gevolg van betalingsproblemen en/of een faillissement.	Nagenoeg al onze middelen houden wij aan de schatkist. De enige uitzonderingen daarop zijn het rekening-courant saldo bij de BNG Bank en verstrekkingen in het kader van onderling lenen aan medeoverheden. Het risico van niet terugbetalen schatten wij daarom in als nihil. Voor reguliere debiteuren wordt een adequate incassoprocedure toegepast. Waar zich financiële risico's voordoen worden deze tijdig afgedekt.
Liquiditeit-risico	De kans dat er op korte en/ of lange termijn te weinig liquide middelen voorhanden zijn om te kunnen voldoen aan de betalingsverplichtingen.	Uitgaven en inkomsten worden zoveel mogelijk op elkaar afgestemd (plannen) door een liquiditeitenplanning voor de komende 10 jaren te maken.

4.4 Uitvoering treasurybeleid

De liquiditeitenplanning voor de lange termijn geeft inzicht in de ontwikkeling van de omvang van deze middelen voor de komende periode. Daarbij houden wij rekening met de verwachte uitgaven en inkomsten c.q. voorgenomen investeringen en een gefaseerde uitvoering van de projecten uit de investeringsagenda.

Uitzettingen
Er zijn geen uitzettingen anders dan uit hoofde van de publieke taak. Met het verstrekken van nieuwe onderhandse leningen zal, mede gezien de verwachte vergoeding in rekening-courant bij de Schatkist, zeer terughoudend worden omgegaan. Leidend hierbij is de ruimte binnen de meerjarige liquiditeitenplanning.

Kasbeheer
Voor de (zeer) korte termijn worden overschotten verplicht op rekening courant geplaatst bij de schatkist.

Cashflow
Vanuit de liquiditeitenplanning voor de lange termijn is onderstaand cashflowoverzicht voor 2027 opgesteld. Hieruit blijkt dat, naar verwachting, onze middelen in 2027 met zo'n € 74 mln. zullen afnemen.

Tabel 4.3: Cashflowoverzicht

	Bedragen (€)
Liquiditeitenomvang per 31-12-2026	176
Bijdrage aan EMU-saldo	-66
Majeure mutaties niet geraamd in EMU-saldo	-18
Planningsoptimisme	10
Liquiditeitenomvang per 31-12-2027	102

x € 1 mln.

Bijdrage aan EMU saldo
De berekening van dit saldo wordt jaarlijks (verplicht) opgenomen in de begroting en geeft een goede indicatie van de verwachte in- en uitgaande geldstromen. Voor 2027 wordt een tekort verwacht van afgerond € 66 mln. Voor de berekening van het EMU saldo verwijzen wij naar onderdeel IV 'Financiële begroting'.

Majeure mutaties niet geraamd in EMU-saldo
Hierbij moet worden gedacht aan substantiële, nog niet in de begroting geprogrammeerde, onderdelen van de investeringsagenda en grote mutaties in leningen, waaronder de besteding van specifieke uitkeringen. Deze schatten wij voor 2027 in op afgerond € 18 mln.

Planningsoptimisme
In de praktijk blijken uitgaven, zowel exploitatie als investeringen, doorgaans achter te blijven bij de ramingen. Hoewel vooraf niet precies is aan te geven op welke onderdelen dit zal zijn wordt op basis van globale ervaringscijfers een indicatieve correctie op de uitkomsten toegepast van € 10 mln.

4.5 Renteschema

Volgens voorschriften uit het BBV wordt met onderstaand renteschema inzicht gegeven in de rentelasten van externe financiering, het renteresultaat en de wijze van rentetoerekening. Omdat de provincie thans niet over (rentedragende) externe financiering beschikt beperkt dit overzicht zich tot de rentebaten.

Tabel 4.4: Renteschema

Omschrijving	Bedragen	Bedragen
De externe rentelasten over de korte en lange financiering		0
De externe rentebaten (idem)		2,0
Saldo rentelasten en rentebaten		2,0
De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	0	
De rente van de projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	0	
De rentebaat van doorverstrekte leningen als daar een specifieke lening voor is aangetrokken (=projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	0	
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente		0
Rente over eigen vermogen		0
Rente over voorzieningen		0
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente		2,0
De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)		0
Renteresultaat op het taakveld Treasury in 2027		**2,0**

x € 1 mln.

De berekende rentebate over 2027 bedraagt, op basis van de huidige rentestand, afgerond € 2,0 mln. De omvang is nog wel afhankelijk van de hoogte van de rentevergoeding (deze kan fluctueren) en de omvang van het saldo bij de Schatkist. Wij verwachten dat de omvang van het saldo Schatkistbankieren in de komende jaren zal teruglopen als gevolg van geplande uitgaven.

Externe rentebaten
Het betreft hier rentebaten uit leningen verstrekt aan gemeenten en uit leningen verstrekt vanuit de publieke taak. Daarnaast zijn er de rentebaten vanwege het (verplichte) Schatkistbankieren.
De overige componenten zijn niet van toepassing.

5 Bedrijfsvoering

5.1 Algemeen

De provincie is dagelijks bezig met de ontwikkeling van de Flevolandse samenleving en de vragen waarmee de inwoners van Flevoland zich mee bezighouden. Deze maatschappelijke opgaven van vandaag en morgen bepalen voor een aanzienlijk deel het leven van onze inwoners. De organisatie gaat steeds meer werken vanuit de gedachte dat zij vanuit het publieke belang van de overheid bijdraagt aan die leefwereld van de Flevolander.

Te denken valt bijvoorbeeld aan de grote transities zoals het landelijk gebied, de energietransitie en ook de opstelling van de omgevingsprogramma's. De realisatie vindt in de provincie plaats, "buiten", dus bij het bedenken van wat we willen, is de betrokkenheid vanuit de praktijk nodig om te zorgen voor de realisatie van de goede dingen. Dit vraagt een andere manier van werken, andere processen en een andere houding en gedrag: het vraagt om ruimte en vrijheid van handelen, initiërende medewerkers die begrijpen wat er buiten het provinciehuis nodig is, die met een been in de samenleving staan en creatief zorgen voor de juiste verbindingen en de betrokkenheid van partners; medewerkers die de samenwerking zoeken en kennis delen. Dergelijke samenwerking in ecosystemen en netwerken vraagt om andere competenties en vaardigheden dan alleen deskundigheid of de juiste toepassing van wet- en regelgeving. En het past uitstekend bij de geest van onze provincie.

Deze omslag naar deze intensieve samenwerking vraagt allereerst om een wendbare organisatie. Daarom investeren we in de competenties van ons ambtelijk apparaat en maken keuzes in de benodigde capaciteit en prioritering. In de tweede plaats merken we dat de provincie heeft te werken aan concrete resultaten. Het is niet alleen het bijeenbrengen van de juiste organisaties, maar ook het zorgen dat het gebeurt. Dat hoeft niet te betekenen dat de provincie een uitvoeringsorganisatie wordt, maar wel dat we de uitvoering borgen en organiseren en in de gaten houden. En het ligt voor de hand dat dit in complexe samenwerkingsverbanden niet eenvoudig is en kwaliteit van de medewerkers vraagt. Zeker in Flevoland waar de netwerken en verbanden jong zijn en uitvoeringskracht beperkt. En daarom is wendbaarheid en flexibiliteit in inzet van grote toegevoegde waarde.

Daar komt de digitale omwenteling bij; deze is zowel fundamenteel als instrumenteel: we veranderen van een documentengedreven naar een meer datagestuurde organisatie. En wat dit precies betekent is nog niet uitgekristalliseerd. Het beïnvloedt onze provinciale dienstverlening, omdat de Flevolanders van de overheid dezelfde kwaliteit van digitale dienstverlening verwachten te ontvangen als van commerciële organisaties. De techniek helpt en verbetert de behandeling van aanvragen van overheidsproducten. Afwegingen kunnen beter gemaakt worden. Daarnaast wordt door digitalisering de besluitvorming transparant, toegankelijk en uitlegbaar. De ontwikkeling van een Digitaal afwegingsinstrument gaat daarbij helpen.

Een toekomstgericht bestuur investeert in een sterke interne organisatie die integrale besluitvorming mogelijk maakt. Flevoland verbetert processen en werkwijzen om samenwerking over afdelingen en opgaven te versterken. De provincie stimuleert een cultuur van loyale tegenspraak, professionele ruimte en ambtelijk vakmanschap in een veilige werkomgeving.

Een derde dimensie in de ontwikkeling van de organisatie is de veranderende rol van de provincie. Enerzijds ten opzichte van de inwoners en de samenleving van Flevoland, waarover hiervoor al is aangegeven wat dat betekent. Maar de laatste jaren is ook in het overheidsbestel verandering merkbaar. Zo is het kabinet Jetten gestart in 2026 met positieve uitspraken over de gezamenlijke aanpak van maatschappelijke vraagstukken waarbij het Rijk met name ook van de provincie meer verwacht dan tot nu toe. Daartoe moeten we als provincies wel in staat worden gesteld, maar de bereidheid tot samenwerking is aanwezig. Departementen willen integraler werken en zoeken de samenwerking met provincies. De afgelopen tijd hebben leden van het kabinet en van ministeries actief en met veel belangstelling met de provincie afstemming gehad en in de praktijk gekeken wat er gaande is.

Daarom is investeren in samenwerking en partnerschap in de regio zo belangrijk. De maatschappelijke opgaven in Flevoland zijn te groot en te complex om als provincie alleen op te lossen. Het is effectief om dat

samen te doen met gemeenten, waterschappen, regio's en het Rijk. En met andere partners. Immers, om plannen daadwerkelijk tot uitvoering te brengen heeft de overheid anderen nodig. Dat vraagt dat we elkaar helpen waar dat nodig is en soms verder kijken dan het eigen belang. Deze manier van werken zien we onder meer terug in de verdere ontwikkeling van de 'Strategische Agenda Flevoland' en in de nieuwe omgevingsvisie. De samenwerking is nog volop in ontwikkeling en vraagt blijvende inzet.

Het opbouwen van partnerschappen, het organiseren van regionale netwerken en het maken van uitvoerbare afspraken kosten tijd en capaciteit, maar zijn noodzakelijk om maatschappelijke resultaten te bereiken. Voor de provincie betekent dit dat bestuurlijke sturing, professioneel management en ambtelijk vakmanschap steeds belangrijker worden.

5.2 Sturing en beheersing

Werving, Talentmanagement en Ambtelijk Vakmanschap
In 2027 ligt de focus binnen 'Werving' en 'Talentmanagement' op het verder professionaliseren van de instroom, het versterken van de interne arbeidsmarkt en het positioneren van provincie Flevoland als aantrekkelijke werkgever. De in 2025 geïmplementeerde recruitmentgids en het vernieuwde instroomproces vormen daarbij een solide basis. In 2027 wordt gewerkt aan verdere optimalisatie van de wervings- en selectieprocessen, met nadrukkelijke aandacht voor kwaliteit, snelheid, kandidaatbeleving en ondersteuning van leidinggevenden.
Daarnaast wordt het organisatiebrede, talent- en opgavegerichte werving- en selectiebeleid verder doorontwikkeld. Hierbij ligt de nadruk op talentontwikkeling, interne mobiliteit en strategische personeelsplanning, zodat talent binnen de organisatie beter kan worden herkend, ontwikkeld en behouden.
Op het gebied van arbeidsmarktcommunicatie wordt in samenwerking met Communicatie verder gebouwd aan een onderscheidend werkgeversmerk. Doel is om provincie Flevoland herkenbaar en aantrekkelijk te positioneren op een steeds competitievere arbeidsmarkt. Daarbij worden arbeidsmarktcommunicatie, recruitment en employer branding meer met elkaar verbonden om de zichtbaarheid en aantrekkingskracht van de organisatie te vergroten.

Ambtelijk Vakmanschap
Het programma 'Ambtelijk Vakmanschap' wordt in 2027 verder versterkt als belangrijk instrument voor de ontwikkeling van medewerkers. Het programma biedt een samenhangend leer- en ontwikkelaanbod gericht op professioneel handelen, integriteit, samenwerking, maatschappelijke sensitiviteit en toekomstbestendige vaardigheden.

Daarnaast wordt de monitoring van deelname en resultaten verder geprofessionaliseerd, zodat beter inzicht ontstaat in bereik, effectiviteit en ontwikkelbehoeften binnen de organisatie. De verkregen inzichten worden gebruikt om het programma gericht door te ontwikkelen en beter aan te laten sluiten op organisatiedoelen en maatschappelijke opgaven.

Ook in 2027 worden inspirerende bijeenkomsten en leeractiviteiten georganiseerd rondom actuele thema's binnen het openbaar bestuur. Hiermee blijft 'Ambtelijk Vakmanschap' bijdragen aan een lerende organisatie, waarin medewerkers continu werken aan hun professionele en persoonlijke ontwikkeling.

Optimalisatie en beheer HR-processen
In 2027 wordt verder gebouwd aan een efficiënte, gebruiksvriendelijke en datagedreven HR-dienstverlening. De in voorgaande jaren ingezette optimalisatie van HR-processen wordt voortgezet, waarbij de focus ligt op verdere digitalisering, procesverbetering en het vergroten van de gebruiksvriendelijkheid voor medewerkers en leidinggevenden.
Een belangrijke mijlpaal in 2027 is de ingebruikname van de declaratie-app. Met deze applicatie kunnen medewerkers declaraties eenvoudig digitaal indienen en kunnen leidinggevenden deze efficiënt beoordelen en verwerken. Hiermee wordt de administratieve belasting verminderd, de doorlooptijd verkort en de gebruikerservaring verbeterd.
Daarnaast wordt ingezet op het verder optimaliseren van HR-systemen en workflows, zodat processen zoveel mogelijk gestandaardiseerd, geautomatiseerd en toekomstbestendig worden ingericht. Hiermee draagt HR bij aan een effectieve bedrijfsvoering en wordt ruimte gecreëerd voor meer strategische ondersteuning van management en organisatie.

Ook wordt in 2027 gewerkt aan het verbeteren van managementinformatie en stuurinformatie. Door verdere ontwikkeling van dashboards en rapportages krijgen leidinggevenden beter inzicht in relevante HR-data, wat het nemen van onderbouwde beslissingen ondersteunt en bijdraagt aan een datagedreven organisatie.

Cultuur –en organisatieverandering
In 2027 staat de verdere ontwikkeling van de organisatie centraal, zodat provincie Flevoland ook op de lange termijn wendbaar, slagvaardig en toekomstbestendig blijft in het realiseren van maatschappelijke opgaven. Daarbij wordt gewerkt vanuit een integrale benadering waarin organisatieontwikkeling, leiderschapsontwikkeling, teamontwikkeling en medewerkerontwikkeling met elkaar zijn verbonden.

HR-managementstuurinformatie
In 2027 wordt verder gebouwd aan een datagedreven HR-functie die management en directie ondersteunt bij het maken van onderbouwde keuzes op het gebied van personeel, organisatieontwikkeling en strategische personeelsplanning. De basis die in 2025 is gelegd met de ontwikkeling van HR-managementinformatie en dashboards wordt verder uitgebouwd naar een integraal stuurinstrument voor leidinggevenden en de organisatie. De focus ligt daarbij op het verbeteren van de kwaliteit, betrouwbaarheid en toegankelijkheid van HR-data. Daarnaast worden de beschikbare dashboards verder doorontwikkeld, zodat inzicht ontstaat in belangrijke HR-thema's zoals instroom, doorstroom, uitstroom, verzuim, duurzame inzetbaarheid, arbeidsmarktontwikkelingen en personeelsopbouw. Hiermee wordt het mogelijk om ontwikkelingen eerder te signaleren en beter te sturen op capaciteit en organisatiedoelen.

Diversiteit & Inclusie
Diversiteit en inclusie blijven in 2027 een belangrijk onderdeel van goed werkgeverschap en organisatieontwikkeling. De provincie werkt aan een inclusieve organisatiecultuur waarin verschillen worden gewaardeerd, medewerkers zich gezien en gehoord voelen en talent optimaal tot zijn recht kan komen.
In 2027 wordt voortgebouwd op de initiatieven die de afgelopen jaren zijn gestart. Daarbij ligt de nadruk op bewustwording, kennisdeling en het stimuleren van een inclusieve werkomgeving. Activiteiten zoals Diversity Day en andere organisatiebrede bijeenkomsten dragen bij aan het gesprek over diversiteit, inclusie, gelijkwaardigheid en sociale veiligheid binnen de organisatie.

Young Professional Programma / Trainees
In 2027 wordt verder geïnvesteerd in de instroom, ontwikkeling en binding van jong talent aan provincie Flevoland. De nieuwe editie van het ‘Young Professional-programma’, die eind 2025 van start is gegaan, vormt hierbij een belangrijke pijler. Het programma biedt jonge professionals de mogelijkheid om zich binnen een provinciale context te ontwikkelen, ervaring op te doen in verschillende opgaven en een waardevol netwerk op te bouwen.

Gedurende 2027 wordt uitvoering gegeven aan de eerste editie binnen de nieuwe aanbestedingsperiode. Daarbij wordt actief gemonitord hoe deelnemers zich ontwikkelen en welke bijdrage het programma levert aan de duurzame instroom en het behoud van talent binnen de organisatie. De ervaringen en resultaten worden benut om het programma waar nodig verder te versterken.

Doorontwikkeling organisatie
Enkele jaren geleden is de structuur van de organisatie veranderd. De indeling in een beperkt aantal afdelingen is losgelaten. Er is nu een groter aantal teams waarin de medewerkers vanuit expertise zijn ondergebracht. Met als opdracht om deze expertise niet te bewaren voor het eigen team, maar integraal te werken aan de vraagstukken. Dat betekent dus dat medewerkers juist daaraan werken waar dat nodig is met gezamenlijke inzet van kennis en kunde. Het werken dwars door de organisatie heen zien we steeds meer en beter tot zijn recht komen. Maar een dergelijke verandering van cultuur kost tijd. Het levert wel een wendbare en flexibele organisatie op. Gericht op de opgaven in de samenleving, buiten het provinciehuis, dat vraagt andere kwaliteiten van medewerkers en ook vertrouwen, mandaat en ruimte om effectief te zijn.

En tegelijkertijd is een vereiste dat de organisatie zicht en grip heeft op de resultaten die zijn afgesproken, bijvoorbeeld in de uitvoering van onze wettelijke taken, de resultaten in de programmabegroting, de onderliggende programma’s en de afspraken voor de bestuursperiode. Dit uiteraard binnen de politieke en bestuurlijke kaders. Deze veranderingen in de focus van het werk zorgt ook voor andere manieren van interne sturing. Zoals eerder vermeld wordt niet meer op inzet maar op resultaat gestuurd (output). Dat is mogelijk wanneer we onze provinciale prestaties kunnen monitoren. Daarnaast wil de provincie de maatschappelijke opgaven centraal stellen. Daarbij is de provincie dikwijls een van de vele partners in een ecosysteem of netwerk en worden resultaten collectief gerealiseerd. En de impact op de samenleving, bijvoorbeeld op het gebied van ruimtelijke kwaliteit, brede welvaart, veiligheid en dergelijke is lastiger te volgen en te meten (outcome).

Bij de interne sturing wordt deze ontwikkeling stapsgewijze vormgegeven. Naast een concernbreed dashboard van een Jaarprogramma waarmee de managers samen bepalen en bijsturen is ook de interne managementcontrolcyclus ingericht. Daarbij spreken directie en managers individueel en managers met medewerkers over de voortgang en inbreng van hun bijdragen aan de gezamenlijke resultaten.

Een meer integrale manier van werken leidt tot flexibiliteit en effectiviteit van de organisatie. Zo hebben medewerkers meer mogelijkheden om zich te ontwikkelen in hun functie. Als organisatie vraagt dit om vertrouwen bieden en ruimte geven aan de medewerkers. Daarnaast investeren we naast strategisch personeelsplanning, in ambtelijk vakmanschap, in vaardigheden die buiten nodig zijn, in de talenten van medewerkers.

Interne sturing
Sinds enkele jaren werkt de organisatie voor haar interne sturing met een Jaarprogramma. Daarin zijn alle taken en resultaten voor het volgende jaar geprogrammeerd en geprognotiseerd. Zoals de programmabegroting kan worden gezien als de opdracht van PS aan het college, zo spreken GS met de organisatie af welke resultaten kunnen worden verwacht. Daarop kan de directie en het management de interne sturing steeds beter vormgeven en capaciteit doeltreffend en doelmatig inzetten. En ook bijsturen wanneer externe of interne ontwikkelingen en nieuwe prioriteiten daarom vragen. Als onderdeel daarvan is de laatste jaren een cyclus van managementcontrol ingericht en toegepast.

Monitoring aanbevelingen

Onderzoeken rekenkamer
Enkele jaren geleden hebben PS gevraagd de uitvoering van de aanbevelingen van de Randstedelijke Rekenkamer te monitoren. Inmiddels is dat wettelijk verplicht. De Rekenkamer richt zich bij de uitvoering van onderzoeken en de aanbevelingen op PS en hun kaderstellende en controlerende rollen. Onderwerp van onderzoek is primair dat gekeken worden op doelmatigheid en doeltreffendheid. De monitor wordt bij het eerstkomende Jaarverslag weer opgesteld. Recent is een onderzoek naar het waterprogramma afgerond. Daarnaast zijn onderwerpen als de stimulering van woningbouw, gezonde leefomgeving, cultuurbeleid en een doorwerkingsonderzoek naar netcongestie geprogrammeerd en in uitvoering.

Onderzoeken Provinciewet 217a
Na de vaststelling in 2026 door PS van de geactualiseerde verordening op de onderzoeken naar doeltreffendheid en doelmatigheid wordt in deze paragraaf kort het onderzoeksprogramma 2027 voorgesteld. In een dergelijk onderzoek houden GS het eigen bestuurlijk handelen tegen het licht. De onderzoeken zijn bedoeld om te verbeteren. Naast de onderzoeken van de Randstedelijke Rekenkamer en de 217a onderzoeken wordt een programma van interne audits opgesteld en uitgevoerd. Deze audits kunnen dikwijls onder andere procesgericht of operationeel van aard zijn.

Voorgenomen onderzoeken
PS worden vooraf in de begroting geïnformeerd en betrokken bij de uitvoering van dit wettelijk GS-instrument. Jaarlijks wordt een onderzoek gestart. De onderwerpen die geschikt zijn voor onderzoek worden beoordeeld op een aantal criteria:

- het gaat het hele college aan en is van voldoende belang (bestuurlijk, financieel);
- het richt zich op doelmatigheid en doeltreffendheid van het gevoerde bestuur en daarmee op de vraag of met het oog op de provinciale doelen voor de uitvoering de goede dingen worden gedaan en de gedane dingen goed worden gedaan;
- de mogelijke onderwerpen richten zich op de diversiteit van de portefeuilles binnen het college;
- het is actueel, is goed te toetsen/auditen en gericht op leren en verbeteren;
- een onderzoek kan een vervolg zijn op eerder onderzoek om trends en ontwikkelingen in beeld te houden.

Onderwerpen en onderzoeksvragen die voor de komende jaren naar voren komen zijn de volgende:

a. Governance van verbonden partijen. Provinciale doelen worden gedeeltelijk gerealiseerd via verbonden partijen en samenwerkingsverbanden. De sturing daarop is bestuurlijk relevant zodat aantoonbaar is dat de bijdragen doelmatig en doeltreffend zijn. In 2025 is de nota Verbonden partijen geactualiseerd. Voor de uitvoering hebben college en PS veel aandacht en daarvoor kan naar paragraaf 6 over verbonden partijen worden verwezen. Met name de verbetering en professionalisering in de organisatie, het bestuur en in de samenwerking met verbonden partij is nodig om meer inzicht en grip te hebben op de effectiviteit van dit instrument. *De vraag die daarbij wordt gesteld is of de governance van verbonden partijen zodanig is ingericht dat GS doelmatig kan sturen op prestaties en maatschappelijke effecten* (2027).

b. Doeltreffendheid en doelmatigheid van subsidieregelingen. Subsidies vormen een belangrijk beleidsinstrument. Er zijn veel budgetten gemoeid en effecten zijn niet altijd zichtbaar Het instrument subsidie wordt regelmatig ingezet met de aanname dat de middelen een zinvolle bijdrage leveren. De vraag is of dit vooraf en achteraf is na te gaan. Dit onderzoek is een vervolg op een eerder rapport (2022),

waarbij ook naar evaluatie en effectmeting wordt gekeken. *De vraag is dan met name in welke mate provinciale subsidieregelingen bijdragen aan de beoogde beleidsdoelen en of dit doelmatig gebeurt* (2028).

c. Investeringsprogramma's, provinciale fondsen en leningen. Een actueel onderwerp waarbij vanuit de gedachte dat provincie Flevoland alle opgaven niet zelf ter hand neemt maar in partnerschap werkt met andere organisaties. In het onderzoek kan worden ingegaan op *de mate waarin provinciale investeringen en fondsen leiden tot de beoogde maatschappelijke effecten tegen acceptabele kosten* (2029) Overigens is in 2019 eveneens in kaart gebracht welke financieringsinstrumenten passen bij een meer opgavegerichte manier van werken aan maatschappelijke vraagstukken.

Voor het onderzoek naar de governance op verbonden partijen wordt in 2027 een onderzoeksopzet opgesteld. Daarin zal de centrale vraagstelling worden uitgewerkt in een aantal deelvragen. De voorgenomen aanpak voor de professionalisering als uitgangspunt dienen. Vanwege de bestuurswisseling en de start van een nieuwe bestuursperiode kan van dit onderzoek worden geleerd en verbeterd en kunnen de lessen in praktijk worden gebracht door de nieuwe GS. Zo zal de scheiding tussen de rollen van opdrachtgever en eigenaar een van de aandachtspunten zijn, evenals het aspect van informatievoorziening. Vervolgens wordt een extern bureau geselecteerd om dit onderzoek uit te voeren. In het najaar zal het onderzoeksrapport worden opgeleverd en voorgelegd aan GS. Gelet op het onderwerp is denkbaar dat statenleden in het onderzoeksproces zullen worden betrokken. Dit komt in de opzet van het onderzoek aan de orde. Een samenvatting zal na afloop van het onderzoek met PS worden gedeeld. Eventuele aanbevelingen worden in de jaarlijkse monitor opgenomen.

Lopend onderzoek
Inhoudelijke sturing door PS vindt plaats door middel van beleid. In de cyclus van planning en control gaat het over de jaarlijkse sturing en verantwoording en worden middelen beschikbaar gesteld. In de praktijk lopen beide zaken door elkaar en worden inhoudelijke onderwerpen en prioriteiten aan de orde gesteld in de begroting en perspectiefnota. De beleidscyclus is in Flevoland niet zo duidelijk. Met de komst van de Omgevingsvisie wordt daarin een verbeterslag gemaakt. In dit onderzoek zal verkennend worden weergegeven hoe idealiter de beleidscyclus en de cyclus van sturing en verantwoording zich tot elkaar verhouden en samenhangen. Dit hangt niet alleen samen met de inrichting van de beleidscyclus op grond van de Omgevingswet, maar ook met een herziene vormgeving en de informatievoorziening van de begroting. Ook een interprovinciale vergelijking maakt hiervan onderdeel uit. Met de commissie Planning en control wordt hierover van gedachten gewisseld.

5.3 Onderdelen bedrijfsvoering

HR

Formatie en kwaliteit op niveau brengen

HR is bezig met een doorontwikkeling van een meer operationeel team naar een team dat adviseert op strategisch en tactisch niveau om de organisatie wendbaar en toekomstbestendig te houden. Hierin worden verschillende activiteiten ingezet om talent aan te trekken, talent te behouden en talent duurzaam te blijven ontwikkelen.

Ook vraagt dit een andere positionering als werkgever op de arbeidsmarkt. Door middel van onderzoek wordt er een werkgeversbelofte gedefinieerd waarop in de komende jaren als organisatie herkenbaar kunnen positioneren om het juiste talent aan te trekken en te kunnen behouden.

Naast het definiëren van een werkgeversbelofte die extern helpt om te positioneren, richten wij ons intern door middel van SPP (strategische personeelsplanning) om in te kunnen spelen op een wendbare manier van werken, en een duurzaam personeelsbestand.

Verduurzaming woon-werkverkeer

De sinds 2025 ingerichte CO_2-registratie biedt inzicht in de uitstoot van mobiliteit binnen de organisatie. In 2027 worden deze gegevens benut om de effecten van genomen maatregelen te monitoren, resultaten inzichtelijk te maken en waar nodig aanvullende acties te ontwikkelen. Hiermee werken we stapsgewijs toe naar een duurzamer mobiliteitsbeleid en een verdere verlaging van de CO_2-uitstoot.

Regionale samenwerking

In 2027 versterken wij de samenwerkingsverbanden van provincie Flevoland door actief te investeren in duurzame relaties met gemeenten, waterschap, Rijk, maatschappelijke partners en bedrijfsleven. We richten ons op het verder ontwikkelen en benutten van strategische samenwerkingen, zoals in de Metropoolregio Amsterdam, Regio Zwolle en de regio Ermelo, Harderwijk, Putten en Zeewolde (EHPZ). De inzet is gericht op gezamenlijke realisatie van maatschappelijke opgaven, waarbij we sturen op resultaat, transparantie en wederzijds vertrouwen. We zorgen voor een doelgerichte en effectieve governance van samenwerkingsverbanden, met heldere rollen, verantwoordelijkheden en informatievoorziening richting PS. Daarmee vergroten we onze verbindende rol en dragen we bij aan een integrale en krachtige aanpak van de opgaven in Flevoland.

Interne beheersing en rechtmatigheid

Rechtmatigheidsverantwoording

GS leggen in de jaarrekening verantwoording af over de rechtmatigheid van de baten, lasten en balansmutaties van de provincie door middel van de rechtmatigheidsverantwoording (RMV). De verbijzonderde interne controles vormen de basis voor deze verantwoording. De accountant toetst de RMV op getrouwheid als onderdeel van de controle van de jaarrekening.

De provincie heeft inmiddels meerdere jaren ervaring opgedaan met de toepassing van de RMV. In 2027 ligt de nadruk op het verder versterken van de interne beheersing en het voorkomen van rechtmatigheidsafwijkingen. Daarbij worden de ervaringen uit eerdere verantwoordingsjaren benut om processen verder te verbeteren en risico's tijdig te onderkennen.

In de paragraaf Bedrijfsvoering van het jaarverslag worden rechtmatigheidsafwijkingen toegelicht overeenkomstig de bepalingen uit de Financiële verordening. Daarbij wordt ingegaan op de aard en omvang van de afwijkingen, de oorzaken en de maatregelen die zijn of worden genomen om herhaling te voorkomen.

Digitalisering en Informatievoorziening

De provincie moet kunnen meebewegen met maatschappelijke, technologische en wettelijke veranderingen en tijdig kunnen bijsturen wanneer nieuwe opgaven, inzichten of verplichtingen daarom vragen. Daarvoor versterken we onze informatiepositie. Dat is nodig om publieke taken goed uit te voeren, maatschappelijke opgaven integraal te benaderen en besluiten beter te kunnen onderbouwen. De uitvoering van de Omgevingswet vraagt ook om een samenhangende manier van werken in plaats van losse beleidsstukken. Instrumenten zoals de omgevingsvisie en het beleidshuis omgevingsbeleid helpen om opgaven, keuzes, effecten en uitvoering beter met elkaar te verbinden. Een sterke informatiepositie is nodig om te weten wat er speelt, waar kansen en knelpunten liggen en hoe keuzes elkaar beïnvloeden.

Digitalisering ondersteunt daarmee de kwaliteit van beleid, uitvoering en verantwoording. Met data, analyses en digitale afwegingsinstrumenten kunnen ruimtelijke en maatschappelijke keuzes transparanter, toegankelijker en beter uitlegbaar worden gemaakt.

Tegelijkertijd vraagt wendbaarheid om een werkomgeving waarin informatie vanaf het begin beter vindbaar, herbruikbaar en verbonden is met processen, regels en context. Dat is de kern van Informatie Ondersteund werken. Deze denkrichting is ontstaan vanuit de behoefte om informatiehuishouding, wet- en regelgeving en digitale ondersteuning niet langer achteraf te repareren, maar vanaf het ontwerp samenhangend in te richten. Informatie Ondersteund werken krijgt concreet vorm in een ontwerp- en publicatievoorziening die helpt om informatie, regels en documenten beter vindbaar, herbruikbaar, openbaar en toepasbaar te maken. Digitale systemen ondersteunen daarbij niet alleen het werk van mensen, maar ook de kwaliteit van dienstverlening, verantwoording en besluitvorming.

Daarnaast versterken we het digitale vakmanschap van medewerkers. We begeleiden medewerkers in het verantwoord en effectief gebruiken van digitale hulpmiddelen en nieuwe technologie. Daarbij werken we volgens het principe van voordoen, samendoen en zelf doen, zodat medewerkers digitale middelen steeds zelfstandiger, bewuster en veiliger kunnen toepassen. Dit ondersteunt de dagelijkse samenwerking en sluit aan bij de wettelijke verplichting om AI-geletterdheid binnen de organisatie te versterken.

Digitale- en Cyberweerbaarheid
De provincie werkt aan het verhogen van de cyberweerbaarheid van haar digitale én fysieke infrastructuur. De dreiging van cyberincidenten neemt toe en raakt niet alleen onze ICT-systemen, maar ook de procesbesturing van bruggen, sluizen, verkeersregelinstallaties en gebouwen. Tegelijkertijd stellen de Cyberbeveiligingswet en de Cyber Security Implementatie Richtlijn hogere eisen aan de manier waarop wij risico's beheersen, incidenten signaleren en maatregelen aantoonbaar uitvoeren.
Daarom versterken we de samenhang tussen beleid, techniek, processen en verantwoordelijkheden. We brengen kritische bedrijfs- en ketenprocessen beter in beeld, vergroten het inzicht in kwetsbaarheden en voeren risicogestuurd maatregelen uit. Daarbij starten we met de meest urgente risico's uit de uitgevoerde CSIR-analyse.

Een ander belangrijk onderdeel vanuit de Cyberbeveiligingswet is de aansluiting op het interprovinciale Security Operations Center (SOC). In interprovinciaal verband is besloten tot een gezamenlijke aanbesteding van een SOC, waaraan Flevoland samen met zes andere provincies deelneemt. Dit SOC voorziet in gestandaardiseerde monitoring, detectie en incidentrespons en maakt het mogelijk om dreigingen sneller te signaleren, incidenten beter op te volgen en beveiligingsinformatie professioneler te benutten. Daarmee wordt digitale veiligheid niet langer uitsluitend per provincie georganiseerd, maar onderdeel van een gezamenlijke, professioneel ingerichte aanpak.

Vanuit het vastgestelde Flevolands Informatiebeveiligingsbeleid 2024-2028 versterken we onze digitale weerbaarheid. Daarbij richten we processen, systemen en verantwoordelijkheden zo in dat de organisatie beter beschermd is en medewerkers bewuster omgaan met digitale risico's. We realiseren een geïntegreerd platform waarin processen, systemen, risico's, maatregelen en bijbehorende proceseigenaren samenhangend inzichtelijk worden gemaakt. Zo kunnen we de juiste maatregelen implementeren en controleren wie toegang heeft tot onze systemen en informatie.

Met deze aanpak beschermen we onze vitale infrastructuur en vergroten we de continuïteit en veiligheid van onze dienstverlening. Ook maken we beter zichtbaar dat de provincie cyberrisico's actief beheerst en aantoonbaar werkt aan naleving van de geldende wet- en regelgeving.

Privacy structureel geborgd
We stellen een programma op om privacy structureel te borgen binnen de organisatie. Daarmee zorgen we dat persoonsgegevens van inwoners, medewerkers, bestuurders en samenwerkingspartners zorgvuldig, rechtmatig en transparant worden verwerkt. Dit is noodzakelijk om te voldoen aan de Algemene verordening gegevensbescherming en om het vertrouwen in de provincie als betrouwbare overheid te versterken.
Het programma richt zich op het verder inrichten van beleid, processen, rollen, bewustwording en controlemaatregelen. Daarbij sluiten we aan bij de privacy-normen van het Centrum Informatiebeveiliging en Privacybescherming en het ministerie van BZK. Het doel is om volwassenheidsniveau 3 te bereiken. Dat

betekent dat privacy niet alleen juridisch wordt beoordeeld, maar aantoonbaar is ingebed in de dagelijkse werkprocessen en besluitvorming.
Met deze aanpak beschermen we de privacy van inwoners, medewerkers en bestuurders en maken we zichtbaar dat de provincie zorgvuldig en aantoonbaar voldoet aan de geldende privacywetgeving.

Inkoop en aanbesteding
Provincie Flevoland koopt in volgens de vigerende wet- en regelgeving en ons inkoop- en aanbestedingsbeleid. We zien inkoop ook als een kans om maatschappelijke meerwaarde te creëren en we dragen zorg voor doelmatige en rechtmatige besteding van middelen.
Bij aanbestedingsprocedures wordt ingezet op aspecten van MVOI (Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen), zoals milieubewust inkopen, circulair inkopen, sociaal inkopen, enz.

Algemene verordening gegevensbescherming (AVG)
Privacy geborgd – uitvoering AVG en UAVG
Provincie Flevoland handelt volgens de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) en de bijbehorende Uitvoeringswet (UAVG). Het zorgvuldig en rechtmatig omgaan met persoonsgegevens is essentieel voor het vertrouwen van inwoners en partners en een randvoorwaarde voor professionele overheidsdienstverlening.

Binnen de organisatie is privacy structureel verankerd in het beleid en de uitvoering. Er is blijvend aandacht voor het verwerken van persoonsgegevens en het naleven van de wettelijke verplichtingen. In 2027 worden trainingen en bewustwordingssessies georganiseerd om kennis van de privacyregelgeving op peil te houden en te versterken. Medewerkers worden daarnaast per casus ondersteund met advies op maat, zodat zij in staat zijn om in de dagelijkse praktijk zorgvuldig om te gaan met privacyvraagstukken.

Deze aanpak draagt bij aan een privacybewuste organisatiecultuur, waarin medewerkers verantwoordelijkheid nemen voor het beschermen van persoonsgegevens - zowel in de interne bedrijfsvoering als bij externe samenwerkingen en informatie-uitwisseling.

Wet open overheid
Provincie Flevoland voldoet aan de criteria en voorschriften uit de Wet open overheid, conform de door het Rijk opgelegde fasering. De inzet is gericht op een transparante, goed toegankelijke en informatiebewuste organisatie. Dat vraagt niet alleen om openbaarmaking achteraf, maar vooral om het vanaf het ontwerp goed organiseren van informatie. Openbaarheid, privacy, archivering en vindbaarheid moeten zoveel mogelijk onderdeel zijn van de manier waarop informatie wordt gegenereerd, opgeslagen, gedeeld en gepubliceerd.

Daarmee sluit de uitvoering van de Wet open overheid aan bij de bredere ontwikkeling naar Informatie Ondersteund werken. Deze benadering helpt om informatie, regels en documenten beter vindbaar, herbruikbaar, openbaar en toepasbaar te maken. Dit versterkt niet alleen de naleving van de Wet open overheid, maar ook de kwaliteit van dienstverlening, verantwoording en besluitvorming. De kennis en toepassing van de Wet open overheid worden geborgd langs meerdere programmasporen, waaronder:

- ambtelijk vakmanschap: bewustwording, e-learnings en plenaire sessies over zorgvuldig omgaan met informatie, openbaarheid en privacy;
- organisatie en beleid: doorontwikkeling van kaders, richtlijnen en governance, in samenhang met de Wet open overheid, de Archiefwet en privacywetgeving;
- processen en informatievoorziening: optimalisatie van processen en sturing op openbaarmaking vanaf het ontwerp, zodat informatie beter vindbaar, herbruikbaar en publiceerbaar wordt;
- systemen en tooling: doorontwikkeling van digitale voorzieningen die informatiebeheer, publicatie, metadata en naleving van wet- en regelgeving beter ondersteunen. Ook wordt kunstmatige intelligentie verkend om digitale informatie verantwoord te verrijken met metadata.

De voortgang wordt gemonitord en bijgestuurd op basis van ervaringen uit de praktijk. Het uiteindelijke doel is een duurzame en toekomstgerichte informatiehuishouding, waarin openbaarheid, privacy, archivering, betrouwbaarheid en bruikbaarheid van informatie in samenhang worden georganiseerd.

Wet open overheid: zie verder separate paragraaf Openbaarheid.

Verbouwing huis van de provincie
In 2023 hebben Provinciale Staten (PS) een investeringskrediet beschikbaar gesteld voor de vernieuwing van het provinciehuis in Lelystad. Deze investering maakt onderdeel uit van de bredere ambitie om het provinciehuis verder te ontwikkelen tot het 'huis van de democratie'. Daarbij staan bestuurlijke vernieuwing, transparantie en toegankelijkheid centraal. Het provinciehuis moet een open en uitnodigende ontmoetingsplek zijn voor bestuurders, inwoners, maatschappelijke organisaties en andere partners.

In 2025 hebben PS ingestemd met de verdere uitwerking van de verbouwingsplannen. Vervolgens is in 2026 en wordt in 2027 de Europese aanbesteding voorbereid en uitgevoerd voor de integrale verbouwing van belangrijke delen van het provinciehuis. De werkzaamheden richten zich onder meer op de modernisering van de Statenzaal, vergaderfaciliteiten, ontvangst- en representatieve ruimten, het werkcafé en de bestuursvleugel. Het doel is een toekomstbestendig provinciehuis dat beter aansluit bij de publieke en bestuurlijke functie van de provincie.

Een belangrijk onderdeel van deze ontwikkeling is de verdere verduurzaming van de provinciale huisvesting. Hierbij wordt ingezet op het terugdringen van het energieverbruik, het vergroten van de energie-efficiëntie en het verder versterken van de duurzame energieopwekking. Daarmee draagt het provinciehuis bij aan de provinciale duurzaamheidsambities en wordt tegelijkertijd gewerkt aan een comfortabele en toekomstbestendige werkomgeving.

Bij de herinrichting van het provinciehuis wordt nadrukkelijk gekozen voor multifunctioneel gebruik. Het gebouw wordt ingericht als een plek waar niet alleen provinciale medewerkers werken, maar waar ook ruimte is voor samenwerking met het Rijk, gemeenten, waterschappen, verbonden partijen en maatschappelijke organisaties. Hiermee ontstaat een dynamische werk- en ontmoetingsomgeving waarin samenwerking over organisatiegrenzen heen wordt gestimuleerd.

Daarnaast wordt geïnvesteerd in eigentijdse voorzieningen die passen bij een moderne manier van werken. Denk hierbij aan flexibele werkplekken, digitale vergaderfaciliteiten en ruimtes die zijn ingericht voor opgavegericht en gebiedsgericht samenwerken. Deze voorzieningen versterken kennisdeling, ontmoeting en samenwerking tussen interne en externe partners. Met deze investering zetten PS een belangrijke stap naar een toekomstbestendig provinciehuis dat duurzaamheid, toegankelijkheid, samenwerking en bestuurlijke vernieuwing verbindt.

Overige provinciale vestigingen
Ook de overige provinciale vestigingen worden verder verduurzaamd. Dit gebeurt door het verlagen van de energievraag, het verbeteren van de energieprestaties van gebouwen en het vergroten van de duurzame energieopwekking. Deze maatregelen dragen bij aan een beter werkklimaat, lagere energielasten en een verdere verbetering van de duurzaamheidsprestaties van de provinciale huisvesting. Hiermee geeft de provincie invulling aan haar voorbeeldrol als overheid.

Daarnaast heeft het provinciale paviljoen op het voormalige Floriade-terrein in Almere een nieuwe bestemming gekregen als ProefLokaal Flevoland. Deze locatie fungeert als ontmoetingsplek voor inwoners, ondernemers, overheden en maatschappelijke organisaties en wordt actief gebruikt voor bijeenkomsten, vergaderingen en andere samenwerkingsactiviteiten. Daarmee draagt de locatie bij aan zowel duurzame huisvesting als aan het versterken van ontmoeting, kennisdeling en samenwerking binnen en buiten de organisatie.

6 Verbonden partijen

6.1 Algemeen

Verbonden partijen zijn publiekrechtelijke (gemeenschappelijke regelingen) of privaatrechtelijke (verenigingen, stichtingen, BV's en NV's) rechtspersonen waarin we een bestuurlijk én een financieel belang hebben. Een financieel belang houdt in dat we financiële middelen ter beschikking hebben gesteld aan een verbonden partij en we deze middelen niet meer kunnen verhalen als de verbonden partij failliet gaat. Een bestuurlijk belang betekent zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht.

De indeling van de verbonden partijen wordt in lijn met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de notitie Verbonden partijen in vijf categorieën gesplitst. Dit zijn de categorieën: gemeenschappelijke regelingen, vennootschappen en coöperaties, stichtingen en verenigingen, overige verbonden partijen en de organisaties met een maatschappelijk belang.

Visie en beleidsvoornemens over verbonden partijen
PS hebben op 28 mei 2025 de 'Nota Verbonden Partijen Provincie Flevoland 2025' vastgesteld. In deze nieuwe beleidsnota is het beleid uit 2015 geëvalueerd en op enkele punten aangepast. In deze paragraaf deelt het college zijn visie op verbonden partijen. Verder komen de verschillende ontwikkelingen op dit onderwerp aan de orde. In de nota is aandacht gevraagd voor het instrument verbonden partijen. Dit instrument is in te zetten om een publieke taak op afstand te plaatsen. Naast dit instrument is een aantal andere instrumenten inzetbaar voor de realisatie van een provinciale opdracht:

- Als provincie zelf doen;
- Opdracht verlenen aan een externe partij;
- Een subsidiebijdrage verlenen aan een instantie;
- In (tijdelijke of langjarige) samenwerking met derden, partners, medeoverheden doelen nastreven.

De belangrijkste uitgangspunten van de nota zijn:

- het beleid voor rollen, posities en verantwoordelijkheden blijft ongewijzigd. Wel is in de praktijk verduidelijking mogelijk van rollen, bevoegdheden en de daarbij behorende informatievoorziening;
- eens per vijf jaar wordt de provinciale inzet ten aanzien van verbonden partijen geëvalueerd. Daarbij wordt ook de beleidsnota zelf herzien en waar nodig aangepast;
- in de aansturing van verbonden partijen worden de rol van eigenaar en de inhoudelijke rol op zowel bestuurlijk als ambtelijk niveau van elkaar gescheiden;
- op basis van de mate van zeggenschap en het ingebrachte financiële belang wordt onderscheid gemaakt tussen twee categorieën verbonden partijen: A en B. Deze indeling bepaalt in principe de mate van inzet en informatievoorziening;
- voor de beschrijving van de verschillende rollen van Provinciale Staten (PS) en Gedeputeerde Staten (GS) is 'Bijlage 1 Rollen PS' bij de nota opgenomen. Hieraan is een passende informatievoorziening gekoppeld, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen publiekrechtelijke en privaatrechtelijke verbonden partijen. Voor iedere privaatrechtelijke verbonden partij in categorie A wordt onderzocht welke aanvullende afspraken kunnen worden gemaakt over de te leveren informatie en het niveau daarvan. Deze informatie moet adequaat zijn en aansluiten bij de onderscheiden rollen van GS (sturen) en PS (toezien op de sturing);
- andere vormen van samenwerking, zoals samenwerkingsverbanden en bestuurlijke afspraken, zijn in de huidige tijd belangrijker geworden. Bij elke evaluatie wordt daarom afgewogen of de juridische vorm van een verbonden partij nog steeds de meest geschikte manier is om het doel te bereiken;
- op basis van deze beleidsnota wordt een praktische aanpak opgesteld om de ambtelijke en bestuurlijke uitvoering van het beleid te bevorderen, te coördineren en te zorgen voor passende informatievoorziening.

Volgens de geldende definities is Stichting DE-on formeel geen verbonden partij. Om die reden is DE-on niet opgenomen in de paragraaf Verbonden partijen van de Programmabegroting 2027. PS zijn op 20 mei 2026 via een Statenmededeling geïnformeerd over het onderzoek naar de wijziging van de organisatievorm van DE-on.

Uit het onderzoek ‘Onderzoek Organisatievorm EEF’ van Ecorys blijkt dat het benoemen van DE-on als formele verbonden partij in de huidige stichtingsvorm geen aanvullende bestuurlijke meerwaarde oplevert. De informatieplicht en bestuurlijke afstemming zijn reeds geborgd via de bestaande subsidierelaties en periodieke overleggen.

Verbonden partijen ontwikkelen zich en er doen zich veranderingen in de wereld om ons heen voor. De opdracht die in het ene jaar aan een verbonden partij wordt gesteld moet daarom periodiek getaxeerd worden: past de vraag van vandaag nog wel bij de opdracht van toen? Met andere woorden: is het gekozen instrument nog de juiste of zijn andere middelen doelmatiger, effectiever? Wordt met deze opdracht aan een verbonden partij (of een subsidieregeling of vorm van samenwerking) het provinciale doel daadwerkelijk en effectief benaderd?

In de benadering van verbonden partijen gaan wij uit van de diversiteit aan verbonden partijen. Waar sprake is van een aandeelhoudersbelang is de positie van Flevoland beperkt. Onze invloed in dergelijke partijen is navenant gering en onze inzet is gericht op het uitoefenen van invloed op specifieke maatschappelijke of strategische onderwerpen. In die gevallen waar wij een groot aandeel hebben of alle zeggenschap hebben plegen wij grote inzet, alleen of samen met anderen om te zorgen dat de verbonden partij de opdracht optimaal uitvoert.

Ten slotte heeft het college bij de vaststelling van de ‘Nota Verbonden Partijen’ enkele toezeggingen gedaan:
- regelmatig (twee maal per jaar) te communiceren over de voortgang van het plan van aanpak;
- een uniforme rapportage over de verbonden partijen te komen (in ieder geval) bij de komende jaarstukken.

Aanpak professionalisering
De ‘Nota Verbonden Partijen’ heeft het inzicht opgeleverd dat er een vorm van professionalisering nodig is. Daarbij wordt aangesloten op ontwikkelingen die de commissie BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) signaleert. Het betreft daarbij allereerst om de verduidelijking van de rollen van het college van GS, van PS en de positie van verbonden partijen. Daarnaast wordt een verdeling gemaakt in de categorieën van verbonden partijen (A en B). Ten slotte zijn verbeteringen dan wel verduidelijking gewenst in de informatievoorziening in relatie tot eerdergenoemde rollen.

<u>1. Inhoudelijk</u>
In het programmaplan van de programmabegroting wordt per programmaonderdeel (PO) weergegeven welke verbonden partij(en) bijdraagt of bijdragen aan dit programmaonderdeel. Daarbij wordt voor de categorie A partijen kort toegelicht welke concrete bijdrage of prestatie deze verbonden partij in het kader van de uitvoering van de publieke taak oplevert. Bij de Programmabegroting 2026 is dit voor het eerst gedaan. In het Jaarverslag wordt eveneens voor de categorie A-partijen weergegeven welke prestaties zijn geleverd. Overigens is in de meeste gevallen nog geen jaarverslag beschikbaar op het moment dat de provincie haar Jaarverslag vaststelt.

<u>2. Risico's</u>
Jaarlijks wordt voor deze paragraaf in het Jaarverslag een globale financiële analyse gemaakt van de verbonden partij. Hoe groter de provinciale inbreng en ons belang hoe relevanter deze analyse is. Tegelijkertijd is de beschikbare informatie beperkt, omdat in de meeste gevallen een jaarverslag nog niet gepubliceerd is.
Op basis van toezeggingen is niet alleen een beeld van de bestuurlijke ontwikkeling opgenomen bij de verbonden partijen, maar ook wordt vermeld of de verbonden partij een duidelijk beleid op risicomanagement heeft. Per verbonden partij wordt waar dat mogelijk is een beknopte risicoinschatting gegeven; dit beperken we volgens afspraak tot categorie A partijen.

Als derde element wordt weergegeven per verbonden partij dat er inzicht is in de mate van risicobeheersing. Het is een vorm van professionaliteit dat een verbonden partij bewust stuurt op risico's. als eerste stap wordt in beeld gebracht of zichtbaar sprake is van risicomanagement. Met de verbonden partijen wordt daarover doorgesproken. De ontwikkeling die is voorzien, is dat ook een beoordeling plaatsvindt van een adequate risicobeheersing door de verbonden partij. Een beoordelingsmatrix is daarvoor beschikbaar als taxatiemiddel. Het betreft publieke middelen en de provincie loopt een zeker risico indien een verbonden partij niet professioneel opereert.

Informatievoorziening
Wanneer zich bijzonderheden voordoen bij een verbonden partij dan worden PS daarover geïnformeerd, veelal in de vorm van een Mededeling. Naast actuele informatie wordt structureel meer verantwoordingsinformatie gegeven aan PS. Bovendien is in de aanpak voorzien in de inrichting van een expertise- en coördinatiepunt in de organisatie. Deze zal onder andere tot taak hebben de informatievoorziening over verbonden partijen te uniformeren, te stroomlijnen en beschikbaar te stellen:

- binnen de organisatie en tussen de verbonden partijen (uniformeren);
- richting GS (eenvormig adviseren en annoteren van vergaderingen bij de partijen, waarbij expliciet onderscheid wordt gemaakt in de rol van eigenaar en de inhoudelijke rol), zodat ook binnen GS deze rolvastheid wordt bevorderd en bewaakt;
- richting PS zowel in de P&C-cyclus als ook de ontwikkeling en toepassing van een samenwerkingsinformatiekaart, waarbij standaardinformatie op uniforme wijze beschikbaar wordt gesteld. Deze kaart is in ontwikkeling. Met name de verschillende momenten van publicatie en vorm van jaarverslagen zal tijd vergen om tot uniformiteit te komen.

Uitvoering
De komende tijd wordt met name gewerkt aan de opstelling en vormgeving van de samenwerkingsinformatiekaart. Daarbij wordt bepaald welke informatie wordt gepresenteerd en de methode van ontsluiting. Daarbij moet worden gedacht aan statuten, contracten en convenanten. Daarnaast zullen dynamische of periodieke documenten beschikbaar worden gesteld overeenkomstig de afbakening in de beleidsnota. Vervolgens wordt in het eerste kwartaal van 2027 gebruikt om de informatie te verzamelen, rubriceren en beschikbaar te stellen.

Ambtelijk is een periodiek overleg van de accounthouders. Hoewel de verschillen groot zijn worden de verschillende werkwijzen van de verbonden partijen gedeeld. Daarnaast wordt afgestemd hoe wordt geadviseerd aan de leden van Gedeputeerde Staten (GS) in hun rol als lid van een bestuur of een Algemene vergadering van Aandeelhouders. Besproken wordt hoe de verslaglegging kan worden geuniformeerd.

Tegelijkertijd zijn er verbonden partijen die extra aandacht vragen en in gesprek gaan met PS. Dit vergroot het wederzijds inzicht en de betrokkenheid en biedt ruimte om informatie te delen en duidelijk te maken welke resultaten voor Flevoland worden bereikt.

Lijst van verbonden partijen

Vennootschappen en coöperaties	**Gemeenschappelijke regelingen (GR)**
Horizon B.V.	Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek
Sportservice Flevoland B.V.	Het Flevolands Archief
Visit Flevoland B.V.	**Stichtingen en verenigingen**
OMALA N.V.	Interprovinciaal Overleg (IPO)
Airport Garden City C.V.	Coöperatieve Vereniging NDOV-DOVA U.A.
Afvalzorg Holding N.V.	**Overige verbonden partij(en)**
Vitens N.V.	Provinciaal Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen Flevoland
N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	**Organisatie(s) met een maatschappelijk belang**
Alliander N.V.	-
TMI Proof of Concept Fonds Flevoland B.V. Groeifonds Flevoland B.V.	

Wijzigingen in de lijst van verbonden partijen
Ten opzichte van de Jaarstukken 2025 heeft zich een wijziging voorgedaan in de lijst van verbonden partijen. Stichting DE-on wordt niet langer aangemerkt als een organisatie die wordt behandeld “als ware het een verbonden partij”.

6.2 Overzicht verbonden partijen

1

Horizon		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	B.V.	
Website	www.horizonflevoland.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Bevorderen werkgelegenheid	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	A.J. Gerritsen & A.J.A. van Dijk	
	1-1-2027	**31-12-2027**
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	100,00	100,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	113	113
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	7.370	7.370
Omvang vreemd vermogen	3.851	3.851
	2026	**2027**
Financieel resultaat	0	0
Dividend	0	0

De in de hierboven opgenomen tabel gepresenteerde financiële informatie is herleid uit de door de vennootschap opgestelde Jaarstukken 2025 en het Jaarplan 2026, waarin opgenomen de exploitatiebegroting. *x € 1.000*

Aanvullende informatie

Horizon B.V. is door de provincie opgericht en opereert als de regionale ontwikkelingsmaatschappij van Flevoland. Het doel van de vennootschap is het versterken van de economische structuur en het stimuleren van de werkgelegenheid in provincie Flevoland. Horizon zet zich in om ondernemers te laten groeien en tegelijkertijd maatschappelijke opgaven te realiseren. Daarbij laat zij zich leiden door voorspoed voor de inwoners van Flevoland. Dit doet Horizon langs drie lijnen, namelijk: 1) innoveren (het ondersteunen van bedrijven die nieuwe verdienmodellen zoeken en het verder uitwerken van innovatieve businesscases), 2) internationaliseren (exportbevordering en acquisitie van nieuwe bedrijven) en 3) investeren (verstrekken van financiering aan Flevolandse bedrijven, daar waar er sprake is van marktfalen). De provincie is enig aandeelhouder in Horizon. De vennootschap is aandeelhouder in een drietal Flevolandse entiteiten: De Aanjager B.V. (100%), het MKB Fonds Flevoland B.V. (81,5%) en het Technofonds Flevoland B.V. (62,5%). Met deze entiteiten worden Flevolandse bedrijven ondersteund. Het Jaarplan 2027, waarin opgenomen de exploitatiebegroting, is ten tijde van het opstellen van de provinciale begroting 2027 nog niet beschikbaar.

Risico en beheersmaatregelen

Een groot deel van het eigen vermogen van Horizon is belegd in fondsen. Deze fondsen zijn ondergebracht in separate besloten vennootschappen. Vanuit deze fondsen wordt het Flevolandse MKB ondersteund via aandelen of leningen. Horizon vervult de rol van fondsbeheerder voor deze fondsen. Er bestaat een risico dat de bedrijven, waarin wordt geparticipeerd, niet aan hun verplichtingen kunnen voldoen of failliet gaan. Vanuit de fondsen worden bedrijven zorgvuldig gescreend om de risico's te beperken. Ook tussentijds is de fondsbeheerder nauw betrokken bij de bedrijven die financiering vanuit de fondsen hebben ontvangen. Vanuit de aandeelhoudersrol houdt de directeur van Horizon toezicht op de hierboven genoemde fondsen-B.V.'s. De provincie houdt vanuit de aandeelhoudersrol toezicht op Horizon en daarmee indirect op de fondsen.

2

Sport Service Flevoland B.V.		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	B.V.	
Website	www.sportflevo.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Behartigen van sport	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	H.J. Hofstra	
	1-1-2027	**31-12-2027**
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	100,00	100,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	162	162
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	459	506
Omvang vreemd vermogen	158	228
	2026	**2027**
Financieel resultaat	17,4	6,2
Dividend	0	0

Jaarrekening 2024, begroting 2025. *x € 1.000*

Aanvullende informatie

Eind 2018 is Sportservice Flevoland BV opgericht door de provincie. Deze BV voert op gebied van sportactiviteiten uit voor de provincie.

3

Visit Flevoland B.V.		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	B.V.	
Website	www.visitflevoland.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Behartigen van toerisme	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	A.J. Gerritsen & H.J. Hofstra	
	1-1-2027	**31-12-2027**
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	100,00	100,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	100	100
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	237	240
Omvang vreemd vermogen	214	214
	2026	**2027**
Financieel resultaat	-3	3
Dividend	0	0

De in de hierboven opgenomen tabel gepresenteerde financiële informatie is herleid uit de door de vennootschap opgestelde Jaarstukken 2024 en de Exploitatiebegroting 2025.

x € 1.000

Aanvullende informatie

Visit Flevoland B.V. is in 2018 door de provincie opgericht. Het doel van de vennootschap is bevordering van toerisme, congressen en andere manifestaties binnen provincie Flevoland en ondersteuning van het daarmee gemoeide economisch en maatschappelijk belang. De provincie is enig aandeelhouder in Visit Flevoland. De vennootschappelijke jaarstukken over het boekjaar 2025 zijn ten tijde van het opstellen van de provinciale jaarstukken 2025 nog niet beschikbaar.

4

OMALA N.V.		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	N.V.	
Website		
Openbaar belang dat behartigd wordt	Ontwikkeling Amsterdam Lelystad Airport	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	J. Klopman & A.J.A. van Dijk	
	1-1-2027	**31-12-2027**
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	33,33	33,33
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	25	25
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	485	610
Omvang vreemd vermogen	45	1.590
	2026	**2027**
Financieel resultaat	0	0
Dividend	0	0

Jaarrekening 2025 van OMALA N.V. *x € 1.000*

Aanvullende informatie

OMALA N.V. is de enig beherend vennoot van Ontwikkeling Maatschappij Airport Garden City (AGC). Vanaf 2016 handelen OMALA NV en AGC CV onder de handelsnaam Lelystad Airport Businesspark (LAB). Omdat het luchthavenbesluit is genomen kan Amsterdam Lelystad Airport zich ontwikkelen tot luchthaven voor Low Cost Carriers, zakenvluchten, lesvluchten en onderhoudsvluchten. De aanleg van provinciale infrastructuur en de aansluiting van een halve afslag op de A6 versterken de ruimtelijke positionering van het OMALA gebied.

Risico en beheersmaatregelen

Deze deelneming is nauw verbonden met Airport Garden City C.V. Daarom zijn dezelfde risico's en beheersmaatregelen voor beide verbonden partijen van toepassing. Wij onderkennen het risico dat er door vertragingen een negatief resultaat kan ontstaan in de grondexploitatie van de ontwikkelingsmaatschappij. Dit bestaat uit twee onderdelen, namelijk: (a) de verkoop van de gronden wordt niet of later gerealiseerd, en (b) de kosten voor de ontwikkeling blijken hoger dan geraamd. Een groot deel van de gronden is al verkocht, en de verwachting is dat de verkoop van gronden niet tegen lagere prijzen zal worden gerealiseerd. Mede daardoor schatten wij de mogelijke financiële impact van het risico voor de provincie laag in. Zie voor een verdere toelichting op het risico en de beheersmaatregelen de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

5

Airport Garden City C.V.		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	C.V.	
Website	www.lelystadairportbusinesspark.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Ontwikkeling Amsterdam Lelystad Airport	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	J. Klopman & A.J.A. van Dijk	
	1-1-2027	**31-12-2027**
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	33,33	33,33
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	1.000	1.000
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	3.001	3.001
Omvang vreemd vermogen	5.855	5.583
	2026	**2027**
Financieel resultaat	0	3.794
Dividend	0	0

Cijfers op basis van jaarrekening 2025 AGC C.V. *x € 1.000*

Aanvullende informatie

De beherend vennoot van Airport Garden City C.V. is OMALA N.V. Voor deze partij zijn dezelfde risico's en beheersmaatregelen van toepassing als bij de verbonden partij OMALA N.V.

6

Afvalzorg Holding N.V.		
Vestigingsplaats	Assendelft	
Juridische vorm	N.V.	
Website	www.afvalzorg.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Afvalzorg	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	J.N. Simonse	
	1-1-2027	**31-12-2027**
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	10,00	10,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	4	4
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	58.608	56.592
Omvang vreemd vermogen	165.789	166.834
	2026	**2027**
Financieel resultaat	3.143	-2.016
Dividend	0	0

Prognose o.b.v. begroting 2026 en jaarrekening 2025 *x € 1.000*

Aanvullende informatie

Het publiek belang van afvalverwerking en milieuzorg komt voort uit de voormalige nutsbedrijven. Zowel bestuurlijk als financieel is er voor de provincie nauwelijks sprake van risico's anders dan een regulier risico als aandeelhouder in verband met het zeer beperkte aandeel in het bedrijf. Gezien de beperkte risico's zijn specifieke beheersmaatregelen niet aan de orde.

Risico en beheersmaatregelen

De provincies zijn volgens de Wet Milieubeheer verantwoordelijk voor de eeuwigdurende nazorg van de gesloten stortplaatsen binnen de provinciegrenzen waar na 1 september 1996 afvalstoffen zijn gestort. Wanneer de stortplaats is volgestort, zorgt de exploitant voor de afdichting van de stortplaats. Als de exploitant zijn verplichting niet na kan komen (afdichten van de stortplaats), dan komen deze kosten voor rekening van de provincie. Afvalzorg heeft twee actieve stortplaatsen in Flevoland. Afvalzorg Deponie BV (dochteronderneming Afvalzorg Holding N.V.) dient volgens de vergunningvoorschriften financiële zekerheid te stellen aan provincie Flevoland voor de aan te brengen bovenafdichtingen. De omvang van de te stellen zekerheid bedraagt € 2,27 per gestorte ton afval volgens artikel 12 Stortbesluit bodembescherming. Afvalzorg heeft twee beleggingsrekeningen in onderpand gegeven aan provincie Flevoland als financiële zekerheid voor de aanleg van bovenafdichtingen op stortlocaties Braambergen in Almere en Zeeasterweg in Lelystad. Daarnaast is er zowel bestuurlijk als financieel voor de provincie nauwelijks sprake van risico's anders dan een regulier risico als aandeelhouder in verband met het zeer beperkte aandeel (10%) in het bedrijf. Gezien de beperkte risico's zijn verdere beheersmaatregelen niet aan de orde. De provincie is belast met de nazorg van gesloten stortplaatsen. De kosten hiervan worden door de exploitant (Afvalzorg) van de stortplaats opgebracht door middel van een nazorgheffing en in het provinciale nazorgfonds beheerd. De hoogte van de jaarlijkse nazorgheffing wordt in belangrijke mate bepaald door de gehanteerde rekenrente en de vastgestelde milieuhygiënische maatregelen in het nazorgplan. Op dit moment is er discussie over de te hanteren rekenrente gezien tegenvallende opbrengsten van het vermogen in het nazorgfonds. Door de provincie is besloten om in 2024 en 2025 onderzoek hiernaar te doen en in 2026 de nazorgheffing aan te passen. Een sterke verlaging van de door de Provinciale Nazorgfondsen gehanteerde rekenrente zal afhankelijk van de wijze waarop dit wordt geëffectueerd en de periode waarin eventuele additionele heffingen worden opgelegd, een zeer grote financiële impact hebben op Afvalzorg. De continuïteit van de onderneming zou daarmee mogelijk in gevaar komen.

7

Vitens N.V.		
Vestigingsplaats	Utrecht	
Juridische vorm	N.V.	
Website	www.vitens.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Drinkwatervoorziening	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	J.N. Simonse	
	1-1-2027	**31-12-2027**
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	0,08	0,08
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	250	250
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	868.000	963.000
Omvang vreemd vermogen	2.098.000	2.373.000
	2026	**2027**
Financieel resultaat	79.000	93.000
Dividend	12	12

Prognose o.b.v. Jaarrekening 2025 en Financieel jaarplan 2026-2030 *x € 1.000*

Aanvullende informatie

Vanwege de wettelijke eis dat de aandelen middellijk of onmiddellijk in handen van de overheid moeten zijn, heeft de provincie een belang in deze organisatie.

Risico en beheersmaatregelen

De provincie loopt geen substantiële risico's. In de planperiode is de verwachting dat de solvabiliteit net onder de 30% zal uitkomen. Jaarlijks zal worden beoordeeld of uitkering van dividend mogelijk is. Vitens wil de solvabiliteit de aankomende jaren laten stijgen naar een minimumniveau van 35% en blijvend voldoen aan de financiële ratio's zoals gesteld door de kredietverstrekkers. Hiervoor zal de aankomende jaren het nettoresultaat moeten worden toegevoegd aan het eigen vermogen.

8

N.V. Bank voor Nederlandse Gemeenten

Vestigingsplaats	Den Haag	
Juridische vorm	N.V.	
Website	www.bngbank.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Financiële dienstverlening	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	H.J. Hofstra	
	1-1-2027	**31-12-2027**
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	0,14	0,14
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	572	572
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	4.777.000*	4.863.000**
Omvang vreemd vermogen	123.164.000*	110.701.000**
	2026	**2027**
Financieel resultaat	294.000*	172.000**
Dividend	100*	100**

https://www.bngbank.nl/over-bng-bank/kerncijfers-en-jaarverslagen/jaarverslag-2025 ; https://www.bngbank.nl/over-bng/resultaten-en-verslagen/jaarverslagen/dividend-over-2025

x € 1.000

Aanvullende informatie

(*) 01-01-2025 (**) 31-12-2025 De bank is door de toezichthouder De Nederlandse Bank (DNB) in 2015 aangemerkt als systeembank. De bank voldoet aan de hoogste long-term credit rating (Standard&Poors's AAA, Moody's Aaa en Fitch AAA) met, in alle gevallen, een "stable outlook". De aandelen geven een goed rendement en de provincie loopt geen substantiële risico's.

9

Alliander N.V.		
Vestigingsplaats	Arnhem	
Juridische vorm	N.V.	
Website	www.alliander.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Energievoorziening	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	H.J. Hofstra	
	1-1-2027	**31-12-2027**
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	0,05	0,05
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	201	201
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	6.227.000	6.632.000
Omvang vreemd vermogen	8.748.000	7.329.000
	2026	**2027**
Financieel resultaat	296.000	405.000
Dividend	37	37

Prognose o.b.v. halfjaarcijfers 2026 *x € 1.000*

Aanvullende informatie

Vanwege de wettelijke eis dat de aandelen middellijk of onmiddellijk in handen van de overheid moeten zijn, heeft de provincie een belang in deze organisatie.

Risico en beheersmaatregelen

Zowel bestuurlijk als financieel is er voor provincie Flevoland nauwelijks sprake van risico's anders dan een 'normaal' aandeelhouderschapsrisico in verband met het zeer beperkte aandeel in de energiemaatschappij en netwerkbedrijven. Gezien de beperkte risico's zijn specifieke beheersmaatregelen niet aan de orde.

10

TMI Proof of Concept Fonds Flevoland B.V.

Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	B.V.	
Website	www.pocfondsflevoland.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Economische ontwikkeling	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	A.J. Gerritsen & A.J.A. van Dijk	
	1-1-2027	**31-12-2027**
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	100,00	100,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	7.755	7.755
Omvang vreemd vermogen	17	17
	2026	**2027**
Financieel resultaat	-419	0
Dividend	0	0

De in de hierboven opgenomen tabel gepresenteerde financiële informatie is herleid uit de door de vennootschap opgestelde Jaarstukken 2025 en het Jaarplan 2026, waarin opgenomen de exploitatiebegroting.

x € 1.000

Aanvullende informatie

Sinds 2018 verstrekt TMI Proof of Concept Fonds Flevoland B.V. participaties en/of (achtergestelde) converteerbare leningen aan Flevolandse innovatieve MKB-ondernemingen om op deze wijze innovatie in een vroeg stadium al te ondersteunen. Hierbij is het uitgangspunt dat het fonds minimaal 50% revolverend is. Het fonds heeft tot en met 2023 een toegezegd fondsvermogen van € 13,3 mln., waarvan € 5,3 mln. afkomstig is uit EFRO-middelen (inclusief € 1,3 mln. rijkscofinanciering). De overige € 8,0 mln. is afkomstig van de provincie. Hieruit worden ook de beheerkosten aan de fondsbeheerder (Horizon B.V.) betaald. De provincie heeft een aandeel van € 1 en is daarmee 100% eigenaar van deze entiteit. Onder het vreemd vermogen van de entiteit zijn opgenomen het al overgemaakte provinciaal fondsvermogen en de vooruitbetaalde EFRO-middelen, inclusief cofinanciering van het Rijk. Zodra het fondsvermogen wordt uitgezet via leningen wordt dit geconverteerd naar het vennootschappelijk eigen vermogen. Het Jaarplan 2027, waarin opgenomen de exploitatiebegroting, is ten tijde van het opstellen van de provinciale begroting 2026 nog niet beschikbaar.

Risico en beheersmaatregelen

Aan de inzet van EFRO-middelen en de daarmee samenhangende rijkscofinanciering zijn voorwaarden verbonden. Hierbij is het risico dat deze middelen niet volledig ingezet kunnen worden in de periode tot en met 2023. Als gevolg hiervan kan er sprake zijn van een terugbetalingsverplichting aan Europa / Den Haag. Om dit risico te mitigeren is een deskundige fondsmanager aangetrokken. Deze fondsmanager is bekend met het Flevolandse financieringslandschap en beheert de bestaande fondsen. Het gaat hier naast het PoC-fonds om het Technofonds Flevoland en het MKB-fonds Flevoland. Na 2023 zijn er vooralsnog geen nieuwe middelen beschikbaar om nieuwe financieringen te verstrekken, tenzij bestaande financieringen worden terugbetaald. Dit laatste wordt voor de komende jaren echter nog niet voorzien. De provincie, als aandeelhouder, en de fondsbeheerder verkennen verschillende mogelijkheden om nieuw kapitaal te verwerven om ook na 2023, naast het beheren van de al bestaande portefeuille, meer innovatief Flevolands MKB te kunnen ondersteunen.

11

Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek

Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	Gemeenschappelijke regeling	
Website	www.ofgv.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Milieu	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Algemeen en Dagelijks bestuur	
Betrokken bestuurder(s)	H.J. Hofstra	
	1-1-2027	**31-12-2027**
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	27,89	27,27
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	1.385	385
Omvang vreemd vermogen	4.712	4.712
	2026	**2027**
Financieel resultaat	0	0
Dividend	0	0

Prognose o.b.v. begroting 2027 *x € 1.000*

Aanvullende informatie

De Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek (OFGV) voert taken uit op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving voor de deelnemende provincies en gemeenten. Naast de verplichte milieutaken heeft de provincie ook de vergunningverlening-, toezicht en handhavingstaken op een breed terrein van bodem, ontgronding en water ondergebracht bij de OFGV.

12

Het Flevolands Archief

Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	Gemeenschappelijke regeling	
Website	www.hetflevolandsarchief.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Archiefbeheer	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Algemeen en Dagelijks bestuur	
Betrokken bestuurder(s)	A.J. Gerritsen & J. Klopman	
	1-1-2027	**31-12-2027**
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	8,00	8,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	236	271
Omvang vreemd vermogen	228	205
	2026	**2027**
Financieel resultaat	0	0
Dividend	0	0

Prognose op basis van jaarstukken 2025 en Programmabegroting HFA 2027-2030 en Bestuursrapportage 2026. *x € 1.000*

Aanvullende informatie

Sinds 1 juli 2017 bestaat het Regionaal Historisch Centrum Het Flevolands Archief (hierna: HFA) als opvolger van het Erfgoedcentrum Nieuw Land. Deelnemers zijn de gemeenten Lelystad, Dronten, Zeewolde, Urk, het Waterschap Zuiderzeeland, provincie Flevoland en het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW). HFA voert een deel van de archiefwettelijke taken uit voor haar deelnemers en houdt toezicht op, adviseert en beheert de archiefcollecties van haar deelnemers en uit de regio. Per 1 januari 2027 treedt het Rijk uit de gemeenschappelijke regeling Regionaal Historisch Centrum HFA.

13

Inter Provinciaal Overleg

Vestigingsplaats	Den Haag	
Juridische vorm	Vereniging	
Website	www.ipo.nl / www.bij12.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Samenwerking en belangenbehartiging	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht ALV	
Betrokken bestuurder(s)	J.N. Simonse	
	1-1-2027	**31-12-2027**
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	8,33	8,33
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	0	0
Omvang vreemd vermogen	43.190	41.030
	2026	**2027**
Financieel resultaat	0	0
Dividend	0	0

Saldo's bepaald op basis van (geconsolideerde) jaarrekening vereniging IPO 2025 gecorrigeerd voor geplande mutaties volgens conceptbegroting 2027 (restituties aan provincies vanuit eigen vermogen en geplande onttrekkingen bestemmingsreserves) *x € 1.000*

Aanvullende informatie

Het IPO is een vereniging van twaalf provincies. Het is het samenwerkingsverband van twaalf provincies en de belangenbehartiger namens de provincies richting medeoverheden (Rijk, gemeenten, waterschappen) en andere partners, maatschappelijke organisaties. Daarnaast vervult het IPO een platformfunctie om kennis te delen. Daarvoor worden het IPO-Jaarcongres, themadagen en denktank bijeenkomsten georganiseerd. Gezamenlijk worden standpunten bepaald en initiatieven ontplooid ter versteviging van de positie van de provincies als middenbestuur en ter verbetering van de interbestuurlijke verhoudingen.

14

Coöperatieve Vereniging NDOV-DOVA U.A.

Vestigingsplaats	Utrecht	
Juridische vorm	Vereniging	
Website	www.ndovloket.nl - www.dova.nu	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Openbaar vervoer	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht ALV	
Betrokken bestuurder(s)	E.T.M. Müller	
	1-1-2027	**31-12-2027**
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	6,67	6,67
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	2.148	2.151
Omvang vreemd vermogen	6.738	6.738
	2026	**2027**
Financieel resultaat	4	3
Dividend	0	0

De in de hierboven opgenomen tabel gepresenteerde financiële informatie is herleid uit de door het samenwerkingsverband opgestelde Jaarstukken 2025 en de Exploitatiebegrotingen 2026 en 2027.

x € 1.000

Aanvullende informatie

De organisaties NDOV en DOVA hebben de handen ineengeslagen en zijn met ingang van 2019 samen verder gegaan. Op 31 oktober 2018 is hiertoe de rechtspersoon Coöperatieve Vereniging NDOV-DOVA U.A. bij notariële akte te Utrecht opgericht. Het samenwerkingsverband telt 15 leden. Elk lid heeft één stem in de ledenvergadering. De coöperatie heeft ten doel het faciliteren en ondersteunen van de leden bij collectieve vraagstukken op het gebied van de exploitatie, infrastructuur en services voor reizigers, zoals informatievoorziening over het openbaar vervoer en andere vormen van collectief vervoer of individueel vervoer. Uiteindelijk doel is te komen tot een beter mobiliteitsbeleid van de leden en het realiseren van een doeltreffend en efficiënt vervoer voor de reiziger. Jaarlijks maakt het bestuur een jaarplan (activiteiten en begroting), bestuursverslag en jaarrekening op. De vereniging brengt na de jaarlijkse vaststelling van het jaarplan door de algemene ledenvergadering voor het gebruik van het ‘NDOV-programma’ en het ‘Samenwerkingsprogramma DOVA’ de daarmee samenhangende kosten bij de leden in rekening volgens de vastgestelde verdeelsleutels.

15

Provinciaal Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen Flevoland

Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	Publiek rechtspersoon	
Website	n.v.t.	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Afvalzorg en milieubeheer	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	College vormt Dagelijks- en Algemeen bestuur	
Betrokken bestuurder(s)	H.J. Hofstra (Dagelijks Bestuur) / Voltallig college (Algemeen Bestuur)	
	1-1-2027	**31-12-2027**
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	100,00	100,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	971	971
Omvang vreemd vermogen	33.578	34.921
	2026	**2027**
Financieel resultaat	0	0
Dividend	n.v.t.	n.v.t.

Jaarrekening 2024 (concept) en prognose 2026. *x € 1.000*

Aanvullende informatie

De provincies zijn op basis van de Wet Milieubeheer verantwoordelijk voor de eeuwigdurende nazorg van de stortplaatsen binnen de provinciegrenzen waar na 1 september 1996 afvalstoffen zijn gestort. Wanneer de stortplaats is volgestort, zorgt de exploitant voor de afdichting van de stortplaats. Na de technische eindinspectie gaat de nazorg, en daarmee de financiering van de nazorg, over naar de provincie (overdracht). Elke provincie heeft daartoe een Nazorgfonds in het leven geroepen. Het Nazorgfonds is op grond van artikel 15.47 van de Wet Milieubeheer een rechtspersoon en heeft een Dagelijks Bestuur, een Algemeen Bestuur en ook een eigen begroting en jaarrekening. GS zijn bij dezelfde wet belast met het beheer van het fonds. Zij vormen het Algemeen Bestuur. Het Dagelijks Bestuur bestaat uit twee gedeputeerden met de portefeuilles Financiën, Milieu en Afvalzorg. Het Nazorgfonds heeft 2 doelstellingen: de middelen zo goed mogelijk beheren zodat de eeuwigdurende nazorg bekostigd kan worden en zorgdragen dat de middelen alleen aan dit doel besteed worden. De rentetoevoeging in de voorzieningen is jaarlijks gelijk aan het doelrendement (4,4%), onafhankelijk van het werkelijke rendement op het vermogen. De afgelopen jaren was het werkelijk rendement lager dan het doelrendement, waardoor ingeteerd wordt op het eigen vermogen (de buffer voor schommelingen in het rendement).

Risico en beheersmaatregelen

Financiële risico's: Nadat een sluitingsverklaring wordt afgegeven voor een stortplaats gaat de nazorgfase van start. Als na het afgeven van een sluitingsverklaring blijkt dat in het Nazorgfonds onvoldoende vermogen aanwezig is om de eeuwigdurende nazorg te kunnen bekostigen, komen aanvullende kosten voor rekening van de provincie en is het verhalen op de exploitanten niet meer mogelijk. Ook ontstaat er een financieel risico wanneer het werkelijke beleggingsrendement van het Nazorgfonds lager is dan het doelrendement (rekenrente voor doelvermogen en heffing) of wanneer het op te brengen doelvermogen te laag blijkt te zijn. Voor de provincie speelt dit risico alleen voor de gesloten stortplaats Het Friese Pad. Beheersmaatregelen: Bij het bepalen van de hoogte van de jaarlijkse nazorgheffingen betrekken we het beleggingsrendement van het Nazorgfonds. Bij het afgeven van een sluitingsverklaring stellen we een financiële eindafrekening op om een tekort of overschot ten opzichte van het doelvermogen bij aanvang van de nazorg te kunnen vereffenen op het moment van overdracht van de stortplaats. We berekenen de benodigde doelvermogens volgens het IPO rekenmodel op basis van goedgekeurde nazorgplannen. De nazorgplannen en rekenmodellen voor de nog niet gesloten stortplaatsen zullen worden geactualiseerd aan de hand van de IPO checklist en het rekenmodel RINAS 4.

16

Groeifonds Flevoland B.V.		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	B.V.	
Website	www.horizonflevoland.nl/groeifondsflevoland	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Versterken van de economische structuur en stimuleren werkgelegenheid	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	A.J. Gerritsen & A.J.A. van Dijk	
	1-1-2027	**31-12-2027**
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	50,00	50,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	10.700	10.700
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	19.555	19.555
Omvang vreemd vermogen	18	18
	2026	**2027**
Financieel resultaat	-157	0
Dividend	0	0

De in de hierboven opgenomen tabel gepresenteerde financiële informatie is herleid uit de door de vennootschap opgestelde Jaarstukken 2025 en het Jaarplan 2026, waarin opgenomen de exploitatiebegroting.

x € 1.000

Aanvullende informatie

Groeifonds Flevoland B.V. heeft als doel het versterken van de economische structuur en het stimuleren van de werkgelegenheid in provincie Flevoland. Dit doet zij door het participeren in alsook het aangaan en verstrekken van (achtergestelde) geldleningen aan vennootschappen en andere ondernemingen die in de ruimste zin een bijdrage kunnen leveren aan dit doel. De Nederlandse Staat en provincie Flevoland zijn elk voor 50% eigenaar van deze entiteit. De initiële fondsomvang bedroeg € 16 mln., waarbij een eerste kapitaalstorting van € 8 mln. heeft plaatsgevonden bij de oprichting. Op 23 november 2021 is het aandelenkapitaal met € 5,4 mln. uitgebreid en door beide aandeelhouders (naar rato van ieders belang) volgestort. In december 2023 heeft door beide aandeelhouders een tweede kapitaalstorting van € 8 mln. op het initiële fondsvermogen plaatsgevonden. Het Jaarplan 2027, waarin opgenomen de exploitatiebegroting, is ten tijde van het opstellen van de provinciale begroting 2027 nog niet beschikbaar.

Risico en beheersmaatregelen

Door middel van een aandeelhoudersinstructie is de fondsbeheerder opgedragen om voorafgaand aan het verstrekken van financiering aan een ondernemer een berekening te maken van het mogelijk verlies op deze financiering. Daarnaast dient de fondsbeheerder deze berekening jaarlijks te herzien voor de gehele portefeuille. Hierbij heeft de fondsbeheerder de restrictie dat het gehele risico op de portefeuille niet groter mag zijn dan 25%.

7 Grondbeleid

Door de provincie wordt grondbeleid ingezet voor integrale gebiedsontwikkeling, infrastructuur, natuurontwikkeling en de ontwikkeling van het landelijk gebied. De provincie treedt daarbij enerzijds op als grondeigenaar en grondbeheerder (taakgebonden grondbeleid) en anderzijds als gebiedsontwikkelaar (gebiedsgericht grondbeleid).

Het taakgebonden grondbeleid is primair gericht op de realisatie, instandhouding en aanpassing van provinciale infrastructuur en andere provinciale opgaven. Het gebiedsgerichte grondbeleid wordt ingezet voor de realisatie van provinciale strategische doelen voor de fysieke leefomgeving.

Kaderdocumenten
Het provinciale grondbeleid is uitgewerkt in verschillende provinciale kaderdocumenten, waaronder de 'Omgevingsvisie FlevolandStraks', het 'Omgevingsprogramma Flevoland', de 'Omgevingsverordening Flevoland' en de 'Kadernota Grondbeleid'. Deze documenten vormen gezamenlijk het beleidskader voor de ontwikkeling, bescherming en het beheer van de fysieke leefomgeving. De 'Omgevingsvisie FlevolandStraks' bevat de langetermijnvisie van de provincie op de ontwikkeling van Flevoland.

In de 'Kadernota Grondbeleid' zijn zowel het bestaande beleid als de volgende beleidsuitgangspunten vastgelegd:

- bij grondverwerving voor infrastructurele werken wordt parallel aan iedere minnelijke onderhandeling gestart met de benodigde administratieve voorbereidingen voor een eventuele onteigeningsprocedure. Een besluit tot onteigening wordt uitsluitend genomen indien het minnelijke traject niet tot het gewenste resultaat leidt;
- per project of programma wordt bepaald welke provinciale middelen worden ingezet en welke projectmatige aanpak wordt gevolgd. Een voorbeeld hiervan is het ‘Programma Nieuwe Natuur’, waarvoor aanvullende voorwaarden zijn vastgesteld voor grondverwerving en grondbeheer.

De provincie beschouwt bouwgrondexploitatie in beginsel als een verantwoordelijkheid van gemeenten en private partijen. Indien een provinciaal belang dit noodzakelijk maakt, kan met instemming van PS van dit uitgangspunt worden afgeweken. Vooralsnog is hiervan geen sprake. De provincie participeert wel in de verbonden partijen OMALA N.V. en Airport Garden City C.V., waarin bouwgrondexploitaties plaatsvinden.

Met het provinciale grondbeleid beoogt de provincie tegen aanvaardbare en marktconforme prijzen tijdig gronden beschikbaar te krijgen of beschikbaar te laten komen voor de realisatie van provinciale beleidsdoelen. Daarbij wordt, waar mogelijk, in afstemming met andere overheden geopereerd om marktverstoringen en prijsopdrijving te voorkomen.

Gronden in eigendom (gebiedsgericht grondbeleid)
De provincie heeft een beperkte hoeveelheid grond in eigendom ten behoeve van het gebiedsgerichte grondbeleid (niet zijnde ondergrond van infrastructuur en dergelijke). Deze gronden zijn oorspronkelijk aangekocht ten behoeve van het voormalig plangebied Oostvaarderswold en nu opgenomen in het 'Programma Nieuwe Natuur'. Omdat deze gronden zich niet in een transformatieproces bevinden en veelal (tijdelijk) een vaste bestemming kennen worden deze in de jaarrekening gepresenteerd als 'Materieel Vast Actief' (MVA). Aan deze gronden wordt geen rente toegerekend.

Gronden 'Opgave landelijk gebied’
Voor de uitvoering van de ‘Opgave Landelijk Gebied’ is het noodzakelijk gronden, terreinen en opstallen te verwerven. Deze verwervingen dragen bij aan het realiseren van provinciale doelen op het gebied van natuur, water, stikstof, klimaat en een toekomstbestendig landelijk gebied.

Aankopen kunnen onder meer betrekking hebben op ruilgronden, agrarische bedrijven, opstallen of andere objecten die nodig zijn om gebiedsprocessen mogelijk te maken. Ook kan sprake zijn van verwervingen die bijdragen aan het verminderen van stikstofbelasting of het realiseren van natuur- en waterdoelen.

Dergelijke aankopen worden beschouwd als tijdelijk provinciaal bezit en worden daarom geactiveerd op de balans van de jaarrekening. De uitgaven worden niet rechtstreeks als lasten ten laste van een programmabudget verantwoord.

Waardering grond
De gronden worden op de balans gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Deze bestaat uit de aankoopprijs van grond en opstallen, vermeerderd met bijkomende kosten zoals schadeloosstellingen en andere direct toerekenbare verwervingskosten, en verminderd met eventuele bijdragen van derden.

Indien sprake is van een duurzame waardevermindering wordt de boekwaarde afgewaardeerd tot de lagere realiseerbare waarde. Eventuele waardeverminderingen worden verwerkt conform de geldende verslaggevingsvoorschriften en, voor zover van toepassing, gedekt uit beschikbare (Rijks)middelen die voor de betreffende opgave beschikbaar zijn gesteld.

8 Openbaarheidsparagraaf Woo

Algemeen

Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) bevat deze programmabegroting een openbaarheidsparagraaf. In deze paragraaf wordt ingegaan op de beleidsvoornemens en de uitvoering van de Wet open overheid (Woo). De organisatorische aspecten van de Woo zijn nader uitgewerkt in de paragraaf Bedrijfsvoering.

De Woo is op 1 mei 2022 in werking getreden als opvolger van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob). GS hebben in 2021, op basis van een impactanalyse, vastgesteld dat de provincie in vier jaar wil doorgroeien naar het ambitieniveau *maximaal transparant en maximaal toegankelijk*. PS hebben hiervoor de benodigde middelen beschikbaar gesteld.

De uitvoering van de Woo is ondergebracht in het meerjarige programma 'Informatie Open en Transparant', dat onderdeel uitmaakt van de bredere digitaliseringsopgave van de provincie. Het programma bestaat uit vier sporen en wordt gefaseerd gerealiseerd via verschillende plateaus en projecten, waarvan een deel inmiddels is afgerond of doorontwikkeld.

In de eerste programmaperiode lag de nadruk op het realiseren van een basisniveau van transparantie en toegankelijkheid. Daarbij zijn belangrijke stappen gezet. Inmiddels zijn 13 van de 17 wettelijk vastgestelde informatiecategorieën via de provinciale website actief openbaar gemaakt. In 2027 ligt de focus op het verder openbaar maken van de resterende informatiecategorieën, zodat invulling wordt gegeven aan de wettelijke inspanningsverplichting. Daarnaast zetten we in op het actief openbaar maken van maatschappelijk relevante dossiers via ons online platform.

Op 3 juni 2026 heeft het ministerie van BZK aangegeven dat de verdere invoering van de verplichte actieve openbaarmaking niet langer afhankelijk wordt gemaakt van aansluiting op één centrale 'Generieke Woo-voorziening' (GWV), de vroegere Woo-index.

Het kabinet heeft daarmee de kern van het advies van het ACOI overgenomen. Provincies worden geadviseerd om door te gaan met de implementatie van actieve openbaarmaking via hun eigen publicatiekanalen, zoals de eigen website.

De verplichting om informatie ook via de GWV centraal vindbaar te maken wordt voorlopig losgelaten. Wel blijft centrale vindbaarheid van overheidsinformatie het uiteindelijke doel en wordt gewerkt aan uniforme standaarden en toekomstige koppelingen tussen verschillende publicatieplatforms.

Vanuit de Woo staan drie hoofdthema's centraal:
- actieve openbaarmaking: het uit eigen beweging publiceren van overheidsinformatie;
- passieve openbaarmaking: het verstrekken van informatie op verzoek;
- een op orde zijnde informatiehuishouding als randvoorwaarde voor beide.

Voor 2027 en verder zijn de volgende doelstellingen en activiteiten richtinggevend:
- doorontwikkeling van de moderne digitale werkomgeving 'IOU', waarbij gebruiksgemak voor de ambtelijke professional en 'compliancy by design' centraal staat, waaronder 'openbaarmaking by design' (wet open overheid) en archiving by design' (nieuwe Archiefwet);
- doorontwikkeling van de inzet van Microsoft 365 Copilot ter ondersteuning van efficiënte zoek-, analyse- en ontsluitingsprocessen van overheidsinformatie als onderdeel van die nieuwe digitale werkomgeving;
- voortzetting van de roadmap 'Werkplek van de Toekomst', gericht op moderne informatie- en archiefbeheerprincipes. Hierbij spelen applicaties zoals Djuma, DMS/eDocs, SharePoint, Teams en het dataplatform een centrale rol. Dit vormt de technische basis van de nieuwe digitale werkomgeving;
- vervolg van het programma 'Ambtelijk Vakmanschap', gericht op bewustwording, kennisontwikkeling en vaardigheden rondom informatiebeheer, via e-learning en fysieke sessies;
- structurele verbetering van de informatiehuishouding, in lijn met de nieuwe Archiefwet en de aanbevelingen van de Provinciearchivaris. Daarbij wordt AI ingezet om informatie te verrijken met

metadata, met prioriteit voor informatie die bijdraagt aan maatschappelijke impact en wettelijke compliance;
- met dit programma werkt provincie Flevoland aan een duurzame, toekomstbestendige en transparante informatievoorziening, waarin toegankelijkheid, privacy en openbaarheid zorgvuldig met elkaar in balans zijn.

IV Financiële begroting

1 Overzicht baten en lasten

1.1 Financieel overzicht

Overzicht baten en lasten 2027

Het overzicht van baten en lasten is hieronder op programmaniveau weergegeven voor het begrotingsjaar 2027. De programma's zijn onderverdeeld naar programmaonderdelen, een specificatie hiervan vindt u terug in het programmaplan. De autorisatie door PS vindt plaats op het niveau van deze programmaonderdelen.

Tabel 1.1: Saldo van baten en lasten per programma

	Lasten 2027	Baten 2027	Saldo 2027
1 Fijn wonen en ruimtelijke ontwikkeling	9.935	-280	9.656
2 Landbouw, visserij, water en natuur in balans	34.644	-7.362	27.282
3 Bloeiende economie	16.547	-1.290	15.257
4 Vitale samenleving en Aantrekkelijk Flevoland	15.567	-38	15.529
5 Toekomstbestendige energie en klimaat	15.846	-4.302	11.544
6 Goede bereikbaarheid en infrastructuur	95.726	-3.268	92.457
7 Eigentijds bestuur	8.480	-50	8.430
8 Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering	89.545	-251.289	-161.744
Saldo	**286.290**	**-267.879**	**18.411**
Saldo reservemutaties	31.854	-50.265	-18.411
Geraamd resultaat	**318.144**	**-318.144**	**0**

x € 1.000

Detaillering baten en lasten in meerjarenperspectief

Tabel 1.2: Saldo van baten en lasten per programma meerjarig

Saldo lasten en baten per programma	Rekening 2025	Begroting 2026 na wijziging	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
1 Fijn wonen en ruimtelijke ontwikkeling	8.945	10.608	9.656	9.437	9.288	9.270
2 Landbouw, visserij, water en natuur in balans	20.624	27.396	27.282	29.623	19.529	15.524
3 Bloeiende economie	11.805	17.802	15.257	11.046	7.510	6.866
4 Vitale samenleving en Aantrekkelijk Flevoland	12.765	13.876	15.529	12.981	11.915	11.915
5 Toekomstbestendige energie en klimaat	9.885	12.287	11.544	10.452	10.391	9.466
6 Goede bereikbaarheid en infrastructuur	78.305	94.256	92.457	90.320	90.773	91.161
7 Eigentijds bestuur	6.154	6.737	8.430	5.508	5.508	5.413
8 Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering	-172.780	-157.671	-161.744	-158.628	-156.282	-148.922
Saldo van baten en lasten	**-24.297**	**25.292**	**18.411**	**10.738**	**-1.368**	**692**
Stortingen in reserves	77.236	44.071	31.854	18.004	18.600	16.118
Onttrekkingen aan reserves	-57.764	-69.363	-50.265	-28.743	-17.232	-16.811
Saldo reservemutaties	19.472	-25.292	-18.411	-10.738	1.368	-692
Geraamd resultaat (- = overschot)	**-4.825**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

x € 1.000

Tabel 1.3: Lasten per programma meerjarig

Lasten per programma	Rekening 2025	Begroting 2026 na wijziging	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
1 Fijn wonen en ruimtelijke ontwikkeling	9.624	10.837	9.935	9.672	9.460	9.442
2 Landbouw, visserij, water en natuur in balans	23.955	32.242	34.644	35.682	20.631	16.575
3 Bloeiende economie	13.292	19.011	16.547	11.830	8.275	7.631
4 Vitale samenleving en Aantrekkelijk Flevoland	14.236	13.915	15.567	13.020	11.954	11.954
5 Toekomstbestendige energie en klimaat	12.356	17.216	15.846	13.636	13.576	12.651
6 Goede bereikbaarheid en infrastructuur	83.117	97.394	95.726	93.657	94.110	94.499
7 Eigentijds bestuur	6.592	6.787	8.480	5.558	5.558	5.463
8 Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering	81.092	89.126	89.545	98.860	106.663	114.511
Lasten	**244.264**	**286.528**	**286.290**	**281.915**	**270.226**	**272.726**
Stortingen in reserves	77.236	44.071	31.854	18.004	18.600	16.118
Lasten inclusief toevoegingen reserves	**321.500**	**330.599**	**318.144**	**299.919**	**288.826**	**288.844**

x € 1.000

Tabel 1.4: Baten per programma meerjarig

Baten per programma	Rekening 2025	Begroting 2026 na wijziging	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
1 Fijn wonen en ruimtelijke ontwikkeling	-679	-230	-280	-236	-172	-172
2 Landbouw, visserij, water en natuur in balans	-3.331	-4.846	-7.362	-6.058	-1.101	-1.051
3 Bloeiende economie	-1.487	-1.209	-1.290	-784	-766	-766
4 Vitale samenleving en Aantrekkelijk Flevoland	-1.471	-38	-38	-38	-38	-38
5 Toekomstbestendige energie en klimaat	-2.471	-4.929	-4.302	-3.184	-3.184	-3.184
6 Goede bereikbaarheid en infrastructuur	-4.812	-3.138	-3.268	-3.337	-3.337	-3.337
7 Eigentijds bestuur	-439	-50	-50	-50	-50	-50
8 Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering	-253.872	-246.797	-251.289	-257.488	-262.945	-263.433
Baten	**-268.561**	**-261.236**	**-267.879**	**-271.176**	**-271.594**	**-272.033**
Onttrekkingen aan reserves	-57.764	-69.363	-50.265	-28.743	-17.232	-16.811
Baten inclusief onttrekkingen reserves	**-326.325**	**-330.599**	**-318.144**	**-299.919**	**-288.826**	**-288.844**

x € 1.000

Algemene dekkingsmiddelen

Tabel 1.5: Algemene dekkingsmiddelen (baten)

	2025 Rekening	2026 Na wijziging	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
a. Provinciefonds	-201.481	-189.756	-192.891	-198.400	-202.606	-201.393
b. Opcenten MRB	-44.849	-51.100	-52.600	-54.100	-55.850	-58.100
c. Dividend	-436	-149	-149	-299	-299	-299
d. Rente	-3.979	-3.500	-2.000	-1.000	-500	0
Totaal	**-250.745**	**-244.505**	**-247.640**	**-253.798**	**-259.255**	**-259.792**

x €1.000

a. Provinciefonds
De uitkering uit het provinciefonds is een vrij besteedbare uitkering die alle provincies van het Rijk ontvangen, voornamelijk bedoeld voor de uitvoering van de wettelijke taken. De hoogte van de uitkering wordt mede gebaseerd op de mogelijkheden die de provincies hebben om zelf inkomsten te genereren (belastingen en vermogensinkomsten). De omvang van het provinciefonds kan in ieder geval drie keer per jaar gewijzigd worden door het Rijk, waarover wij geïnformeerd worden via de circulaires in mei, september en december. Sinds 2024 is het provinciefonds niet meer direct gekoppeld aan de omvang van de Rijksuitgaven, maar groeit of krimpt het fonds in lijn met de ontwikkeling van het Bruto Binnenlands Product. De in deze begroting opgenomen uitkeringen voor 2027 en volgende jaren zijn gebaseerd op de 'Meicirculaire provinciefonds 2026'. Daarnaast is een voorschot genomen op de 'Septembercirculaire provinciefonds 2026' (zie de nadere toelichting hieromtrent onder tabel 1.11).

b. Opcenten motorrijtuigenbelasting (MRB)
Op grond van de Provinciewet heft de provincie een opslag (opcenten) op de motorrijtuigenbelasting (MRB). Het Rijk stelt hiervoor jaarlijks de maximale hoogte vast. Daarbinnen bepaalt de provincie zelf het tarief. De begrotingsraming is gebaseerd op het voertuigenoverzicht per 1 juli 2026. Vanaf 2027 gaan wij uit van een jaarlijkse indexering van 1% op het tarief.

Vanaf 2026 zijn de belastingregels voor emissievrije voertuigen, plug-in hybrides en campers gewijzigd. Deze wijzigingen beïnvloeden de opbrengsten uit de provinciale opcenten. Tegelijkertijd ontvangt de provincie

hiervoor een aanvullende uitkering via het provinciefonds. Daarnaast onderzoekt het kabinet een mogelijke wijziging van de grondslag voor de motorrijtuigenbelasting. De uitkomsten van dit onderzoek worden eind 2026 verwacht.

Meer informatie over de opcenten op de motorrijtuigenbelasting is opgenomen in de paragraaf 'Lokale heffingen'.

c. Dividend
De provincie ontvangt jaarlijks dividend als gevolg van een beperkt aandelenbezit. De dividenduitkeringen van de verbonden partijen over het boekjaar 2025 zijn bekend. Voor de jaren 2027-2030 wordt verondersteld dat die grotendeels in lijn zullen liggen met de dividenduitkering over voorgaande jaren (exclusief incidentele extra dividenden).

d. Rente (saldo financieringsfunctie)
Het saldo van de financieringsfunctie bestaat uit twee componenten:
- *rente provincie:* dit is rente die de provincie ontvangt op verstrekte leningen uit hoofde van de treasuryfunctie (aan gemeenten).
- *overige rentebaten:* dit is de rente die de provincie ontvangt op verstrekte overige langlopende leningen vanuit de publieke taak.

Zie voor meer informatie de paragraaf 'Financiering'.

Tabel 1.6: Saldo financieringsfunctie

	2025 Rekening	2026 Na wijziging	2027 Ontwerp	2028 Ontwerp	2029 Ontwerp	2030 Ontwerp
Rente provincie	-3.949	-3.500	-2.000	-1.000	-500	0
Overige rentebaten	-31	0	0	0	0	0
Totaal	**-3.979**	**-3.500**	**-2.000**	**-1.000**	**-500**	**0**

x €1.000

Kosten van overhead

Provincie Flevoland verantwoordt alle apparaatskosten (personeel en materieel) op het programmaonderdeel 8.2 'Bedrijfsvoering'. Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording gemeenten en provincies (BBV) moet in de financiële begroting een overzicht worden opgenomen van de geraamde kosten van de overhead. Dit betreft de totale apparaatskosten na aftrek van het personeel dat direct aan de taakvelden kan worden toegerekend. De provincie hanteert hiervoor de door de commissie BBV vastgestelde definitie. De kosten voor overhead zijn in tabel 1.7 gespecificeerd.

Tabel 1.7: Geraamde kosten overhead

	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Totaal personeel en organisatie (8.2.1)	61.008	59.974	60.646	60.538	60.586
Af: direct personeel	-29.508	-32.061	-32.420	-32.362	-32.388
Saldo personeel en organisatie indirect	**31.499**	**27.914**	**28.226**	**28.176**	**28.198**
Financiën, communicatie en juridische zaken (product 8.2.2)	1.052	550	550	550	550
Facilitaire zaken en Financiële administratie (product 8.2.3)	5.460	6.909	8.308	8.662	8.367
Informatievoorziening (product 8.2.4)	7.181	7.155	7.155	7.155	7.149
Totale kosten overhead	**45.192**	**42.528**	**44.240**	**44.543**	**44.265**

x €1.000

Tabel 1.8: Percentage personele overhead

	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Personele lasten indirect (ondersteunend) personeel	21.635	24.242	24.513	24.469	24.489
Personele lasten direct personeel	29.508	32.061	32.420	32.362	32.388
Personele overhead in %	**42%**	**43%**	**43%**	**43%**	**43%**

x €1.000

Stelposten, vennootschapsbelasting en onvoorzien

Tabel 1.9: Stelposten

	2026 Na wijziging	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Loon- en prijsontwikkeling	0	0	5.080	11.722	18.136
Vennootschapsbelasting	50	50	50	50	50
Onvoorziene uitgaven	140	140	140	140	140
Stelpost Onzekerheden	400	400	800	1.200	1.600
Stelpost Financiering	0	0	0	0	500
Stelpost Nieuw beleid	10.532	8.504	10.228	10.743	11.578
Totaal	**11.122**	**9.094**	**16.298**	**23.855**	**32.004**

x €1.000

Loon- en prijsontwikkeling
In de begroting is een stelpost opgenomen die bedoeld is voor loon- en prijsstijgingen van salarissen voor provinciepersoneel, inkoop van goederen en diensten en het verstrekken van subsidies aan derden. Bij het opstellen van de Programmabegroting 2027 is een deel van de stelpost ingezet om de begroting en meerjarenramingen op het prijspeil 2027 te brengen. De stelpost is daarna weer meerjarig op niveau gebracht om toekomstige kostenstijgingen ten opzichte van 2027 (prijspeil meerjarenraming) te kunnen dekken. Hiervoor zijn wij uitgegaan van de prijsontwikkelingen zoals opgenomen in het Centraal Economisch Plan 2026 van het Centraal Planbureau en ook actuele inzichten van de salarisontwikkelingen. Op basis van voorlopige informatie van het CPB, over de indexcijfers, verwachten wij dat het saldo van de stelpost nodig zal zijn voor verdere kostenstijgingen. Het verloop van de stelpost is in tabel 1.10 weergegeven.

Tabel 1.10: Inzet stelpost Loon- & prijsontwikkeling (L&P)

	2027	2028	2029	2030
Beginsaldo stelpost 'Loon- & prijsontwikkeling' (Programmabegroting 2026):	**5.252**	**13.272**	**20.797**	**24.128**
Bijstelling prijspeil 2027 in perspectiefnota	1.509	138	44	-448
Bijstelling prijspeil 2027 in zomernota	0	0	0	0
Overige bijstelling in Programmabegroting 2027	-3.179	-4.771	-5.602	-2.051
Saldo stelpost 'Loon- & prijsontwikkeling' na bijstelling	**3.582**	**8.639**	**15.239**	**21.629**
Toegekend aan budgetten:				
- goederen en diensten	-1.198	-1.158	-1.151	-1.125
- subsidiebudgetten	-2.385	-2.400	-2.367	-2.367
Stelpost 'Loon- en prijsontwikkeling' begroting 2027	**0**	**5.080**	**11.722**	**18.136**

x € 1.000

Vennootschapsbelasting
Met ingang van 1 januari 2016 zijn overheden onderworpen aan vennootschapsbelasting, als en voor zover zij ondernemingsactiviteiten uitvoeren en daarmee structurele overschotten behalen. Binnen provincie Flevoland is op dit moment één activiteit als belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting aangemerkt, namelijk de participatie in Airport Garden City C.V. (OMALA). Er bestaat nog onzekerheid over de hoogte van de over 2027 af te dragen vennootschapsbelasting, daarom is een stelpost opgenomen van € 0,05 mln.

Onvoorziene uitgaven
De post onvoorzien is bedoeld om in de loop van het jaar in te kunnen spelen op onvoorziene omstandigheden en nog enige flexibiliteit in de besteding van middelen te behouden.

Stelpost 'Onzekerheden'
Jaarlijks wordt in de begroting een stelpost 'Onzekerheden' opgenomen. De reden hiervoor is dat er in de programmabegroting rekenkundige aannames worden gedaan, die in de praktijk anders kunnen uitpakken c.q. tot tegenvallers kunnen leiden. Door hiervoor begrotingsruimte te reserveren wordt voorkomen dat dergelijke tegenvallers direct leiden tot een niet sluitende begroting. Het gaat vooral om aannames met betrekking tot de grote inkomstenstromen, zoals de provinciefondsuitkering en de opbrengst uit de opcenten MRB.

Stelpost 'Financiering'
Op basis van de cashflow prognose verwachten wij, in de planningshorizon van de begroting, externe financiering aan te moeten trekken. De omvang daarvan zal in de orde van grootte van € 60 mln. zijn. Dit leidt naar verwachting tot extra lasten (rente) in onze begroting in 2030 (€ 0,5 mln.). Daarom is in deze begroting een stelpost voor de verwachte financieringslasten opgenomen.

Stelpost 'Nieuw Beleid'
De stelpost 'Nieuw Beleid' geeft de begrotingsruimte weer. Begrotingsmutaties waarvoor geen alternatieve financiële dekking aanwezig is, bijvoorbeeld naar aanleiding van autonome ontwikkelingen of het coalitieakkoord, worden volgens vigerend beleid verrekend met deze stelpost. Ook zijn in deze stelpost een aantal oormerken opgenomen. Dit betreft gereserveerde middelen voor onderwerpen waar eerst een nadere uitwerking of besluitvorming noodzakelijk is. Hieraan liggen (vooralsnog) geen concrete bestedingsverplichtingen ten grondslag, waardoor als nodig alternatieve inzet van deze middelen mogelijk is. Het verloop van de stelpost 'Nieuw Beleid' is onderstaand op hoofdlijnen weergegeven, evenals de nog aanwezige oormerken.

Tabel 1.11a: Stelpost 'Nieuw Beleid'

Verloopoverzicht stelpost 'Nieuw Beleid' (-/- = verlaging stelpost)		Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
A. Initiële omvang					
Saldo op basis van begroting 2026		9.057	18.334	16.178	10.625
Slotwijziging 2025		-512	-512	-512	-512
Totaal initiële omvang	**A**	**8.545**	**17.822**	**15.666**	**10.113**
B. Inzet Perspectiefnota 2027-2030					
Inzet voorstellen Perspectiefnota 2027-2030		2.252	-4.910	-4.207	1.577
Totaal inzet Perspectiefnota 2027-2030	**B**	**2.252**	**-4.910**	**-4.207**	**1.577**
C. Meerjarige effecten Zomernota 2026					
Meerjarige effecten Zomernota 2026		-43	682	372	793
Totaal meerjarige effecten Zomernota 2026	**C**	**-43**	**682**	**372**	**793**
D. Reeds genomen besluiten voorjaar					
Tussenrapportage IPO 2026		-187	-187	-187	-187
Totaal reeds genomen besluiten voorjaar	**D**	**-187**	**-187**	**-187**	**-187**
E. Wijzigingen in begroting 2027 ten opzichte van kader					
Nieuwe raming opcenten MRB		1.250	2.500	3.750	5.500
Actualisatie kapitaallasten		61	-1.082	-888	-1.843
Actualisatie stelpost 'Loon- en Prijsontwikkeling'		321	599	1.432	-2.126
Bijstellen stelpost 'Onzekerheden' PB2027		400	400	400	400
Impact invoering nieuw verdeelmodel provinciefonds (1)		-2.500	-4.000	-4.000	-4.000
Herijking pachtopbrengsten Flevokust Haven		368	368	368	368
OFGV aanpassing bijdrage 2027		-247	-247	-247	-247
Uitbreidingsvergoeding delegatie OV gemeente Almere		-216	-216	-216	-216
Vernieuwend Initiatief Prijs (VIP)		0	0	0	-51
Correcties jaarschijf 2030 (2)		0	0	0	-3.002
Totaal wijzigingen in begroting 2027	**E**	**-563**	**-1.678**	**599**	**-5.217**

Verloopoverzicht stelpost 'Nieuw Beleid' (-/- = verlaging stelpost)		Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Egalisatie resultaat	E	-1.500	-1.500	-1.500	4.500
Eindsaldo stelpost 'Nieuw Beleid'	**A+B+C+D+E**	**8.504**	**10.229**	**10.743**	**11.578**

x € 1.000

1) Het IPO-bestuur heeft in 2026 geadviseerd het herziene verdeelmodel voor het provinciefonds vanaf 2027 in te voeren. Voor Flevoland leidt dit tot een aanzienlijk lager herverdeeleffect dan in eerdere voorstellen. De fondsbeheerders zijn voornemens deze wijzigingen te verwerken in de Septembercirculaire 2026. Vooruitlopend daarop zijn de verwachte financiële effecten, gebaseerd op informatie van het IPO en het ministerie van BZK, verwerkt in deze begroting.
2) Bij de uitbreiding van de begrotingshorizon met de jaarschijf 2030 bleek dat enkele budgetten abusievelijk niet waren doorgetrokken in de begroting. Dit betroffen onder meer enkele stortingen in reserves. Om een juiste en volledige meerjarige begroting te waarborgen, zijn de budgetten beoordeeld en zijn afwijkingen tussen 2030 en de voorgaande jaren (2027-2029) geanalyseerd. Deze aanpassing corrigeert deze onvolkomenheden en brengt de begroting 2030 in overeenstemming met de vastgestelde beleidsmatige en financiële uitgangspunten.

Tabel 1.11b: Resterende oormerken stelpost 'Nieuw beleid' en vrije ruimte

		Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Saldo stelpost 'Nieuw beleid'	**A**	**8.504**	**10.229**	**10.743**	**11.578**
A. Oormerken n.a.v. Coalitieakkoord 2019-2023					
- Infrastructuur - Wegen (kapitaallasten)		0	452	452	452
- Infrastructuur - Fietspaden (kapitaallasten)		0	739	664	664
B. Overig					
- SWUNG (kap. last investering)		106	106	106	106
- MSNF		0	0	0	2.200
- Nieuwe bestuursperiode (3)		9.350	9.900	10.500	3.100
- Egalisatie resultaat (4)		-1.500	-1.500	-1.500	4.500
Totaal geoormerkt	**B**	**7.956**	**9.697**	**10.222**	**11.022**
Saldo vrije ruimte stelpost 'Nieuw beleid'	**A-B**	**548**	**530**	**520**	**555**

x € 1.000

3) In deze begroting is een overschot in de stelpost 'Nieuw beleid' gereserveerd in een oormerk 'Nieuwe bestuursperiode', voor (onzekerheden in) de nieuwe bestuursperiode.
4) In deze begroting is het lagere begrotingssaldo in 2030 geëgaliseerd via de 'Brede Bestemmingsreserve' (oormerk 'Egalisatie resultaat voor bestendige raming') vanuit de positieve saldi van de jaren daarvoor.

Tabel 1.11c: Resterende vrije ruimte in de stelpost 'Nieuw beleid'

		Stelpost 'Nieuw Beleid'			
Specificatie stelpost en vrije ruimte		**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Saldo	**A**	8.504	10.229	10.743	11.578
Totaal geoormerkt	**B**	7.956	9.697	10.222	11.022
Saldo vrije ruimte	**A-B**	**548**	**530**	**520**	**555**

x € 1.000

1.2 Grondslagen waarop de ramingen zijn gebaseerd

De baten, lasten en financiële positie voor de periode 2027-2030 zijn geraamd op basis van de grondslagen in tabel 1.12.

Tabel 1.12: Rekenvariabelen

	2027	2028	2029	2030
Loon- en prijsontwikkelingen (bron: CEP):				
* Goederen en diensten (inkoop)	2,6%	2,1%	2,6%	2,3%
* Subsidies (instellingen) o.b.v. gemiddelden	2,9%	3,5%	3,5%	3,2%
* Salarissen	3,1%	4,2%	4,0%	3,6%
Rente (gemiddelden):				
* Uitzettingen (schatkistbankieren)	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%
* Uitzettingen (leningen uit publieke taak)	0,04%	0,04%	0,04%	0,04%
Overige:				
* Indexering MRB	1%	1%	1%	1%
* Voertuigbestand voor MRB	juli 2026	juli 2026	juli 2026	juli 2026
* Circulaire provinciefonds	mei 2026	mei 2026	mei 2026	mei 2026

De loon- en prijsontwikkelingen zijn gebaseerd op het Centraal Economisch Plan (CEP) 2026 van het Centraal Planbureau (CPB).

De ramingen (percentages) voor de jaren 2027-2030 zijn als volgt tot stand gekomen:
- voor goederen en diensten op basis van de IMOC;
- voor salarissen op basis van de loonvoet sector overheid. Voor 2027 en 2028 is de bijstelling in overeenstemming met de huidige CAO (loopt tot 1 juli 2028);
- voor subsidies 1/3 op basis van de IMOC en voor 2/3 op basis van loonvoet sector overheid.

Voor prijsstijgingen in latere jaren is een stelpost 'Loon- en prijsontwikkelingen' opgenomen.

1.3 Incidentele baten en lasten

Om te bepalen of er in de begroting en meerjarenraming sprake is van een structureel evenwicht dient op grond van het BBV (art. 19) inzichtelijk gemaakt te worden welke incidentele baten en lasten de begroting bevat. Incidentele baten en lasten betreffen posten die het begrotingssaldo incidenteel beïnvloeden en dus een tijdelijk karakter hebben. Onttrekkingen aan en stortingen in reserves hebben op grond van het BBV in principe een incidenteel karakter, tenzij deze reserves zijn ingesteld om een egaliserende werking te hebben op het gebied van investeringen en reguliere provinciale taken. Onderstaand is het overzicht voor 2027 opgenomen. Een nadere detaillering van de incidentele baten en lasten, en ook het meerjarenoverzicht, is opgenomen in bijlage D van deze programmabegroting.

Tabel 1.13a: Incidentele baten en lasten

	Incidenteel 2027	Structureel 2027	Totaal 2027
1 Ruimtelijke ontwikkeling en landschap	532	9.403	9.935
2 Landbouw, visserij en natuur in balans	19.408	15.236	34.644
3 Bloeiende Economie	8.890	7.657	16.547
4 Vitale samenleving en aantrekkelijk Flevoland	3.980	11.587	15.567
5 Toekomstbestendige energie en klimaat	3.185	12.661	15.846
6 Goede bereikbaarheid en infrastructuur	8.023	87.703	95.726
7 Eigentijds bestuur	2.678	5.802	8.480
8 Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering	5.882	83.663	89.545
Totaal lasten	**52.578**	**233.712**	**286.290**
1 Ruimtelijke ontwikkeling en landschap	-257	-23	-280
2 Landbouw, visserij en natuur in balans	-6.559	-803	-7.362
3 Bloeiende Economie	-525	-765	-1.290
4 Vitale samenleving en aantrekkelijk Flevoland	0	-38	-38
5 Toekomstbestendige energie en klimaat	-1.117	-3.185	-4.302
6 Goede bereikbaarheid en infrastructuur	-517	-2.751	-3.268
7 Eigentijds bestuur	0	-50	-50
8 Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering	-1.945	-249.344	-251.289
Totaal baten	**-10.920**	**-256.959**	**-267.879**
Totaal saldo van lasten en baten	**41.658**	**-23.247**	**18.411**
Saldo van stortingen en onttrekkingen reserves	**-16.455**	**-1.957**	**-18.411**
Geraamd resultaat	**25.204**	**-25.204**	**0**

x € 1.000

Op basis van onderstaande tabel kan worden geconcludeerd dat er sprake is van een structureel positief begrotingssaldo en de meerjarenraming dus structureel in evenwicht is. Het overschot op de structurele middelen wordt ingezet ter dekking van de incidentele lasten.

Tabel 1.13b: Presentatie van het structureel begrotingssaldo (cf. BBV)

	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Saldo van baten en lasten (tabel 1.2)	18.411	10.738	-1.368	692
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves (tabel 1.2)	-18.411	-10.738	1.368	-692
Geraamd resultaat	0	0	0	0
Waarvan incidentele baten en lasten *(bijlage D)*	25.204	8.391	7.717	3.964
Structureel begrotingssaldo (- = tekort)	25.204	8.391	7.717	3.964

x € 1.000

1.4 Boekjaarsubsidies

Met ingang van deze begroting is de presentatie van boekjaarsubsidies aangepast naar aanleiding van gewijzigde jurisprudentie rondom de verantwoording van subsidies. De boekjaarsubsidies zijn daarom opgenomen in het overzicht hieronder. Hiermee wordt voldaan aan de nieuwe verantwoordingsvereisten.

Tabel 1.14: Overzicht boekjaarsubsidies

Subsidieaanvrager	Onderwerp	Bedrag (€)	Programmaonderdeel
Stichting Bibliotheeknetwerk Flevoland	Jaarplan (voor 2027 en 2028)	2.443.466	4.2 Cultuur en erfgoed
Stichting Erfgoedpark Batavialand	Boekjaarsubsidie 2026	2.355.655	4.2 Cultuur en erfgoed
Stichting Land Art Flevoland	Jaarplan	148.675	4.2 Cultuur en erfgoed
Monumentenwacht Flevoland	Jaarplan	26.404	4.2 Cultuur en erfgoed
TMO POC Fonds Flevoland BV	TMI POC Fonds	160.913	3.1 Economische ontwikkeling
Stichting Flevopenningen	Flevopenningen Ondernemersgala	51.450	3.1 Economische ontwikkeling
Horizon B.V.	Boekjaarsubsidie 2026	3.825.887	3.1 Economische ontwikkeling
IVN Flevoland	Jaarplan	187.052	5.1 Energie
Stichting Faunabeheereenheid Flevoland	Provinciaal faunabeheer	284.123	2.2 Natuur
Stichting DE-on	Energie expertiseteam Flevoland (EEF)	617.661	5.1 Energie
Stichting DE-on	Uitvoering Warmte Expertisecentrum (WEC)	247.065	5.1 Energie
Visit Flevoland B.V.	Jaarplan Branding Flevoland	293.479	4.1 Recreatie, toerisme en sport
Visit Flevoland B.V.	Jaarplan	646.862	4.1 Recreatie, toerisme en sport
Sportservice Flevoland B.V.	Jaarplan	913.464	4.1 Recreatie, toerisme en sport
Stichting Bevrijdingsfestival Flevoland	Bevrijdingsfestival	84.893	7.1 Bestuur
Stichting Bos der Onverzettelijken	Indiëherdenking Flevoland	5.145	7.1 Bestuur
Stichting Comité 30 juni – 1 juli	Herdenking trans-Atlantisch	5.145	7.1 Bestuur
Stichting Keti Koti Flevoland	Keti Koti Flevoland Festival	10.290	7.1 Bestuur
Totaal subsidiebedrag		**12.307.629**	

2 Uiteenzetting financiële positie

Dit hoofdstuk beschrijft de wijze waarop het financiële begrotingsresultaat 2027 tot stand is gekomen. Daarnaast wordt in dit hoofdstuk meer gedetailleerd ingegaan op een aantal specifieke onderdelen, waaronder hetgeen is voorgeschreven in het Besluit Begroting en Verantwoording gemeenten en provincies (BBV). Het op grond van het BBV voorgeschreven overzicht van de geraamde baten en lasten per taakveld is opgenomen in bijlage C van deze programmabegroting.

2.1 Uitgangspunten voor de Programmabegroting 2027

De basis voor de Programmabegroting 2027 is het financieel perspectief zoals gepresenteerd in de Perspectiefnota 2027-2030, aangevuld met eventuele effecten van aangenomen moties en amendementen tijdens de behandeling van de Perspectiefnota 2027-2030 door PS op 1 juli jl. Daarbij zijn drie amendementen en negen moties aangenomen, zie bijlage A. van deze programmabegroting. Autonome ontwikkelingen zijn in deze begroting zichtbaar verwerkt en van een nadere toelichting voorzien (als > € 100.000). Dit betreft onder andere de actualisatie van de ramingen voor de uitkering provinciefonds en opcenten MRB.

In afwijking op de reguliere uitgangspunten en peildatum hebben we in deze begroting een voorschot genomen op de Septembercirculaire 2026. Het IPO-bestuur heeft in 2026 geadviseerd het herziene verdeelmodel voor het provinciefonds vanaf 2027 in te voeren. Voor Flevoland leidt dit tot een aanzienlijk lager herverdeeleffect dan in eerdere voorstellen. De fondsbeheerders zijn voornemens deze wijzigingen te verwerken in de Septembercirculaire 2026. Vooruitlopend daarop zijn de verwachte financiële effecten, gebaseerd op informatie van het IPO en het ministerie van BZK, verwerkt in deze begroting.

De vooruitzichten voor Flevoland zijn ten opzichte van de laatste perspectiefnota verbeterd. Ook het meerjarenperspectief tot en met 2030. In lijn met voorgaande jaren stellen we voor om middelen toe te voegen aan de stelpost voor (onzekerheden in) de nieuwe bestuursperiode.

Daarnaast zijn de structurele financiële effecten van het Coalitieakkoord 2023-2027 in deze begroting verwerkt. Volgens vigerend beleid zijn begrotingsmutaties die ten laste of ten gunste van de begrotingsruimte komen verrekend met de stelpost 'Nieuw Beleid'.

Nieuwe inzichten 2027-2030

De volgende nieuwe inzichten zijn verwerkt in de begroting:

Autonome ontwikkelingen
Het is gebruikelijk dat in de perspectiefnota het financieel perspectief voor de eerstvolgende begroting wordt geschetst. Hierin worden onder andere autonome ontwikkelingen verwerkt, bijvoorbeeld de actualisatie van het provinciefonds op basis van de laatste circulaire en de bijstelling van de opcenten MRB op basis van een actueel voertuigbestand. Daarnaast kunnen autonome ontwikkelingen zijn opgenomen die bijvoorbeeld het gevolg van zijn van wijzigingen in kasritmen van grote projecten of onvermijdelijke lasten als gevolg van gewijzigde wet- en regelgeving. Deze perspectiefnota vormt dan de basis voor de later dat jaar op te stellen programmabegroting.

Verwerking Perspectiefnota 2027-2030
De Perspectiefnota 2027-2030 bestaat uit richtinggevende voorstellen die mede afhankelijk van de uitkomsten van de Algemene Beschouwingen nader zijn uitgewerkt en verwerkt zijn in de Programmabegroting 2027. Dekking van deze voorstellen vindt plaats vanuit de vrije ruimte in de stelpost 'Nieuw Beleid' of het ongeoormerkte deel van de 'Brede Bestemmingsreserve'.
Zie hiervoor de verschillenanalyses (onderdeel 'middelen') van de desbetreffende programmaonderdelen, waar de verschillen > € 100.000 van een nadere toelichting zijn voorzien. Het totale effect van deze mutaties op het begrotingssaldo 2027 bedraagt € 2,3 mln. voordelig (zie detail verloopoverzicht 'Nieuw Beleid' in tabel 1.11).

Coalitieakkoord 2023-2027
Na de Statenverkiezingen van maart 2023 heeft zich een nieuwe coalitie gevormd. In het Coalitieakkoord 2023 - 2027 zijn de ambities voor de komende bestuursperiode verwoord. De (structurele) mutaties uit het coalitieakkoord zijn verwerkt in deze begroting.

De incidentele mutaties waarvoor al bestaande dekking aanwezig is, zijn verwerkt door middel van een oormerk in de desbetreffende bestemmingsreserves, danwel in de daartoe ingestelde reserve 'Uitvoering Coalitieakkoord 2023-2027'. De overige voorstellen zullen via een separaat Statenvoorstel worden voorgelegd.

Begrotingseffecten nieuwe inzichten
In paragraaf 1.1 is een totaaloverzicht opgenomen van het verloop van de stelpost 'Nieuw Beleid'. Deze stelpost is gewijzigd als gevolg van het verwerken van autonome ontwikkelingen en de structurele mutaties uit het coalitieakkoord (zie hiervoor). Daarnaast zijn er ontwikkelingen en nieuwe inzichten die zijn ontstaan bij het opstellen van de Programmabegroting 2027. Voor zover deze geen relatie hebben met bestaande reserves zijn deze van invloed op het financieel perspectief. Dit zijn in de meeste gevallen effecten die voortvloeien uit bestaand beleid en van technische aard zijn, maar die wel effect hebben op de begrotingsruimte en/of aanwezige stelposten. Deze mutaties zijn bij de verschillenanalyse van de desbetreffende programmaonderdelen van een toelichting voorzien (als > € 100.000). De niet resultaat neutrale begrotingsmutaties zijn daarbij volgens vigerend beleid ten laste of ten gunste van de stelpost 'Nieuw Beleid' gebracht. Per saldo is het effect (inclusief de verwerking van de egalisatie van het resultaat) van deze begrotingsmutaties in 2027 € 2,1 mln. nadelig (zie detail verloopoverzicht 'Nieuw Beleid' in hoofdstuk 1.1).

Eindbeeld
Op basis van de hiervoor genoemde ontwikkelingen kan worden geconcludeerd dat we een sluitende Programmabegroting 2027 kunnen presenteren. Ook de Meerjarenraming 2028-2030 is sluitend.

2.2 Geprognosticeerde begin- en eindbalans

Op basis van de begrote ontwikkelingen in de investeringen, voorzieningen en reserves is op voorschrift van het BBV onderstaande geprognosticeerde meerjaren balans opgenomen.

Tabel 1.15: Geprognosticeerde balans (meerjarig)

Balans	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027	31-12-2028	31-12-2029	31-12-2030
Materiële vaste activa	302.234	315.050	363.639	380.956	373.688	431.106
Financiële vaste activa	20.719	20.747	20.247	20.247	20.247	20.247
Vlottende activa	257.200	197.841	117.675	76.309	71.689	12.666
Balanstotaal activa	**580.153**	**533.638**	**501.561**	**477.512**	**465.624**	**464.019**
Algemene reserve	35.450	38.978	38.978	38.978	38.978	38.978
Bestemmingsreserves	377.877	349.052	330.640	319.902	321.270	320.577
Voorzieningen	57.384	36.240	37.295	41.968	37.281	32.202
Langlopende schulden	0	377	377	377	377	377
Vlottende passiva	109.442	108.991	94.271	76.287	67.718	71.885
Balanstotaal passiva	**580.153**	**533.638**	**501.561**	**477.512**	**465.624**	**464.019**

x € 1.000

Als gevolg van de grote investeringsprojecten in de komende jaren neemt de (boek)waarde van de materiële vaste activa de komende jaren toe. De vlottende activa nemen sterk af, voornamelijk als gevolg van de liquiditeiten die worden ingezet voor de financiering van de investeringen. In de geprognosticeerde balans is vooralsnog geen rekening gehouden met toekomstige externe projectfinanciering. Voor een nadere toelichting hierop wordt verwezen naar de paragraaf 'Financiering' in deze begroting. De (vlottende) passiva nemen toe als gevolg van de toegenomen investeringen (zie hiervoor de toelichting in de paragraaf ‘Lokale heffingen’).

2.3 Bijdrage EMU-saldo

Het EMU-saldo is het verschil tussen de inkomsten en de uitgaven van de collectieve sector (Rijk, medeoverheden en sociale fondsen). Het EMU-saldo wijkt af van het begrip exploitatiesaldo waarmee gemeenten en provincies werken. Het verschil zit onder meer in een andere behandeling van investeringen, afschrijvingen en voorzieningen. Voor de berekening van het EMU-saldo wordt mede gebruik gemaakt van de geprognosticeerde balans, welke is opgenomen in paragraaf 2.2. Over de hoogte van het EMU-tekort zijn binnen Europa afspraken gemaakt. De Wet Houdbare overheidsfinanciën (Wet Hof) is de Nederlandse uitwerking van de Europese afspraken ten aanzien van de overheidsfinanciën. Deze wet moet de begrotingsdiscipline op nationaal en decentraal niveau waarborgen.

Referentiewaarde EMU-saldo
Het aandeel van de decentrale overheden in het EMU-saldo is macro genormeerd. De Rijksoverheid maakt daarover afspraken met het IPO, de VNG en het UvW. De afspraak is gemaakt dat de ruimte in het EMU-saldo voor de decentrale overheden tezamen vanaf 2024 jaarlijks (maximaal) - 0,5% van het BBP bedraagt. Voor het jaar 2026 bedroeg het aandeel van de provincies daarbinnen - 0,10% (van het BBP). Voor het jaar 2027 is deze EMU-tekortruimte (vooralsnog) niet nader verdeeld over gemeenten, provincies en waterschappen, waardoor voor 2027 geen referentiewaarde op het niveau van de provincie(s) beschikbaar is.

Tabel 1.16: EMU-saldo

	Rekening 2025	Ontwerp 2026	2027	2028	2029	2030
exploitatiesaldo voor mutaties reserves (- = tekort)	**24.297**	**-16.730**	**-18.411**	**-10.738**	**1.368**	**-692**
+ afschrijvingen t.l.v. exploitatie	9.143	10.133	12.226	15.890	17.288	16.972
+ dotaties aan voorzieningen t.l.v. exploitatie	30.950	12.095	12.446	12.446	12.446	12.446
- investeringen vaste activa	-25.831	-40.713	-64.292	-36.684	-9.960	-74.390
+ bijdragen van derden in investeringen	1.490	0	3.477	3.477	0	0
- betalingen t.l.v. voorzieningen	-5.134	-14.686	-11.391	-7.773	-17.133	-17.425
Bijdrage aan EMU saldo (-=tekortverhogend)	**34.915**	**-49.901**	**-65.945**	**-23.382**	**4.009**	**-63.089**

x € 1.000

2.4 Jaarlijks terugkerende arbeidsgerelateerde verplichtingen

Het BBV schrijft voor dat inzage wordt gegeven in jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, waarvoor geen voorziening is getroffen. Met de invoering van het Individueel Keuze Budget (IKB) in 2015 is deze jaarlijks terugkerende verplichting (onder andere vakantiegeld) niet meer aan de orde. De kosten en de uitgaven vallen in hetzelfde begrotingsjaar en zijn opgenomen in programmaonderdeel 8.2 'Bedrijfsvoering'. Hieronder vallen ook de kosten die samenhangen met het persoonlijk opleidingsbudget (POB) van de medewerkers, op basis van de in 2026 gesloten cao. In afstemming met de accountant worden deze kosten toegerekend aan het jaar waarin de desbetreffende opleiding daadwerkelijk is genoten (er wordt geen voorziening getroffen voor eventueel opgebouwde opleidingsrechten). Gezien de mogelijkheid voor medewerkers tot het opbouwen van een spaarverlof zonder vervaltermijn is voor deze verplichting met ingang van 2017 wel een voorziening getroffen, ter hoogte van het per balansdatum gespaarde verlofsaldo (zonder vervaltermijn), zie hiervoor ook bijlage B ‘Overzicht reserves en voorzieningen’.

2.5 Investeringen in vaste activa

Onderstaande tabel geeft meerjarig inzicht in de boekwaarde van de vaste activa op 31 december van het betreffende jaar.

Tabel 1.17: Boekwaarde vaste activa (meerjarig)

Materiële vaste activa	2026	2027	2028	2029	2030
1. Vaste activa met maatschappelijk nut					
Grond-, weg en waterbouw	283.682	314.284	325.939	323.393	383.745
Gronden en terreinen	6.311	6.311	6.311	6.311	6.311
Totaal vaste activa met maatschappelijk nut	**289.993**	**320.595**	**332.250**	**329.704**	**390.056**
2. Vaste activa met economisch nut					
Bedrijfsgebouwen	10.146	10.787	10.066	9.381	8.696
Machines, apparaten en installaties	5.179	22.043	24.935	21.257	19.367
Grond-, weg en waterbouw	9.410	9.118	12.676	12.384	12.092
Overige materiële vaste activa	322	1.096	1.029	962	895
Totaal vaste activa met economisch nut	**25.057**	**43.044**	**48.706**	**43.984**	**41.050**
Totaal materiële vaste activa	**315.050**	**363.639**	**380.956**	**373.688**	**431.106**
Financiële vaste activa					
Kapitaalverstrekkingen aan:					
a. Deelnemingen	12.127	12.127	12.127	12.127	12.127
b. Overige verbonden partijen	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
Leningen aan:					
a. openbare lichamen - art. 1a Wet fido	500	0	0	0	0
b. deelnemingen	277	277	277	277	277
Overige langlopende leningen:					
a. verstrekte leningen	10.122	10.122	10.122	10.122	10.122
b. voorzieningen oninbare leningen	-3.279	-3.279	-3.279	-3.279	-3.279
Totaal financiële vaste activa	**20.747**	**20.247**	**20.247**	**20.247**	**20.247**
Totaal vaste activa	**335.797**	**383.886**	**401.203**	**393.935**	**451.353**

x € 1.000

De boekwaarde wordt beïnvloed door vermeerderingen en verminderingen. De vermeerderingen bestaan uit de (vervangings-)investeringen. De verminderingen bestaan hoofdzakelijk uit afschrijvingen, verkoop van activa (bijvoorbeeld grond) en ontvangen aflossingen op verstrekte leningen.

Tabel 1.18: Overzicht per product van vermeerderingen en verminderingen vaste activa

	Vermeer-deringen 2027	Vermin-deringen 2027	Vermeer-deringen 2028	Vermin-deringen 2028	Vermeer-deringen 2029	Vermin-deringen 2029	Vermeer-deringen 2030	Vermin-deringen 2030
6.1.1 Openbaar vervoer	590	0	0	0	0	0	0	0
6.3.1 Investering provinciale infrastructuur	12.850	0	4.667	0	1.477	0	49.409	0
6.3.2 Instandhouding en realisatie provinciale infrastructuur	28.783	0	18.615	0	8.483	0	23.995	0
7.2.1 Provinciale Staten	110	0	0	0	0	0	0	0
8.2.3 Facilitaire zaken	20.959	-3.477	12.477	-3.477	0	0	986	0
8.2.4 Informatie-voorziening	1.000	0	925	0	0	0	0	0
Subtotaal mutaties	**64.292**	**-3.477**	**36.684**	**-3.477**	**9.960**	**0**	**74.390**	**0**
Afschrijvingslasten	0	-12.226	0	-15.890	0	-17.288	0	-16.972
Totaal	**64.292**	**-15.703**	**36.684**	**-19.376**	**9.960**	**-17.288**	**74.390**	**-16.972**

x € 1.000

2.6 Financiering

Gezien de financiële positie van de provincie worden er op dit moment geen middelen geleend om de uitgaven en investeringen te financieren. Wel worden overtollige middelen uitgeleend volgens het vastgestelde treasurybeleid. Op basis van de cashflow prognose verwachten wij, in de planningshorizon van de begroting, externe financiering aan te moeten trekken (zie hiervoor ‘Stelposten’ in het onderdeel ‘Overzicht baten en lasten’ van onderdeel IV van de programmabegroting). In de paragraaf 'Financiering' (onderdeel III van de programmabegroting) zijn het beleid en de verwachtingen ten aanzien van de renteontwikkeling en liquiditeitenomvang uiteengezet.

2.7 Reserves en voorzieningen

In 2027 dalen de reserves per saldo met ongeveer € 18,4 mln. Tegenover een totale toevoeging van € 31,9 mln. staan onttrekkingen van € 50,3 mln. In 2027 neemt de omvang van de voorzieningen licht toe (met € 0,9 mln.) naar afgerond € 45,0 mln.

Bij de voorzieningen gaan de vermeerderingen via de exploitatie (lasten in het begrotingsjaar), de verminderingen (bestedingen) vinden rechtstreeks ten laste van de voorzieningen plaats en lopen dus niet via de begroting van baten en lasten. Bij het vormen van de voorziening wordt namelijk al de besteding ervan in latere jaren geautoriseerd. De voornaamste toevoegingen en onttrekkingen hangen samen met (de egalisatie van kosten van) het niet jaarlijks onderhoud.

In de hiernavolgende tabel zijn de mutaties in de reserves en voorzieningen op hoofdlijnen weergegeven. Voor nadere informatie over het doel van de diverse reserves en voorzieningen wordt verwezen naar bijlage B 'Overzicht reserves en voorzieningen'. Hierin is ook een detaillering van de mutatie per afzonderlijke reserve en voorziening opgenomen, en ook de resterende oormerken. Deze bijlage is gebaseerd op de geactualiseerde 'Nota Reserves en Voorzieningen 2026' en nadien genomen separate besluiten. De aanpassing van de mutaties in de reserve ten opzichte van het financieel kader zijn terug te vinden het programmaonderdeel 9.1 'Reserves'.

Tabel 1.19: Verloopstaat reserves

	Begrote stand 1/1	Storting	Onttrekking	Stand 31/12	Oormerk
A001 Algemene reserve	38.978	0	0	38.978	0
Totaal Algemene reserve	**38.978**	**0**	**0**	**38.978**	**0**
Bestemmingsreserve					
B008 Monumentenzorg	1.835	324	0	2.158	634
B009 Brede Bestemmingsreserve	103.842	3.253	-23.289	83.806	48.267
B025 Procesgelden gebiedsontwikkeling	1.452	1.000	-1.075	1.377	0
B029 Bodem	990	0	0	990	990
B032 Nieuwe Natuur	2.760	0	0	2.760	0
B035 Almere 2.0	73	6.700	-6.750	23	0
B045 Regiodeal Noordelijk Flevoland	5.278	162	-3.906	1.533	1.533
Totaal bestemmingsreserves	**116.228**	**11.439**	**-35.020**	**92.648**	**51.424**
Uitvoeringsreserve					
B011 Sport	143	0	0	143	0
B016 Zuiderzeelijngelden	5.715	0	198	5.912	5.912
B027 POP	1.499	0	0	1.499	0
B031 Cofinanciering EU-projecten 2014-2020	4.148	900	-900	4.148	0
B040 Doorgeschoven activiteiten	1.014	0	-100	914	914
B044 Duurzame energie	7.805	1.583	-1.820	7.568	6.955
B046 Uitvoering cultuurbeleid	2.630	33	-673	1.991	0
B047 Krachtige Samenleving	85	0	0	85	0
B050 Flevoland Natuurinclusief	2.684	0	-250	2.434	0
B052 GLB	8.777	554	-3.196	6.135	0
B054 Uitvoering coalitieakkoord	5.721	0	-2.300	3.421	3.421
B057 Frictiekosten Batavialand	470	0	0	470	0
Totaal uitvoeringsreserves	**40.691**	**3.070**	**-9.042**	**34.719**	**17.202**
Egalisatiereserve					
B003 Personeel	3.160	921	-445	3.635	0
B033 Activering vervangingsinvesteringen	23.621	2.671	-1.956	24.335	0
B037 Mobiliteit	131.705	12.864	0	144.569	3.352
B038 Beheer en ontwikkeling natuur	10.392	814	-2.291	8.915	0
B043 Economisch Programma	17.230	75	-1.511	15.794	12.234
B049 Informatiestrategie	1.641	0	0	1.641	0
B053 MSNF	3.000	0	0	3.000	0
B055 Egalisatiereserve Wet open overheid	1.384	0	0	1.384	0
Totaal egalisatiereserves	**192.132**	**17.345**	**-6.203**	**203.275**	**15.586**
Totaal reserves	**388.029**	**31.854**	**-50.265**	**369.620**	**84.212**

x € 1.000

Tabel 1.20: Verloopstaat voorzieningen

	Begrote stand 1/1	storting	onttrekking	Stand 31/12
V005 Grondwaterbeheer	343	0	0	343
V011 NJO provinciehuis	1.251	600	-1.045	806
V015 Pensioen (oud) leden GS	9.306	305	-348	9.262
V025 NJO Infrastructuur	5.160	10.864	-9.290	6.734
V043 NJO Vestigingen	286	250	-468	68
V044 NJO NLE	303	260	-205	358
V047 Spaarverlof	1.060	0	0	1.060
V051 NJO Flevokust Haven	801	167	-35	933
V054 Vitaliteitsverlof	230	0	0	230
V055 NJO Roggebotbrug	17.500	0	0	17.500
Subtotaal Voorzieningen Passiva	**36.240**	**12.446**	**-11.391**	**37.295**
V035 Oninbare vorderingen	193	0	0	193
V037 Oninbare leningen	3.279	0	0	3.279
V048 Duurzame waardevermindering Flevokust Haven	4.406	0	-196	4.210
Subtotaal Voorzieningen Activa	**7.878**	**0**	**-196**	**7.682**
Totaal Voorzieningen	**44.118**	**12.446**	**-11.587**	**44.977**

x € 1.000

Gedelegeerde reserves
De provincie beschikt over een aantal reserves. Het beleid ten aanzien van de vorming en besteding van reserves en voorzieningen is vastgelegd in de 'Nota Reserves & Voorzieningen 2026' (PS van 18 februari 2026). Het besteden van de middelen binnen deze reserves is voorbehouden aan PS. Dit houdt in dat eerst een voorstel aan PS dient te worden voorgelegd, alvorens verplichtingen ten laste van reserves mogen worden aangegaan. Daarnaast is besloten de beslissingsbevoegdheid tot besteding en het aangaan van verplichtingen voor de uitvoeringsreserves en de egalisatiereserves bij GS neer te leggen om de doelmatigheid en slagvaardigheid van de provincie te vergroten. De besteding van deze reserves vindt plaats in overeenstemming met de doelstellingen die PS daarvoor hebben vastgelegd. De hiermee verband houdende gemandateerde begrotingswijzigingen worden via de reguliere procedure ter kennisneming aan PS aangeboden.

Bijlagen

A. Verwerking Perspectiefnota 2027-2030

1.a Financiële verwerking Perspectiefnota 2027-2030

Onderwerpen perspectiefnota per programmaonderdeel	2027	2028	2029	2030
1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap	323	278	215	215
111130 Omgevingswet	125	125	125	125
PN27 Ontwikkeling Omgevingslab	125	125	125	125
111140 Samenwerking MRA / Regio Zwolle	90	90	90	90
PN27 Voortzetten samenwerking - Regio Zwolle	90	90	90	90
111170 Geo-informatie ruimte	108	63	-	-
FP - Prognose provinciefonds op basis van Septembercirculaire 2025	108	63	-	-
2.2 Natuur	100	100	100	100
221240 Oostvaardersplassen flora en fauna	100	100	100	100
Versterking monitoring Oostvaardersplassen	100	100	100	100
4.2 Cultuur en erfgoed	145	145	145	145
422130 Kwaliteitsborging erfgoed in regio	145	145	145	145
Toekomstplan bestemming Unesco Werelderfgoed Schokland	145	145	145	145
7.1 Bestuur	140	140	140	140
712130 (Inter)nationale Samenwerkingsverbanden	40	40	40	40
Versterking kwaliteit openbaar bestuur	40	40	40	40
712200 Bestuurlijke vernieuwing	200	200	200	200
Versterking kwaliteit openbaar bestuur	200	200	200	200
713120 Representatie	(100)	(100)	(100)	(100)
Versterking kwaliteit openbaar bestuur	(100)	(100)	(100)	(100)
8.1 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	(2.283)	(2.238)	(2.175)	(2.175)
811120 AU Algemene uitkering	(312)	9.528	9.418	(1.804)
FP - Prognose provinciefonds op basis van Septembercirculaire 2025	(312)	9.528	9.418	(1.804)
811121 Decentralisatie uitkeringen	(5.332)	(6.593)	(6.530)	-
FP - Prognose provinciefonds op basis van Septembercirculaire 2025	(5.332)	(6.593)	(6.530)	-
812120 Loon- en prijsontwikkeling	1.509	138	44	(448)
FP - Stelpost 'Loon- en prijscompensatie 2026'	1.509	138	44	(448)
812130 Stelpost nieuw beleid	2.252	(4.910)	(4.207)	1.577
FP - Doorschuiven oormerk MSNF in stelpost NB	-	-	-	-

Onderwerpen perspectiefnota per programmaonderdeel	2027	2028	2029	2030
FP - Oormerk 'Nieuwe bestuursperiode'	-	-	-	-
FP - Prognose provinciefonds op basis van Septembercirculaire 2025	5.536	(2.998)	(2.888)	1.804
FP - Stelpost 'Financiering'	-	-	500	1.100
FP - Stelpost 'Loon- en prijscompensatie 2026'	(1.509)	(138)	(44)	448
FP - Stelpost 'Onzekerheden'	400	400	400	400
Kapitaallasten IV	(375)	(375)	(375)	(375)
MJOP Batavialand/HFA 2027-2031	(280)	(280)	(280)	(280)
MJOP Provinciehuis 2027-2031	(110)	(110)	(110)	(110)
MJOP Vestigingen 2027-2031	(410)	(410)	(410)	(410)
Oormerk 'Nieuw bestuur' - inzet voor claims PPN2027-2030	-	-	-	-
PN27 Ontwikkeling Omgevingslab	(125)	(125)	(125)	(125)
PN27 Voortzetten samenwerking - Regio Zwolle	(90)	(90)	(90)	(90)
Toekomstplan bestemming Unesco Werelderfgoed Schokland	(145)	(145)	(145)	(145)
Versterking kwaliteit openbaar bestuur	(140)	(140)	(140)	(140)
Versterking monitoring Oostvaardersplassen	(100)	(100)	(100)	(100)
Weerbare provincie (SOC - Security operations center)	(400)	(400)	(400)	(400)
812140 Stelpost onzekerheden	(400)	(400)	(400)	(400)
FP - Stelpost 'Onzekerheden'	(400)	(400)	(400)	(400)
812200 Stelpost 'Financiering'	-	-	(500)	(1.100)
FP - Stelpost 'Financiering'	-	-	(500)	(1.100)
8.2 Bedrijfsvoering	1.575	1.575	1.575	1.575
823070 NJO provinciehuis	50	50	50	50
MJOP Provinciehuis 2027-2031	50	50	50	50
823080 NJO Vestigingen	150	150	150	150
MJOP vestigingen 2027-2031	150	150	150	150
823090 NJO NLE	160	160	160	160
MJOP Batavialand/HFA 2027-2031	160	160	160	160
823110 Onderhoud gebouw en installaties	60	60	60	60
MJOP Provinciehuis 2027-2031	60	60	60	60
823270 NLE	120	120	120	120
MJOP Batavialand/HFA 2027-2031	120	120	120	120
823280 Vestigingen	260	260	260	260

Onderwerpen perspectiefnota per programmaonderdeel	2027	2028	2029	2030
MJOP vestigingen 2027-2031	260	260	260	260
824050 Kapitaallasten	375	375	375	375
Kapitaallasten IV	375	375	375	375
824140 IenA plan	400	400	400	400
Weerbare provincie (SOC - Security operations center)	400	400	400	400
9.1 Reserves	-	-	-	-
911150 B009 Brede Bestemmingsreserve	(14.000)	-	-	-
Bijstellen PMR - Perspectiefnota 2027-2030	(14.000)	-	-	-
Hightech ecosysteem en IAMM	-	-	-	-
Implementatie cultuureducatie in het MBO	-	-	-	-
Investeringskrediet Het Flevolands Archief	-	-	-	-
MJOP vestigingen 2027-2031	-	-	-	-
Oormerk 'Toekomstbestendige energie en klimaat'	-	-	-	-
911300 B037 Mobiliteit	14.000	-	-	-
Bijstellen PMR - Perspectiefnota 2027-2030	14.000	-	-	-
Eindtotaal	**-**	**-**	**-**	**-**

x € 1.000

1.b Moties en amendementen

Tijdens de behandeling van de Perspectiefnota 2027-2030 in de vergadering van PS van 1 juli 2026 zijn drie amendementen en negen moties aangenomen. Hieronder is de inhoud van de aangenomen amendementen en moties toegelicht.

Amendement C - Water en Bodem medebepalend

Inhoud	Directe fin. consequenties	Toelichting bij de begroting
Verzoeken het college: De tekst bij onderdelen a. en b. in het oorspronkelijke beslispunt blijven gehandhaafd. Dit is in het nieuwe beslispunt 2 aangeduid met: -De perspectiefnota 2027-2030 vast te stellen, met dien verstande dat de inleiding van “6 Robuust polderraamwerk” als volgt is gewijzigd, “Het robuuste polderraamwerk vormt het natuurlijke fundament onder de ontwikkeling van Flevoland en is geen randvoorwaarde achteraf, maar een natuurlijk kader voor ruimtelijke, economische en maatschappelijke keuzes. Ontwikkelingen in het landelijk gebied, de energietransitie en digitalisering worden vanuit dit fundament vormgegeven. De centrale vraag binnen deze pijler, zoals geformuleerd in de Strategische Agenda Flevoland, is hoe bodem, water en biodiversiteit medebepalend kunnen zijn voor de verdere ontwikkeling van de provincie.” 2. De aangepaste perspectiefnota als kader te hanteren voor de programmabegroting 2027 en de daarin op te nemen meerjarenraming, waarbij:(...). Constaterende dat: - De inleiding van hoofdstuk “6 Robuust polderraamwerk” in de Perspectiefnota de indruk kan geven dat water en bodem een sturend kader zijn en water leidend is voor verdere ontwikkeling van de provincie; – In paragraaf 6.1 Samenhang met de transitie-opgaven wordt aangegeven dat water en bodem medebepalend zijn. Overwegende dat: - Water en bodem niet sturend en leidend maar medebepalend zijn voor de provincie Flevoland . – Het schrappen van de inleiding in hoofdstuk “6 Robuust polderraamwerk”, de indruk kan wegnemen dat water en bodem sturend en/of leidend zijn.	Niet van toepassing.	Met de voorgestelde tekstwijziging heeft PS ingestemd. De tekst zal vervolgens ook in het waterprogramma van de provincie zo worden opgenomen.

Amendement F - Monitoring Oostvaardersplassen

Inhoud	Directe fin. consequenties	Toelichting bij de begroting
Verzoeken het college: De tekst van beslispunt(en), zijnde i. Versterking monitoring Oostvaardersplassen aan te vullen met: 1. a. i. de kosten ‘versterking monitoring Oostvaardersplassen’ voor maximaal 5 jaar (€500.000,-) incidenteel te dekken uit het	Nog niet van toepassing.	Met de beschikbare middelen wordt ingezet op een samenhangend monitoringsprogramma programma voor de Oostvaardersplassen voor

onbestemde deel van de brede bestemmingsreserve – na deze 5 jaar wordt de effectiviteit geëvalueerd en het advies met de evaluatie wordt ter besluitvorming aan PS aangeboden. Constaterende dat: - het beheersplan Oostvaardersplassen (OVP) leidend is voor beheer van OVP; – op 14 januari 'Review beleidskader beheer Oostvaardersplassen' aan de commissie is voorgelegd; – de review aanbeveling doet voor monitoring. Overwegende dat: - het monitoren van het beheersplan onderdeel is van de reguliere beheerstaken/middelen OVP; – met het verbeteren van de monitoring eenmalige aanloopkosten gepaard gaan; – de aanloopkosten initieel gefinancierd kunnen worden; – de monitoringskosten voor een tijdelijke periode van maximaal 5 jaar worden gedekt; – in een tijd van financiële krapte keuzes worden gemaakt; inzet van incidentele of structurele middelen; – de monitoring binnen de periode van 5 jaar geëvalueerd wordt; – na evaluatie de effecten worden beoordeeld en wijze van inzet aan PS wordt voorgelegd.		de periode 2027 tot en met 2031. De uitkomsten van het monitoringsprogramma zullen betrokken en gebruikt worden bij de volgende wetenschappelijke review. Het monitoringsprogramma richt zich onder andere op: • Vogels; • Waterpeil; • Vegetatiestructuur; • Voedselaanbod grote grazers (grassen en kruiden); • Beschikbaarheid van voedsel voor vogels etc. (zoals insecten, vissen en muizen), vanuit de voedselpiramide-gedachte.

Amendement M - Geen provinciale koppen op Europese en nationale doelen

Inhoud	Directe fin. consequenties	Toelichting bij de begroting
Constaterende dat: - In de Perspectiefnota op pagina 15 wordt gesproken over een 'samenwerking met het Rijk" al het gaat om vaststellen van doelen op het gebied van natuur, stikstof, CO2 en water; - in de Perspectiefnota op pagina 15 wordt gesteld dat de Europese Natuurherstelverordening onderdeel van samenwerking is; - Bij behandeling van deze Perspectiefnota de Europese Natuurherstelverordening van augustus 2024 geldt; - Bij behandeling van deze Perspectiefnota het Nederlandse aandeel in de vorm van een (rijks)Natuurplan in de maak is en hiervan een eerste opzet voor september 2026 aangeleverd moet zijn bij Europa; - De Nederlandse overheid geneigd is Nederlandse koppen op Brussels beleid te zetten. Overwegende dat: - De Nederlandse overheid werkt vanuit landelijke doelen; - landelijke doelen overwegend niet inzetten op maatwerk;	Niet van toepassing.	Met de beschikbare middelen wordt uitvoering gegeven aan de provinciale inzet ten aanzien van de Europese Natuurherstelverordening uit 2024 en de verdere uitwerking daarvan in het Nederlandse Natuurplan. Daarbij wordt uitgegaan van een gebiedsgerichte benadering voor natuur, stikstof, CO_2 en water, in samenwerking met het Rijk. Bij de verdere uitwerking van provinciaal beleid geldt als uitgangspunt dat geen verdergaande maatregelen worden opgenomen dan voortvloeien uit de geldende Europese Natuurherstelverordening

- maatwerk voor Flevoland wel wenselijk, misschien zelfs wel noodzakelijk is; - doelbereik mogelijk is middels kennis en ervaring; wij ons als provincie Flevoland bij de wet moeten committeren aan Nederlands beleid, zelfs als dit scherper is ingezet dan het (moeder) beleid vanuit Europa; - in het coalitie akkoord staat opgenomen dat wij geen Flevolandse koppen op landelijk beleid zetten. De tekst van beslispunt(en), zijnde 1 te vervangen door: De Perspectiefnota 2027-2030 vast te stellen, met dien verstande dat op pagina 15 van de Perspectiefnota in de eerste alinea de zin 'Met het Rijk werken we verder aan het vaststellen van de doelen voor natuur, stikstof, CO2 en water, per gebied waarbij ook de natuurherstelverordening betrokken is', gewijzigd wordt in: 'Met het Rijk werken we verder aan het vaststellen van de doelen voor natuur, stikstof, CO2 en water, per gebied waarbij ook de Europese natuurherstelverordening uit 2024 bij betrokken is. Een concept van de Nederlandse vertaling van deze Europese natuurherstelverordening, het Natuurplan, dient voor september 2026 klaar te zij. Definitieve vaststelling en verwerking in de Nederlandse wet volgt in september 2027). Flevoland zal, ook nadat, de Nederlandse vertaling van de verordening is verwerkt in het Nederlands vastgestelde Natuurplan (1 september 2027), geen verder strekkende maatregelen dan de geldende verordening opnemen in haar provinciaal beleid met als uitgangspunt, de Haagse minima is de Flevolandse maxima'; en als kader te hanteren voor de programmabegroting 2027, waarbij:(...).		en de daaruit volgende Nederlandse wettelijke verplichtingen. Hierbij wordt ingezet op een aanpak die aansluit bij de specifieke situatie en opgaven in Flevoland. De ontwikkeling van het 'Nederlandse Natuurplan' wordt gevolgd en betrokken bij de verdere beleidsvorming. Zodra de landelijke uitwerking definitief is vastgesteld en verwerkt in wet- en regelgeving, zal worden bezien welke consequenties dit heeft voor het provinciale beleid en de uitvoering daarvan

Motie 15 - Sterker in Europa, sterker voor Flevoland

Inhoud	Directe fin. consequenties	Toelichting bij de begroting
Verzoeken het college: - De beeldvormende sessie (2 à 3 keer per jaar) over Europa uit te breiden met een oordeelsvormend agendering in de Statencommissie. Dit maakt het mogelijk om structurele afstemming en gedachtewisseling met de gedeputeerde(n) te organiseren; - 2. Provinciale Staten, bijvoorbeeld d.m.v. een peilen & toetsen sessie, specifieke aandachtspunten mee te kunnen geven voor een Europese prioriteitenagenda; - 3. Provinciale Staten voor Q1 2027 hierover te informeren. Constaterende dat:	Niet van toepassing.	Provincie Flevoland blijft in 2027 actief inzetten op de benutting van Europese samenwerking, netwerken en subsidiemogelijkheden voor de Flevolandse opgaven. In lijn met motie 15 'Sterker in Europa, sterker voor Flevoland' worden PS periodiek geïnformeerd over relevante Europese ontwikkelingen. Tevens wordt uitgewerkt hoe PS

• Europese samenwerking en programma's waardevolle kansen bieden voor de Flevolandse opgaven; • het voor Flevoland van belang is om zich tijdig en strategisch te positioneren binnen Europese ontwikkelingen en netwerken; • Europese subsidies grote kansen bieden voor onze provinciale opgaven; • de concurrentie tussen regio's binnen Europa om deze middelen toeneemt volgens het artikel 'Flevoland moet straks harder vechten voor Europese subsidies' van Omroep Flevoland van 27 november 2025. Overwegende dat: • Overwegende dat de perspectiefnota richting geeft aan strategische keuzes en prioriteiten voor de komende jaren; • Provinciale Staten op dit moment beperkt betrokken zijn bij de strategische keuzes rond Europese prioriteiten; • een meer structurele afstemming tussen Provinciale Staten en het college kan bijdragen aan een scherpere positionering van Flevoland in Europa.		structureler betrokken kunnen worden om aandachtspunten mee te geven voor de Europese agenda. PS worden hierover vóór einde van het eerste kwartaal van 2027 geïnformeerd.

Motie 16 - Waterbeschikbaarheid, het Waterlab in positie

Inhoud	Directe fin. consequenties	Toelichting bij de begroting
Verzoeken het College: - Om binnen de bestaande budgetten de benodigde financiële ruimte te zoeken voor het starten met het 'vernieuwen van het concept Waterlab', ter ondersteuning van initiatieven vanuit het Flevolandse bedrijfsleven. • Daarnaast onderzoek te doen binnen de eigen organisatie of het Waterlab een geschikte plek kan zijn om een centrale punt te worden op het gebied van: a. het mogelijk faciliteren van subsidie of fonds aanvragen in de toekomst, b. een effectieve (digitale) verzamel locatie voor kennisuitwisseling betreffende innovaties en behaalde resultaten, c. Het beleggen van bijeenkomsten gelinkt aan het waterdossier waar kennis, innovatie en middelen elkaar vinden kunnen. Constaterende dat: • Waterbeschikbaarheid een steeds groter probleem is; • Een groot-zakelijke drinkwateraansluiting in de NOP inmiddels niet meer mogelijk is voor bedrijven; • Dit de economische groei van onze provincie in de weg zit;	Geen financiële consequenties.	Via het Waterlab werken we aan het verbinden van Industrie, bedrijven en kennispartners via een platform om waterbesparing en efficiënt watergebruik te stimuleren. We ondersteunen innovaties voor drinkwater en proceswater in de vorm van kennis, advies, vouchers en subsidie. Voor de tekstuele toelichting wordt ook verwezen naar programma '3.2 Gebiedsopgaven'.

• De provincie richting het bedrijfsleven heeft uitgesproken op korte termijn geen uitweg te zien in dit probleem; • De provincie richting het bedrijfsleven heeft uitgesproken dat het bedrijfsleven zelf aan zet is op dit dossier. Overwegende dat: • Waterbeschikbaarheid de nieuwe netcongestie is en dus een serieus probleem; • Er voor netcongestie binnen de begroting en de perspectiefnota wel gelden beschikbaar worden gesteld; • We als provincie moeten faciliteren en organiseren daar waar kan bij de aanpak van het waterbeschikbaarheid probleem • De provincie het waterlab heeft opgestart als centrale plek als het gaat over ondersteuning in de (drink)water transitie; • Het waterlab al ondersteund in de uitwerking van vervolgstappen met de Bedrijvenkring Urk, maar dit vanwege beperkte middelen minimaal is; • De ondersteuning vanuit het waterlab door Bedrijvenkring Urk als waardevol wordt beschouwd; • Het waterlab een veel grotere rol zou kunnen spelen in de (drink)water transitie als daar de middelen beschikbaar voor zouden zijn; • Het waterlab nu enkel een bijna onvindbare website is die bij de eerste 'doorklik' teruggeleid naar de website van de provincie.		

Motie 17 - Meer dan een vermelding voor landbouw en visserij

Inhoud	Directe fin. consequenties	Toelichting bij de begroting
Verzoeken het college: – In de Programmabegroting 2027 duidelijke doelen en beleidskeuzes uit te werken voor landbouw en visserij; – Daarbij aandacht te besteden aan innovatie, toekomstbestendigheid en verduurzaming. Constaterende dat: terende dat: - Landbouw en visserij een onderdeel zijn van het DNA van Flevoland; - Landbouw en visserij belangrijk zijn voor de economie, werkgelegenheid en identiteit van Flevoland; - Deze sectoren onder druk staan door een scala aan ontwikkelingen; - Deze sectoren te maken hebben met grote opgaven, zoals innovatie, voedselvoorziening, verduurzaming, ruimtegebrek en economisch perspectief. Overwegende dat:	Niet van toepassing.	In de programmabegroting wordt onderschreven dat landbouw en visserij belangrijk zijn voor een robuust landelijk gebied en ook in economisch opzicht belangrijke pijlers zijn voor Flevoland. De provincie zet in op een toekomstbestendige en innovatie landbouw. Met behulp van proefprojecten en kennis- en innovatienetwerken wordt innovatie, verduurzaming en circulariteit gestimuleerd. In 2027 wordt concreet gewerkt om het seafood cluster op Urk toekomstbestendiger te

- Een toekomstbestendige landbouw en visserij bijdraagt aan de brede welvaart in Flevoland; - Duidelijkheid over de provinciale inzet en prioritering nodig is voor deze sectoren in Flevoland; - In de Perspectiefnota deze sectoren slechts zijdelings vermeld worden; - Provinciale Staten via de Programmabegroting 2027 richting kunnen geven aan concrete beleidskeuzes.		maken, Hiertoe werken we samen met deze clusters, ondernemers, onderwijs en kennisinstellingen aan de professionalisering van de governance. We stellen samen met het bedrijfsleven en Horizon een technology roadmap op, welke de basis is voor de campusontwikkeling en de samenwerking tussen bedrijfsleven en onderwijs. We maken afspraken over de (door)ontwikkeling van een Maritieme en Seafood Campus. Voor visserij werken we aan het toekomstbestendiger maken van de IJsselmeervisserij onder andere door cofinanciering van een digitaal vangstregistratie systeem en praktijkgericht onderzoek in samenwerking met ROC Firda en Aeres. We leveren inbreng in nationale en internationale overleggen (CPMR, SEVO, BPV, etc.) om daarmee de belangen van de visserij te behartigen. Voor de tekstuele toelichting wordt ook verwezen naar programma '3.2 Gebiedsopgaven'.

Motie 23 - Benut Defensie-investeringen voor noodzakelijke verbetering bereikbaarheid in Flevoland

Inhoud	Directe fin. consequenties	Toelichting bij de begroting
Verzoeken het college: 1. Het kabinet, en met name het Ministerie van Defensie, in een volgend bestuurlijk overleg dringend te verzoeken om benodigde investeringen in bereikbaarheid onderdeel te maken van de besluitvorming over nieuwe defensielocaties in Flevoland; 2. Daarbij specifiek in te zetten op concrete, regionale bereikbaarheidsknelpunten rond Lelystad	Niet van toepassing.	De motie wordt betrokken bij de uitwerking van de 'Flevolandse Defensie Agenda', die naar verwachting medio november 2026 aan PS wordt aangeboden. Binnen deze agenda wordt aandacht besteed

Airport en Zeewolde, waarbij we voor de A27 ook duidelijk raakvlakken zien; 3. Te verkennen of een Flevolandse bestuurlijke tafel of gebiedsgerichte aanpak/ agenda zoals in Noord-Brabant kan worden ingericht waarin Defensie, Rijk, provincie, gemeenten en andere betrokken partijen gezamenlijk werken aan de koppeling tussen defensie-investeringen, bereikbaarheid, woningbouw en ruimtelijke ontwikkeling; 4. Provinciale Staten te informeren over de uitkomsten van deze gesprekken. Constaterende dat: 1. Het kabinet, en met name het Ministerie van Defensie, in een volgend bestuurlijk overleg dringend te verzoeken om benodigde investeringen in bereikbaarheid onderdeel te maken van de besluitvorming over nieuwe defensielocaties in Flevoland; 2. Daarbij specifiek in te zetten op concrete, regionale bereikbaarheidsknelpunten rond Lelystad Airport en Zeewolde, waarbij we voor de A27 ook duidelijk raakvlakken zien; 3. Te verkennen of een Flevolandse bestuurlijke tafel of gebiedsgerichte aanpak/ agenda zoals in Noord-Brabant kan worden ingericht waarin Defensie, Rijk, provincie, gemeenten en andere betrokken partijen gezamenlijk werken aan de koppeling tussen defensie-investeringen, bereikbaarheid, woningbouw en ruimtelijke ontwikkeling; 4. Provinciale Staten te informeren over de uitkomsten van deze gesprekken. Overwegende dat: - nationale investeringen in defensie ook kansen bieden om andere maatschappelijke en ruimtelijke opgaven te versnellen; – de uitbreiding van Defensie in Flevoland een uitgelezen mogelijkheid biedt om meekoppelkansen te benutten op het gebied van bereikbaarheid, infrastructuur en ruimtelijke ontwikkeling; – een goede bereikbaarheid essentieel is voor de woningbouwopgave, economische ontwikkeling, arbeidsmobiliteit en leefbaarheid van Flevoland; – het redelijk is dat het Rijk bij uitbreiding van defensieactiviteiten tevens investeert in de noodzakelijke infrastructurele randvoorwaarden; – Flevoland niet geconfronteerd mag worden met de lasten van nationale opgaven zonder dat ook de benodigde investeringen in bereikbaarheid worden gerealiseerd; – in Noord-Brabant Rijk, Defensie, provincie en gemeenten samenwerken aan een realisatietafel Defensie, waarbij defensie-investeringen worden verbonden aan opgaven op het gebied van bereikbaarheid, woningbouw, economie en ruimtelijke ontwikkeling;		aan de samenhang tussen defensieontwikkelingen en andere ruimtelijke opgaven, waaronder bereikbaarheid, economie en gebiedsontwikkeling. Hiermee wordt invulling gegeven aan de in de motie gevraagde verkenning en worden PS over de uitkomsten geïnformeerd. Het opstellen van de ‘Flevolandse Defensie Agenda’, en daarmee de uitvoering van deze motie, is tevens verwerkt in de resultaten van programmaonderdeel 3.2.

– deze aanpak laat zien dat defensie-uitbreidingen niet alleen een veiligheidsopgave zijn, maar ook kansen bieden om investeringen in infrastructuur, economie en gebiedsontwikkeling integraal te organiseren.		

Motie 27 - Geen schadelijke content op Flevolandse servers

Inhoud	Directe fin. consequenties	Toelichting bij de begroting
Verzoeken het college: - Te inventariseren welke mogelijkheden de provincie heeft om verplichtingen of gedragsregels op te nemen voor datacenters om schadelijke content tegen te gaan, zoals bijvoorbeeld een verplichting om te werken met blacklists en hierover de Provinciale Staten te informeren voor het einde van 2026. Constaterende dat: - de Perspectiefnota 2027-2030 digitalisering terecht benoemt als transitieopgave; - de Perspectiefnota 2027-2030 stelt dat de provincie moet sturen op digitale weerbaarheid, wendbaarheid en meer digitale autonomie; - binnen het kader van de Omgevingsvisie momenteel gewerkt wordt aan een visie op datacenters; - recent is gebleken dat Nederlandse servers en ook servers in Flevoland schadelijke content hosten, zoals materiaal van kindermisbruik. Overwegende dat: - dat het onwenselijk is dat dergelijke schadelijke en verontrustende content gehost wordt op Flevolandse servers; – de Internet Watch Foundation (IWF) laat zien dat Nederland al jaren koploper is in het hosten van beelden van kindermisbruik; – de provincie weliswaar niet in haar eentje handhavend kan optreden, maar wel rekening ermee kan houden in haar beleid; – dat het beleid rondom AI en datadiensten in rap tempo zullen ontwikkelen om de technologische vooruitgang bij te benen.	Niet van toepassing.	Momenteel zijn we aan het onderzoeken welke wet- en regelgeving voorhanden in en wat de sector zelf doet om gedragsregels te handhaven. Op dit moment kunnen we nog niet inschatten wanneer dit gereed is.

Motie 30 - Voorkom Drinkwatercongestie

Inhoud	Directe fin. consequenties	Toelichting bij de begroting
Verzoeken het college: • Het aangekondigde actieprogramma drink- en proceswater, in samenhang met het nieuwe Waterprogramma, uit te werken tot een integraal uitvoeringsprogramma en dit aan PS voor te leggen, waarbij de koppeling wordt gelegd met woningbouw, landbouw, bedrijven en natuur;	Niet van toepassing.	In het concept 'Regionaal Waterprogramma 2028-2033' is opgenomen om Waterlab voort te zetten (motie 16), drinkwaterbesparing te stimuleren, waterzuinige

expliciet wordt ingegaan op drinkwaterbesparing en geborgd wordt dat er bij de ontwikkeling van Flevoland, er een tijdige voorbereiding plaats vindt op de toekomstige drinkwaterbeschikbaarheid. Constaterende dat: • de Perspectiefnota spreekt over een actieprogramma drink- en proceswater, maar de urgentie van toekomstige drinkwatertekorten beperkt uitwerkt; • in Noordelijk Flevoland reeds knelpunten bestaan waarbij bedrijven geen grootzakelijke drinkwateraansluiting meer kunnen verkrijgen; • in Zuidelijk Flevoland de huidige capaciteit onvoldoende is voor de verwachte groei. Overwegende dat: • bij niet tijdig handelen een drinkwatertekort dreigt; • zonder aanvullende maatregelen bedrijven in de toekomst vaker zelf in hun drinkwatervoorziening moeten voorzien; • de provincie de drinkwaterstrategie uit 2018 herziet en het nieuwe Waterprogramma hiervoor de strategische basis vormt; • de provincie samen met Vitens werkt aan twee extra winningen, maar dit mogelijk onvoldoende is om toekomstige vraag op te vangen; • eerdere ervaringen met netcongestie laten zien dat het niet tijdig op orde brengen van randvoorwaarden economische en maatschappelijke ontwikkeling kan afremmen; • drinkwaterbeschikbaarheid een strategische randvoorwaarde dreigt te worden voor de ontwikkeling van Flevoland.		nieuwbouwwijken te stimuleren en watervraag- en aanbod ook te betrekken bij ruimtelijke keuzes.

Motie 35 - Programma Mobiliteit en Ruimte: verantwoording, herprijzing en vroegtijdige signalering

Inhoud	Directe fin. consequenties	Toelichting bij de begroting
Dragen het college op: • een jaarlijkse indexatie op basis van een realistische kostenstijging in te voeren voor alle grote programma's (> € 10 mln.), met automatische melding aan Provinciale Staten bij afwijkingen boven 5%; • te reflecteren op de uitbreiding van het programma met klimaat- en transitieambities; • een tijdlijn op te stellen over deze casus en deze aan Provinciale Staten beschikbaar te stellen voor de begrotingsbehandeling op 11 november 2026. Met daarin tenminste: o wanneer is het tekort in deze omvang door het college geconstateerd; o welke acties heeft het college hierop ondernomen; o wanneer en op welke wijze zijn Provinciale Staten inhoudelijk eerder geïnformeerd aangaande de mogelijke consequenties van Grond-, Weg- en	Geen directe financiële consequenties voor de Programmabegroting 2027.	1) In het kredietoverzicht 'Programma Mobiliteit en Ruimte' dat als bijlage bij de programmabegroting 2027 is aangeboden zijn alle investeringen geactualiseerd naar prijspeil 2025 en geïndexeerd met een ingroeipad teruglopend naar het historische niveau van 2% in 2030. 2) Het programma is niet uitgebreid, maar herijkt om de balans tussen ambitie en middelen te herstellen. Hierbij zijn versoberingen en

Waterbouw (GWW) kostenstijgingen voor de uitvoering van het programma Mobiliteit en Ruimte. Constaterende dat: • de Perspectiefnota 2027–2030 geen inzicht geeft in het moment waarop het college intern op de hoogte was van de omvang van het oplopende tekort op het Programma Mobiliteit en Ruimte (PMR); • er binnen het PMR geen structurele jaarlijkse herprijzingsverplichting gold, waardoor tekorten onzichtbaar konden blijven in de begrotingsrapportages aan Provinciale Staten. Overwegende dat: • de Notitie herijking Programma Mobiliteit en Ruimte een verwacht tekort van € 66 tot € 80 miljoen of meer laat zien, als gevolg van jarenlange structurele onderindexering van de projectdekking (0,4% per jaar) tegenover de werkelijke Grond-, Weg- en Waterbouw (GWW)-kostenstijgingen van gemiddeld 6% per jaar; • de notitie zelf constateert dat 'aan de achterkant wordt gerepareerd' en dat de kern van het probleem aan de voorkant blijft bestaan; • de kostenstijgingen in de GWW-sector al jaren vóór 2026 breed bekend en gedocumenteerd waren, en daarmee voorzienbaar moeten zijn geweest voor de interne organisatie van de provincie; • Provinciale Staten hun budgetrecht en kaderstellende rol alleen effectief kunnen invullen als zij tijdig worden geïnformeerd over oplopende financiële risico's bij grote investeringsprogramma's.		efficiencyslagen. doorgevoerd; geen uitbreidingen. 3) <u>November 2023</u> 1e Kredietoverzicht Programmabegroting 2024 <u>November 2024</u> 2e Kredietoverzicht Programmabegroting 2025 <u>Mei 2025</u> Aantal projecten tijdelijk pauzeren GS-besluit <u>Juni 2025</u> Disbalans herstelt niet Jaarstukken 2024 <u>Juni 2025</u> Voorstel proces herijking Perspectiefnota 2026–2029 <u>November 2025</u> 3e Kredietoverzicht Programmabegroting 2026 <u>Juni 2026</u> Voorstel herijking Perspectiefnota 2027–2030

Motie 45 - Kunst in de openbare ruimte Flevoland

Inhoud	Directe fin. consequenties	Toelichting bij de begroting
Verzoeken het college: • Een budget van € 200.000 uit het geoormerkte deel “Financiële ruimte initiatieven PS” uit de brede bestemmingsreserve beschikbaar te stellen voor een prijsvraag en een nieuw kunstwerk; • De uitkomsten hiervan voor te leggen aan Provinciale Staten. Constaterende dat: • Nergens ter wereld zoveel kunst in de openbare ruimte en van beroemde kunstenaars te vinden is als in Flevoland; • Er bij het ontstaan van Flevoland en de plaatsen in Flevoland, geïnvesteerd is in kunst; • Flevoland daarin een unieke positie heeft; • Flevoland dit jaar 40 jaar bestaat. Overwegende dat:	Nog niet van toepassing.	De door PS aangenomen motie heeft betrekking op een prijsvraag en de realisatie van een nieuw kunstwerk in de openbare ruimte. Hiervoor wordt een budget van € 0,2 mln. gereserveerd. Met dit initiatief wordt aangesloten bij de rijke traditie van kunst in de openbare ruimte in Flevoland. De locatie van het kunstwerk en de inrichting van het prijsvraag proces worden momenteel verder uitgewerkt. Het uitgangspunt is om het

• De Provincie geen beleid en visie heeft op kunst in de openbare ruimte en dat daar in de cultuurmonitor attentie voor gevraagd wordt; • Behoud, verlies en uitbreiding van kunst dus afhankelijk is van toevallige factoren; • Bij 40 jaar Flevoland het gepast is dat Provinciale Staten uit eigen oormerk financiële ruimte initiatieven PS een nieuw te maken kunstwerk schenkt aan de provincie; • Dat inwoners daarvan kunnen genieten, het bespreken en zich kunnen verwonderen; • Er in een oude traditie nieuw leven geblazen wordt.		traject en de realisatie volledig in 2027 uit te voeren. De haalbaarheid hiervan is mede afhankelijk van de aard van het gekozen kunstwerk en de benodigde realisatietermijn. De uitkomsten van het traject worden aan PS voorgelegd.

Motie 47 - Financiële scenario's bij lagere uitkering herverdeling provinciefonds

Inhoud	Directe fin. consequenties	Toelichting bij de begroting
Verzoeken het college: - vóór de begrotingsbehandeling op 11 november 2026 Provinciale Staten te informeren over de effecten van de uitkomst van de meicirculaire 2026 en de herverdeling van het Provinciefonds op de meerjarenbegroting 2027-2030. – daarbij de financiële impact integraal inzichtelijk te maken, inclusief eventuele tekorten en de gevolgen voor de begrotingsruimte; – concrete maatregelen voor te leggen waarmee het college de begroting structureel sluitend houdt, inclusief de gevolgen voor beleid, investeringen en ambities; – inzicht te geven in de prioritering en fasering van deze maatregelen; – Provinciale Staten hiermee in staat te stellen hun kaderstellende en budgetrechtelijke rol tijdig en adequaat kunnen vervullen. Constaterende dat: - GS in de Perspectiefnota geen scenarioanalyse heeft opgenomen van de mogelijke gevolgen van een lagere uitkering uit het provinciefonds; – de meicirculaire 2026 ten tijde van de behandeling van de Perspectiefnota nog niet beschikbaar was; – de discussie over de herverdeling van het provinciefonds ook bij andere provincies speelt en door het IPO wordt opgepakt, maar dat de specifieke Flevolandse positie een eigen risicobeoordeling vraagt; – Gedeputeerde Staten op 24 juni 2026, Provinciale Staten heeft geïnformeerd dat de uitkering van de herverdeling provinciefonds met 5% is gekort. Overwegende dat:	Op basis van de uitkering in 2026 bedraagt het structurele negatieve effect van de herverdeling van het provinciefonds € 8,9 mln. per jaar. Hiervan hebben wij al € 5,1 mln. verwerkt in de begroting 2026 en de meerjarenraming. Het resterende effect van € 3,8 mln. vanaf 2027 hebben wij in deze begroting opgevangen door inzet van de stelpost 'Nieuw beleid' (oormerk 'Nieuwe bestuursperiode'), die hiervoor eerder is gevormd.	In deze begroting hebben wij de financiële gevolgen van zowel de herijking van het provinciefonds als de Meicirculaire 2026 verwerkt. Daarmee geven wij invulling aan de motie van PS. De financiële gevolgen van de herijking van het provinciefonds en de Meicirculaire 2026 zijn integraal opgenomen in de begroting. Een overzicht hiervan staat in tabel 1.11a van de financiële begroting. Na verwerking van deze ontwikkelingen blijft de meerjarenbegroting structureel sluitend. Ook blijft er ruimte beschikbaar voor nieuw beleid, investeringen en ambities. Daarom zijn op dit moment geen aanvullende bezuinigingsmaatregelen nodig. De begroting bevat de beleidskeuzes, prioriteiten en financiële afwegingen van het huidige college. PS kunnen hierover bij de begrotingsbehandeling hun kaderstellende en budgetrechtelijke rol uitoefenen. Daarnaast kan een nieuw college na de verkiezingen opnieuw keuzes maken over prioriteiten, ambities en de inzet van de beschikbare financiële ruimte.

- de Perspectiefnota 2027–2030 erkent dat de voorgestelde herverdeling van het provinciefonds op basis van het Cebeon-rapport kan leiden tot grote tekorten voor provincie Flevoland; – GS stelt dat dit "zeer waarschijnlijk een bijstelling van de begroting vereist"; – de Rijks-Voorjaarsnota 2026 slechts tijdelijke financiële oplossingen biedt, waardoor de financiële vertaling hiervan nog niet in de Perspectiefnota is verwerkt; – de begroting van Flevoland tot en met 2030 weliswaar in evenwicht is, maar de beschikbare begrotingsruimte beperkt is en voor 2028–2029 al een deel van het oormerk 'nieuwe bestuursperiode' is ingezet; – Provinciale Staten hun kaderstellende en budgetrechtelijke rol alleen adequaat kunnen invullen als zij beschikken over inzicht in de mogelijke financiële effecten en de te nemen maatregelen, nu en in de toekomst.		

B. Overzicht reserves en voorzieningen

Reserves		2025			2026			2027			2028			2029			2030		
Code	Omschrijving	Stand 31/12	Resultaat 2025	Stand 1/1	Storting	Onttrekking	Stand 31/12	Storting	Onttrekking	Stand 31/12	Storting	Onttrekking	Stand 31/12	Storting	Onttrekking	Stand 31/12	Storting	Onttrekking	Stand 31/12
Algmene reserve																			
A001	Algemene reserve	35.450	1.010	36.460	8.145	-5.627	38.978	0	0	38.978	0	0	38.978	0	0	38.978	0	0	38.978
Bestemmingsreserve									0										
B008	Monumentenzorg	1.511	0	1.511	324	0	1.835	324	0	2.158	324	0	2.482	324	0	2.806	324	0	3.130
B009	Brede Bestemmingsreserve	122.712	1.060	123.772	6.796	-26.726	103.842	3.253	-23.289	83.805	3.253	-8.860	78.198	3.253	-2.749	78.702	1.753	-4.661	75.793
B025	Procesgeld gebiedsontwikkeling	1.627	0	1.627	1.000	-1.175	1.452	1.000	-1.075	1.377	1.000	-975	1.402	1.000	-975	1.427	1.000	-975	1.452
B029	Bodem	988	360	1.348	0	-358	990	0	0	990	0	0	990	0	0	990	0	0	990
B032	Nieuwe Natuur	2.378	382	2.760	0	0	2.760	0	0	2.760	0	0	2.760	0	0	2.760	0	0	2.760
B035	Almere 2.0	123	0	123	6.700	-6.750	73	6.700	-6.750	23	6.700	-6.700	23	6.700	-6.700	23	6.700	-6.700	23
B045	Regiodeal Noordelijk Flevoland	6.422	0	6.422	0	-1.144	5.278	162	-3.906	1.533	0	-1.186	348	0	-434	-86	0	-14	-99
Uitvoeringsreserve									0										
B011	Sport	143	0	143	0	0	143	0	0	143	0	0	143	0	0	143	0	0	143
B016	Zuiderzeelijngelden	7.557	0	7.557	0	-1.843	5.715	0	198	5.912	0	-100	5.812	0	-74	5.738	0	0	5.738
B027	POP	4.613	0	4.613	0	-3.114	1.499	0	0	1.499	0	0	1.499	0	0	1.499	0	0	1.499
B031	Cofinanciering EU-projecten 14-20	4.148	0	4.148	900	-900	4.148	900	-900	4.148	900	-900	4.148	900	-900	4.148	900	-900	4.148
B040	Doorgeschoven activiteiten	1.114	0	1.114	0	-100	1.014	0	-100	914	0	0	914	0	0	914	0	0	914
B044	Duurzame energie	3.077	326	3.403	6.670	-2.268	7.805	1.583	-1.820	7.568	0	-896	6.672	0	-925	5.747	0	0	5.747
B046	Uitvoering cultuurbeleid	2.065	300	2.365	1.033	-768	2.630	33	-673	1.991	33	-616	1.408	33	0	1.441	0	0	1.441
B047	Krachtige Samenleving	85	0	85	0	0	85	0	0	85	0	0	85	0	0	85	0	0	85
B048	Vitaal Platteland	7	0	7	0	-7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
B050	Flevoland Natuurinclusief	3.041	0	3.041	0	-357	2.684	0	-250	2.434	0	0	2.434	0	0	2.434	0	0	2.434
B052	GLB	7.130	0	7.130	4.618	-2.970	8.777	554	-3.196	6.135	554	-2.954	3.734	654	-810	3.577	654	0	4.231
B054	Uitvoering coalitieakkoord	4.509	0	4.509	2.000	-788	5.721	0	-2.300	3.421	0	0	3.421	0	0	3.421	0	0	3.421
B057	Frictiekosten Batavialand	470	0	470	0	0	470	0	0	470	0	0	470	0	0	470	0	0	470
Egalisatiereserve									0										
B003	Personeel	2.858	0	2.858	921	-619	3.160	921	-445	3.635	921	-445	4.111	921	-337	4.695	921	-337	5.278
B017	Technische bijstand Europa	459	0	459	0	-459	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
B033	Activering vervangingsinvesteringen	22.973	0	22.973	2.743	-2.095	23.621	2.671	-1.956	24.335	2.212	-2.402	24.145	1.820	-2.776	23.189	1.702	-3.210	21.681
B037	Mobiliteit	136.172	0	136.172	1.331	-5.798	131.704	12.864	0	144.569	1.719	0	146.288	2.107	0	148.395	1.277	0	149.671
B038	Beheer en ontwikkeling natuur	10.184	679	10.863	814	-1.284	10.392	814	-2.291	8.915	314	-1.509	7.721	814	-387	8.147	814	0	8.961
B043	Economisch programma	20.157	709	20.866	75	-3.711	17.230	75	-1.511	15.794	75	-1.199	14.670	75	-164	14.581	75	-14	14.641
B049	Informatiestrategie	1.641	0	1.641	0	0	1.641	0	0	1.641	0	0	1.641	0	0	1.641	0	0	1.641
B053	MSNF	3.000	0	3.000	0	0	3.000	0	0	3.000	0	0	3.000	0	0	3.000	0	0	3.000
B055	Egalisatiereserve Wet open overheid	1.884	0	1.884	0	-500	1.384	0	0	1.384	0	0	1.384	0	0	1.384	0	0	1.384
Totaal Reserves		**408.497**	**4.825**	**413.322**	**44.071**	**-69.363**	**388.030**	**31.854**	**-50.265**	**369.619**	**18.004**	**-28.743**	**358.881**	**18.600**	**-17.232**	**360.249**	**16.118**	**-16.811**	**359.556**

Meerjarig verloop reserves en voorzieningen

Eens in de 4 jaar wordt een nota reserves en voorzieningen uitgebracht, waarin het beleid wordt uiteengezet. In deze begroting is uitgegaan van de 'Nota Reserves & Voorzieningen 2026' die op 18 februari 2026 is vastgesteld. Voor alle bestemmingsreserves geldt dat het saldo van de reserve beschikbaar is voor de benoemde bestedingsdoelen. Voor een deel zijn de hierin opgenomen middelen al geoormerkt voor specifieke activiteiten. In deze bijlage is van iedere reserve en voorziening een detailoverzicht van het verloop in weergegeven, inclusief eventuele resterende oormerken per peildatum 31 december 2027. Dit betreft een momentopname, voor veel van deze oormerken is ook na 2027 al een onttrekking/besteding in de begroting opgenomen.

Reserves

Algemene reserve (NR: A001)
De 'Algemene reserve' is noodzakelijk om te voorkomen dat bij incidentele tegenvallers ombuigingen op het bestaande beleid nodig zijn. Ook kan de reserve worden benut voor incidentele uitgaven, waarvoor geen andere dekking beschikbaar is.

De gewenste omvang van de 'Algemene reserve' wordt bepaald door de beleidsuitgangspunten in de 'Nota Weerstandsvermogen en Risicomanagement', waarbij het risicoprofiel van de provincie en de andere mogelijkheden die er zijn om eventuele tegenvallers op te vangen een rol spelen. Dit wordt jaarlijks in de paragraaf 'Weerstandvermogen en risicobeheersing' in begroting en jaarstukken toegelicht.

De 'Algemene reserve' wordt gevoed uit rekeningoverschotten waaraan geen bestemming is gegeven en incidentele meevallers.

Voor de 'Algemene reserve' bestaat geen bestedingsplan, waardoor de 'Algemene reserve' in beginsel volledig als ‘vrije’ ruimte kan worden beschouwd voor de weerstandscapaciteit, een en ander behoudens eventuele aangebrachte oormerken.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
A001 Algemene reserve	**38.978**	**0**	**0**	**38.978**

Egalisatiereserve Personeel (NR: B003)
Jaarlijks wordt in de begroting een toevoeging aan de reserve opgenomen uit algemene middelen. Daarnaast worden middelen toegevoegd of onttrokken aan de reserve ter egalisatie van een aantal specifieke personele budgetten die een meerjarig karakter hebben.

Naast de reguliere doelstelling (personele fricties en organisatieontwikkeling), heeft als gevolg van de collectieve arbeidsovereenkomst (CAO) provincies en organisatieontwikkelingen een aantal budgetten in de bedrijfsvoering een meerjarig karakter gekregen. Gezien het personele karakter van deze kosten is besloten de reserve personeel in te zetten ter egalisering van deze budgetten.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B003 Personeel	**3.160**	**921**	**-445**	**3.635**
Bij				
Reguliere storting		921		
Af				
Frictiekosten 2027: stelpost frictiekosten			-300	
Frictiekosten 2027: ambtelijk vakmanschap			-100	
Frictiekosten 2027: deels bovenformatief plaatsing			-8	
Frictiekosten 2027: stelpost frictiekosten			-37	
			-445	

Bestemmingsreserve Monumentenzorg (NR: B008)
De reserve heeft tot doel om middelen beschikbaar te hebben om financiële bijdragen toe te kennen voor restauratie van rijksmonumenten, overeenkomstig het daarvoor vastgestelde beleid, zoals opgenomen in het 'Erfgoedprogramma'. Ook is er een oormerk aangebracht met ingang van 2020 voor de niet bestede middelen in enig jaar van het budget 'toevalsvondsten'. Hiermee kan slagvaardig opgetreden worden bij archeologische toevalsvondsten en meldingen, samen met partners.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B008 Monumentenzorg	**1.835**	**324**	**0**	**2.158**	**634**
Bij					
Reguliere storting		28			
Decentralisatie-uitkering monumentenzorg (rijksbijdrage)		129			
Matching rijksbijdrage (Coalitieakkoord 2019-2023)		129			
Indexering (PN23-26)		38			
		324			
Resterend oormerk per 31-12-2027					
Toevalsvondsten					634

Brede bestemmingsreserve (NR: B009)
De reserve is ingesteld om projecten te realiseren / stimuleren die belang zijn voor de provincie en bijdragen aan de verdere ontwikkeling van de provincie en niet passen bij het karakter van andere reserves.

Voor een beroep op deze reserve zijn de volgende randvoorwaarden gesteld:
- het gaat om – veelal grootschalige – projecten met substantiële effecten, uitstraling en betekenis voor Flevoland;
- op deze reserve wordt geen beroep gedaan op grond van het feit dat bestaande budgetten of andere reserves niet toereikend zijn;
- het gaat niet om onderwerpen die in de reguliere begroting thuishoren omdat zij met een zekere regelmaat voorkomen;
- het gaat om publieke zaken waarvan nadrukkelijk een multiplierefect mag worden verwacht.

Jaarlijks wordt in de begroting een toevoeging aan de reserve opgenomen uit algemene middelen. Daarnaast worden niet op andere wijze bestemde positieve rekeningresultaten in beginsel aan deze reserve toegevoegd ten behoeve van de ontwikkeling van Flevoland (tenzij het weerstandsvermogen niet op niveau is).

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B009 Brede Bestemmingsreserve	**103.842**	**3.253**	**-23.289**	**83.806**	**48.267**
Reguliere jaarlijkse storting		1.753			
Maatregelen PMR			-14.000		
Koningsdag 2027		-2.000			
Inwonersbetrokkenheid bij PS			-56		
Vernieuwing informatievoorziening PS			-157		
Hightech ecosysteem en IAMM		-5.000			
Cultuureducatie MBO		-200			
Investeringskrediet Het Flevolands Archief		-1.300			
MJOP vestigingen 2027-2031		-500			
Toekomstbestendige energie en klimaat		-5.000			
Subtotaal ongeoormerkt	**61.999**	**-12.247**	**-14.213**	**35.539**	
Oormerken					
Aanleg van een vooroever	1.217		-320	897	
Agrarisch natuurbeheer	912			912	
Analyse economisch profiel	250			250	
ANLB / Akkervogels	-250			-250	
Bodemdaling	1.108		-231	877	
Clusterontwikkeling duurzame luchtvaart	500			500	
Cultuureducatie MBO	0	200	-100	100	
Digicity (MITC)	3.560		-2.340	1.220	
Duurzaam circulair inkopen	650			650	
Duurzaam gebruik Flevolandse ondergrond	-50			-50	
Egalisatie resultaat	0	1.500		1.500	
Energieweerbaarheid	100			100	
Evaluatie Flever	4			4	
Financiële ruimte initiatieven PS	1.193			1.193	
Hightech ecosysteem en IAMM	0	5.000		5.000	
Hoogwaardig OV Luchthaven	1.000			1.000	
Initiatieven Vitale Samenleving	500		-250	250	
Investeringskrediet Het Flevolands Archief	0	1.300		1.300	
Koningsdag 2027	0	2.000	-2.000	0	
Kredietfaciliteit MKB doorstartfonds	164			164	
Landschapsvisie	430		-210	220	
MJOP vestigingen 2027-2031	0	500	-500	0	
Motie Koerhuis	39			39	
MSNF	2.000			2.000	
N50 Ramspol en Hattemerbroek	5.000			5.000	
Nationaal Park Oostvaardersplassen	219			219	
Omgevingsvisie en Novex	-25		-70	-95	
Omgevingswet	294			294	
Oostvaardersoevers	4.000			4.000	
Poort Lelystad (NPNL)	1.773		-498	1.275	
Stikstof maatregelen	3.897			3.897	
Stikstof procesgelden	540			540	
Toekomstbestendige energie en klimaat	0	5.000		5.000	
Toezichthouders stikstof	125			125	
Uitvoeringsaanpak landelijk gebied	7.160		-2.380	4.780	

	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
Verbreden sluizen Kornwerderzand	2.500			2.500	
Versterking zorglandschap	278		-100	178	
Vervolgstappen 'De Tong'	30		-30	0	
Voedselonderwijs	196		-47	149	
Waterprogramma	-13			-13	
Waterstofeconomie	13			13	
Weerbaarheid gemeenten	700			700	
Wereld erfgoed Schokland	459			459	
Wind	1.369			1.369	
Subtotaal geoormerkt	**41.843**	**15.500**	**-9.076**	**48.267**	

Uitvoeringsreserve Sport (NR: B011)
Het doel van deze reserve is het versterken van provinciale maatschappelijke waarden van sport. Het kader hiervoor de sportnota 'Samenwerken aan een sportief Flevoland', vastgesteld op 8 november 2023.

In het coalitieakkoord 'Toekomst voor het nieuwe land' is de ambitie uitgesproken om een gerichte en actieve lobby op te zetten om grootschalige sportevenementen naar Flevoland te halen. Dit zijn doorgaans unieke, incidentele sportevenementen. Deze reserve wordt ingezet om aan deze ambitie bij te dragen. De reserve versterkt de uitvoering van de provinciale sportnota en het coalitieakkoord. De sportnota is gericht op het creëren van randvoorwaarden (opbouwen ervaring, trackrecord van kleinere sportevenementen, organiseren, accommoderen en maatschappelijke betrokkenheid) om een succesvolle lobby te kunnen realiseren. De reserve kan ingezet worden om incidentele kansen te benutten.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B011 Sport	**143**	**0**	**0**	**143**

Uitvoeringsreserve Zuiderzeelijngelden (NR: B016)
De reserve wordt gebruikt voor de uitvoering van het 'Zuiderzeelijngelden (ZZL)-programma'. Dit programma omvat de realisatie van projecten tot verbetering en versterking van de bereikbaarheid en economische ontwikkeling van provincie Flevoland, die kunnen worden gezien als compensatie voor het niet doorgaan van de Zuiderzeelijn. De reserve blijft in stand tot de daarmee te realiseren projecten zijn afgerond, daarna kan de reserve worden opgeheven (indicatie 2028).

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B016 Zuiderzeelijngelden	**5.715**	**0**	**198**	**5.912**	**5.912**
Af					
Provinciale bijdrage projecten ZZL			198		
Resterend oormerk per 31-12-2027					
Luchthavenfonds					173
Provinciale bijdrage projecten ZZL					5.739
Totaal oormerken					**5.912**

Bestemmingsreserve Procesgelden gebiedsontwikkeling (NR: B025)
Om uitvoering te geven aan deze wettelijke taak gebiedsontwikkeling is expertise voor specifieke onderwerpen of tijdelijk extra capaciteit nodig. Dat is afhankelijk van de fase van een programma en project, waaronder het opstarten van nieuwe programma's en projecten om te komen tot een bestuursopdracht. De kosten voor deze expertise zijn onderdeel van de proceskosten van een programma of project. Vanwege het ongelijkmatig verloop van deze proceskosten gedurende de looptijd van de gebiedsprogramma's is deze reserve ingesteld.

Voor de uitvoering van gebiedsontwikkeling en gebiedsprogramma's gebruiken wij vaak externe expertise in de vorm van dienstverlening of tijdelijke inhuur, om daarvoor niet de formatie uit te hoeven breiden. De reden daarvan is dat de vraag naar inzet en expertise afhankelijk is van de fase waarin een gebiedsprogramma of project zich bevindt. Omdat vraaggericht wordt ingehuurd is er sprake van een ongelijkmatig verloop van de

proceskosten voor de gebiedsprogramma's of projecten. Dat betreft ook het opstarten van nieuwe programma's en projecten.

Voor elke gebiedsontwikkeling wordt een bestuursopdracht door PS vastgesteld, waarbij inzicht wordt gegeven in de uitgaven die voor de gebiedsontwikkeling zullen worden gedaan.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B025 Procesgelden gebiedsontwikkeling	**1.452**	**1.000**	**-1.075**	**1.377**
Bij				
Reguliere storting		1.000		
Af				
Lelystad Airport			-150	
Oostvaardersoevers			-75	
Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland			-100	
Regiodeal Noordelijk Flevoland			-75	
MITC			-125	
Flevokust Haven			-50	
Markermeer/IJmeer			-50	
Batavialand			-150	
Overige gebiedsprogramma's			-125	
Procesgeld regiodeal			25	
Procesgeld gebiedsgerichte trans Water			-100	
Procesgeld Flevokust Haven onderzoeken 2026 en 2027			-100	
			-1.075	

Uitvoeringsreserve POP (NR: B027)
De reserve heeft als doel de middelen voor uitvoering en cofinanciering van het POP3 programma beschikbaar te houden. De verwachte provinciale cofinanciering en uitvoeringskosten voor het POP3 programma zijn gelijkmatig over de jaren verdeeld. De feitelijke inzet hiervan wisselt echter van jaar tot jaar, vanwege de relatie met de voortgang van de (gesubsidieerde) projecten en de declaraties door derden. De reserve is gekoppeld aan de uitvoering van het POP3 programma.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B027 POP	**1.499**	**0**	**0**	**1.499**

Bestemmingsreserve Bodem (NR: B029)
Het doel van de reserve is het inzetten van middelen voor de gebiedsprocessen 'bodemdaling' en het ontwikkelen van pilots rond bodemdaling, bodemkwaliteit en meervoudig ruimtegebruik. Deze processen zijn bedoeld om de bodemkwaliteit te waarborgen en een geïntegreerde benadering te ontwikkelen voor de gebiedsontwikkeling in gebieden met bodemdaling.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B029 Bodem	**990**	**0**	**0**	**990**	**990**
Resterend oormerk per 31-12-2027					
Bodemdaling					105
Regionale kennisfunctie bodem en ondergrond					60
Verbreding en vernieuwing culturele infrastructuur					300
Cofinanciering Flevoland Programma Zoetwaterregio Noord-Nederland 2e fase Deltaprogramma 2022-2027 (PN23-26)					525
Totaal oormerken					**990**

Uitvoeringsreserve Cofinanciering EU-projecten 2014-2020 (NR: B031)
De reserve is bedoeld voor de Europese programma's 2014-2020. Provincie Flevoland is programmapartner in het EFRO programma 'Kansen voor West' en INTERREG programma 'Duitsland-Nederland'. Ook benut de provincie andere INTERREG fondsen en thematische fondsen.

Het budgetverloop van de meerjarige programma's is vooraf niet te bepalen. Deze reserve is ingesteld om:
- schommelingen in het beslag op de jaarlijkse begroting te vermijden;
- de provinciale cofinanciering voor de projecten uit het Europese programma 2014-2020 beschikbaar te houden gedurende de uitvoeringsperiode.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B031 Cofinanciering EU-projecten 14-20	**4.148**	**900**	**-900**	**4.148**
Bij				
Reguliere storting		900		
Af				
Provinciale cofinanciering OP Kansen voor West 2014-2020			-760	
Provinciale cofinanciering Interreg V			-140	
			-900	

Bestemmingsreserve Nieuwe Natuur (NR: B032)
De in de reserve beschikbare middelen worden ingezet voor de realisatie van het 'Programma Nieuwe Natuur' en de afwikkeling van het voormalig Oostvaarderswold. Om het inzicht te verbeteren in de nog beschikbare middelen voor het programma is hiervoor een afzonderlijke reserve ingesteld. Het kader betreft het besluit van Provinciale Staten (PS) van 17 december 2014 over de uitvoering van het 'Programma Nieuwe Natuur'.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B032 Nieuwe natuur	**2.760**	**0**	**0**	**2.760**

Egalisatiereserve activering vervangingsinvesteringen (NR: B033)
Op basis van de 'Koepelnota integraal infra beheer' is een totaal dekkingsarrangement gemaakt voor de kosten van infrabeheer (jaarlijks onderhoud, niet jaarlijks onderhoud en vervangingsinvesteringen) voor de komende jaren. Daarbij worden de vervangingsinvesteringen geactiveerd, waarbij de kapitaallasten ('de stille lasten') worden gedekt uit het beschikbare budget voor de stille lasten (€ 4,5 mln. per jaar vanaf 2014). Dit betekent dat er in de eerste jaren ruimte binnen het stille lasten budget ontstaat, die in latere jaren nodig is om de oplopende kapitaallasten te dekken. Deze egalisatiereserve is bedoeld om de lasten van het infrabeheer in latere jaren te kunnen dekken.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B033 Activering vervangingsinvesteringen	**23.621**	**2.671**	**-1.956**	**24.335**
Bij				
Toevoeging		2.671		
Af				
Onttrekking			-1.956	

Bestemmingsreserve Almere 2.0 (NR: B035)
Het doel van de reserve is om de voor het Fonds Verstedelijking Almere (FVA) beschikbare provinciale bijdrage beschikbaar te houden totdat deze op basis van gehonoreerde projecten tot besteding komt.

Bestedingen ten laste van de reserve 'Almere 2.0' vinden plaats op basis van jaarprogramma's voor het 'Fonds Verstedelijking Almere' (inclusief eventuele tussentijds vastgestelde wijzigingen) waarmee Provinciale Staten hebben ingestemd. De jaarlijkse besteding is gemiddeld € 6,7 mln., wat gelijk is aan de jaarlijkse storting in de reserve.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B035 Almere 2.0	**73**	**6.700**	**-6.750**	**23**
Bij				
Reguliere storting		6.700		
Af				
Bijdrage jaarprogramma 'Almere 2.0'			-6.700	
Jaarlijkse bijdrage 'Living Lab'			-50	
			-6.750	

Egalisatiereserve Mobiliteit (NR: B037)
Het doel van deze egalisatiereserve is om de doelen en ambities uit het 'Programma Mobiliteit & Ruimte' te realiseren. De primaire functie van de reserve is om schommelingen in de inzet van deze middelen te egaliseren en de provinciaal beschikbare algemene middelen voor Mobiliteit beschikbaar te houden. De fasering binnen het totaal budgettair kader wordt daarom jaarlijks geactualiseerd, rekening houdend met de laatste ontwikkelingen.

De reserve wordt ingezet als dekking voor de uitvoering van het 'Programma Mobiliteit en Ruimte'. Dit programma bevat thema's als 'openbaar vervoer', 'ontwikkeling' en 'innovatie mobiliteit' (smart mobility en verkeersveiligheid). Ook zijn er investeringen in de provinciale infrastructuur die onderdeel uitmaken van dit programma. De kapitaallasten van die investeringen worden gedekt vanuit de reserve.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B037 Mobiliteit	**131.705**	**12.864**	**0**	**144.569**	**3.352**
Bij					
Herijking 'Programma Mobiliteit en Ruimte' (optie 2)		14.000			
Doorbelaste personeelskosten, ter dekking kapitaallast.		700			
Besteding Mobiliteitsmiddelen uit Provinciefonds		-1.836			
		12.864			
Resterende oormerken per 31-12-2027					
Bijdrage N50					750
Kwaliteitsimpuls OV					100
Verduurzaming OV					2
Fietsmaatregelen					2.500
Totaal oormerken					**3.352**

Egalisatiereserve Beheer en ontwikkeling natuur (NR: B038)
Het doel van de reserve is de realisatie van projecten en het uitvoeren van beheermaatregelen in het kader van de decentralisatie van het Natuurbeleid. De reserve zorgt ervoor dat de verschillen in kasuitgaven tussen de jaren worden geëgaliseerd.

Met de decentralisatie van natuurtaken zijn een viertal taken aan de provincie overgedragen, waarvoor de reserve gebruikt zal worden:
- de bekostiging van het natuurbeheer en het agrarisch natuurbeheer, inclusief de daarbij behorende uitvoering en monitoring;
- de verplichtingen in het kader van het Faunafonds, dit gaat over de uitbetaling van faunaschade in de provincie (open einde regeling, risico op incidenteel hoge lasten);
- de uitvoering van effectgerichte maatregelen in de Natura 2000-gebieden, de inrichtingsmaatregelen volgens de N2000-beheerplannen;
- het behouden en versterken van de natuurwaarden door middel van inrichting en kwaliteitsverbetering van natuurgebieden.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B038 Beheer en ontwikkeling natuur	**10.392**	**814**	**-2.291**	**8.915**
Bij				
Reguliere storting volgens begroting		814		
Af				
Subsidie 'Natuur- en Landschapsbeheer 2026-2031'			-972	
Project 'Na-isolatie'			-39	
Cofinanciering voor openstellingen binnen het 'Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) 2023-2027'			-1.280	
			-2.291	

Uitvoeringsreserve Doorgeschoven Activiteiten (NR: B040)
Het doel van deze reserve is het overhevelen van niet bestede budgetten voor specifieke activiteiten die over de jaargrens heen schuiven. Het gaat daarbij uitsluitend om doorgeschoven middelen voor activiteiten waarvoor geen specifieke bestemmingsreserves zijn ingesteld. Als dit laatste wel het geval is, vindt eventuele overheveling plaats via de daarvoor geëigende reserves.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B040 Doorgeschoven activiteiten	**1.014**	**0**	**-100**	**914**	**914**
Af:					
Actieplan Geluid			-100		
Resterende oormerken per 31-12-2027					
Actieplan Geluid					89
Transitie Landelijk gebied					675
Maatregel Ecologisch bermbeheer					150
Totaal oormerken					**914**

* Gedurende 2027 kan deze reserve nog worden ingezet voor overlopende werkzaamheden. Een eventueel saldo zal bij het opstellen van de jaarrekening vrijvallen, tenzij PS daartoe anders hebben besloten.

Egalisatiereserve Economisch Programma (NR: B043)
Het doel van de reserve is om de doelen en ambities van het provinciaal Economisch programma te realiseren. De reserve wordt ingezet als dekking voor de uitvoering van het Economisch programma. Dit programma bevat vier programmalijnen, te weten:
1. Verdienvermogen mkb
2. Menselijk en sociaal kapitaal
3. Toekomstbestendig bedrijfsleven
4. Ruimtelijk-economische ontwikkeling.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B043 Economisch Programma	**17.230**	**75**	**-1.511**	**15.794**	**12.234**
Bij					
Budgettaire actualisatie PPS-regeling		75			
Af					
Exploitatiesubsidie Horizon			-571		
Subsidieverlening 'Innovatiefonds Flevoland'			-300		
Versterken ondernemerscultuur			-100		
PPS-regeling			-53		
Uitvoeringsprogramma digitalisering mkb			-300		
Werklandschappen van de Toekomst			-185		
Overig			-2		
			-1.511		

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B043 Economisch Programma	**17.230**	**75**	**-1.511**	**15.794**	**12.234**
Resterende oormerken per 31-12-2027					
Internationaal Ondernemerschap					237
Human Capital Agenda/Arbeidsmarkt					986
Internationalisering					135
Verdienvermogen mkb (lijn 1)					3.145
Menselijk en sociaal kapitaal (lijn 2)					1.812
Toekomstbestendig bedrijfsleven (lijn 3)					2.817
Ruimtelijk-economische ontwikkeling (lijn 4)					1.710
Groeifonds (risicoreservering)					1.000
Voucherregeling (Coalitieakkoord 2023-2027)					392
Totaal oormerken					**12.234**

Uitvoeringsreserve Duurzame energie (NR: B044)
Het doel van de reserve is het uitvoeren van projecten binnen de opgave 'Duurzame energie'.

Aan de reserve 'Duurzame Energie' worden onttrekkingen gedaan voor diverse projecten die bijdragen aan de energietransitie. Dit omvat onder andere:
- subsidie voor oplossingen tegen netcongestie;
- regionale Energie Strategie (RES);
- actieplan 'Het Goede Voorbeeld';
- aanpak van de grootste gasverbruikers in Flevoland;
- ontwikkeling van warmtenetten.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B044 Duurzame energie	**7.805**	**1.583**	**-1.820**	**7.568**	**6.955**
Bij					
Capaciteit Decentrale Overheden voor Klimaat- en Energiebeleid		1.583			
		1.583			
Af					
Netcongestie			-700		
Onderzoeks- en proceskosten Netcongestie			-9		
Uitvoeringskosten RES			-93		
Subsidie thuisbatterij			-1.018		
			-1.820		
Resterende oormerken per 31-12-2027					
Regionale Energie Strategie (RES)					721
RES DU Natuur bij Energieprojecten					788
Subsidie Oplossingen voor netcongestie voor bedrijven en de gebouwde omgeving					615
Subsidie thuisbatterij					1.227
Thuis- en buurtbatterijen (PPN26-29)					1.000
Netcongestie (PPN26-29)					2.363
Ontwikkeling warmtenet					187
Aanpak grootste gasverbruikers Flevoland					54
Totaal oormerken					**6.955**

Uitvoeringsreserve Regiodeal Noordelijk Flevoland (NR: B045)
Het doel is het reserveren van de middelen, de rijksbijdrage en (provinciale) cofinanciering, voor de uitvoering van het Regiodeal programma.
De rijksbijdrage en de regionale cofinanciering zal worden besteed aan het realiseren van de doelen die benoemd zijn in de Regiodeal, gericht het toekomstbestendig maken van het Maritiem Cluster op Urk, de verduurzaming van de IJsselmeervisserij en het verzilveren van het groeipotentieel van noordelijk Flevoland verbonden aan smart mobility. Het kader voor de besteding is vastgelegd in de regiodeal.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B045 Regiodeal Noordelijk Flevoland	**5.278**	**162**	**-3.907**	**1.533**	**1.533**
Bij					
Regio Deal Noordelijk Flevoland		162			
Af					
Bijdragen Regio Deal Noordelijk Flevoland			-1.662		
Raming Regio Deal Noordelijk Flevoland			-220		
Raming Inhuur			-14		
Raming Regiodeal 2.0			-461		
Raming MITC			-550		
Raming Maritieme bereikbaarheid			-1.000		
			-3.907		
Resterende oormerken per 31-12-2027					
Regiodeal - Maritiem Cluster Urk					345
Regiodeal Noordelijk Flevoland – 2e fase					1.188

Uitvoeringsreserve Uitvoering cultuurbeleid (NR: B046)
Het doel van deze reserve is de realisatie van de doelen uit het 'Flevolands Fonds voor Culturele Ontwikkeling' en de doelen uit de cultuurnota waarvoor incidentele middelen beschikbaar zijn gesteld door PS.

Deze reserve wordt ingezet voor:
- de uitvoering van het 'Flevolands Fonds voor Culturele Ontwikkeling': 'Carte Blanche', de 'Nadere regels Versterken en Vernieuwen' en 'Mede mogelijk maken', 'Crowdfunding');
- de incidentele onderdelen uit de cultuurnota: 'Museaal beleid', 'Crowdfunding' (in 2025), 'Carte Blanche' (in 2025) inlopen achterstanden en meten impact;
- incidentele kosten voor 'Landart', gemaximeerd tot € 0,3 mln.).

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B046 Uitvoering cultuurbeleid	**2.630**	**33**	**-673**	**1.991**
Bij				
Reguliere storting		33		
		33		
Af				
Incidentele middelen Cultuurnota 2025-2028			-323	
Voortzetting van Voordekunst en Carte Blanche			-350	
			-673	

Bestemmingsreserve Krachtige samenleving (NR: B047)
De reserve wordt ingezet voor:
- een goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt;
- gezonde en veerkrachtige Flevolanders, die langer fit en gezond blijven, en daarmee langer zelfredzaam;
- een toekomstbestendig, bereikbaar en betaalbaar zorglandschap dat past bij de behoeften en mogelijkheden van Flevoland.

De resterende middelen worden ingezet voor de om- en afbouw van het programma 'Krachtige Samenleving'. Hierna is de reserve overbodig geworden. Deze kan worden opgeheven na uitvoering van de laatste werkzaamheden.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B047 Krachtige Samenleving	**85**	**0**	**0**	**85**

Egalisatiereserve Informatievoorziening (NR: B049)
Als provincie Flevoland staan we aan het begin van de digitale transformatie. Het inzetten van de digitale transitie voor onze opgaven, onze digitale economie en de digitalisering van de provinciale organisatie maakt van de digitale transitie een meervoudige opgave en raakt alle opgaven, beleidsterreinen en onze wettelijke taken en hiermee de hele provinciale organisatie. Om bovenstaande te effectueren wordt een groot aantal projecten en activiteiten gerealiseerd die vaak een langere doorlooptijd dan één jaar hebben. Daarnaast is er sprake van onvoorspelbaarheid in de financiële omvang per jaar door een continue veranderende markt en technische (door)ontwikkelingen. Door middel van een egalisatiereserve kunnen de toegezegde middelen voor hun doel kunnen worden benut. De reserve kan worden aangewend in jaren waarin er een tekort op de programmakosten ontstaat en worden aangevuld in de jaren waarin een begrotingsoverschot bestaat.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B049 Informatiestrategie	**1.641**	**0**	**0**	**1.641**

Uitvoeringsreserve Flevoland Natuurinclusief (NR: B050)
In de Najaarsnota 2020 is aangekondigd dat er in 2021 een nieuw programma 'Flevoland Natuurinclusief' wordt ontwikkeld, gezien de noodzaak van een transitie naar een meer natuurinclusieve samenleving. Rijk en provincies werken samen aan een 'natuurinclusieve' agenda, waarin voor de langere termijn het perspectief, de ambities en kansen voor de samenleving in beeld worden gebracht, met versterkte aandacht voor de natuur in onze nabije omgeving, met name buiten onze natuurgebieden. Voor het programma is een meerjarige investering nodig, welke parallel loopt aan de investeringen van het Rijk op het gebied van natuur (en stikstof). De aanpak is gericht op samenwerking met verschillende partners en de koppeling met andere belangrijke opgaven. Een groot deel van de kosten zitten in projecten van derden en andere overheden. Dit vraagt om flexibiliteit tussen de verschillende onderdelen en mogelijk ook tussen de jaren. Om deze reden wordt gebruik gemaakt van een reserve.

De reserve wordt onder andere ingezet voor de uitvoering van het programma 'Flevoland Natuurinclusief'. Dit bevat in ieder geval de volgende onderdelen:
- actieplan Biodiversiteit;
- bossenstrategie;
- vermaatschappelijking natuur;
- exotenbestrijding;
- natuurmaatregelen stikstof.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B050 Flevoland Natuurinclusief	**2.684**	**0**	**-250**	**2.434**
Af				
Bossenstrategie			-250	

Uitvoeringsreserve GLB (NR: B052)
De reserve is ingesteld bij de Programmabegroting 2023 om provinciale cofinanciering beschikbaar te hebben voor de uitvoering van het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid GLB-NSP 2023 -2027 en de uitvoeringskosten voor dat programma.

De reserve heeft als doel middelen voor cofinanciering en uitvoeringslasten voor het GLB-NSP 2023-2027 beschikbaar te hebben. De feitelijke inzet van de middelen wisselt van jaar tot jaar, vanwege de relatie met de voortgang en de declaraties door derden.

De middelen worden besteed aan de cofinanciering van Europese subsidies en uitvoeringskosten. Het kasritme van deze uitgaven is afhankelijk van de voortgang van de projecten. Het programma heeft een looptijd tot en met 2027, met een verwachte uitloop tot en met 2029.

Bij de Programmabegroting 2023 is voor de cofinanciering GLB een bestemmingsreserve ingesteld en een bedrag van € 7,75 mln. toegevoegd. Een bedrag van € 2,0 mln. is opgenomen in de Perspectiefnota 2025-2025 en zal bij de vaststelling van de Programmabegroting 2025 beschikbaar worden gesteld. Daarnaast wordt vanuit thema 'Natuur' € 2,1 mln. geleverd waardoor het totaal beschikbare bedrag voor provinciale cofinanciering € 11,85 mln. Dit is toereikend voor het programma 'GLB 2023 2027'.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B052 GLB	**8.777**	**554**	**-3.196**	**6.135**
Bij				
Personele inzet GLB-projecten SBB		-100		
Reguliere jaarlijkse storting		430		
Jaarlijkse bijdrage POP3/3+		224		
		554		
Af				
Cofinanciering LEADER 2023-2027			-107	
Samenwerking Innovatie EIP-GLB en uitvoeringskosten 2024			-709	
Uitvoeringskosten 2025-2028			-1.420	
Cofinanciering GLB 2025-2028			-960	
			-3.196	

Egalisatiereserve MSNF (NR: B053)
Het doel van deze reserve is het dekken van de kapitaallasten (financiering en afschrijving) in de aanloopfase van het project. De kapitaallasten zijn het gevolg van de activering van de investeringen in het vastgoed MSNF en de projectfinanciering

De reserve wordt ingezet ter dekking van de kapitaallasten voor de investeringen in MSNF. De hoogte van de onttrekking is afhankelijk van de jaarlijkse kapitaallasten, zoals deze voortvloeien uit de staat van activa.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B053 MSNF	**3.000**	**0**	**0**	**3.000**

Uitvoeringsreserve Coalitieakkoord 2023-2027 (NR: B054)
Het doel van de reserve is het college te mandateren de incidentele onderwerpen uit het coalitieakkoord nader uit te werken en de daarvoor toegekende middelen te benutten. Deze onderwerpen worden beschouwd als passend binnen het bestaande provinciale beleid.

De reserve is ingesteld bij de Programmabegroting 2024 om de incidentele middelen vanuit het Coalitieakkoord 2023-2027 "Toekomst voor het nieuwe land" beschikbaar te hebben voor de uitvoering van het coalitieakkoord.

De toegekende middelen worden naar verwachting in de coalitieperiode 2023 tot en met 2027 ingezet.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B054 Uitvoering Coalitieakkoord 2023-2027	**5.721**	**0**	**-2.300**	**3.421**	**3.421**
Af:					
Bereikbaarheid dorpen buitengebied			-250		
Provinciaal klimaatplan			-50		
Beleefbaarheid en toegankelijkheid natuur			-2.000		
			-2.300		

Resterende oormerken per 31-12-2027					
Oormerken uitvoering Coalitieakkoord 2023-2027					3.421

Egalisatiereserve Wet open overheid (NR: B055)
Het voldoen aan de Woo is een wettelijke provinciale taak. De Woo heeft tot doel (semi-) overheden transparanter te maken. De kern is dat overheidsorganisaties verplicht worden om in meer categorieën documenten actief openbaar te maken. De implementatie van de Woo heeft met name impact op het inrichten van een toereikende informatiehuishouding. Er is door provincie Flevoland een programma- en uitvoeringsplan opgesteld om aan deze wet te voldoen. Het doel is bereikt op het moment dat er volledig aan de wet wordt voldaan.

Het Rijk verwacht dat de implementatie van de Wet open overheid ongeveer 8 jaar duurt (startjaar 2022). Met de egalisatiereserve wordt gewaarborgd dat financiële middelen gedurende de implementatieperiode alsnog aan het doel worden besteed.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B055 Wet open overheid	**1.384**	**0**	**0**	**1.384**

Uitvoeringsreserve Cofinanciering EU-projecten 2021-2027 (NR: B056)
Het doel van de reserve is om de schommelingen in het beslag op de jaarlijkse begroting te egaliseren, en de provinciale cofinanciering voor de projecten uit het Europese programma 2021-2027 beschikbaar te houden gedurende de uitvoeringsperiode.
De reserve wordt primair ingezet voor de cofinanciering en uitvoering van (provinciale) projecten, in het kader van de Europese programma's 2021-2027.
Daarnaast vervult de reserve een rol bij het afdekken van het risico dat de Europese commissie gedeclareerde programmakosten niet volledig vergoedt.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B056 Cofinanciering EU-projecten 2021-2027	**0**	**0**	**0**	**0**

Uitvoeringsreserve Frictiekosten Batavialand (NR: B057)
Gedurende de bouw- en ontwikkelingsfase van het Erfgoedpark Batavialand worden frictiekosten verwacht. Op basis van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeente voldoen deze kosten niet aan het activeringscriterium. Daarom kunnen de frictiekosten niet geactiveerd worden, oftewel niet ten laste van het krediet worden gebracht.
De reserve is ingesteld voor incidentele financiële dekking voor de frictiekosten. De reserve draagt daardoor direct bij aan de realisatie van het Erfgoedpark Batavialand.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B057 Frictiekosten Batavialand	**470**	**0**	**0**	**470**

Voorzieningen

Grondwaterbeheer (NR: V005)
De voorziening is bestemd voor het egaliseren van jaarlijkse verschillen tussen uitgaven wegens grondwaterbeheer (inclusief schadevergoedingen) en inkomsten uit de grondwaterheffing. De bestedingsdoelen van de grondwaterheffing vloeien voort uit de Waterwet (voorheen de Grondwaterwet), artikel 7.7. De doelen zijn maatregelen om nadelige effecten van grondwateronttrekkingen te compenseren, onderzoekingen ten behoeve van het grondwaterbeleid, het grondwaterregister en schade in verband met onttrekkingen. Ook het met deze taken belaste personeel kan betaald worden uit de grondwaterheffing. Besteding aan andere doelen is niet toegestaan.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V005 Grondwaterbeheer	**343**	**0**	**0**	**343**

Niet-jaarlijks onderhoud provinciehuis (NR: V011)
De voorziening is bedoeld om het provinciehuis inclusief de daarin aanwezige installaties in de huidige vorm voor een lange periode in stand te houden. Dit gebeurt op basis van een opgesteld MJOP, waarin voor een langere periode (max. 40 jaar) een doorkijk wordt gegeven in de benodigde financiële middelen.

Elke vier jaar stellen PS het MJOP vast. De financiële uitwerking van het huidige plan is op 1 juli 2026 door PS vastgesteld en bestrijkt de periode 2027-2031. Het volledige (inhoudelijke) plan is vastgesteld op 11 november 2027. In het plan is inzichtelijk gemaakt op welke onderdelen voor het niet-jaarlijks onderhoud in die periode kosten gemaakt worden.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V011 NJO provinciehuis	**1.251**	**600**	**-1.045**	**806**
Bij				
Reguliere storting		600		
Af				
Uitvoering onderhoud 2027 volgens onderhoudsplan			-1.045	

Pensioenen (oud) leden GS (NR: V015)
Uit de voorziening worden de pensioenaanspraken van (voormalige) gedeputeerden betaald. De leden van Gedeputeerde Staten (GS) zijn namelijk voor pensioenen aangewezen op de provincie. De voorziening heeft een sparende functie voor toekomstige uitgaven in het kader van pensioenen van (oud)gedeputeerden.

De voorziening wordt gevoed uit algemene middelen en uit inhoudingen bij de leden van GS. Er is geen minimum- of maximumomvang afgesproken voor de voorziening, maar extern opgestelde actuariële berekeningen bepalen de noodzakelijke hoogte van de voorziening.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V015 Pensioenen (oud) leden GS	**9.306**	**305**	**-348**	**9.262**
Bij				
Reguliere storting o.b.v. actuariële berekeningen		305		
Af				
Pensioenbetalingen (oud) leden GS			-348	

Niet-jaarlijks onderhoud infrastructuur (NR: V025)
De voorziening is bedoeld om het provinciaal wegen- en vaarwegennet voor een lange periode in stand te houden; daarvoor is periodiek groot onderhoud nodig. Op basis van inspecties en rekening houdend met de aspecten bereikbaarheid, verkeersveiligheid en staat van onderhoud worden meerjarige onderhoudsprogramma's opgesteld. Op basis hiervan wordt de jaarlijkse dotatie en onttrekking bepaald. De onderhoudsprogramma's worden eenmaal per vijf jaar aangeboden aan PS. De uitwerking vindt plaats in het jaarlijks op te stellen 'Meerjarenprogramma Beheer en onderhoud en Vervanging Infrastructuur' (MBVI).

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V025 NJO infrastructuur	**5.160**	**10.864**	**-9.290**	**6.734**
Bij				
Reguliere storting		10.864		
Af				
Uitvoering onderhoud 2027 volgens onderhoudsprogramma's			-9.290	

Oninbare vorderingen (NR: V035)
Deze voorziening is bedoeld voor het afdekken van het risico op oninbare vorderingen op debiteuren. Het bedrag in de voorziening is volledig gebaseerd op specifieke vorderingen.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V035 Oninbare vorderingen	**193**	**0**	**0**	**193**

Oninbare leningen (NR: V037)
Deze voorziening is bedoeld voor afdekking van de risico's van oninbaarheid van verstrekte leningen. Het bedrag in de voorziening is volledig gebaseerd op specifieke leningen.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V037 Oninbare leningen	**3.279**	**0**	**0**	**3.279**

Niet-jaarlijks onderhoud vestigingen (NR: V043)
De voorziening is bedoeld om de vestigingen, inclusief de daarin aanwezige installaties, in de huidige vorm voor een lange periode in stand te houden.

Dit gebeurt op basis van een opgesteld MJOP, waarin voor een langere periode (max. 40 jaar) een doorkijk wordt gegeven in de benodigde financiële middelen. Om de vier jaar wordt het MJOP door PS vastgesteld. De financiële uitwerking van het huidige plan is op 1 juli 2026 door PS vastgesteld en bestrijkt de periode 2027-2031. Het volledige (inhoudelijke) plan is vastgesteld op 11 november 2027. In het plan is inzichtelijk gemaakt op welke onderdelen voor het niet jaarlijks onderhoud in die periode kosten gemaakt worden.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V043 NJO Vestigingen	**286**	**250**	**-468**	**68**
Bij				
Reguliere jaarlijkse storting		250		
Af				
Uitvoering onderhoud 2027 volgens onderhoudsplan			-468	

Niet-jaarlijks onderhoud NLE (NR: V044)
De voorziening is bedoeld om het pand, inclusief de daarin aanwezige installaties, in de huidige vorm voor een lange periode in stand te houden. Dit gebeurt op basis van een opgesteld MJOP, waarin voor een langere periode (max. 40 jaar) een doorkijk wordt gegeven in de benodigde financiële middelen. De financiële uitwerking van het huidige plan is op 1 juli 2026 door PS vastgesteld en bestrijkt de periode 2027-2031. Het volledige (inhoudelijke) plan is vastgesteld op 11 november 2027. In het plan is inzichtelijk gemaakt op welke onderdelen voor het niet jaarlijks onderhoud in die periode kosten gemaakt worden.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V044 NJO NLE	**303**	**260**	**-205**	**358**
Bij				
Reguliere storting		260		
Af				
Uitvoering onderhoud 2027 volgens onderhoudsplan			-205	

Spaarverlof (NR: V047)
De voorziening is bedoeld ter dekking van verplichtingen die ontstaan als gevolg van spaarverlof.

Werknemers mogen verlof sparen tot maximaal 50 keer hun arbeidsduur per week (bij een werkweek van 36 uur kan maximaal 1.800 verlof gespaard worden). Dit verlof kan bijvoorbeeld ingezet worden voor mantelzorg, een sabbatical, korter werken of eerder stoppen in aanloop naar pensionering.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V047 Spaarverlof	**1.060**	**0**	**0**	**1.060**

Duurzame waardevermindering Flevokust Haven (NR: V048)
Het doel van de voorziening is het afwaarderen van de boekwaarden van de investeringen in Flevokust Haven. In 2018 is Flevokust Haven in gebruik genomen. Zoals al werd voorzien ten tijde van het investeringsbesluit dient op moment van ingebruikname, volgens de verslaggevingsvoorschriften, door middel van een taxatie getoetst te worden of er sprake is van een zogeheten lagere marktwaarde ('impairment-toets'). Omdat de getaxeerde directe opbrengstwaarde (gebaseerd op marktconforme bedrijfseconomische rendementseisen) lager was dan de boekwaarde van de investering, moest de boekwaarde worden afgewaardeerd.
De voorziening wordt in de balans gepresenteerd onder de materiële vaste activa, namelijk als onderdeel van de boekwaarde van Flevokust Haven.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V048 Duurzame waardevermindering Flevokust Haven	**4.406**	**0**	**-196**	**4.210**
Af				
Vrijval door actualisatie marktwaarde			-196	

Niet-jaarlijks onderhoud Flevokust Haven (NR: V051)
De voorziening is bedoeld om het haventerrein, inclusief de daarop aanwezige installaties, in de huidige vorm voor een lange periode in stand te houden. Dit gebeurt op basis van een opgesteld MJOP, waarin voor een langere periode (max. 40 jaar) een doorkijk wordt gegeven in de benodigde financiële middelen. Om de vier jaar wordt het MJOP door PS vastgesteld. Het huidige plan is 25 april 2023 door PS vastgesteld en bestrijkt de periode 2022-2026. In het plan is inzichtelijk gemaakt op welke onderdelen voor het niet-jaarlijks onderhoud in die periode kosten gemaakt worden.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V051 NJO Flevokust Haven	**801**	**167**	**-35**	**933**
Af				
Onderhoudskosten			-35	

Vitaliteitsverlof (NR: V052)
De voorziening is bedoeld ter dekking van verplichtingen die ontstaan als gevolg van vitaliteitsverlof.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V052 Vitaliteitsverlof	**230**	**0**	**0**	**230**

Bijdrage onderhoud Roggebot (NR: V055)
De voorziening is bedoeld ter dekking van toekomstige lasten voor eigendom, beheer en exploitatie van de Roggebotbrug N307.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V055 Bijdrage onderhoud Roggebot	**17.500**	**0**	**0**	**17.500**

C. Specificatie van de verdeling van de lasten en baten over de taakvelden

Lasten per programma naar taakveld (incl. directe personele lasten)	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Fijn wonen en ruimtelijke ontwikkeling				
1.9 Bestuur, overige baten en lasten	560	560	560	560
3.9 Water, overige baten en lasten	203	153	153	153
6.9 Regionale economie, overige baten en lasten	8.582	8.582	8.582	8.583
8.1 Ruimtelijke ordening	4.026	3.813	3.601	3.582
8.2 Volkshuisvesting	102	102	102	102
Totaal 1 Fijn wonen en ruimtelijke ontwikkeling	**13.472**	**13.209**	**12.997**	**12.979**
Landbouw, visserij, water en natuur in balans				
1.9 Bestuur, overige baten en lasten	2.495	2.495	2.495	2.495
3.3 Kwantiteit grondwater	631	631	631	631
3.9 Water, overige baten en lasten	1.738	999	999	999
4.1 Bodembescherming	477	631	73	73
4.6 Duurzaamheid	4.576	3.874	810	0
4.9 Milieu, overige baten en lasten	1.534	1.534	86	86
5.1 Natuurontwikkeling	6.699	5.650	1.234	1.184
5.2 Beheer natuurgebieden	13.334	13.287	12.461	11.218
5.3 Beheer flora en fauna	1.473	1.473	1.473	1.473
5.9 Natuur, overige baten en lasten	1.729	5.470	1.083	945
6.1 Agrarische aangelegenheden	2.567	2.279	1.928	113
6.9 Regionale economie, overige baten en lasten	164	131	131	131
Totaal 2 Landbouw, visserij, water en natuur in balans	**37.418**	**38.456**	**23.405**	**19.349**
Bloeiende economie				
0.4 Deelnemingen	152	52	52	52
1.9 Bestuur, overige baten en lasten	88	88	88	88
4.3 Geluidhinder	248	54	54	54
4.6 Duurzaamheid	38	8	8	8
6.2 Logistiek	589	589	589	589
6.3 Kennis en innovatie	1.004	904	667	517
6.9 Regionale economie, overige baten en lasten	18.929	14.636	11.318	10.824
Totaal 3 Bloeiende economie	**21.049**	**16.332**	**12.777**	**12.133**
Vitale samenleving en Aantrekkelijk Flevoland				
1.9 Bestuur, overige baten en lasten	31	31	31	31
6.4 Recreatie en toerisme	4.047	2.047	2.047	2.047
7.1 Cultuur	8.416	8.331	7.265	7.265
7.2 Maatschappij	4.013	3.904	3.904	3.904
7.9 Cultuur en maatschappij, overige baten en lasten	1.025	672	672	672
Totaal 4 Vitale samenleving en aantrekkelijk Flevoland	**17.531**	**14.984**	**13.918**	**13.918**
Toekomstbestendige energie en klimaat				
1.9 Bestuur, overige baten en lasten	278	278	278	278
4.1 Bodembescherming	889	752	752	752
4.4 Vergunningverlening en handhaving	6.966	6.966	6.966	6.966
4.6 Duurzaamheid	9.718	7.803	7.832	6.907
4.9 Milieu, overige baten en lasten	1.046	888	798	798
5.9 Natuur, overige baten en lasten	540	540	540	540
Totaal 5 Toekomstbestendige energie en klimaat	**19.437**	**17.226**	**17.166**	**16.241**

Lasten per programma naar taakveld (incl. directe personele lasten)	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Goede bereikbaarheid en infrastructuur				
1.9 Bestuur, overige baten en lasten	100	100	100	100
2.1 Landwegen	36.580	36.429	36.506	36.529
2.2 Waterwegen	6.652	7.503	8.268	8.634
2.3 Openbaar vervoer	50.354	49.009	48.670	48.670
2.9 Verkeer en vervoer, overige baten en lasten	13.043	11.619	11.569	11.569
Totaal 6 Goede bereikbaarheid en infrastructuur	**106.729**	**104.660**	**105.113**	**105.502**
Eigentijds bestuur				
1.1 Provinciale Staten	4.379	3.892	3.892	3.892
1.2 Gedeputeerde Staten	3.332	3.332	3.332	3.332
1.3 Kabinetszaken	108	108	108	108
1.4 Bestuurlijke organisatie	2.636	364	364	364
1.5 Interbestuurlijk toezicht op de regio	139	139	139	139
1.6 Openbare orde en veiligheid	752	752	752	657
1.9 Bestuur, overige baten en lasten	1.546	1.383	1.383	1.383
3.9 Water, overige baten en lasten	47	47	47	47
8.1 Ruimtelijke ordening	232	232	232	232
Totaal 7 Eigentijds bestuur	**13.171**	**10.249**	**10.249**	**10.153**
Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering				
0.3 Geldleningen en uitzettingen	40	40	40	40
0.5 Algemene dekkingsmiddelen, overige baten en lasten	9.044	16.248	23.805	31.954
0.6 Overhead	46.116	48.226	48.472	48.171
0.7 Vennootschapsbelasting	50	50	50	50
1.9 Bestuur, overige baten en lasten	2.234	2.234	2.234	2.234
Totaal 8. Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering	**57.484**	**66.799**	**74.602**	**82.450**
Reserves				
0.8 Mutaties reserves	31.854	18.004	18.600	16.118
Totaal 9. Reserves	**31.854**	**18.004**	**18.600**	**16.118**
Totaal Lasten	**318.144**	**299.919**	**288.826**	**288.844**

x € 1.000

Baten per programma naar taakveld	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Fijn wonen en ruimtelijke ontwikkeling				
3.9 Water, overige baten en lasten	-150	-150	-150	-150
6.9 Regionale economie, overige baten en lasten	-22	-22	-22	-22
8.1 Ruimtelijke ordening	-107	-63	0	0
Totaal 1 Fijn wonen en ruimtelijke ontwikkeling	**-280**	**-236**	**-172**	**-172**
Landbouw, visserij, water en natuur in balans				
3.3 Kwantiteit grondwater	-803	-803	-803	-803
4.1 Bodembescherming	-174	-240	0	0
5.1 Natuurontwikkeling	-5.764	-4.715	-299	-249
6.1 Agrarische aangelegenheden	-589	-301	0	0
6.9 Regionale economie, overige baten en lasten	-32	0	0	0
Totaal 2 Landbouw, visserij, water en natuur in balans	**-7.362**	**-6.058**	**-1.101**	**-1.051**
Bloeiende economie				
4.6 Duurzaamheid	-29	0	0	0
6.2 Logistiek	-766	-766	-766	-766
6.3 Kennis en innovatie	0	0	0	0
6.9 Regionale economie, overige baten en lasten	-496	-19	0	0
Totaal 3 Bloeiende economie	**-1.290**	**-784**	**-766**	**-766**
Vitale samenleving en Aantrekkelijk Flevoland				
0.6 Overhead	-10	-10	-10	-10
6.4 Recreatie en toerisme	-28	-28	-28	-28
Totaal 4 Vitale samenleving en aantrekkelijk Flevoland	**-38**	**-38**	**-38**	**-38**
Toekomstbestendige energie en klimaat				
4.1 Bodembescherming	-537	-400	-400	-400
4.4 Vergunningverlening en handhaving	-40	-40	-40	-40
4.6 Duurzaamheid	-3.652	-2.672	-2.672	-2.672
4.9 Milieu, overige baten en lasten	-73	-73	-73	-73
Totaal 5 Toekomstbestendige energie en klimaat	**-4.302**	**-3.184**	**-3.184**	**-3.184**
Goede bereikbaarheid en infrastructuur				
2.1 Landwegen	-391	-391	-391	-391
2.2 Waterwegen	-83	-83	-83	-83
2.3 Openbaar vervoer	-2.794	-2.863	-2.863	-2.863
Totaal 6 Goede bereikbaarheid en infrastructuur	**-3.268**	**-3.337**	**-3.337**	**-3.337**
Eigentijds bestuur				
1.2 Gedeputeerde Staten	-50	-50	-50	-50
Totaal 7 Eigentijds bestuur	**-50**	**-50**	**-50**	**-50**
Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering				
0.1 Uitkering provinciefonds	-187.667	-191.869	-196.076	-201.393
0.2 Opbrengst provinciale belastingen	-52.600	-54.100	-55.850	-58.100
0.3 Geldleningen en uitzettingen	-2.000	-1.000	-500	0
0.4 Deelnemingen	-149	-299	-299	-299
0.6 Overhead	-3.650	-3.690	-3.690	-3.641
0.5 Algemene dekkingsmiddelen, overige baten en lasten	-5.224	-6.530	-6.530	0
Totaal 8. Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering	**-251.289**	**-257.488**	**-262.945**	**-263.433**
Reserves				
0.8 Mutaties reserves	-50.265	-28.743	-17.232	-16.811
Totaal 9. Reserves	**-50.265**	**-28.743**	**-17.232**	**-16.811**
Totaal Baten	**-318.144**	**-299.919**	**-288.826**	**-288.844**

x € 1.000

D. Specificatie van incidentele baten en lasten

D1. Meerjarig overzicht incidentele en structurele lasten en baten

	Incidenteel	Structureel	Totaal 2027	Incidenteel	Structureel	Totaal 2028
1 Fijn wonen en ruimtelijke ontwikkeling	532	9.403	9.935	165	9.507	9.672
2 Landbouw, visserij, water en natuur in balans	19.408	15.236	34.644	20.446	15.236	35.682
3 Bloeiende economie	8.890	7.657	16.547	4.173	7.657	11.830
4 Vitale samenleving en Aantrekkelijk Flevoland	3.980	11.587	15.567	1.536	11.484	13.020
5 Toekomstbestendige energie en klimaat	3.185	12.661	15.846	974	12.662	13.636
6 Goede bereikbaarheid en infrastructuur	8.023	87.703	95.726	4.129	89.528	93.657
7 Eigentijds bestuur	2.678	5.802	8.480	18	5.540	5.558
8 Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering	5.882	83.663	89.545	95	98.765	98.860
Totaal lasten	**52.578**	**233.712**	**286.290**	**31.535**	**250.379**	**281.915**
1 Fijn wonen en ruimtelijke ontwikkeling	-257	-23	-280	-63	-173	-236
2 Landbouw, visserij, water en natuur in balans	-6.559	-803	-7.362	-5.256	-802	-6.058
3 Bloeiende economie	-525	-765	-1.290	-19	-765	-784
4 Vitale samenleving en Aantrekkelijk Flevoland	0	-38	-38	0	-38	-38
5 Toekomstbestendige energie en klimaat	-1.117	-3.185	-4.302	0	-3.184	-3.184
6 Goede bereikbaarheid en infrastructuur	-517	-2.751	-3.268	0	-3.337	-3.337
7 Eigentijds bestuur	0	-50	-50	0	-50	-50
8 Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering	-1.945	-249.344	-251.289	-9.472	-248.016	-257.488
Totaal baten	**-10.920**	**-256.959**	**-267.879**	**-14.809**	**-256.366**	**-271.175**
Totaal saldo van lasten en baten	**41.658**	**-23.247**	**18.411**	**16.726**	**-5.987**	**10.739**
Stortingen in reserves	31.854	-	31.854	18.004	-	18.004
Onttrekkingen uit reserves	-48.308	-1.957	-50.265	-26.339	-2.404	-28.743
Saldo van stortingen en onttrekkingen reserves	**-16.455**	**-1.957**	**-18.411**	**-8.335**	**-2.404**	**-10.739**
Geraamd resultaat	**25.204**	**-25.204**	**-**	**8.391**	**-8.391**	**0**

x € 1.000

	Incidenteel	Structureel	Totaal 2029	Incidenteel	Structureel	Totaal 2030
1 Fijn wonen en ruimtelijke ontwikkeling	15	9.445	9.460	-25	9.467	9.442
2 Landbouw, visserij, water en natuur in balans	5.395	15.236	20.631	827	15.748	16.575
3 Bloeiende economie	807	7.468	8.275	-57	7.688	7.631
4 Vitale samenleving en Aantrekkelijk Flevoland	470	11.484	11.954	266	11.688	11.954
5 Toekomstbestendige energie en klimaat	1.004	12.573	13.576	32	12.619	12.651
6 Goede bereikbaarheid en infrastructuur	3.739	90.371	94.110	1.220	93.279	94.499
7 Eigentijds bestuur	18	5.540	5.558	7	5.456	5.463
8 Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering	95	106.568	106.663	73	114.438	114.511
Totaal lasten	**11.542**	**258.684**	**270.227**	**2.342**	**270.383**	**272.726**
1 Fijn wonen en ruimtelijke ontwikkeling	-	-172	-172	-	-172	-172
2 Landbouw, visserij, water en natuur in balans	-299	-802	-1.101	-249	-802	-1.051
3 Bloeiende economie	-	-766	-766	-	-766	-766
4 Vitale samenleving en Aantrekkelijk Flevoland	-	-38	-38	-	-38	-38
5 Toekomstbestendige energie en klimaat	-	-3.184	-3.184	-	-3.184	-3.184
6 Goede bereikbaarheid en infrastructuur	-	-3.337	-3.337	-	-3.337	-3.337
7 Eigentijds bestuur	-	-50	-50	-	-50	-50
8 Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering	-7.669	-255.276	-262.945	-646	-262.787	-263.433
Totaal baten	**-7.968**	**-263.625**	**-271.593**	**-895**	**-271.136**	**-272.031**
Totaal saldo van lasten en baten	**3.574**	**-4.941**	**-1.368**	**1.447**	**-753**	**693**
Stortingen in reserves	18.600	-	18.600	16.118	-	16.118
Onttrekkingen uit reserves	-14.456	-2.776	-17.232	-13.602	-3.209	-16.811
Saldo van stortingen en onttrekkingen reserves	**4.144**	**-2.776**	**1.368**	**2.516**	**-3.209**	**-693**
Geraamd resultaat	**7.717**	**-7.717**	**0**	**3.964**	**-3.964**	**0**

x € 1.000

D2. Meerjarig detailoverzicht incidentele baten en lasten

In onderstaande tabel is een detailspecificatie van de incidentele baten en lasten (> € 0,1 mln.) opgenomen. Voor een toelichting op de desbetreffende posten wordt verwezen naar het desbetreffende programmaonderdeel en/of de productenraming.

Programmaonderdeel	Omschrijving	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap	190 Living Lab waterzuivering	-150	-	-	-
	170 Geo-informatie ruimte	-107	-63	-	-
Totaal 1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap		**-257**	**-63**	**-**	**-**
2.1 Landbouw, visserij en landelijk gebied	Overige incidentele baten van geringe omvang	-32	-	-	-
Totaal 2.1 Landbouw, visserij en landelijk gebied		**-32**	**-**	**-**	**-**
2.2 Natuur	280 Flevoland Natuurinclusief ontwikkeling	-5.764	-4.715	-299	-249
	340 Transitie Landelijk Gebied	-589	-301	-	-
Totaal 2.2 Natuur		**-6.353**	**-5.016**	**-299**	**-249**
2.3 Water	110 Bodem	-174	-240	-	-
		-174	**-240**	**-**	**-**
3.1 Economische ontwikkeling	430 Ruimtelijk-economische ontwikkeling	-148	-	-	-
	Overige incidentele baten van geringe omvang	-29	-	-	-
Totaal 3.1 Economische ontwikkeling		**-177**	**-**	**-**	**-**
3.2 Gebiedsopgaven	120 Noordelijk Flevoland	-298	-	-	-
	Overige incidentele baten van geringe omvang	-50	-19	-	-
Totaal 3.2 Gebiedsopgaven		**-347**	**-19**	**-**	**-**
5.1 Regionale energiestrategie	160 SPUK CDOKE	-778	-	-	-
	180 SPUK Ontzorgingsprogramma MKB	-203	-	-	-
Totaal 5.1 Regionale energiestrategie		**-981**	**-**	**-**	**-**
5.2 Milieu	160 Bodem	-137	-	-	-
		-137	**-**	**-**	**-**
6.1 Openbaar vervoer	140 Regiotaxi Flevoland	-517	-	-	-
Totaal 6.1 Openbaar vervoer		**-517**	**-**	**-**	**-**
8.1 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	120 AU Algemene uitkering	4.248	-5.940	-5.940	-
	121 Decentralisatie uitkeringen	-4.252	-2.526	-573	-188
	140 Opcenten motorrijtuigenbelasting	-	-	-650	-500
	160 Batig rentesaldo < 1 jaar	-1.967	-967	-467	34
	200 Dividend Afvalzorg	150	-	-	-
	Overige incidentele baten van geringe omvang	9	9	9	9

Programmaonderdeel	Omschrijving	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Totaal 8.1 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien		**-1.812**	**-9.423**	**-7.621**	**-646**
8.2 Bedrijfsvoering	110 Capaciteitsbeheer	-134	-49	-49	-
Totaal 8.2 Bedrijfsvoering		**-134**	**-49**	**-49**	**-**
9.1 Reserves	B003 Personeel	-445	-445	-338	-338
	150 B009 Brede Bestemmingsreserve	-23.289	-8.860	-2.749	-4.661
	160 B016 Zuiderzeelijngelden	198	-100	-74	-
	200 B025 procesgelden gebiedsontwikkeling	-1.075	-975	-975	-975
	240 B031 cofinanciering EU-projecten 14-20	-900	-900	-900	-900
	B035 Almere 2.0	-6.750	-6.700	-6.700	-6.700
	290 B038 Beheer en ontwikkeling Natuur	-2.291	-1.509	-387	-
	340 B040 Doorgeschoven activiteiten	-100	-	-	-
	380 B043 Economisch Programma	-1.511	-1.199	-164	-14
	410 B044 Duurzame energie	-1.820	-896	-925	-
	420 B045 Regiodeal Noordelijk Flevoland	-3.906	-1.186	-434	-14
	450 B046 Fonds Culturele ontwikkeling	-673	-616	-	-
	480 B052 GLB	-3.196	-2.954	-810	-
	600 B054 Uitvoering coalitieakkoord	-2.300	-	-	-
	800 B050 Flevoland Natuurinclusief	-250	-	-	-
Totaal 9.1 Reserves		**-48.308**	**-26.339**	**-14.456**	**-13.602**
Baten		**-59.229**	**-41.149**	**-22.425**	**-14.496**

x € 1.000

Programmaonderdeel	Omschrijving	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap	120 Beleidsontwikkeling en -beïnvloeding	210	156	70	51
	190 Living Lab waterzuivering	200	-	-	-
	170 Geo-informatie ruimte	139	95	32	15
	Overige incidentele lasten van geringe omvang	-17	-87	-87	-92
Totaal 1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap		**532**	**165**	**15**	**-25**
2.1 Landbouw, visserij en landelijk gebied	130 Uitvoeringsaanpak Landelijk gebied	2.380	2.380	2.380	-
	Overige incidentele lasten van geringe omvang	82	50	-	-

Programmaonderdeel	Omschrijving	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Totaal 2.1 Landbouw, visserij en landelijk gebied		**2.462**	**2.430**	**2.380**	**-**
2.2 Natuur	110 Monitoring N&L-beleid	131	4	4	2
	110 Nationaal Park Nieuw Land	699	451	201	194
	110 Uitvoeringskosten GLB	1.520	1.136	810	-19
	120 Cofinanciering GLB	3.055	2.738	-	-
	120 Oostvaardersoevers	-	4.000	-	-
	180 Beheer natuur	1.480	1.158	822	190
	190 Beheer agrarisch natuurbeheer	1.504	2.044	56	21
	280 Flevoland Natuurinclusief ontwikkeling	6.043	4.745	329	263
	340 Transitie Landelijk Gebied	589	301	-	-
	390 Natuurbrandpreventie	290	274	290	-
	Overige incidentele lasten van geringe omvang	49	49	83	5
Totaal 2.2 Natuur		**15.361**	**16.900**	**2.595**	**656**
2.3 Water	110 Bodem	405	558	-	-
	110 Waterkwaliteit	1.180	558	420	171
Totaal 2.3 Water		**1.585**	**1.116**	**420**	**171**
3.1 Economische ontwikkeling	140 Ontwikkelings Maatschappij Flevoland	1.591	1.591	182	68
	380 Verdienvermogen mkb	531	31	280	45
	390 Menselijk en sociaal kapitaal	240	213	24	10
	430 Ruimtelijk-economische ontwikkeling	361	11	11	5
	Overige incidentele lasten van geringe omvang	32	3	3	1
Totaal 3.1 Economische ontwikkeling		**2.755**	**1.849**	**500**	**129**
3.2 Gebiedsopgaven	110 Procesgeld overige gebiedsprogramma's	-200	-200	-200	-200
	121 Procesgeld Flevokust Haven	100	-	-	-
	140 Luchthavenfonds	100	100	74	-
	142 Doorontwikkeling MITC	2.340	1.220	-	-
	160 Programma Regio Deal NF	3.744	1.186	434	14
	Overige incidentele lasten van geringe omvang	50	19	-	-
Totaal 3.2 Gebiedsopgaven		**6.134**	**2.324**	**307**	**-187**
4.1 Recreatie, toerisme en sport	130 Onderhoud en herstel recreatieve infrastructuur	2.000	-	-	-
Totaal 4.1 Recreatie, toerisme en sport		**2.000**	**-**	**-**	**-**
4.2 Cultuur en erfgoed	130 Kwaliteitsborging erfgoed in regio	156	156	156	149
	140 Museaal beleid	125	128	1	1

Programmaonderdeel	Omschrijving	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
	150 Cultuureducatie met Kwaliteit (CmK)	190	200	16	6
	190 Batavialand	178	178	178	66
	220 Stichting Kubus / cultuurparticipatie	107	118	23	9
	280 Fonds Culturele Ontwikkeling	250	140	-	-
	290 Regionale Culturele Infrastructuur	333	333	-	-
	310 Makers	199	199	73	27
	Overige incidentele lasten van geringe omvang	85	85	23	8
Totaal 4.2 Cultuur en erfgoed		**1.622**	**1.536**	**470**	**266**
4.3 Vitale samenleving	181 Versterking zorglandschap	109	-	-	-
	183 Initiatieven Vitale Samenleving	250	-	-	-
Totaal 4.3 Vitale samenleving		**359**	**-**	**-**	**-**
5.1 Regionale energiestrategie	110 Regionale Energie Strategieën	101	103	108	4
	150 Opgave duurzame energie	776	66	66	25
	160 SPUK CDOKE	778	801	825	-
	180 SPUK Ontzorgingsprogramma MKB	213	-	-	-
	190 Subsidie thuis- en buurtbatterijen	1.019	-	-	-
Totaal 5.1 Regionale energiestrategie		**2.886**	**971**	**1.000**	**29**
5.2 Milieu	110 Klassieke milieutaken	111	3	3	2
	160 Bodem	137	-	-	-
	Overige incidentele baten en lasten	1	1	1	1
Totaal 5.2 Milieu		**249**	**4**	**4**	**3**
5.3 Klimaat	Overige incidentele lasten van geringe omvang	50	-	-	-
Totaal 5.3 Klimaat		**50**	**-**	**-**	**-**
6.1 Openbaar vervoer	110 Openbaar streekvervoer	4.503	3.349	3.249	1.225
	120 Beheer OV (Prov. proj. stimulering)	639	278	39	16
	140 Regiotaxi Flevoland	556	339	339	127
Totaal 6.1 Openbaar vervoer		**5.698**	**3.965**	**3.626**	**1.368**
6.2 Ontwikkeling en innovatie mobiliteit	150 Smart Mobility	1.272	-50	-50	-210
	160 Fietsmaatregelen	158	57	6	3
Totaal 6.2 Ontwikkeling en innovatie mobiliteit		**1.430**	**7**	**-44**	**-207**
6.3 Infrastructuur	120 Bijdragen aan gemeenten	895	157	157	59
Totaal 6.3 Infrastructuur		**895**	**157**	**157**	**59**

Programmaonderdeel	Omschrijving	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
7.1 Bestuur	140 Vieren en herdenken	2.012	12	12	4
	260 Monitor van Flevoland	159	-	-	-
	Overige incidentele lasten van geringe omvang	15	-	-	-
Totaal 7.1 Bestuur		**2.185**	**12**	**12**	**4**
7.2 Provinciale Staten	240 Verkiezingen	275	-	-	-
	300 Staten Informatie Systeem	160	3	3	2
	Overige incidentele lasten van geringe omvang	58	2	2	1
Totaal 7.2 Provinciale Staten		**494**	**6**	**6**	**3**
	Overige incidentele lasten van geringe omvang	2	2	2	1
Totaal 8.1 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien		**2**	**2**	**2**	**1**
8.2 Bedrijfsvoering	110 Capaciteitsbeheer	5.154	-	-	-
	280 Vestigingen	517	17	17	10
	Overige incidentele lasten van geringe omvang	159	26	26	12
Totaal 8.2 Bedrijfsvoering		**5.830**	**43**	**43**	**22**
8.3 Overhead en vennootschapsbelasting	Overige incidentele lasten van geringe omvang	50	50	50	50
Totaal 8.3 Overhead en vennootschapsbelasting		**50**	**50**	**50**	**50**
9.1 Reserves	B003 Personeel	921	921	921	921
	140 B008 Monumentenzorg	324	324	324	324
	150 B009 Brede Bestemmingsreserve	3.253	3.253	3.253	1.753
	200 B025 procesgelden gebiedsontwikkeling	1.000	1.000	1.000	1.000
	240 B031 cofinanciering EU-projecten 14-20	900	900	900	900
	250 B033 Activering vervangingsinvesteringen	2.671	2.212	1.820	1.702
	B035 Almere 2.0	6.700	6.700	6.700	6.700
	300 B037 Mobiliteit	12.864	1.719	2.107	1.277
	290 B038 Beheer en ontwikkeling Natuur	814	314	814	814
	410 B044 Duurzame energie	1.583	-	-	-
	420 B045 Regiodeal Noordelijk Flevoland	162	-	-	-
	480 B052 GLB	554	554	654	654
	Overige incidentele lasten van geringe omvang	108	108	108	75
Totaal 9.1 Reserves		**31.854**	**18.004**	**18.600**	**16.118**
Lasten		**84.432**	**49.540**	**30.142**	**18.461**
Eindtotaal		**25.204**	**8.391**	**7.717**	**3.964**

x € 1.000

E. Afkortingenlijst

AAA:	Amsterdam Airport Area
ABW:	Actieplan Bodem en Water
AER:	Assembly of European Regions
AGC:	Airport Garden City
ANLB:	Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer
APPA:	Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers
AVG:	Algemene Verordening Gegevensbescherming
BAC:	Bestuurlijke adviescommissie
BBP:	Bruto Binnenlands Product
BBV:	Besluit Begroting en Verantwoording gemeente en Provincies
BV:	Besloten Vennootschap
BNG:	Bank Nederlandse Gemeenten
BRP:	Bruto Regionaal Product
BZK:	Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
CA:	Coalitieakkoord
CBS:	Centraal Bureau voor de Statistiek
CMO:	Centrum voor Maatschappelijk Ontwikkeling Flevoland
CPB:	Centraal Planbureau
CPMR:	Conference of Peripheral Maritieme Regions
DGO:	Duurzaam gebruik van de Flevolandse ondergrond
DPIA:	Data Protection Impact Assessment
DOVA:	Decentrale OV-autoriteiten
DSO:	Digitaal Stelsel Omgevingswet
DROW:	Duurzame Ruimtelijke Ontwikkeling en Waterbeheer
EEF:	Energie Expertisecentrum Flevoland
EFRO:	Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling
EHS:	Ecologische Hoofdstructuur
EU:	Europese Unie
EZK:	Economische Zaken en Klimaat
FBE:	Faunabeheereenheid Flevoland
FEA:	Flevolandse Energie Agenda
FVA:	Fonds Verstedelijking Almere
GLB:	Gemeenschappelijk Landbouwbeleid
GR:	Gemeenschappelijke Regeling
GS:	Gedeputeerde Staten
Ha:	Hectare
HNP:	Huis Nederlandse Provincies
HOV:	Hoogwaardig Openbaar Vervoer
HOF:	Wet Hof
IBT:	Interbestuurlijk toezicht
ICT:	Informatie- en Communicatie Technologie
IDA:	Interprovinciale Digitale Agenda
IDS:	Introductie Duurzaam Stortbeheer
IenW:	Infrastructuur en Waterstaat
IFA:	Investeringsimpuls Flevoland Almere
IKB:	Individueel Keuze Budget
IMCF:	Integraal Mobiliteitscentrum Flevoland
IPO:	Interprovinciaal Overleg van en voor Provincies
IT:	Information Technology
IUS:	Invasieve Uitheemse Soorten
KO`s:	Koninklijke onderscheidingen
KRW:	Kaderrichtlijn Water
KPvV:	Kennisplatform Verkeer en Vervoer
KvW:	Kansen voor West

LAB:	Lelystad Airport Businesspark
LG:	Landelijk gemiddelde
LNV:	Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit
MAAS:	Mobility as a Service
MAB:	Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering
MBVI:	Meerjarenprogramma Beheer en Onderhoud Vervangingsinvesteringen Infrastructuur
MC:	Monte Carlo
MGA:	Mutual Gains Approach
MIPOV:	Model Informatieprofiel Openbaar Vervoer
MITC:	Mobiliteit en Infrastructuur Test Centrum
MJOP:	Meerjaren Onderhoudsplan Provinciehuis
MKB:	Midden- en Kleinbedrijf
MRA:	Metropoolregio Amsterdam
MRA-E:	MRA Elektrisch
MRB:	Motorrijtuigenbelasting
MSNF:	Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland
MTR:	Midterm review
MW:	Megawatt
NBA:	Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants
NDW:	Nationale Databank Wegverkeersgegevens
NJO:	Niet-jaarlijks onderhoud
NIE:	Natuurinclusieve energietransitie
NLE:	Nieuw Land Erfgoedcentrum
n.n.b.:	Nog niet bekend
n.b.:	Niet bepaald
NNN:	Natuurnetwerk Nederland
NS:	Nederlandse Spoorwegen
NSL:	Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit
NSP:	Nationaal Strategisch Plan
NV:	Naamloze Vennootschap
OFGV:	Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek
OMALA:	Ontwikkelingsmaatschappij Airport Lelystad Almere
OMFL:	Ontwikkelingsmaatschappij Flevoland
OV:	Openbaar Vervoer
OV-SAAL:	Openbaar Vervoer Schiphol-Amsterdam-Almere-Lelystad
P&C:	Planning & Control
P&O:	Personeel en Organisatie
PAS:	Programmatische Aanpak Stikstof
PJ:	Petajoule
p-MIRT:	Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport
PMR:	Programma Mobiliteit en Ruimte
PN:	Perspectiefnota
POB:	Persoonlijk Ontwikkelbudget
PoC-fonds:	Proof of Concept Fonds
POP3:	Plattelandsontwikkelingsprogramma 3
PS:	Provinciale Staten
RDW:	Rijksdienst voor het Wegverkeer
RES:	Regionale Energiestrategie
RHC HFA:	Regionaal Historisch Centrum Het Flevolands Archief
RIEC:	Regionaal Informatie en Expertisecentrum
RMP:	Regionaal Mobiliteitsprogramma
ROM:	Regionale Ontwikkelingsmaatschappij
RRAAM:	Rijk-Regioprogramma Amsterdam, Almere, Markermeer
RRK:	Randstedelijke Rekenkamer
Ruddo:	Regeling uitzetting derivaten decentrale overheden
RVB:	Rijksvastgoedbedrijf
SAF:	Strategische Agenda Flevoland
SBAB:	Samen Bouwen aan Bereikbaarheid

SBA:	Stedelijke bereikbaarheid Almere
SBB:	Staatsbosbeheer
SKBN:	Stichting Kennisalliantie Bedrijventerreinen Nederland
SMWF:	Samen Maken We Flevoland
SPV:	Strategisch Plan Verkeersveiligheid
SRE:	Schiphol Real Estate
SUP`s:	Strategische uitvoeringsprogramma's
TBES:	Toekomst Bestendig Ecologisch Systeem
TBO's:	Terreinbeherende organisaties
TMI:	Technologische MKB Innovatieregeling
TWh:	Terawattuur
UP:	(college) Uitvoeringsprogramma
UvW:	Unie van Waterschappen
VNG:	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VTH:	Vergunning, toezicht en handhaving
VRN:	Voortgangsrapportage Natuur
Fido:	Wet Financiering decentrale overheden
Woo:	Wet open overheid
Wob:	Wet openbaarheid van bestuur
ZZL:	Zuiderzeelijngelden